

EMİRDAĞ İLÇESİNDEN  
BELÇİKA'YA OLAN GÖÇLER

Murat KÖKTEPE  
Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof.Dr. Hakkı YAZICI

Afyonkarahisar

2008

EMİRDAĞ İLÇESİNDEN BELÇİKA'YA OLAN GÖÇLER

Murat KÖKTEPE

Yüksek Lisans Tezi

Coğrafya Bölümü

Danışman : Prof. Dr. Hakkı YAZICI

Afyonkarahisar

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mayıs 2008

**YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ****EMİRDAĞ İLÇESİNDEN BELÇİKA'YA OLAN GÖÇLER**

Murat KÖKTEPE

Coğrafya Bölümü

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mayıs 2008

Danışman: Prof. Dr. Hakkı YAZICI

Yurtdışı göçler insanların ve toplumların yaşamlarında önemli değişikliklere neden olmuştur. Belirli bir insan topluluğunun ya da bireyin yaşadığı bir yerden diğer bir yere göç etmesi, toplumsal açıdan basit bir olay olarak görülmemelidir. Göç olayının, bireysel ya da gruplar düzeyde incelenmesi, coğrafi bakımdan önem taşımaktadır. Göçlerin "nedenleri", kültürel, toplumsal, ekonomik, siyasal, hukuksal ve yönetsel bakımdan ortaya çıkardığı "sonuçları" ele alınması gereken noktalardandır. Bu bağlamda 1961 yılında Emirdağ İlçesinden Belçika devletine olan göç günümüzde de önemli bir oranda devam etmektedir. Devam eden bu göçün nedenleri ve sonuçları yanında insanlar ve toplum üzerindeki etkisini araştırdık. Belçika'ya olan göçün temelinde en önemli faktör olarak ekonomik sebeplerin yattığını tespit ettik. Başlangıçta iş kuracak kadar parayı biriktirip dönmeyi düşünerek yola çıkan işçilerimizin, geri dönmedikleri gibi yaşadıkları Belçika Devletine çok zor da olsa uyum sağlayarak Belçika yurttaşı olduklarını gördük. Başlangıçta faydalı gözüken Belçika'ya olan göçün zamanla ilçenin zararına gelişmeler doğurduğu ortaya çıkmıştır. Göç olayının kişiler üzerindeki en önemli zararının kültürel yozlaşma olduğu tespit edilmiştir.

**THE ABSTRACT OF MASTER THESIS****MIGRATION FROM EMIRDAG TO BELGIUM**

Murat KÖKTEPE

Geography Department

Afyon Kocatepe University Faculty of Social Sciences

January 2008

Advisor: Prof. Dr. Hakkı Yazıcı

Migrations to abroad caused important changes in the lives of people and societies. The migration of a specific community or an individual shouldn't be considered as a simple event socially. Searching migration in the level of groups or individuals has an importance in the view of geography. The reasons and results of migration in the light of culture, society, economy, politics, legal and administration are the points to be held. In this sense, the migration from the town of Emirdag to Belgium in 1961 has still been going on nowadays in a great deal. We have also searched the effect of this migration, that is continuing, upon the people and the society besides its reasons and results. We have identified that the economic reasons lie under the migration to Belgium as the most important factor. We have seen that the employees who, at first, depart with the thought of coming back after earning enough money to establish a bussiness become Belgium citizens by adapting there hardly. It is realized that the migration which is thought to be benevolent to the town at the beginning has caused some disadvantageous improvements for the town. It is identified that the most important disadvantage of the migration upon the people is the cultural degeneracy.

## ÖZGEÇMİŞ

Murat KÖKTEPE

Coğrafya Bölümü

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Eğitim

Lisans: 1999 Erzurum Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi  
Coğrafya Öğretmenliği Bölümü

Lise: 1994 Afyon Emirdağ Lisesi, Sözel Bölümü

İş/İstihdam

1999- Milli Eğitim Bakanlığı Emirdağ Bağlıca İlköğretim Okulu Sınıf Öğretmenliği,

2002- Bağlıca İlköğretim Okulu Müdür yardımcılığı ve Müdür Vekilliği,

2005- Emirdağ Cumhuriyet İlköğretim Okulu Müdür Yardımcılığı,

2007- Milli Eğitim Bakanlığı Emirdağ Gülsüm Hatun Sağlık Meslek Lisesi Coğrafya  
Öğretmenliği,

2008- Emirdağ Davulga Lisesi Müdür Vekilliği,

Yayımlar

“Hamzahacılı Köyünün Coğrafi Etüdü”, Lisans Tezi, Mayıs, 1999. Erzurum

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı: Emirdağ, 15 Haziran 1976 Cinsiyet: Erkek

Yabancı Dil

İngilizce

## ÖNSÖZ

Göç çeşitli ekonomik ve sosyal nedenlere bağlı olarak gerçekleşen yer değişikliği hareketidir. Ülkemizde göç hareketinin genel yapısı kırsal yerlerden kentlere doğru yaşanan yoğun nüfus hareketi şeklindedir. Araştırma sahamız olan Afyonkarahisar ili Emirdağ ilçesinde de kırsal yerleşmelerden kentlere göç olmakla birlikte yoğun olarak bir yurtdışı göç olayı yaşanmaktadır. Emirdağ ilçesinden yurtdışına olan göç en fazla Belçika devletine gerçekleşmektedir.

Bu araştırmada, göç nedenlerini araştırmanın yanında yurtdışına göçün yaşandığı yerleşmelerde ve göç eden ailelerdeki sosyal, ekonomik ve kültürel özellikleri incelemeyi ve karşılaştırmalar yapmak hedeflenmiştir. Araştırma kapsamında uygulanan anket çalışmaları göç eden aileler ile göç olaylarının yaşandığı yerlerde aynı dönemde yapılmıştır.

Araştırma alanında yaşanan yurtdışı göç olayının başlangıcında kırsal alanın iticiliği en önemli rolü oynarken, zamanla diğer sebepler (özenti, sosyal haklar evlilik vb.) etkili olmuştur. Başka bir deyişle yurtdışı göç üzerinde başlangıçta kişilerin topraksızlık, toprak yetersizliği, köydeki iş imkanlarının azlığı gibi nedenler etkili olurken, daha sonraları zengin olmak, yaz aylarındaki tatile gelen insanlara özenti ve evlilik olayları ön plana çıkmıştır. Araştırma alanındaki göç olayı erkek işçi göçü şeklinde başlayıp aile göçü ve aile birleşmesi şeklinde devam etmektedir. Belçika'ya göç eden kişilerin önemli bir bölümü bugün de memleketleriyle olan ilişkilerini devam ettirmektedirler. Emirdağ ilçesinden Belçika'ya işçi olarak göç eden kişilerin çocukları bugün Belçika toplumunda siyasi ve ekonomik alanlarda önemli görevler üstlenmektedir.

Bu çalışmada bana yardımcı olan, İlçe Tarım Müdürlüğü'ne, Emirdağ Köylere Hizmet Götürme Birliğine, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne, Emirdağ Belediyesi Evlendirme Dairesine ve İlçe Nüfus Müdürlüğüne çok teşekkür ederim.

Geçmişten geleceğe göç sürecinin bütün boyutları ile ele alındığı bu çalışmada yardımlarını benden esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. HAKKI YAZICI' ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

**İÇİNDEKİLER**

Sayfa

TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖZGEÇMİŞ.....	vi
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xiv
<b>1. GİRİŞ.....</b>	<b>1</b>
1.1. Araştırma Sahasının Lokasyonu ve Başlıca Coğrafi Özellikleri.....	4
1.2. Araştırmanın Amacı ve Metodu.....	10
1.2.1. Amaç.....	10
1.2.2. Materyal.....	11
1.2.3. Yöntem.....	11
1.2.3.1. Ön Araştırma ve Anket Uygulaması.....	12
1.2.3.2. Verilerin Değerlendirilmesi.....	12
1.3. Konu İle İlgili Diğer Çalışmalar.....	13
<b>2. EMİRDAĞ İLÇESİNİN BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ .....</b>	<b>15</b>
2.1. Nüfus Özellikleri.....	15
2.1.1. Nüfus Gelişimi.....	15
2.1.2. Kırsal ve Kentsel Nüfus.....	18
2.1.3. Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Yapısı.....	25
2.1.4. Eğitim ve Sağlık Durumu.....	29
2.1.5. Diğer Özellikler ( Hane büyüklüğü ve nüfusla ilgili bazı sorunlar).....	34

2.2. Ekonomik Özellikleri.....	36
2.2.1. Giriş.....	36
2.2.2. Tarım.....	39
2.2.3. Hayvancılık.....	46
2.2.4. Sanayi ve Ticaret.....	51
2.2.5. Diğerleri ( Ulaşım, Turizm, Orman v.s.).....	53
<b>3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....</b>	<b>55</b>
3.1. Nüfus Kavramı.....	55
3.2. Göçün Tanımı.....	56
3.3. Göçün Nedenleri.....	58
3.4. Göçün Türleri.....	59
3.5. Küreselleşme ve Göç İlişkisi.....	61
3.6. İç Göç ve Uluslararası Göçler Arası İlişkiler .....	64
<b>4. TÜRKİYE’DE DIŞ GÖÇLER .....</b>	<b>67</b>
4.1. Yurt Dışından Türkiye’ye Yapılan Göçler .....	67
4.2. Türkiye’den Yurt Dışına Yapılan Göçler.....	68
<b>5. BELÇİKA’NIN GENEL ÖZELLİKLERİ VE EMİRDAĞ İLÇESİNDEN OLAN GÖÇ.....</b>	<b>79</b>
5.1. Belçika’nın Genel Özellikleri.....	79
5.2. Türkiye’den Belçika’ya Yaşanan Göç.....	80
5.3. Ana Hatlarıyla Emirdağ’dan Belçika’ya Yaşanan Göç.....	98
5.4. Belçika’ya Olan Göçün Sonuçları.....	104
<b>6. BULGULAR VE YORUM.....</b>	<b>112</b>
6.1. Emirdağ İlçesinden Belçika’ya Yaşanan Göç Olgusu.....	112
6.2. Başlangıcı ve Nedenleri.....	114
6.3. Göçün Gelişim Süreci ve Günümüzdeki Durumu .....	117
6.4. Evlilik Yolu İle Belçika’ya Gerçekleşen Göç Olayı .....	123
6.5. Belçika’ ya olan Göçün Emirdağ İlçesine Etkileri.....	129



6.6. Belçika' ya Göç Eden İnsanlarda Meydana Gelen Değişiklikler ve Yaşanan Sorunlar.....	135
6.7. Göç Eden İnsanların Türkiye'ye Bakışı Açıları ve Beklentileri.....	140
<b>7. SONUÇ VE ÖNERİLER.....</b>	<b>144</b>
<b>8. KAYNAKÇA.....</b>	<b>149</b>
<b>9. EKLER.....</b>	<b>153</b>

**KISALTMALAR**

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AKÜ	: Afyon Kocatepe Üniversitesi
AB	: Avrupa Birliği
C	: Cilt
Çev	: Çeviren
Drl	: Derleyen
DTCF	: Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
EFT	: Ev Halkı Tespit Fişi
EYAD	: Emirdağ ve Yöresi Yardımlaşma Derneği
FAO	: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
H	: Hicri
INS	: Belçika Ulusal İstatistik Enstitüsü
İLO	: Uluslar Arası Çalışma Örgütü
İÖO	: İlköğretim Okulu
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
Km	: Kilometre
Km <sup>2</sup>	: Kilometre kare
M	: Miladi
MÜ	: Marmara Üniversitesi
MYO	: Meslek Yüksek Okulu
No	: Numara
ONP	: Belçika Ulusal Emeklilik Kasası
PAÜ	: Pamukkale Üniversitesi
s	: Sayfa
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TUİK	: Türkiye Nüfus İdaresi Kurumu
Ünv	: Üniversite
vd	: Ve diğerleri
vb	: Ve benzeri

## ŞEKİLLER VE FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1.1 Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası.....	6
Şekil 2.1 Emirdağ İlçesi 1935 yılı Nüfus Büyüklüğü Dağılışı Haritası.....	18
Şekil 2.2 Emirdağ İlçesi 1960 yılı Nüfus Büyüklüğü Dağılışı Haritası.....	20
Şekil 2.3 Emirdağ İlçesi 2000 yılı Nüfus Büyüklüğü Dağılışı Haritası.....	22
Şekil 5.1. Belçika Lokasyon Haritası.....	80
Fotoğraf 2.1. İlçenin Güneyinde Yer Alan Emirdağları.....	37
Fotoğraf 2.2. Emirdağ Kırsal Alanında Bir Gurbetçi Tarafından Yaptırılan Ev.....	38
Fotoğraf 2.3. Bağlıca Köyü Alabalık Tesisi.....	47
Fotoğraf 2.4. Davulga Kasabasında Bir Gurbetçi Evi.....	52
Fotoğraf 2.5. Emirdağ'da Yaz Aylarında Çalıştırılan Bir Tesis.....	54
Fotoğraf 5.1. Türk Maden İşçileri 1963.....	82
Fotoğraf 5.2. Belçika'da Madende Çalışan Türk Kadını 1963.....	83
Fotoğraf 5.3. Zamanla Belçika'ya Uyum Sağlayan Kadın İşçilerimiz 1973.....	84
Fotoğraf 5.4. 1973 Yılında Temse Grevine Katılan Türk İşçileri.....	85

**TABLolar LİSTESİ**

	Sayfa
Tablo 1.1. Emirdağ İlçesinde Arazi Kullanılış Durumu ( 2007).....	5
Tablo 1.2. Emirdağ İlçesinde Tarım Alanlarının Kullanılış Durumu (2007).....	5
Tablo 1.3. Emirdağ İlçesinde Hayvan Dağılımı.....	7
Tablo 2.1. Emirdağ İlçesi Nüfusunun Yıllara Göre Gidişi.....	16
Tablo 2.2. Emirdağ ilçesi Kır- Şehir Nüfusu ve Oranları.....	23
Tablo 2.3. 2000–2007 Yılları Arası Kırsal ve Kentsel Yıllık Nüfus Artış Hızları.....	24
Tablo 2.4. Emirdağ İlçesi ve Türkiye’de Nüfusun Cinsiyet Oranları.....	26
Tablo 2.5. Emirdağ nüfusunun yaş gruplarına dağılımı.....	27
Tablo 2.6. İlçede okul sayıları (2007–2008).....	29
Tablo 2.7. İlköğretim okulları öğrenci ve sınıf durumu.....	30
Tablo 2.8. Ortaöğretim Okullarının Dağılımı.....	31
Tablo 2.9. 2001–2007 Yılı Doğumlar ve Ölümler.....	32
Tablo 2.10. 2006 Yılı Sağlık Personeline Düşen Nüfus Miktarı.....	33
Tablo 2.11. İlçe Sağlık Personeli Sayısı.....	34
Tablo 2.12. İlçe Hane Halkı Büyüklüğü.....	35
Tablo 2.13. İlçedeki Kadın ve Çocuk Dağılımı .....	35
Tablo 2.14. Tarım Ürünlerinin Üretim ve Verim Durumları.....	41
Tablo 2.15. Tarım Alanlarının Sulama Durumlarına Göre Dağılımı.....	43
Tablo 2.16. Emirdağ İlçesi Hayvan Varlığı.....	48
Tablo 4.1. Cumhuriyet devrinde Türkiye’ye olan göçler( 1923–1989).....	68
Tablo 4.2. Türkiye’de İşgücü, İstihdam ve İşsizlik ( 1962–1978) ( Bin kişi).....	69
Tablo 4.3. Türkiye’den Yurtdışına İşgücü Göçü.....	70
Tablo 4.4. Yurtdışında Bulunan İşçi ve Vatandaşlarımız.....	73
Tablo 4.5. Yabancı Ülke Uyuğuna Geçen Vatandaşlarımız.....	74
Tablo 4.6. Yurtdışında Bulunan Vatandaşlarımızın Ülkelere Göre Dağılımı ( 2005).....	75
Tablo 5.1. Belçika’da Yaşayan Türkler ve Türk Kökenliler.....	86
Tablo 5.2. Belçika Genel Nüfusu, Yabancı ve Türk Nüfus Miktarı.....	88

Tablo 5.3.	1985–2005 Döneminde Belçika Vatandaşlığına Geçen Türklerin Sayısı.....	88
Tablo 5.4.	Türklerin Belçika’da Dağılımı.....	90
Tablo 5.5.	Belçika’da Yaşayan Türklerin Vatandaşlık Oranları.....	93
Tablo 5.6.	1996–1999 Yılları Arası Ücretli Çalışan Türklerin Sayısı.....	94
Tablo 5.7.	Ücretli Çalışan Vatandaşlarımızın İşkollarına Göre Dağılımı.....	95
Tablo 5.8.	Serbest Çalışan Türk Vatandaşları.....	96
Tablo 5.9.	Türkiye’de İkamet Edip Belçika Hükümetinden Aylık Alanlar.....	96
Tablo 5.10.	Okula Devam Eden Türk Çocuklarının Sayısı ve Dağılımı.....	97
Tablo 5.11.	Belçika’da yaşayan Emirdağlıların Ülkedeki Dağılımı.....	101
Tablo 5.12.	Emirdağ Nüfusuna Kayıtlı İnsanların Ülkelere Göre Dağılımı.....	103
Tablo 5.13.	1960–2007 Yılları Arası Emirdağ İlçesi Nüfusu.....	105
Tablo 5.14.	Emirdağ İlçesi Mevcut Konutlar ve Yeni Yapılan Konut Sayıları ( 2007).....	106
Tablo 5.15.	2000–2007 Yılları Arasında Emirdağ’da Evlilik Boşanma Sayıları.....	108
Tablo 5.16.	1999–2000 Yılları Arasında Emirdağ İlçe Merkezi Evlilik Verileri.....	109
Tablo 5.17.	1999–2000 Yılları Arasında Emirdağ Köyleri Evlilik Verileri.....	110
Tablo 5.18.	2001–2006 Yılları Arası Emirdağ Geneli Yabancılarla Olan Evlilik Verileri.....	111

## GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 2.1. Emirdağ İlçesi Nüfus Gelişimi.....	17
Grafik 2.2. Emirdağ ilçesi kır-Şehir Nüfusu ve Oranı.....	22
Grafik 2.3. 2000–2007 Yılları Arası Kırsal ve Kentsel Yıllık Nüfus Artış Hızları..	25
Grafik 2.4. Emirdağ Nüfusunun Cinsiyet Oranları.....	26
Grafik 2.5. Emirdağ İlçesi Yaş ve Cinsiyet Grafiği,2007.....	26
Grafik 2.6. Emirdağ İlçesi Arazi Dağılımı (İlçe Tarım Müdürlüğü,2007).....	40
Grafik 2.7. Tarım Ürünleri Ekiliş Alanları (ha).....	41
Grafik 2.8. İlçe Hayvan Varlığı.....	48
Grafik 5.1. Yıllara Göre Belçika Vatandaşlığına Geçen Türklerin Sayısı.....	89
Grafik 5.2. Türklerin Belçika içerisindeki dağılımı.....	90
Grafik 5.3. Belçika’da Yaşayan Emirdağlıların Dağılımı.....	102
Grafik 5.4. Ülkelere Göre Emirdağlı Nüfusun Dağılımı.....	104
Grafik 5.5. Emirdağ İlçesi 2000–2007 Yılları Arası Evlilik Boşanma Sayıları,2007.....	108
Grafik 6.1. Kırsal Kesim Temel Geçim Kaynağı Dağılımı.....	113
Grafik 6.2. İlçe Kırsal Kesim Arazi Dağılımı. ....	114
Grafik 6.3. Emirdağ ilçesinde Yurtdışı Göçün Başlama nedeni.....	114
Grafik 6.4. Emirdağ ilçesinde ilk yurtdışına gidenlerin gidiş şekilleri.....	115
Grafik 6.5. İlk yurtdışı göçün gerçekleştiği ülkeler.....	116
Grafik 6.6. Belçika’ya ilk olan Göçlerin gerçekleşme yolları.....	117
Grafik 6.7. Emirdağlıların Belçika’ya Geliş Şekilleri.....	118
Grafik 6.8. Belçika’ya Evlilik Yolu İle Gidenlerin Eşleri İle Akrabalık Durumları. ....	119
Grafik 6.9. Belçika’ya göç edenlerin ailelerine zamanları.....	120
Grafik 6.10. Yurtdışından kesin dönüş yapanların oranı.....	121
Grafik 6.11. Emirdağ İlçesi ülkelere göre göç dağılımı.....	122
Grafik 6.12. Belçika’ya göçün fazla oluşunu etkileyen nedenlerin dağılımı.....	122
Grafik 6.13. Evlilik yolu ile Belçika’ya gidenlerin akrabalık durumları.....	123
Grafik 6.14. Belçika ile olan evliliklerin gerçekleşme yolları.....	124
Grafik 6.15. Belçika’dan birisi ile evlenme nedeni.....	125

Grafik 6.16. Belçika'ya gittikten sonra evliliklerin durumu.....	126
Grafik 6.17. Evlilik yolu ile Belçika'ya gidenlerin eşleri ile uyum durumu.....	126
Grafik 6.18. Evlilik kararının doğruluk oranı.....	127
Grafik 6.19. Türkiye'ye dönüş yapmayı düşünenlerin oranı.....	128
Grafik 6.20. Belçika'ya gidenlerin yaşadıkları sorunların dağılımı.....	128
Grafik 6.21. Belçika'ya Olan Göçün Emirdağ için olumluluk oranı..	130
Grafik 6.22. Günümüzde Emirdağ yerleşim yerlerinde göçün gerçekleşme oranı.....	130
Grafik 6.23. Günümüzde Belçika'ya olan göçün dağılımı.....	131
Grafik 6.24. Belçika'ya olan göçün Emirdağ ilçesine katkısı.....	132
Grafik 6.25. Emirdağ'da kalan insanlar açısından Belçika'ya olan göçün sonuçları.....	132
Grafik 6.26. Emirdağ'da yaşayanların göçün devamı konusundaki tutumu.....	133
Grafik 6.27. Belçika'ya olan göçün sonlanma durumu.....	134
Grafik 6.28. Belçika'da yaşayanlara göre göçün sonlanma durumu.....	135
Grafik 6.29. Göçün ilçeye olan zararının dağılımı.....	136
Grafik 6.30. Türkiye'ye kesin dönüş yapmayı düşünenlerin oranı.....	137
Grafik 6.31. Göç eden insanların Belçika'ya uyum sağlama oranları.....	138
Grafik 6.32. Belçika'ya göç etmiş insanların kendini tanımlama.....	138
Grafik 6.33. Belçika'da bulunan Emirdağlıların örgütlülük durumu.....	139
Grafik 6.34. Belçika'ya göç eden insanların tatil yeri tercihleri.....	140
Grafik 6.35. Göç eden insanların Emirdağ'a yatırım konusunda bakış açıları.....	141
Grafik 6.36. Emirdağ' geri dönüşü etkileyen faktörlerin dağılımı.....	142
Grafik 6.37. Belçika'ya göç eden insanların resmi makamlardan beklentileri.....	143

## 1. GİRİŞ

Ulusal ve uluslar arası göç olgusu tarih boyunca toplumların ve bireylerin yaşamını etkilemiştir. İnsanlık tarihi ile özdeş olan bu göç olgusu demografik, coğrafi, ekonomik, siyasi, psikolojik, antropolojik ve sosyolojik içeriklere sahip olması nedeniyle çok yönlüdür. Göçün bu özelliği ona evrensel bir yaklaşımdan ziyade yerel yaklaşım ve incelemeleri gerekli kılmıştır ( Yalçın, 2004:3).

Yeryüzünde prehistorik göçler bir tarafa bırakılacak olursa, ilk kitlesel göç hareketlerinin Amerika kıtasının keşfinden sonra meydana geldiğini görürüz. Bu göç hareketinde Avrupa'nın her yerinden milyonlarca insan Amerika kıtasına göç etmiştir. İspanyol ve Portekizlilerin öncülüğünü yaptığı göç dalgası giderek diğer Avrupa ülkelerine yayılmış, İngilizler, Fransızlar, İtalyanlar, Almanlar, Hollandalılar, Belçikalılar, Polonyalılar, Macarlar, Ruslar ve Yunanlılar bu göçlere katılmışlardır (Tümertekin/ Özgüç, 1998:316). Yaklaşık iki yüzyıl içerisinde Amerika kıtasının yanı sıra Güney ve Kuzey Afrika'ya, Avustralya ve Yeni Zelanda'ya, Hindistan'a da göçler yaşanmıştır. Yeryüzündeki ilk kitlesel göçlerin temel nedeni keşiflere öncülük eden ülkelerin içsel ekonomik sıkıntılarını gidermek amacıyla yeni hammadde kaynakları yaratmak olmuştur. Daha sonra macera arayışları, ekonomik kaygılar ve Avrupa'daki dinsel baskılar kitlesel göçlerin nedenleri arasına girmiştir. Avrupa ülkelerinde deniz aşırı bölgelere yapılan göç hareketine katılan insan sayıları hakkında farklı rakamlar ileri sürülmektedir. Weiner' atfen Abadan ( 2002:31). 1981–1924 yılları arasında 55 milyon Avrupalının göç ettiğini ifade ederken, Tümertekin/Özgüç (1998) bu rakamın 65 milyon civarında olduğunu belirtmektedir. Bu ilk global ölçekli göç hareketi sonrasında esir ticareti ile yeni bir boyut kazanmıştır. Bu göç hareketi göç edenlerin ekonomik kaygılarından değil zor kullanılarak buldukları bölgelerden göç ettirilmişlerdir. 1740–1810 yılları arasında köle ticareti en yoğun dönemini yaşamıştır. Söz konusu yıllar arasında her yıl yaklaşık olarak 60 bin köle Amerika'ya götürülerek burada çalıştırılmıştır (Tümertekin /Özgüç, 1998:319).

1950'lerden itibaren Batı Avrupa ülkelerine ihtiyaç oranında insan gücü alımı özellikle bu ülkeleri çevreleyen Güney Avrupa ülkelerinden ve İngiltere, Fransa,



Hollanda ve Belçika'nın eski sömürgeleri olan Uzak Asya ve Afrika ülkelerinden yapılmıştır. Batı Avrupa ülkeleri II. Dünya savaşının ardından gelişen ekonomilerinin insan gücünü karşılayabilmek için 1961 yılında, Türk hükümeti Federal Almanya ile ilk dışgöç ve işgücü alışverişi anlaşmasını imzaladı. Bu anlaşmayı 1964 yılında Hollanda, Belçika, Danimarka ve Avusturya ile imzalanan anlaşmalar izledi. 1965 yılında Fransa, 1967 de İsveç bu anlaşmalara dahil edildi ( Onulduran,van Renselaar,1975:30). Yalnız göç eden erkek işçileri izleyen kadınlar ve çocuklar, 1970'li yıllarda göçmen işçilerin düzenli aile yerleşimine geçmesine olanak sağlamıştır.

Göç hareketlerini kamçılayan değişimler kırsal kesimlerde yaşanan sosyal ve ekonomik çalkantılara dayanır. 1950–1960 dönemlerinde Türkiye'de özel sektörün gelişmesi, birçok sosyal ve ekonomik etkinin yanında, tarımda yeniliklere ve mekanik gelişmelere de imzasını attı. Salt ırgat gücünün teknolojik yeniliklerin gölgesinde silinmesi, kırsal kesimlerden büyük şehirlere toplu göçlere neden oldu. Hızla artan nüfusu barındırabilme emelleriyle birlikte, kırsal kesimin çocuklarına sunulabilecek yeni eğitim ve iş imkanları ve diğer nice arzular gibi umutların yeşermesi, köylülerin gözünde büyük şehirleri cazip kıldı. 1950'li yıllarda köylerden küme küme göçen halk, büyük şehirleri mekan seçiyordu. Ve neticede, 60'lı yıllardan günümüze uzanan süre zarfında artış gösteren iş göçü ve aile göçü yurtdışına yöneldi, Batı Avrupa'yı, Kuzey Afrika, Ön Asya ve Avustralya'ya bağlayan çok geniş coğrafi bir alanda hızla artmaya başladı ( Manço, 2000:230).

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın coğrafi kökenleri ile ilgili olarak yapılan araştırmalarda, ülkemizin bazı il ve ilçelerinin yurt dışında yoğunlukla temsil edildiği saptanmıştır. Bu durum özellikle hemşerilik ve akrabalık ilişkilerinin –ki başka sosyo-psikolojik unsurları da buna eklemek mümkündür- dış göçlerin oluşmasında önemli bir faktör olduğu sonucunu doğurmuştur ( Mutluer, 2003:1).

Günümüzde Belçika Devleti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında işçi alımı ile ilgili anlaşma bulunmamakla birlikte, Emirdağ İlçesinden her yıl yüzlerce insan aile birleşmesi yolu ile Belçika Devletine işçi olarak gitmektedir. Bu olay, göç eden insanları ve Emirdağ İlçesini her yönü ile etkilemektedir. Göçün insanlar ve yaşanılan çevre üzerine etkileri başlangıçta olumlu görülürken giderek olumsuzlukları ön plana çıkmaktadır.

Türk halkının yurt dışı göç arayışları devam ederken bu konu ile ilgili coğrafi yaklaşım daha çok göçlerin kaynaklandığı ve yöneldiği alanlarla ilgilidir. Bu konu ile ilgili sorulması gereken sorular; göç veren yerler nereleridir? Niçin bu alanlar diğer yerlere göre daha fazla göç vermektedir? Göçler nereye yönelik olarak gerçekleşmektedir. Göç ilişkileri nelerdir? Göçlerin yöre ekonomisine katkıları nelerdir? Küreselmeye bağlı olarak Türk dış göçünün yeni eğilimleri nelerdir? İşte bu ve benzeri bazı sorular bizi böylesi bir araştırma yapmaya itmıştır.

Bu araştırmada, Afyonkarahisar ili Emirdağ ilçesinden Belçika'ya yaşanan yurtdışı göç olgusu ve göçün sosyo-ekonomik analizinin yapılması amaçlanmıştır. Araştırmada yurtdışı göçün nedenleri ve sosyo-ekonomik etkileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bu çalışma kırsal kalkındırmayı sağlamak ve yurtdışına göç eden nüfusun sorunlarını çözmek için bir alt yapı oluşturacaktır.

Araştırma altı ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde nüfus ve göç olgusu değerlendirilerek göç türleri, göçün nedenleri, sonuçları açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde Türkiye'de yaşanan dış göçler ve yıllara göre dağılımı, üçüncü bölümde Emirdağ ilçesinin nüfus hareketleri ve özellikleri, dördüncü bölümde araştırmada uygulanan yöntemler, altıncı bölümde Belçika devletinin özellikleri açıklanmaya çalışılmıştır. Yedinci bölümde ise Emirdağ ilçesinden Belçika devletine olan göçün sosyo-ekonomik analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda göç eden insanlar ve göç olayının yaşandığı yerleşmede meydana gelen değişimler açıklanmaya çalışılmıştır.

## 1.1. ARAŞTIRMA SAHASININ LOKASYONU VE BAŞLICA COĞRAFI ÖZELLİKLERİ

Emirdağ Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu Bölümünde Afyonkarahisar iline bağlı bir ilçedir. Kısmen Yukarı Sakarya havzasında kalan ilçe arazilerinin deniz seviyesinden ortalama yüksekliği 1000m (980m) civarındadır.

Emirdağ İlçesi; Afyonkarahisar ilinin kuzey doğusunda yer almakta olup doğusunda Konya İline bağlı Çeltik ve Yunak ilçeleri, batısında Bayat, kuzeyinde Eskişehir iline bağlı Çifteler ve Sivrihisar ilçeleri güneyinde ise Bolvadin ilçesi ile çevrilidir (Şekil. 1.1. ). İlçenin yüzölçümü 2 213 kilometrekaredir.

Emirdağ'ın önemli yerleşim birimlerine ve kent merkezlerine uzaklığı; Afyonkarahisar'a 66,6 km., Eskişehir'e 110 km, Konya'ya 195, İzmir'e 378 km, Ankara'ya ise 195 km uzaklıktadır.

Yeryüzü şekilleri bakımından ilçe arazileri genellikle hafif dalgalı düzlüklerden oluşmakta, ancak güney ve batıdan dağlarla çevrilmiş bulunmaktadır. Kuzey ve doğu kısımlarında nispeten geniş ovalar yer alır. İlçenin güneyi Emirdağları ile çevrilidir. Emirdağlarının yükseltisi kuzeyden güneye gittikçe artar. Kuzeyde Hodulbaba Tepesi 1547 m. Emirdede Tepesi 2064 m. dir ve daha güneyde Başyurt Tepesi 2281 m. yükseltisi ile dağın en yüksek zirvesini oluşturur ( Yılmaz, 2004:4 ).

Anadolu yarımadası ve özelde Batı Anadolu yeryüzü şekillerinin oluşumu özellikle Arabistan yarımadasının Anadolu üzerindeki depresyonuna bağlı olarak, Miyosen dönem sonunda tamamlanmış ve yaklaşık olarak bugünkü görünümünü almıştır ( Kayan,1999:541). Emirdağ ilçesi, iç toros tektonik kuşağı içerisinde yer alır. Emirdağ ve çevresi yaş olarak Paleozoik, Mezozoik ve Senozoik yaşlı farklı kaya birimlerinden oluşmaktadır. Bölgede en eski kayaçları beyaz ve gri renkteki Paleozoik yaşlı Emirdağ kalkerleri oluşturur. Bu kalkerler, sarı ve yeşil renkli şistler ile birlikte bulunurlar ve daha çok ilçenin batısında görülürler ( Uman,1979:104 ).

Emirdağ ilçesi Ege bölgesinin doğusunda, İç Anadolu bölgesi sınırında yer alır. İlçe İç Ege'nin kuzeydoğusunda yer aldığı için iklimsel olarak, geçiş

bölgesindedir. Kışları soğuk ve kar yağışlı, yazları sıcak ve yağış oranı yok denecek kadar azdır. Yağışlar sonbahar ve ilkbahar mevsimlerinde daha çok görülmektedir. Yıllık ortalama yağış miktarı 297,9 mm dir. En yüksek sıcaklık Temmuz ayında 39.3 °C ve en düşük sıcaklık ise Ocak ayında -11.4 °C olarak tespit edilmiştir. Ortalama en düşük sıcaklık ise 0.3 °C, ortalama maksimum sıcaklık 19,0 °C olarak belirlenmiştir ( Emirdağ Meteoroloji Müdürlüğü 2007).

İlçenin yüz ölçümü 2.213 km<sup>2</sup> olup bu arazinin, 130 623 hektarı ekilebilir arazi, 77.604 hektarı ekime elverişli olmayan arazidir. Ormanlık ve fundalık alanlar 31 954 hektar, çayır ve meralar 31 119 hektardır. Ekilebilir arazinin 13 107 hektarı sulanmakta, geriye kalan 117 516 hektar ekilebilir arazi ise istenirse sulanabilecek potansiyele sahiptir. Emirdağ ilçesinin arazi dağılımı aşağıda verilmiştir (Tablo 1.1,1.2. ).

**Tablo 1.1** Emirdağ İlçesinde Arazi Kullanılış Durumu ( 2007)

Arazi Yapısı	Miktar	% si
Tarım Arazisi	130 623	59,02
Ormanlık ve Funda	31 954	14,44
Çayır ve Mera	31 119	14,06
Tarım Dışı Arazisi	27 604	12,48
Toplam Arazi	221 300	100

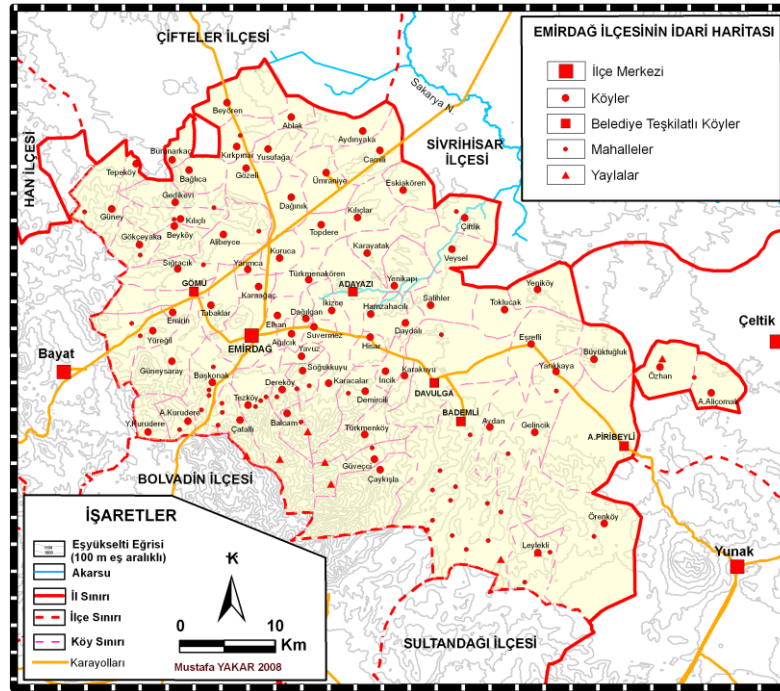
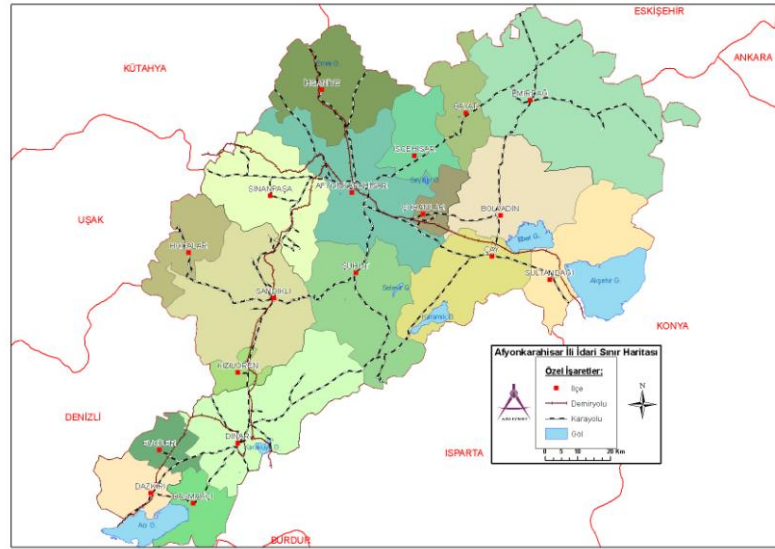
**Kaynak:** İlçe Tarım Müdürlüğü

**Tablo 1.2.** Emirdağ İlçesinde Tarım Alanlarının Kullanılış Durumu (2007)

Arazi Dağılımı	Miktar	% si
Ekilen Tarla	78 670	60,2
Nadas Tarla	48 625	37,25
Sebze Alanı	200	0,15
Meyve Alanı	244	0,19
Bağlar	40	0,05
Ekilmeyen Tarım Arazisi	2 844	2,18
Toplam Tarım Alanı	130 623	100

**Kaynak:** İlçe Tarım Müdürlüğü.

Şekil 1.1 Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası



Tarımsal üretimin başında arpa, buğday ve şekerpancarı gelmektedir. Hayvancılığın gelişmesiyle birlikte yem bitkileri üretiminde başta yonca olmak üzere artış olmaya başlamıştır. Tarım ve hayvancılık ilçenin en önemli geçim kaynaklarıdır. Hayvancılık faaliyeti mera ve besi hayvancılığı şeklinde yapılmaktadır. İlçede toplam 15 012 büyükbaş, 75 880 küçükbaş, 25 435 kanatlı hayvan bulunmaktadır (Tablo 1.3 ). İlçe merkezinden ve köylerden hayvancılıkla uğraşan insanların yaz aylarında yaylacılık faaliyetinde bulunurlar.

**Tablo 1.3** Emirdağ İlçesinde Hayvan Dağılımı.

Hayvan Cinsi	Miktar
Koyun	73 390
Keçi	2 490
Sığır	15 012
Kanatlı	25 435
Toplam	116 327

**Kaynak:** İlçe Tarım Müdürlüğü 2007

İlçenin en önemli akarsuyu Hamzahacılı köyü arazilerinden çıkan ve Sakarya nehrine karışan Pınarbaşı kaynağıdır. Pınarbaşı akarsuyu ile altı köyün tarım arazisi sulanmaktadır. İlçenin Pınarbaşı suyundan başka önemli akarsuyu bulunmamaktadır. Bununla birlikte Emirdağ ovası yeraltı suyu bakımından oldukça zengindir.

İlçedeki yerleşmelerde toplu doku hakimdir. Yurtdışı göçlerinden kaynaklanan ekonomik seviyenin yüksekliğinden dolayı ilçe genelinde yapı malzemesi olarak yerel unsur olan taş ve kerpiç çok az kullanılmaktadır. Sınırlı da olsa kırsal kesimde yapı malzemesi olarak taş ve kerpiç kullanılır. İlçe merkezindeki yapıların tamamına yakını betonarme binalardan oluşmaktadır.

Emirdağ ilçesinin bulunduğu yörenin Anadolu'daki bütün tarihi devirleri yaşadığı sanılmaktadır. Özellikle Davulga-Bademli kasabaları arasında kalan mevkide çıkarılan malzemeler bu bölgenin arkaik devri yaşadığını gösterir. Firikler zamanında önemli yerleşim birimlerinin arasında kaldığı için başta Amorium (Hisar Köyü) olmak üzere bölge çok gelişmiştir. İlk çağın büyük filozofu Ezop,

Amorium'ludur. Amorium M.S. 4.cü asırda Roma İmparatorluğunun ve dünyanın altıncı büyük şehridir ( Meydan Loruse C. 1, S. 776. ).

Amorium içinden geçen anayol, Afyon ilinin kuzeydoğu köşesini keser. Bizans dönemi boyunca, burasının imparatorlar, azizler, hacılar ve istilacı Arap orduları tarafından devamlı olarak kullanılması bölgenin tarihinde son derece önemli rol oynar. Aynı şekilde Amorium şehri de, bu yol üzerinde istihkam edilmiş bir konaklama yeri olarak, Bizans tarihi sayfalarında önemli bir yer tutar ( Lightfoot, 2001: 113 ).

Türkler bu bölgeye on birinci yüzyılda gelmeye başlamışlardır. Anadolu'da Oğuz Türkleri, Bizans'a karşı ilk zaferini 1048 yılında, Erzurum'a yakın Hasankale "Pasinler" Muharebesi'nde elde etmiştir. Bu muharebeden sonra 1048'de Erzurum, 1057'de Malatya, 1059'da Sivas, 1064'te Kars, 1065'te Antakya, 1067'de Kayseri, Niksar ve Konya, 1068'de Amorium ( Emirdağ yakınlarında bir kale ) ve 1069'da Honas ( Sandıklı yakınlarında eski bir kale) Türk kuvvetlerinin eline geçmiştir ( Turan, 1984:20; Kafalı, 1998:8 ). Yörede çıkan Türkmen mezar taşları bu devrin belgesidir. İlk iskan olan Türkmen aşireti, Morcali Türkmenleridir. Emirdağ merkezini oluşturan Musahocalı aşireti 1734 tarihinde Musul vilayeti Rakka sancağından Anadolu'ya gönderilen Türkmenlerdir. Çeşitli dönemlerde Karabağ Türklerinden ve Balkanlardan Türk asıllı göçmenler yerleşmiştir. ( Afyonkarahisar Kütüğü,2001:202,222 ).

1691 yılında, devlet tarafından Türkmen oymakları tahrip edilmiş bölgelere yerleştirildiler. Orta Anadolu'ya gelmiş bulunan Boz-Ulus dört küme (kola) ayrılmıştı. Üncü Boz- Ulus kolu Afyon ve Kütahya sancaklarına yerleştirilmiştir ( Demirtaş, DTCF Dergisi, C.7,Sayı.1,S: 29 ).

Emirdağ ve köyleri 1850'ye kadar kısmen Barçınlı (Bayat) kısmen de Vahid-i Barçınlı'ya ( Bolvadin-Kemer kaya ) bağlanmış, 1850'den sonra Musluca nahiyesi kurulmuştur. Hüdavendigâr Vilayeti Salnamesinde ( 1287 senesi, s.115) 1870 yılında Aziziye ismi ile ilçe merkezine rastlanmaktadır ( Karazeybek,2004:81 ). Aziziye'ye Barçınlı ( Bayat İlçesi), Han-i Barçın ( Eskişehir Han İlçesi ) nahiyeleri ile beraber 130 adet köy bağlanmıştır ( Çalık,2007:27. ). 1937 yılında Aziziye adı kaldırılarak, güneyinde bulunan Emirdağlarına izafeten Emirdağ ismini almıştır. 1963 yılında Han

( Eskişehir Han İlçesi ) ve 1987 yılında Bayat ilçeleri Emirdağ ilçesinden ayrılmışlardır.

1870 Yılında ilçe olan ve bu gün 5 belde ile 70 köyü bulunan Emirdağ'ın 2007 yılı Adrese Dayalı nüfus sayımına göre 46 199 nüfusa sahip olup, bunun 21 898 kişisi ilçe merkezinde, 24 301 kişisi ise köy ve kasabalarda oturmaktadır. İlçenin halen 5 beldesi bulunmakla birlikte, Adayazı, Bademli ve Aşağıpiribeyli beldeleri 2007 yılı nüfus sayımına göre nüfusu 2000'in altına düştüğünden bu 3 belde belediyesi köye dönüştürülmüştür. İlçede 1 adet Anaokulu, 26 adet Anasınıfı, 48 adet ilköğretim okulu, 8 adet ortaöğretim okulu, 3 adet özel dersane, 2 adet sürücü kursu, 1 adet özel eğitim kurumu, 5 adet ortaöğretim dernek yurdu ve AKÜ' ye bağlı 1 Meslek yüksek okulu mevcuttur. Anaokulu ve Anasınıflarında 32 öğretmen 495 öğrenciye eğitim vermekte, İlköğretim ve ortaöğretimde toplam 6 543 öğrenciye, 277 öğretmen eğitim vermektedir. Meslek Yüksek Okulunda ise 11 öğretim görevlisi 625 öğrenciye eğitim vermektedir. Ayrıca İlçede Halk Eğitim Merkezi ve Çıraklık Eğitim Merkezi müdürlükleri de vardır. Bunların yanında 300 öğrenci kapasiteli bir Kredi ve Yurtlar kurumuna bağlı yüksek öğrenim yurdu bulunmaktadır ( İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü,2007).

İlçede 100 yataklı devlet hastanesi, 10 sağlık Ocağı, 5 sağlık evi, verem savaş dispanseri ve 1 adet Sağlık Meslek lisesi bulunmaktadır. Ayrıca ilçede 2 Özel Poliklinik ve 13 tane Eczane mevcuttur.

Afyonkarahisar Orman İşletme müdürlüğüne bağlı bir orman işletme şefliği ilçede faaliyet göstermektedir. Emirdağ Orman Bölge Şefliği Bayat ve Emirdağ İlçelerinin tamamı ile Bolvadin İlçesi Kemer kaya kasabasını kapsayan 257 bin Ha'lık bir saha üzerinde kurulmuştur. Bu sahanın 40 bin Ha'lık bir kısmı normal ve bozuk vasıfta ormanlardan oluşmaktadır. Emirdağ Orman Şefliğinin orman alanlarında Meşe, Ardıç, Karaçam ve Sedir ağaç türleri mevcuttur. Ormancılık faaliyetlerimizi daha çok karaçam ve meşe türleri üzerinde yapmaktadır ( Emirdağ Orman Şefliği).



## 1.2. ARAŞTIRMANIN AMAÇ VE METODU

### 1.2.1. Amaç

İnsanlık tarihiyle özdeş olan göç olgusu demografik, siyasi, psikolojik, antropolojik ve sosyolojik içeriklere sahip olması nedeniyle çok yönlüdür. Göçün bu özelliği ona evrensel bir yaklaşımdan ziyade yerel yaklaşım ve incelemeleri gerekli kılmıştır (Yalçın, 2004:3).

Göç sadece insanların yaşamlarını değiştiren bir olay değildir. İnsanların yaşamlarıyla birlikte kültürlerini, fiziki yaşam alanlarını, yeteneklerini, insani ilişkilerini ve sermaye birikimlerini de etkiler. Bu yönüyle göç olayı göç alan ve göç veren yerleri çok çeşitli şekillerde etkiler. 1960'lı yıllarda başlayan yurt dışı iş gücü göç olayını gerçekleştiren insanlar ve göç olayını gerçekleştirdiği çevreler üzerinde büyük değişikliklere yol açmıştır. Ülkemizden çeşitli nedenlerle yurt dışına olan işçi göçü günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Başlangıçta ülke ekonomisine fayda sağladığı düşünülen yurt dışı işçi göçünün zamanla göç olayını yaşayan insanlar ve göç olayının olduğu yerler üzerinde olumsuz değişiklikler meydana getirdiği görülmüştür.

Türkiye'de işsizlik sorununun çözülememesi ve sanayileşmiş ülkelerin iş gücü ihtiyacı yurt dışı göçün en önemli sebebi olmuştur. Bu bağlamda ülkemizdeki istihdam sorunu çözülmediği sürece yurt dışı göç devam edecektir.

Araştırma sahamız olan Emirdağ İlçesi'nde 1960 yılında başlayan yurt dışı göç günümüzde de hızlı bir şekilde varlığını sürdürmektedir. İkili anlaşmalarla ülkemizden yurt dışına işçi gönderilmemesine rağmen evlilik yoluyla ya da yasa dışı yollardan Emirdağ İlçesinden yurt dışına göç sürmektedir.

Emirdağ İlçesi'nden yurt dışına en fazla göç Belçika'ya olmaktadır. Bu öyle bir hal almıştır ki neredeyse her aileden en az bir kişi bugün Belçika'da yaşamaktadır.

Bu çalışmada amaç Belçika'ya olan yurtdışı göçün, hem göç eden insanlar üzerindeki, hem de göç olayının yaşandığı sahadaki insanlar üzerindeki sosyo-

ekonomik etkisini analiz etmektir. Çalışmamızda Belçika'ya olan göçün nedenlerini bu olaya bağlı olarak nüfusun eğitimi, aile yapısı, meslek durumu, sağlık, yaş gibi özellikleriyle göç arasındaki ilişki incelenecektir.

### **1.2.2. Materyal**

Araştırma alanı olarak Afyonkarahisar ilinin Emirdağ İlçesi seçilmiştir. Bu araştırmada, yapılan anketler ana kaynağı oluşturmaktadır. Dışişleri Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Türkiye İstatistik Kurumunun verilerinden yararlanılmıştır. Bunun yanında yörede yapılan gezi ve gözlemler sırasında elde edilen veriler ile çeşitli demografya çalışmaları da araştırmamıza kaynaklık etmiştir.

### **1.2.3. Yöntem**

Araştırmamızda; göçün sosyo-ekonomik analizini yapabilmek amacıyla, hem göç eden hem de, göçün yaşandığı yerlerdeki nüfus için ayrı ayrı anket formu düzenlenmiştir.

Anketler Emirdağ merkez ve tüm köylerinde nüfusları ile orantılı olarak veri elde etmek maksadı ile uygulanmıştır. Aynı zamanda Belçika'ya göç edenlerin sosyo-ekonomik, kültürel özelliklerini incelemek, göç olayının nedenleri, niteliği, sonuçları hakkında daha doğru bilgiye ulaşmak ve diğer verilerle karşılaştırmalar yapmak amacı ile göç eden ailelere de anket uygulanmıştır.

Hazırlanan anket formları göç eden kişiler ve göç olayının yaşandığı yerlerde bulunan insanlar için iki farklı grupta oluşturulmuştur. Anketler Emirdağ İlçe merkezi ve köylerine bizzat gidilerek birinci elden uygulanmıştır. Yine göç eden insanlar için hazırlanan anket hem Belçika'da hem de Türkiye'de tarafımızdan bizzat uygulanmıştır.

Araştırma yapılırken Belçika Devletine ilk giden insanlar, kesin dönüş yapanlar ile köy öğretmenleri, muhtarlar, belediye yetkilileri ve esnaflar ile görüşmelerde bulunulmuştur.

### **1.2.3.1. Ön Araştırma ve Anket uygulaması**

Araştırma konusu ile ilgili olarak hazırlanan anketlerin uygulaması yapılmadan önce belli sayıdaki kişiler üzerinde soruların uygunluk derecesi denetlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre sorularda düzenlemeler yapılmıştır.

Anket formlarının uygulanması aşamasında elde edilen bilgilerin doğruluğu görüşülen kişilerin beyanına dayanmaktadır. Ancak anketin amacı anket yapılırken açıklandığından ve kişi isimlerinin isteğe bırakılmasından dolayı cevapların amaca uygun verildiği saptanmıştır.

Emirdağ'dan Belçika'ya olan yurtdışı göçle ilgili olarak Emirdağ ilçesinde çeşit anket uygulaması yapılmıştır. İlk olarak Emirdağ'da Yurtdışı göçün en yoğun yaşandığı kırsal kesimde 70 köy muhtarı ile göç konulu anket yapılmıştır. İkinci olarak Belçika'da yaşayan 100 kişiye anket çalışması yapıldı. Son olarak ilçeden en fazla evlilik yolu ile Belçika'ya göç olduğundan bu insanlarla ilgili ayrıca anket hazırlanılıp uygulanmıştır. Emirdağ ilçesinden evlilik yolu ile Belçika'ya giden 100 ( 50 kadın-50 erkek) kişide eklendiğinde toplam 270 adet anket uygulanması yapılmıştır. Anket formları ile birlikte köy muhtarları için ayrıca bir form hazırlanarak köy ve göç ile ilgili bilgiler ve görüşler alınmıştır.

### **1.2.3.2. Verilerin Değerlendirilmesi**

Bu çalışmanın ana kaynağını oluşturan verilerin değerlendirilmesinde daha sağlıklı ve kolay yorumlar yapmak için öncelikle elde edilen veriler tablolara dönüştürülmüştür. Kapsamı ve amacı doğrultusunda gruplara ayrılarak grafikler

oluşturulmuştur. Muhtarlardan alınan veriler ve görüşler diğer veriler ile karşılaştırılmıştır. Bu sonuçların ışığında değerlendirmeler yapılmıştır.

Belçika'ya göç olayının yoğunlukla yaşandığı yerlerde insanlarla yapılan mülakatlar ve bilgiler uygun şekilde yazıya aktarılmıştır. Özellikle Belçika Devletine ilk göç olayının başlangıcını saptamak için göç etmiş ya da akrabası Belçika'ya göç etmiş insanlarla görüşülmüş elde edilen veriler karşılaştırılmış ve doğruluğu muhtarlara teyit ettirilmiştir.

### 1.3. Konu İle İlgili Diğer Çalışmalar

Akkayan ( 1979) “Göç ve Değişme” adlı eserinde göç olgusunun önemi ve mahiyetini açıklamaya çalışmıştır. Göçün nedenlerini ve gelişimini örneklerle açıklamaya çalışmıştır. Gelişmeye paralel olarak meydana gelen göç olayını göç alan ve göç veren yerler şeklinde incelemiştir.

Abadan-Unat (1975) “Göç ve Gelişme” adlı kitabında önce Akdeniz ülkelerinden yurt dışına olan işçi göçleri ile başlamıştır. Kitabın ikinci bölümünde ise Türk işçi göçünün tarihsel devrelerini incelemiş ve işgücü göçünün siyasi partiler, işçi sendikaları, işveren birlikleri ve bürokrasi tarafından nasıl algılandığını açıklamıştır. Sonuç olarak göç modellerinin Boğazlayan ilçesine uygulanmasını yapmıştır.

Renselaar ve Penninx (1975) “ Göç ve Gelişme” adlı ortak çalışmada bugünkü Avrupa ekonomisindeki durgunluktan önceki ve sonraki Türk işçi göçünün gelişimini istatistiki verilerle açıklamışlardır. Türkiye'den yurtdışına olan işçi göçünün başlangıcını ve gelişim sürecini sayısal veriler ve resmi belgelerle açıklamışlardır.

Şen ve Koray (1999) “ Türkiye'den Avrupa Topluluğu'na Göç Hareketleri” adlı çalışmasında Avrupa Topluluğunda bulunan işçiler ile Avrupa Topluluğu dışından olan işçileri karşılaştırmış ve burada önemli bir paya sahip olan Türk İşçilerinin 1961 yılından günümüze olan değişimlerini açıklamıştır.

Tezcan (2000) “Dış Göç ve Eğitim” adlı kitabında göç konusunu beş ana başlıkta incelemiştir. Dış göç olgusunun açıklanmasıyla başlayan eserinde işçi göçünün yanında Beyin Göçü olarak da adlandırılan eğitilmiş insanların yurtdışına göçlerine değinmektedir. Ayrıca işçi çocuklarının yurtdışında karşılaştıkları eğitim sorunlarını ortaya koymaktadır.

Toksöz (2006) “ Uluslararası Emek Göçü” adındaki eserinde küreselleşme ile göç arasındaki bağı açıkça ortaya koymuştur. Göçün tarihi ile başlayan kitapta göçün nedenlerini açıklamaya yönelik teoriler yer almaktadır. Göçün demografik yapıda meydana getirdiği değişiklikleri açıklamıştır.

Kaya ve Kentel ( 2005) “ Euro-Türkler Türkiye İle Avrupa Birliği Arasında Köprü mü, Engel mi? Adlı çalışmalarında Almanya ve Fransa da bulunan Türkler üzerinde yaptıkları karşılaştırmalı bir çalışmadır. Bu çalışmada Avrupa Birliği yolundaki Türkiye için bu ülkelerde bulunan işçilerin faydalı ya da zararlı olup olmadıklarını dile getirmektedirler.

Mutluer (2003) “ Uluslararası Göçler ve Türkiye” adlı kitabında 1960’lı yılında Avrupa ülkelerine başlayan yurtdışı göç olayını Denizli-Tavas örneği ile açıklamaya çalışmıştır.

## 2. EMİRDAĞ İLÇESİNİN BEŞERİ VE EKONOMİK COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

### 2.1. Nüfus Özellikleri

#### 2.1.1. Nüfus Gelişimi

Emirdağ İlçesinin yıllara göre nüfus miktarı incelendiğinde 1927 yılından 1965 yılına kadar sürekli bir artış içinde olduğu görülür. 1927 yılında 44 376 olan ilçe nüfusu 1935 yılına gelindiğinde % 7,22 oranında artarak 47 579'a yükselmiştir. 1935–1940 yılları arasında ilçenin nüfusu % 8,99 oranında artarak 51 856 kişi olmuştur. İlçenin nüfus artış hızı önceki yıllara paralel olarak 1940–1945 yılları arasında % 7,45 oranında artarak 55 721 kişiye yükselmiştir. Aynı dönemlerde ilin ve ülkenin nüfus artış hızı Emirdağ ilçesinin nüfus artış hızından fazladır(Tablo 2.1).

1945 ile 1950 yılları arasında meydana gelen % 10,46'lık aşırı nüfus artışının sebebi olarak II. Dünya savaşı sırasında konulan seferberliğin kalkmasıyla halkın normal yaşamına dönmesi sayılabilir. Bu dönemde ilçe nüfusu 61 547 kişiye yükselmiştir (Tablo 2.1).

1927 yılından itibaren yüksek nüfus artış hızı 1950'li yıllardan itibaren ülkede meydana gelen siyasi gelişmelere paralel olarak paralel gelişen iç ve özellikle dışgöç sonucu yavaşlamış ve 1965 yılından itibaren nüfus artış hızı gerilemiştir. Kırsal kesimde iş olanaklarının kısıtlı olması ve nüfusun artışına paralel olarak göç hareketi hızlanmıştır.1927 yılından 1970 yılına kadar elde edilen veriler doğrultusunda ilçede bulunan kadın nüfusun erkek nüfustan fazla olduğu görülür. Kadın nüfusun en fazla olduğu dönem veri bulunmamasına rağmen Kurtuluş Savaşı sonrasına rastlayan 1927 – 1935 arasındır. Nitekim elde bulunan verilere bakıldığında 1970 yılına kadar fazla olan kadın nüfusu tarihte erkek nüfusla eşit olmuştur (Tablo 2.1).

1975–1985 yılları arasında ilçede bulunan erkek nüfus, kadın nüfustan daha fazladır. Nitekim 1980 yılında erkek nüfus 32 613 kişi, kadın nüfus ise 30 114 kişiden oluşmaktaydı. 1980 yılı sonrasında göç olayı ve askerlik nedeniyle erkek nüfus azalmakla birlikte, 1990 yılında tekrar kadın nüfusu geçmiştir (Tablo 2.1).

**Tablo 2.1.** Emirdağ İlçesi Nüfusunun Yıllara Göre Gidişi

Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam	İlçenin Yıllık Nüf. Art. Hız. (%o)	İlin Yıllık Nüf. Art. Hız.(%o)	Türkiye Yıllık Nüf. Art. Hız.(%o)
1927	-	-	44 376	-	-	-
1935	-	-	47 579	7,22	10,92	21,10
1940	-	-	51 856	8,99	12,02	19,59
1945	-	-	55 721	7,45	20,74	10,59
1950	-	-	61 547	10,46	17,43	21,73
1955	-	-	65 755	6,84	24,51	27,75
1960	36 676	36 805	73 481	19,39	17,96	28,53
1965	36 552	38 265	74 808	1,77	15,28	24,62
1970	34 614	37 437	72 051	-3,69	13,23	25,19
1975	33 377	33 163	66 540	-7,65	6,24	25,00
1980	32 613	30 114	62 724	-0,28	23,68	20,65
1985	31 703	32 425	64 128	2,24	22,00	24,88
1990	27 633	27 910	55 543	-13,39	20,54	21,71
2000	24 564	22 832	47 396	-14,67	9,47	18,28
2007	23 865	22 334	46 199	-2,53	-13,64	4,10

**Kaynak:** DİE/TÜİK 1927–2007 (Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri 12/10/1980)

Emirdağ ilçesinin 1950 yılından itibaren elde edilen nüfus verileri incelendiğinde 1950 yılında 61 547 kişi iken 2008 yılında bu rakam 46 199 sayısına gerilemiştir. Son 58 yıl içerisinde 1950–1965 ve 1980–1985 yılları arası hariç ilçenin nüfusu sürekli olarak azalmıştır. İlçe nüfusunun artış gösterdiği devreler olan 1950–1965 arasında ki 15 yıllık zamanda nüfus artışı 13 261 kişi olmuştur. Nüfusun arttığı 1980–1985 yılları arasında ise ilçe nüfusu 1 404 kişi artmıştır (Tablo 2.1).

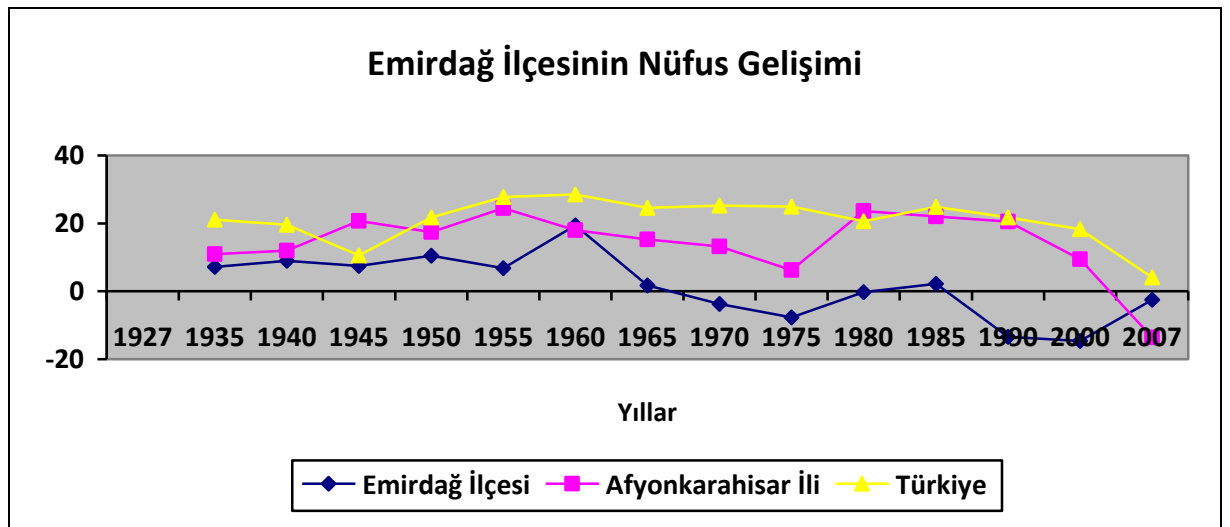
Tablo 2.1 incelendiğinde en fazla artışın olduğu 1950–1960 yılları arasındaki nüfus artış hızı %19,40 olarak gerçekleşmiştir. İkinci olarak ilçenin nüfusu 1960–1965 yılları arasında 1 327 kişi artmıştır. 1965 yılından 1980 yılına kadar ilçenin nüfusu azalmıştır. 1985 yılından sonra ise ilçe nüfusu sürekli olarak azalmıştır (Tablo 2.1).

İlçe nüfusunda en fazla azalmanın olduğu dönemlerden biri ise 1985–1990 yılları arasındır (%-13.39). 1987 yılında Bayat'ın Emirdağ'dan ayrılarak ilçe oluşu bu dönemde nüfusu azaltan en önemli sebeplerden birisidir. İlçe nüfusu 1990–2000 yılları arasında 8 147 kişi azalarak 47 396 kişiye düşmüştür. Son olarak 2000 yılında 47 396 kişi olan nüfus 2008 yılında 46 199 kişiye düşmüştür (Tablo 2.1).

Türkiye ve ilin nüfus artış hızı her zaman artış gösterirken Emirdağ ilçesinin nüfusu azalma eğilimi göstermektedir. Nüfusun genelde azalma trendine girmesinin en önemli nedeni tabii ki göç hareketidir. İlçe nüfusunun hem ülke hem de il nüfus artışının tersine büyük bir azalma göstermesi bunun en önemli göstergesidir. Tablo incelendiğinde ülke nüfusunun %0 24,8 ve il nüfusunun da %0 22 gibi yüksek değerlerde arttığı, 1980–1985 döneminde ilçe nüfusu ancak %0 2,2 civarında artabilmiştir (Tablo 2.1).

2008 yılına gelindiğinde ise ülkenin nüfusu %0 4,1 artar iken, Afyonkarahisar ilinin nüfusu % 13,64 oranında azalmıştır. Aynı dönemde Emirdağ ilçesinin nüfusu %0 2,5 oranında azalmıştır (Tablo 2.1).

Genel olarak dönemlere bakıldığında ülkemizdeki ortalamalara benzer nüfus gidişi gözlenmemektedir. Nüfus artış hızının ülkenin tersine sürekli olarak azalma eğiliminde olduğu gözlemlenir. Ülkede meydana gelen sosyal, siyasi ve ekonomik olaylar ilçeyi her zaman etkilemiş ve bir sığınak olarak görülen yurtdışı göç her zaman etkili olmuştur. Aşağıda yer alan grafik incelendiğinde ilçenin nüfus artış hızının azalma eğilimi daha iyi anlaşılacaktır ( Grafik 2.1).



**Grafik 2.1.** Emirdağ İlçesi Nüfus Gelişimi

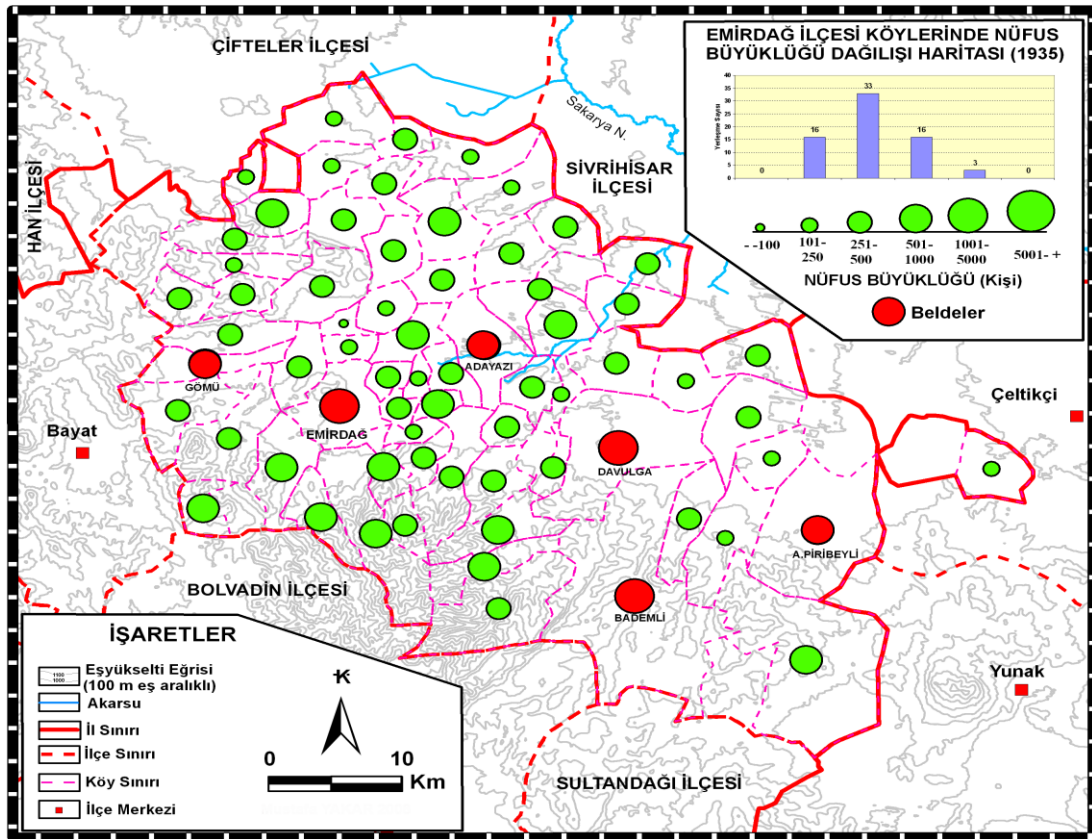


### 2.1.2. Kırsal ve Kentsel Nüfus

Emirdağ ilçesinin şehir nüfusu ile kır nüfusu karşılaştırması yapıldığında 1927 yılından itibaren kır nüfusunun şehir nüfusundan her zaman fazla olduğu görülmüştür. 1927 yılında şehir nüfusunun 3.960 kişi toplam nüfusa oranı % 8,92 iken, kır nüfusu (40 416 kişi) % 91,08 olmuştur. Kırsal alan nüfusun toplam nüfus içerisinde en fazla olduğu dönem % 91,49 ile 1927–1935 yılları arasındadır (Tablo 2.2.).

Emirdağ ilçesinde 1935 yılında nüfusu 1000 kişinin üzerinde ilçe merkezi ile birlikte 3 yerleşim bulunmakta, nüfusu 501–1001 kişi arasında bulunan yerleşme sayısı ise 16, nüfusu 251–500 kişi arası 33 yerleşme ve nüfusu 101–250 kişi arasında 16 yerleşim birimi bulunmaktadır. Nüfusu 5000 kişi üzeri ve 100 kişi altı yerleşim birimi bulunmamaktadır ( Şekil 2.1.).

Şekil 2.1 Emirdağ İlçesi 1935 yılı Nüfus Büyüklüğü Dağılım Haritası.



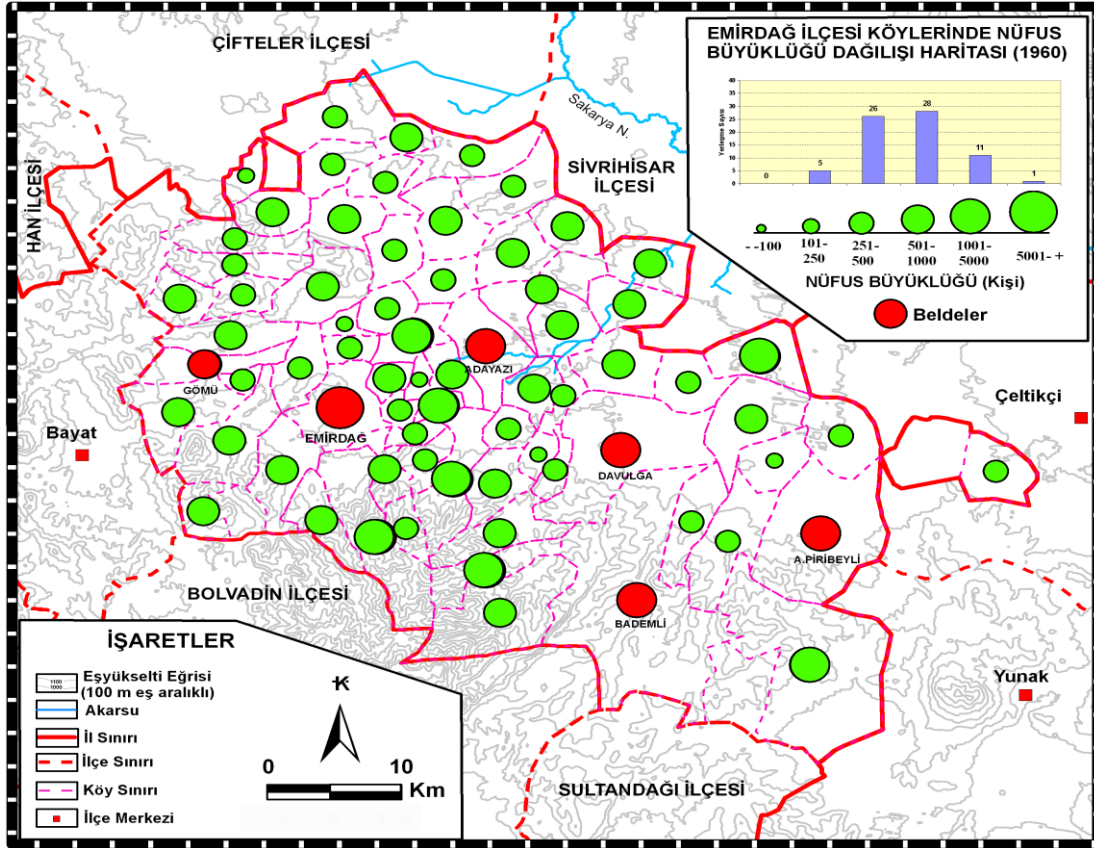
1927 yılından 1950 yılına kadar kırsal alanın toplam nüfus içerisindeki oranı azalmakla birlikte çok fazla değişmemiştir. 1927 yılında %91,08 olan kırsal nüfus 1950 yılında %89,86'ya gerilemiştir. Bu yirmi üç yıllık zamanda kırsal kesimin nüfusu sadece %1,22 oranında düşmüştür. Emirdağ ilçesinin kırsal yerleşmelerindeki nüfusun oranı 1950 yılında % 89,86'yı bulmaktadır. Bu oran bize Emirdağ ilçesinde nüfusun büyük çoğunluğunun kırsal alanda yaşadığını gösterir (Tablo 2.2.).

1960 yılında kırsal alandan şehirlere ve ülke dışına göçlerin başlamasıyla birlikte kırsal nüfus oranı %86,30'a gerilemiştir. 1960 yılına gelindiğinde Emirdağ ilçe merkezinin nüfusu 5000 kişinin üzerine çıkmıştır. Ayrıca 1000 nüfusun üzerinde 11 yerleşim birimi olmuştur. Genel olarak ilçe merkezi ve kırsalının nüfusun arttığı gözükmemektedir (Tablo 2.2.). 1965 yılına gelindiğinde ise şehir nüfusunun toplam nüfus içerisindeki oranı % 14,56'ya yükselmiştir. Aynı yıl kırsal nüfusun oranı ise %83,44'e gerileyerek 63.894 kişi olmuştur. 1965 ile 1970 yılları arasında kırsal nüfusta oran olarak büyük düşüş olmamakla birlikte 1970'te bu kesimin oranı % 82,57'ye gerilemiştir. 1975 yılına gelindiğinde ise şehir nüfusunun toplam nüfus içerisindeki payı % 19,81'e yükselmiş, kırsal nüfus ise %80,19'a gerileyerek 53.356 kişi olmuştur (Tablo 2.2.).

Kırsal nüfusun şehir nüfusuna göre önemli ölçüde düştüğü diğer bir dönem ise 1975–1980 yılları arasındadır. Bu dönemde şehir nüfusu 14 733 kişi ile toplam nüfusun %23,49'unu oluşturur iken kırsal nüfus 47 492 kişi ile toplam nüfusun % 76,51'ini oluşturmaktaydı. 1980–1985 yılları arasında da kırsal alandan şehre ve yurt dışına göçlerle kırsal alanın nüfus oranı azalmıştır. Bu dönemde kırsal alanın nüfusu toplam nüfusun % 73,04'üne geriler iken şehir nüfusu %26,96'ya yükselmiştir (Tablo 2.2.).

Şehir nüfusunun kırsal nüfus karşısında en fazla arttığı dönem ise 1985–1990 yılları arasındaki devredir. 1985–1990 yılları arasında şehir nüfusu 21 144 kişiye yükselerek toplam nüfusun % 38,07'sine ulaşmıştır. Aynı dönemde kırsal nüfus 12 440 kişi azalarak 34 399 kişi olmuş ve toplam nüfus içerisindeki oranı % 61,93'e gerilemiştir (Tablo 2.2.).

Şekil 2.2 Emirdağ İlçesi 1960 yılı Nüfus Büyüklüğü Dağılım Haritası.



1990–2000 yılları arasında gelindiğinde ise şehir nüfusu 20 508 kişiye gerilemiş ancak aynı dönemde kırsal nüfus 7 511 kişi azaldığı için şehir nüfusunun oranı % 43,27'ye yükselmiştir. Bu dönemde kırsal nüfusun oranı % 56,73'e gerilemiştir. Bu rakamlar bize bu dönemde ilçe merkezi ve kırsal alandan yaşanan göçün gelişimini de göstermektedir. 1990–2000 devresine kadar sadece kırsal nüfus azalır iken 1990–2000 yılları arasında gelindiğinde şehir nüfusunun da azaldığı görülür. Bu tarihe kadar gerek ülke içi gerekse yurtdışı göçün en fazla kırsal alandan olduğu gözlenmekte idi. Ancak bu tarihler arasında ilçe merkezinde bulunan şehir nüfusunun da bu göç hareketine hızla katıldığı gözlenmektedir. İlçe nüfusu 1960 yılından itibaren göçle birlikte azalma eğilimindedir. 1960 yılında ilçe merkezi hariç 11 yerleşim yerinin nüfusu 1000 kişinin üzerindeyken, 2000 yılına gelindiğinde 1000 kişinin üzerindeki yerleşme sayısı 3 yerleşim yerine düşmüştür. Bununla birlikte ilk defa 13 yerleşim biriminin nüfusu 100 kişinin altına düşmüştür. Bu durum İlçe

nüfusunun başta kırsal kesim olmak üzere, yurt dışı göç karşısında dayanamayıp hızla eridiğini ortaya koymaktadır ( Şekil 2.3.).

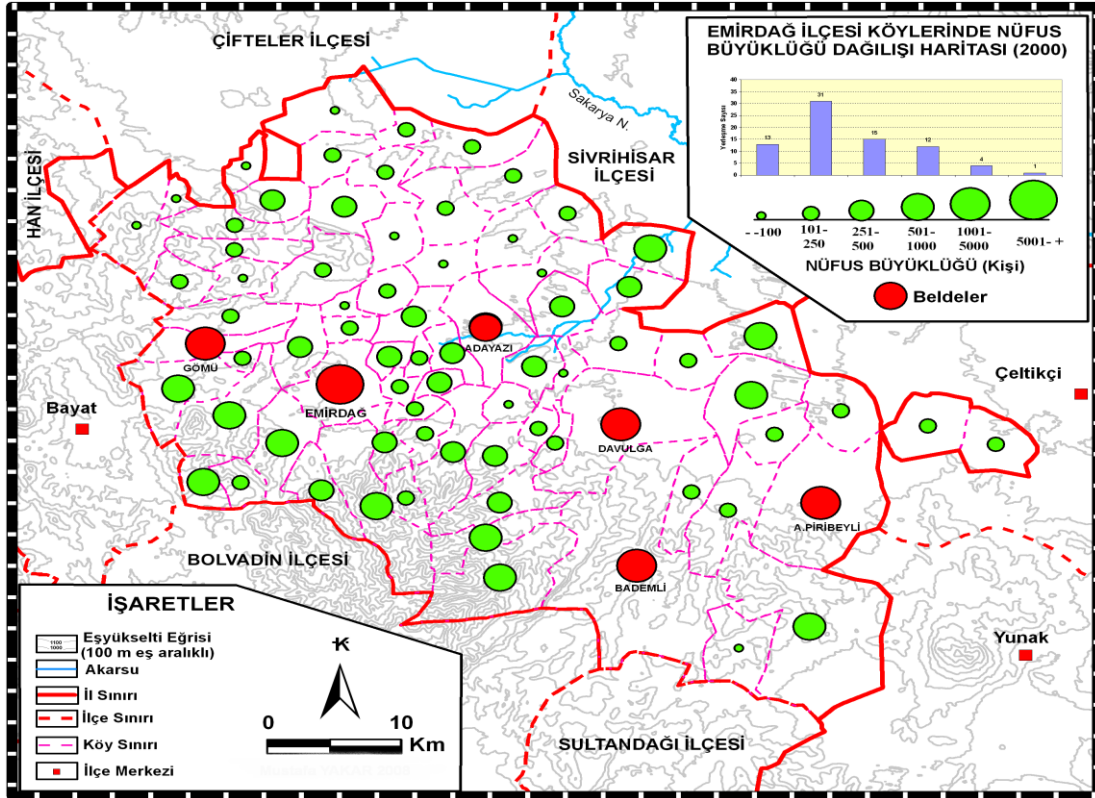
2007 yılına gelindiğinde ise şehir nüfusu 21 898 kişi ile toplam nüfusun % 47,40'ını oluşturur iken, kırsal nüfus 24 301 kişi ile toplam nüfusun % 52,60'ını oluşturmaktadır. 1950 yılında 6 240 olan şehir nüfusu 2000 yılı dışında her dönem artmıştır. 2008 yılına gelindiğinde toplam 15 658 kişi artarak 21 898 kişiye yükselmiştir. Kırsal nüfus ise 1950 yılında 55 307 kişi iken 1965 yılına kadar nüfusu artmış ve 1965 yılında 63 894 kişi olmuştur. 1965 yılından 2008 yılına kadar kırsal nüfus sürekli azalmıştır. Nitekim 1965 yılında 63 894 kişi olan kırsal nüfus 2008 yılına gelindiğinde 37 006 kişi azalarak 26 888 kişiye düşmüştür.

1950 ile 1965 yılları arasında kırsal alanda doğal nüfus artışı göçten fazla olduğu için kırsal alanın nüfusu artmıştır. Kırsal alandan gerçekleşen göç yurtdışından ziyade daha çok ilçe merkezine doğru iç göç şeklinde olmuştur. Bunun kanıtı olarak 1950–1960 yılları arasında ilçe merkezi nüfusu 3 829 kişi artarak 6 240 kişiden 10 069 kişiye yükselmiştir. Aynı dönemde kırsal nüfusta 8 105 kişi artarak 55 307 kişiden 63 412 kişiye yükselmiştir ( Tablo 2.2).

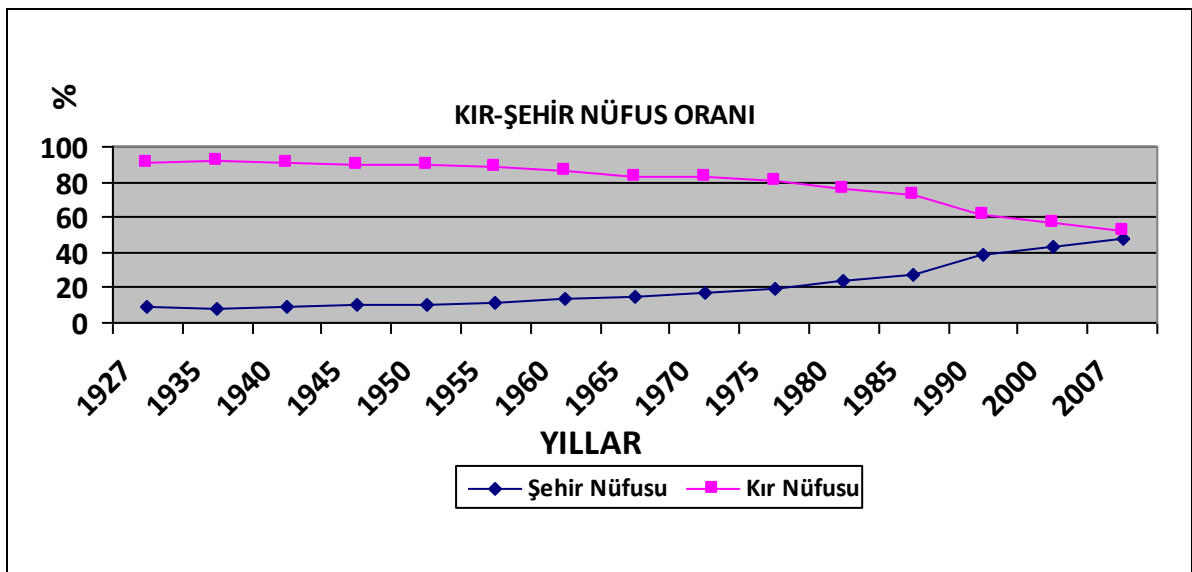
1950 yılında başlayan dışgöç ve içgöç kırsal kesim nüfusunu 1965 yılından sonra çok fazla etkilemiş ve kırsal kesimin nüfusu bir daha hiç artmamıştır. Emirdağ ilçesinde yaşanan dış göç olayı daha çok kırsal kesimde kendini hissettirmektedir. İlçe merkezinde ise yurtdışı göç olayı olmakla birlikte en fazla dış göç 1990–2000 yılları arasında etkisini göstermiştir. Bu dönemde ilk defa ilçe merkezi şehir nüfusu 636 kişi azalarak 21 144 kişiden 20 508 kişiye gerilemiştir ( Tablo 2.2). 2007 yılı itibariyle Türkiye kırsal nüfusunun oranı % 29,6 (TUİK 2007) iken, Emirdağ ilçesinin kırsal nüfus oranı % 52,60 ile Türkiye kırsal nüfus oranının çok üzerindedir.

İlçenin 1935 yılı, 1960 yılı, 2000 yılı nüfus dağılım haritaları incelendiğinde nüfus gelişimi daha iyi anlaşılacaktır. 1960 yılına kadar gelişme eğilimi gösteren ilçe merkezi ve köylerin nüfusları, 1960 yılından itibaren başlayarak günümüze kadar azalmıştır. İlçe nüfusunda görülen bu azalış gerek iç göçler gerekse dış göçler sebebiyle halen devam etmektedir. Nitekim 2007 yılı itibariyle Adayazı, Bademli ve Aşşağıpiribeyli belde belediyeleri, nüfusları 2000 kişinin altına düştüğü için köye dönüştürülecek belediyeler arasına girmişlerdir.

Şekil 2.3 Emirdağ İlçesi 2000 yılı Nüfus Büyüklüğü Dağılım Haritası.



Aşağıda yer alan grafik incelendiğinde yıllara göre kent nüfusunda artış oldukça dikkat çekicidir kır ve şehir nüfusundaki seyir böyle devam ettiği takdirde yakın dönemde, toplam şehir nüfusunun kır nüfusunu geçeceği söylenebilir (Grafik 2.2.).



Grafik 2.2. Emirdağ İlçesi Kır-Şehir Nüfusu ve Oranı

1990–2000 yılları arası ilçedeki yıllık nüfus artış hızı -14,67 ile en fazla azalmanın olduğu dönem olmuştur. Aynı dönemde ildeki nüfus artış hızı 9,47 olurken Türkiye'nin nüfus artış hızı 18,28 olmuştur (Tablo 2.1.). Rakamlardan da anlaşılacağı gibi ilçenin nüfus artış hızı gerek ilin gerekse Türkiye'nin nüfus artış hızından kat ve kat aşağıda gerçekleşmiştir. Aynı dönemde ilin nüfus artış hızının Türkiye nüfus artış hızından az olması Emirdağ ilçesinden olan göçün il merkezine doğru olmadığını gösterir. Bu dönemde gerçekleşen göç çoğunlukla yurtdışına olan göçtür. İlçe nüfusunda ki bu düşüşte dışarıya olan göçün en önemli kanıtıdır. 2000–2007 yıllar arasına gelindiğinde de durum değişmemekte -2,53 nüfus artış hızı ile Emirdağ ilçesi Türkiye nüfus artış hızının altında kalmıştır. Ancak Afyonkarahisar il merkezi % – 13,64'lük nüfus artış hızı ile gerek ülke nüfus artışının, gerekse Emirdağ ilçesinin nüfus artışının altında kalarak nüfusu en fazla azalan yer durumuna gelmiştir (Tablo 2.2.).

**Tablo 2.2.** Emirdağ ilçesi Kır- Şehir Nüfusu ve Oranları

Yıllar	Şehir Nüfusu		Kır Nüfusu	
	Sayısı	%	Sayısı	%
1927	3 960	8,92	40 416	91,08
1935	4 047	8,51	43 332	91,49
1940	4 857	9,37	46 999	90,63
1945	5 491	9,85	50 231	90,15
1950	6 240	10,14	55 307	89,86
1955	7 439	11,31	58 316	88,69
1960	10 069	13,70	63 412	86,30
1965	10 914	14,56	63 894	83,44
1970	12 559	17,43	59 491	82,57
1975	13 184	19,81	53 356	80,19
1980	14 733	23,49	47 492	76,51
1985	17 289	26,96	46 839	73,04
1990	21 144	38,07	34 399	61,93
2000	20 508	43,27	26 888	56,73
2007	21 898	47,40	24 301	52,60

**Kaynak:** DİE/TÜİK 2007

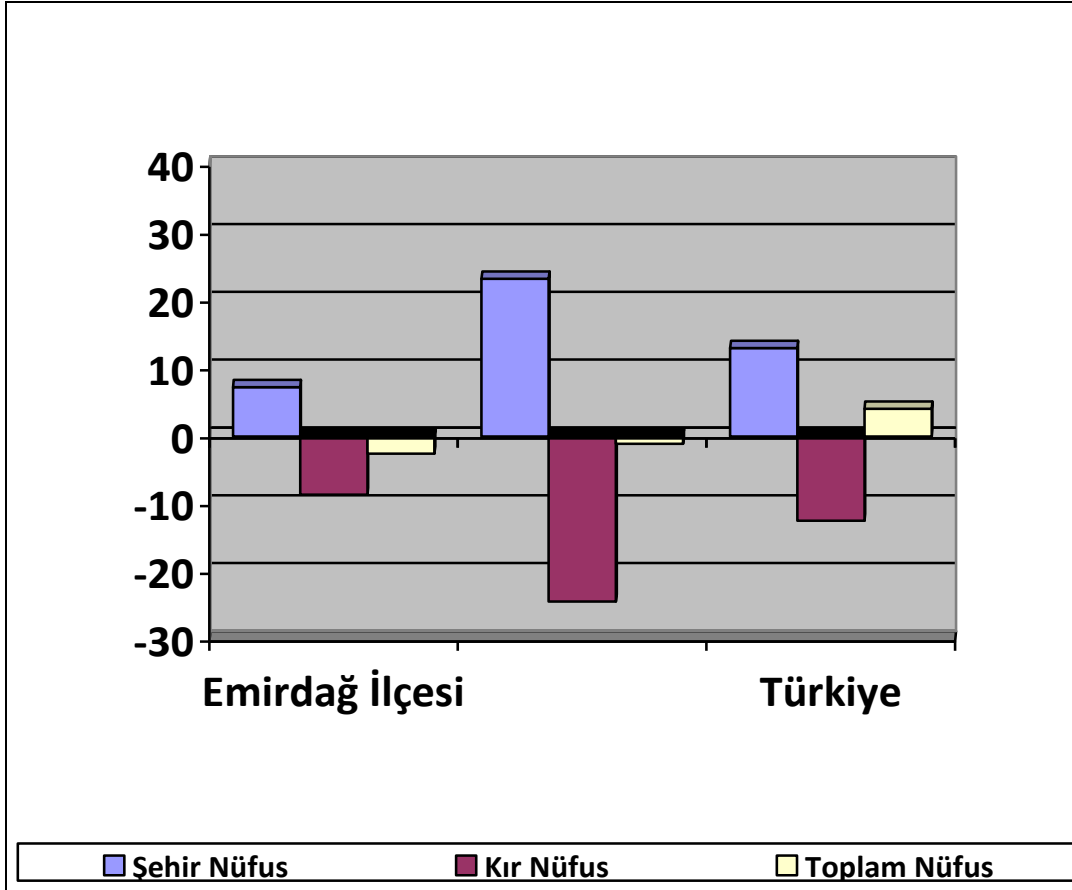
Afyonkarahisar ilinin 2007 yılı itibarı ile nüfusunun 812 416 kişiden 701 572 kişiye gerilemesi Emirdağ ilçesinden olan göçün il dışına gerçekleştiğinin bir göstergesi sayılabilir. 2007 yılı verilerine göre Emirdağ nüfusunun artış hızı % 7,26 ile ülkenin nüfus artış hızından daha fazladır. Bu da Emirdağ ilçe merkezinin nispeten göç aldığı ve şehir merkezinden olan göçün kırsal kesimden az olduğunu gösterir. İl nüfus artış hızı % – 13,64 ile gerek Emirdağ şehir nüfusu artış hızının, gerekse Türkiye ortalama nüfus artış hızının altında kalmaktadır ( Tablo 2.3.).

**Tablo 2.3.** 2000-2007 Yılları Arası Kırsal ve Kentsel Yıllık Nüfus Artış Hızları

	Emirdağ İlçesi'nin Nüfus Artış Hızı %o	Afyonkarahisar İli'nin Nüfus Artış Hızı %o	Türkiye'nin Nüfus Artış Hızı %o
Şehir	7,26	23,26	13,05
Kır	-8,59	-24,34	-12,44
Toplam	-2,53	-1,08	4,10

**Kaynak:** TÜİK, 2007

2007 nüfus tespitinde kırsal nüfus değişiminin Afyonkarahisar ili ve Türkiye geneline oranla %– 8,59 ile en az Emirdağ ilçesinde gerçekleştiği gözükmemektedir. İlçenin şehir nüfusu ise 2000-2007 devresinde % 7,26 oranında artmış aynı dönemde ilin şehir nüfusu %23,26 oranında artmıştır. Türkiye'nin aynı dönemde şehir nüfus artışı % 13,05 olarak gerçekleşmiştir. Şehir nüfusunun artış oranında Emirdağ gerek ilin, gerekse Türkiye'nin gerisinde kalmıştır. Yöredeki kırsal kesim nüfusunun Türkiye ve Afyonkarahisar ilinin kırsal kesim nüfusuna göre daha az azalmasının temelinde yurtdışı göçle birlikte ailelerin ekonomik durumlarının düzelmesi sonucunda göç olayına katılan insanların sayısının azalmasıyla da ilgilidir. İlçede uzun yıllardır yaşanan göç olayı neticesinin doğal sonucu göç edecek genç nüfus azalmıştır.



**Grafik 2.3.** 2000–2007 Yılları Arası Kırsal ve Kentsel Yıllık Nüfus Artış Hızları.

### 2.1.3. Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Yapısı

Emirdağ ilçesi nüfusunun cinsiyet yapısı incelendiğinde Türkiye geneline uygunluk gösterecek şekilde erkek nüfusun kadın nüfusundan biraz daha fazla olduğu göze çarpmaktadır (Tablo 2.4.).

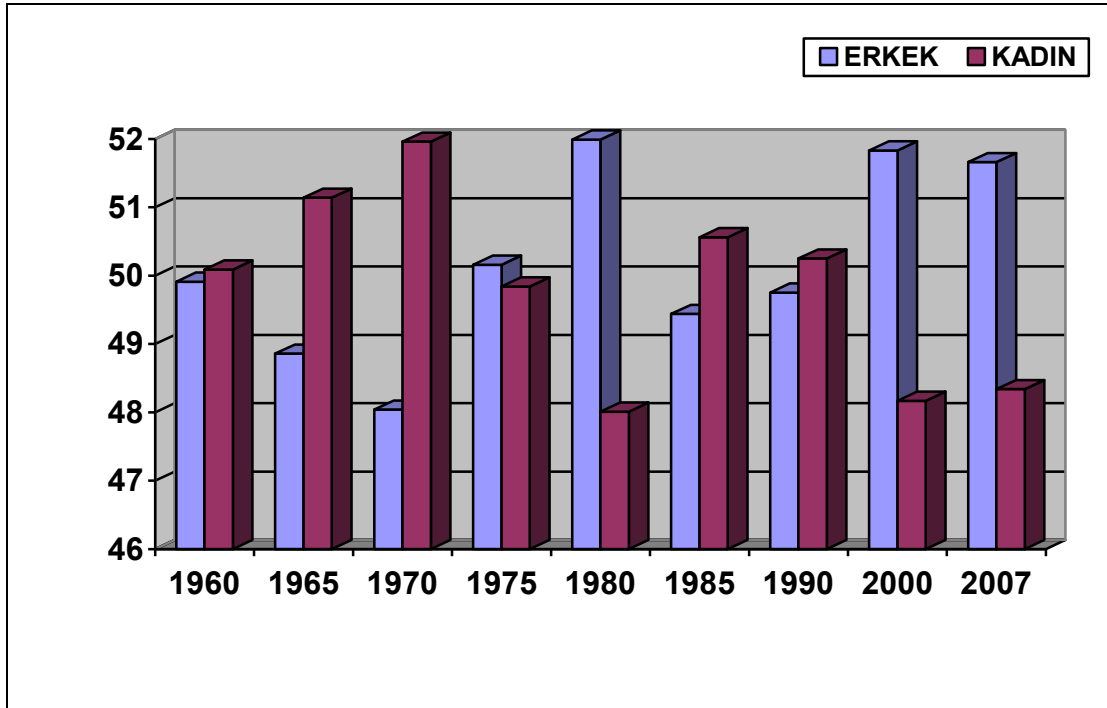
Emirdağ ilçesinde 0-14 yaş grubu arasındaki nüfus ve 15-64 yaş grubu incelendiğinde erkek nüfusun fazlalığı görülürken 65+ yaş grubunda kadın nüfusun fazlalığı dikkat çeker.



**Tablo 2.4.** Emirdağ İlçesi ve Türkiye’de Nüfusun Yıllara Göre Cinsiyet Oranları.

Yıllar	Emirdağ İlçesi Nüfusu (%)		Türkiye Nüfusu (%)	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
1960	49,91	50,09	51,00	49,00
1965	48,86	51,14	51,00	49,00
1970	48,04	51,96	50,60	49,40
1975	50,16	49,84	51,40	48,60
1980	51,99	48,01	50,70	49,30
1985	49,44	50,56	50,70	49,30
1990	49,75	50,25	50,70	49,30
2000	51,83	48,17	50,70	49,30
2007	51,66	48,34	50,11	49,89

**Kaynak:** DİE/ TÜİK 1960-2007

**Grafik 2.4.** Emirdağ İlçesi Nüfusunun Yıllara Göre Cinsiyet Oranları.

Erkek nüfusun kadın nüfustan en fazla olduğu yaş grubu 20–24 arasındır ve bu fark 1 755 kişiyi bulur (Tablo 2.5). Erkek nüfustaki bu fazlalık 25-29 yaş grubunda

374 kişiye düşer. İlçede yaşanan yurt dışı göçün etkisi ile erkek nüfus hızla azalarak 30-34 yaş grubunda 1 489 kişi ile 1 537 kişilik kadın nüfusun gerisinde kalmaktadır (Tablo2.5). İlçedeki kadın nüfusun 30-34 yaş grubundan sonra her yaş grubunda erkek nüfustan fazla oluşunun temel nedeni de ilçede yaşanan yurtdışı göç olayının sonucudur. Bu da yurt dışı göçüne erkeklerin daha fazla katıldığını göstermektedir.

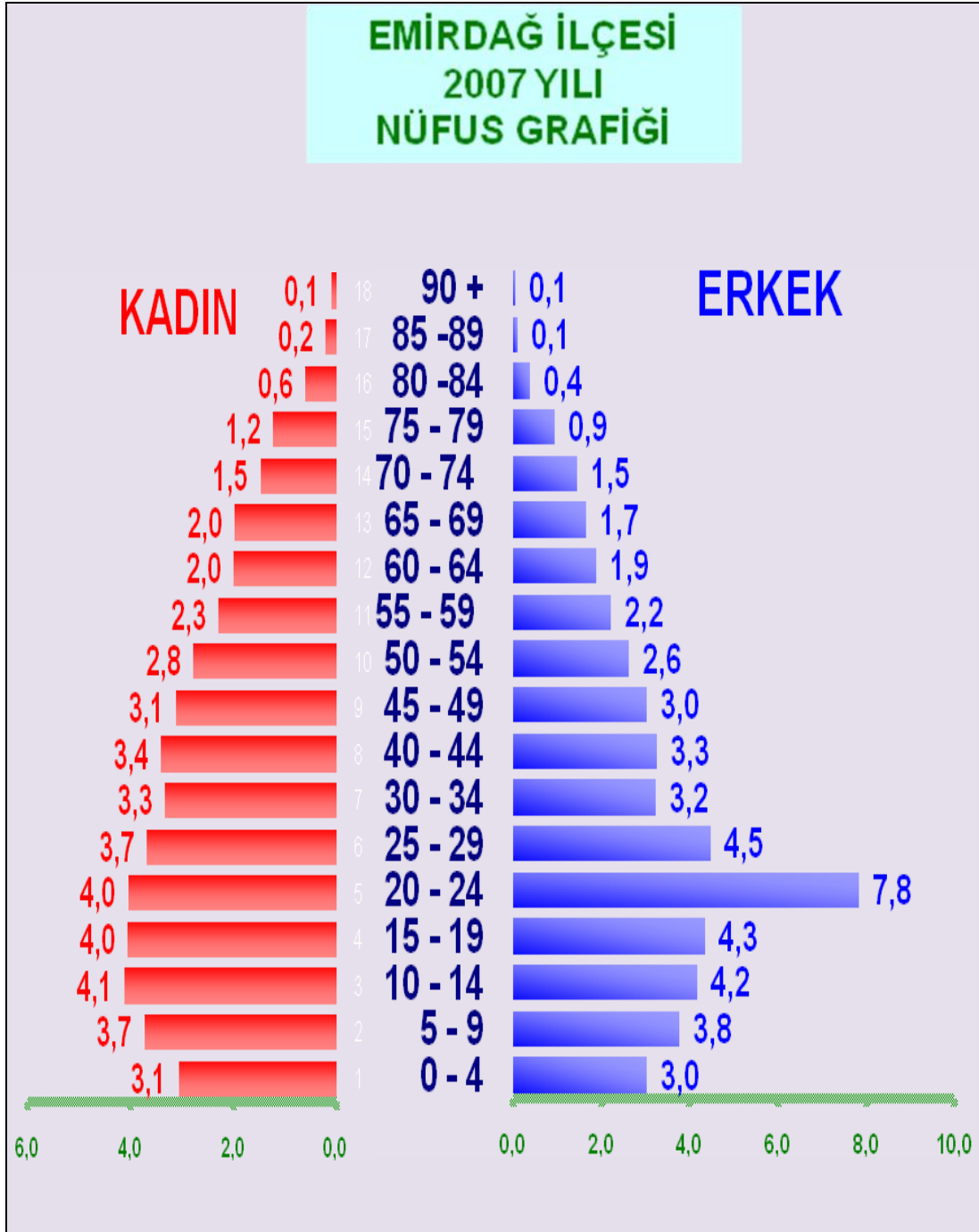
**Tablo 2.5.** Emirdağ İlçesi Nüfusunun Yaş Gruplarına Dağılımı

Yaş grubu	Erkek	Kadın	Toplam
0-4	1.400	1.415	2.815
5-9	1.740	1.722	3.462
10-14	1.932	1.902	3.834
15-19	2.008	1.871	3.879
20-24	3.622	1.867	5.489
25-29	2.074	1.700	3.774
30-34	1.489	1.537	3.026
35-39	1.467	1.487	2.954
40-44	1.502	1.574	3.076
45-49	1.395	1.439	2.834
50-54	1.209	1.283	2.492
55-59	1.022	1.058	2.080
60-64	869	918	1.787
65-69	771	909	1.680
70-74	670	680	1.350
75-79	432	567	999
80-84	184	274	458
85-89	55	92	147
90+	24	39	63
Toplam	23.865	22.334	46.199

**Kaynak:** TÜİK 2007

Emirdağ ilçesine ait 2007 yılı nüfus grafiği incelendiğinde 20-24 yaş grubunda erkeklerin toplam nüfusa oranı %7,8 iken aynı yaş grubunda kadınların

toplam nüfusa oranları %4,0 seviyelerindedir. İlçede yaşanan göç olayına erkek nüfusun daha fazla katılmasının sonucu olarak 20–24 yaş grubundan sonraki yaş gruplarında erkek nüfusun toplam nüfus içerisindeki payı giderek azalmaktadır. Nitekim 30-34 yaş grubunda kadın nüfus erkek nüfusu geçmekte ve bundan sonraki hiçbir yaş grubunda kadın nüfus erkek nüfusun gerisinde kalmamaktadır (Grafik 2.5).



**Grafik 2.5** Emirdağ İlçesi Yaş ve Cinsiyet Grafiği,2007

#### 2.1.4. Eğitim ve Sağlık Durumu

Emirdağ ilçesinde okuma yazma seferberlikleri ile her geçen yıl okuryazar sayısı artmaktadır. İlçede bu güne kadar 130 okuma yazma kursu açılmış ve 3 302 kişi okuma yazma belgesi almıştır. Milli Eğitim Müdürlüğünün verilerine göre ilçede okuma yazma oranı % 99'a ulaşmıştır.

Emirdağ İlçesin de bir anaokulu, 25 ilköğretim okulu ana sınıfı, 2 orta öğretimde uygulamalı ana sınıfı olmak üzere 31 derslikte, 27 okulda, 495 öğrenciye okul öncesi eğitim verilmektedir. Okul öncesi eğitimde İlçede bir dersliğe 16 öğrenci düşmekte iken İl genelinde bu oran 24'tür (Tablo 2.6.).

**Tablo 2.6.** İlçede Okul Sayıları (2007–2008).

Anaokulu	İ.Ö.O	Lise	Halk Eğitim	M.Y. O	Ünv. Devlet Yurdu	Ünv. Özel Yurt	Özel Dershane	Özel Yurt
1	46	8	1	1	1	2	3	2

**Kaynak:** İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2007

İlçede İlköğretim okullarında sınıf başına düşen öğrenci sayısı 19'dur. Bu oran İlçe merkezinde 31 öğrenci iken köy ve kasabalarda İlköğretimde sınıf başına düşen öğrenci sayısı 7'ye düşmektedir. Bunun en önemli nedeni köy ve kasabalarda insanların başta Belçika olmak üzere yurt dışına göç etmeleridir.

Köylerde taşıma merkezi olan okullarda bile sınıf başına düşen öğrenci sayısı 20'nin altındadır. Genel olarak Emirdağ İlçesinde özellikle göçlerin etkisi ile sınıflar bazında bir öğrenci eksikliği görülmektedir. Emirdağ ilçenin köy ve kasabalarında 1993 yılında eğitim öğretim faaliyeti yapılan 67 ilköğretim okulu bulunmaktayken, 2007 yılına kadar geçen 14 senede gibi kısa bir zamanda 30 tane ilköğretim okulu öğrencisizlik nedeniyle kapanmıştır. Bu durum ilçe kırsalında yaşanan hızlı göç hareketinin göstergesidir.

İlköğretim okulları arasında kırsalda 38 İlköğretim okulundan 9 tanesi (1- 8) müstakil eğitim vermekte, 29 İlköğretim okulu ise sadece birinci kademe (1- 5)

eğitim vermektedir. Birinci kademe (1–5) eğitim veren 29 ilköğretim okulundan 27 tanesinde birleştirilmiş sınıflarda eğitim verilmektedir. Birleştirilmiş köy ilköğretim okullarının sınıflarına ise ortalama 4,7 öğrenci düşmektedir. Bu oranın Türkiye de sınıf başına düşen ortalama öğrenci sayısının çok altında olduğu görölüyor. Sayının bu kadar az oluşunu sadece nüfus artış hızına bağlayamayız. Bu olayın en önemli nedeni tabii ki uzun yıllar başta Belçika olmak üzere yurt dışına yaşanan göç olayıdır ( Tablo 2.6.).

İlçede 7 tanesi köy ve kasabalarda, bir tanesi ilçe merkezinde olmak üzere toplam 8 okul taşıma merkezi İlköğretim okuludur. Taşımalı eğitim merkezi olan 8 ilköğretim okuluna 62 yerleşim biriminden 961 öğrenci 43 araç ile taşınmaktadır (Tablo 2.7.).

**Tablo 2.7.** İlköğretim Okulları Öğrenci Ve Derslik Durumu.

Okullar	Kullanılan		Öğrenci Sayısı			Bir Sınıf Düşen Öğrenci Sayısı
	Okul sayısı	Derslik sayısı	E	K	T	
Merkez İ.Ö.O	10	120	1.657	1.517	3.174	27
Müstakil Köy İÖO (1-8)	10	88	623	657	1.280	15
Köy İÖO	26	138	342	304	646	5
Kırsal Toplam İÖO	36	226	965	961	1.926	9
Genel Toplam	46	346	2.622	2.478	5.100	15

**Kaynak:** İlçe Milli Eğitim Müdürlüğu, 2007.

İlçede bulunan 8 ortaöğretim okulunun sınıflarındaki ortalama öğrenci sayısı ise 20'dir. Bu liselerden iki tanesi kasabada, diğer 6 tanesi ise ilçe merkezinde yer almaktadır. Kasabalarda bulunan Aşağpiribeyli Lisesi öğrenci yokluğundan kapanma sürecine girmiştir.

İlçe geneline bakıldığında ortaöğretim okullarının sınıf öğrenci sayılarının ilköğretim ortalama sınıf öğrenci sayısından fazla olduğu görülmektedir. İlköğretimi bitiren öğrencilerin genelde ilçe merkezinde bulunan okullara yöneldiği gözlenmektedir. İlköğretimi bitirdikten sonra liseye devam eden öğrencilerin çoğunluğunu erkek öğrenciler oluşturmaktadır. İlköğretimi bitirdikten sonra liseye devam etmeyen öğrenciler ise ileride vasıfsız işçi olarak karşımıza çıkmaktadır. Liseye devam etmeyen kızların çoğunluğu ise kırsal kesimde yer almaktadır (Tablo 2.8.).

**Tablo 2.8.** Emirdağ İlçesinde Ortaöğretim Okullarının Dağılımı

	Okul Sayısı	Derslik Sayısı	Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı	Sınıf Başına Düşen Öğrenci Sayısı
Merkez	8	65		1.297	19,95
Kırsal	2	4	4	63	16
Toplam	10	69	4	1359	19,70

**Kaynak:** İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, 2007.

İlçenin kırsal kesimini oluşturan köylerin hemen hepsinde okul bulunmakla birlikte, öğrenci sayısı 10'un altına düşen 32 köyün okulları kapanmıştır. Okulları kapanan 32 köyün öğrencileri 9 taşıma merkezi ilköğretim okuluna taşınmaktadır. Köylerde 2005 yılında 31 olan ilköğretim okulu sayısı sadece 2 yıla 26'ya düşmüştür. Bu köylerde genç ailelerin köylerde azalması yeni öğrencilerin sayısını azaltmaktadır. Köylerde okulun bulunmaması ve öğrencilerin taşınmalı eğitimle taşınması insanların göç etmelerinde kısmen etkili olmaktadır.

Emirdağ ilçesinde taşıma merkezleri, merkeze yakın köyler için Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu'dur. İlçeye bağlı 8 köy okulunda (1-8 arası) taşınmalı eğitim yapılmaktadır. Toplam 9 ilköğretim okuluna 62 yerleşim yerinden 43 araç ile 961 öğrenci taşınmaktadır (İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü).

Genel olarak bakıldığında ilçenin köylerinde bulunan okulların çoğu göçün etkisiyle öğrenci bulamayıp kapandığı ve öğrencilerin büyük çoğunluğunun taşınmalı eğitim kapsamında taşıma merkezlerine taşındığı görülmektedir. Köylerde yurt dışı

göçün hala önemli ölçüde devam etmesi, şu an açık olan diğer köy ilköğretim okullarının da zamanla kapanmasına yol açacaktır.

İlçede bulunan Meslek yüksek okulu sayesinde ortaöğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin bir kısmı bu okula devam etmektedir. Okulda 5 bölüm ( İşletme, Muhasebe, Bilgisayar Teknolojisi ve Programlama, Harita ve Kadastro) bulunmakta 7 öğretim görevlisi ile 752 öğrenciye (2005 yılı verileri) eğitim verilmektedir.

Emirdağ ilçesini sağlık olanakları bakımından incelediğimizde; 2007 yılı itibariyle ilçe merkezinde; 100 yataklı 1 Devlet Hastanesi, 1 Verem Savaş Dispanseri ve 3 sağlık ocağı bulunmaktadır, köy ve kasabalarda 7 sağlık ocağı ve 5 sağlık evi hizmet vermektedir. İlçede özel olarak hizmet veren 2 poliklinik ve 13 tane eczane bulunmaktadır( Emirdağ Sağlık Grup Başkanlığı).

İlçede sosyal güvenlik kurumlarından 2007 yılında maaş alan vatandaşlarımız Ziraat bankası verilerine göre; 860 kamu personeli aylık ortalama 11.948.061,99 YTL maaş almaktadır.

Sağlık Grup Başkanlığının 2007 yılı verilerine göre İlçenin ETF nüfusu 38 200 dür. İlçede 8200 kişiye yeşilkart verilmiş, bu kartları aktif olarak kullananların sayısı 6 000 civarındadır. İlçe nüfusunun 46 199 kişi olması ve bu nüfusun %17,75 gibi yüksek bir oranda yeşilkartlı oluşu sosyal güvencesi olanların azlığını göz önüne koymaktadır. İnsanların sosyal güvenceden mahrum olmaları da yurtdışına göçü teşvik eden sebeplerdendir.

Emirdağ ilçesi Nüfus Müdürlüğünün verilerine göre 2001–2006 yılları arasındaki doğum ve ölüm oranları aşağıda tabloda gösterilmiştir. İlçe geneline bakıldığında doğumların ölümlerden fazla olduğu görülür. Bu ise ilçe nüfusunun doğumlar yoluyla artmaya devam ettiğini, ancak göçlerin bu artışı ortadan kaldırdığını göstermektedir. Bu rakamlar bize ölüm oranlarının gitgide azaldığını göstermektedir. Bu durumun ilçedeki sağlık hizmetlerinin artmasından ve toplumdaki yaşam seviyesinin yükselmesinden kaynaklandığı söylenebilir (Tablo 2.9.).

**Tablo 2.9.** 2001–2007 Yılı Doğumlar ve Ölümler.

Yıl	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Doğumlar( Kişi)	2.682	2.462	1.892	1.880	1.929	1872
Ölümler( Kişi)	1.115	683	837	447	691	532
Doğal Nüfus Artış Hızı	1,2	3,75	2,23	3,02	2,61	2,83

**Kaynak:** İlçe Nüfus Müdürlüğü,2007

İlçenin sağlık olanakları il geneline göre sağlık personeli açısından nispeten iyi durumdadır, ancak ülke ortalamasının gerisindedir. İlçede doktor başına 1 848 kişi düşerken il genelinde bu rakam 3 822 kişi ve ülke genelinde 209 kişidir. Bu durum ilçenin il geneline göre iyi durumda gibi gözükse de ülke ortalamasının çok altında kaldığının bir göstergesidir. Ayrıca ilçede hemşire başına 825 kişi düşmektedir ( Tablo 2.10.). Sonuç olarak sağlık olanakları ülkenin çok gerisindedir. Sağlık hizmetleri yönünden ilin önünde gözükse de ilde bulunan özel sağlık kuruluşlarından dolayı, ilin çokta ilerisinde değil hatta gerisinde kalmaktadır. İlçedeki sağlık imkanlarının yetersiz oluşu, Belçika gibi ülkelerden emekli olanların Emirdağ'a gelip yerleşmelerine engel olmaktadır. Nitekim bu tür kişiler emekli oldukları sağlık ve sosyal haklarını kaybetmemek için Emirdağ'da yıl boyunca kalmamaktadırlar. Yani yılın en fazla 6 ayını Emirdağ'da geçirmektedirler.

**Tablo 2.10.** Emirdağ İlçesinde Sağlık Personeli Başına Düşen Nüfus.

	Emirdağ	Afyonkarahisar	Türkiye
Doktor Sayısı	25	175	83 000
Bir Doktora Düşen Nüfus	1.848	3822	209
Hemşire Sayısı	46	196	84 000
Bir Hemşireye Düşen Nüfus	1004	3413	647
Ebe Sayısı	23	289	40 230
Bir Ebeye Düşen Nüfus	2009	2315	1560

**Kaynak:** İlçe Sağlık Grup Başkanlığı, 2007.

Uzman doktor sayısı ele alındığında; ilçe nüfus olarak Dinar ve Bolvadin'in ardından 3. Sırada yer almaktadır. Bolvadin ilçesinin nüfusu ile Emirdağ ilçesinin



nüfusu hemen hemen aynı olmakla birlikte Emirdağ ilçesinde uzman hekim açığı görülmektedir.

İlçede pratisyen hekim olarak sağlık Ocaklarında 11 kişi görev yapmaktadır. İlçe merkezinde 3, köylerde 7 tane olmak üzere 10 sağlık ocağı olduğundan her sağlık ocağına bir hekim bile düşmemektedir. Köylerde bulunan sağlık ocağı ve sağlık evlerinde neredeyse hiç hekim bulunmamaktadır. Bu da kırsal kesimde yaşayan insanların sağlık yönünden çok güvende olmadıklarını düşündürmekte ve insanları göç olayına yöneltmektedir ( Tablo 2.11.).

Emirdağ ilçesinde 18 pratisyen hekim ve 7 uzmanla beraber 25 doktor bulunmakta ve ilçede doktor başına 1 848 kişi düşmektedir( Tablo 2.11.). Doktor başına bu kadar çok hastanın düşmesi sağlık hizmetlerini aksatmaktadır. Bu ise insanların Sosyal haklar ve sağlık yönünden daha iyi bir ortamın olduğu başta Belçika olmak üzere Avrupa ülkelerine göç etmelerine neden olan sebeplerden biridir.

**Tablo 2.11.** İlçe Sağlık Kurumları ve Personel Durumu

	Uzman Doktor	Pratisyen	Hemşire	Ebe	Diğer
Devlet Hastanesi	7	7	39	6	27
Sağlık Ocağı	-	11	17	18	17
Toplam	7	18	58	24	44

**Kaynak:** İlçe Sağlık Grup Başkanlığı,2007.

### 2.1.5. Diğer Özellikler ( Hane büyüklüğü ve nüfusla ilgili bazı sorunlar)

İlçede hane halkı büyüklüğü 5,02 İken il genelinde 4,85 ve ülke genelinde 4,50 olarak görülmektedir. Bu da ilçede aile büyüklüğünün ülke ve il genelinden ne kadar yüksek olduğunu göstermektedir. Ailelerin kalabalık ve ilçenin ekonomisinin yetersiz oluşu ailelerde geçim sıkıntısı doğurmaktadır. Bu da ilçede merkez ve kırsaldan genç iş gücünün iş olanaklarının azlığından dolayı göç etmesine yol

açmaktadır (Tablo 2.12.). Bu göç ülke içinden ziyade ülke dışına gerçekleşmektedir. Bunun da en önemli nedeni yurt dışında kazancın çok fazla olmasıdır.

**Tablo 2.12.** İlçe Hane Halkı Büyüklüğü

	Emirdağ	Afyonkarahisar	Türkiye
Toplam Nüfus	47.396	819.414	67.803.927
Toplam Hane Halkı Nüfusu	47.396	819.414	67.809.048
Hane Sayısı	9.203	164.452	15.070.093
Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü ( Toplam nüfusa göre)	5,15	4,98	4,49
Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü ( Hane halkı nüfusuna göre)	5,15	4,98	4,49

**Kaynak:** Tuik,2000.

Emirdağ ilçesinde kadın (15-49 yaş arası) başına düşen çocuk sayısı 1,13 bu sayı ülkemiz de 1,02 ve il de 1,03'tür. Bu durumda İlçede kadın başına düşen çocuk sayısı hem il hem de ülke değerinden çok daha fazladır. Bu durum ise hanelerin kalabalık oluşunu desteklemektedir ( Tablo 2.13.). Doğum oranının bu kadar yüksek olduğu ve ölüm oranının azaldığı bir ilçede nüfusun genel olarak yıllar itibari ile azalması sadece göç ile açıklanabilir.

**Tablo 2.13.** İlçedeki Kadın ve Çocuk Dağılımı

	Emirdağ İlçesi	Afyonkarahisar	Türkiye
0-4 Yaş Arası Çocuk Sayısı	10.116	178.627	18.642.391
15-49 Yaş Arası Kadın Sayısı	11.475	184.440	18.997.614
Kadın Başına Düşen Çocuk Sayısı	1,13	1,03	1,02
Haneye Düşen Çocuk Sayısı	1,10	1,09	1,26

**Kaynak:** TUİK,2007.

Emirdağ ilçesinin toplumsal yapısı incelendiğinde yarı kentsel yapıda kent yapısına geçiş süreci yaşanmaktadır. İlçe merkezinin kırsal alana göre nüfusunu

arttırması bu durumu etkilemektedir. Modern toplum yapısına geçişte birincil insani ilişkilerinin yerini ikincil ilişkiler almakta ancak halen güçlü akrabalık ilişkilerinin yaşandığı görülmektedir. Zaman içerisinde gündelik hayatın yoğunluğu ve karmaşası var olan sağlam akrabalık yapısını gevşetmektedir. Özellikle Belçika'ya olan göçün etkisiyle ikinci kuşak ve sonrasında akrabalık bağının iyice zayıfladığı gözlemlenmektedir.

## **2.2. Ekonomik Yapı**

### **2.2.1. Giriş**

İlçenin ekonomisinin temeli tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Bunun yanında 2007 yılında ilçede görev yapan 860 kamu personeline her ay 11.948.061,99 YTL maaş ödenmekte dolayısıyla ilçe ekonomisine önemli bir katkı sağlamaktadır. Bu durum ilçe merkezinde özellikle kış aylarında ticari hayatı canlı kalmasını sağlamaktadır. Kaymakamlık verilerine göre sayısı yüz bini bulan Emirdağlı gurbetçiler yaz aylarında ilçede ekonomik hayatın aşırı canlanmasına yol açmaktadır.

Gelişmiş toplumlarda ekonomik hayatın canlılığı ve sürekliliği sanayi toplumu olmakla sağlanmıştır. İlçede 1 tane un ve yem fabrikası, 1 tane kireç fabrikası, 1 tane ambalaj fabrikası ve orta büyüklükte kapı ve pencere imal eden bir işletme bulunmaktadır. Bu işletmeler ilçenin nüfusu ve yurtdışı kaynaklı sermaye birikimi göz önüne alındığında hiçte yeterli değildir.

İlçede Salı günleri diğer günlerden daha anlamlı ve daha ayrı bir yere sahiptir. Çünkü Salı günleri ilçe merkezine pazar kurulmakta ve gerek ilçe merkezinde oturanlar gerekse köylerdeki vatandaşların büyük bölümü bu pazardan ihtiyaçlarını gidermektedirler. Özellikle yaz aylarında yurtdışından gelen gurbetçi vatandaşlarımız ile ilçede nüfusun 100 000 kişiyi aşmasıyla birlikte pazar çok daha hareketlenir. Salı pazarında ilçede üretilen sebze, meyve, hayvansal ürünler ve tarım ürünlerinin satıldığı görülür. Bu durum ilçe halkına ek gelir getirmektedir.

İlçede gurbetçilerden kaynaklanan sermayenin etkisi ile eczane, muhasebe, avukatlık, mühendislik gibi uzmanlık gerektiren hizmet türleri de gelişme

göstermiştir. İlçe merkezinde 13 hukuk bürosu, 13 eczane, 16 mühendislik bürosu bunun en önemli delilidir. Emirdağ şehrinde yer alan sanayi sitesinde başta demir doğrama atölyeleri olmak üzere, oto tamiri-yedek parça, kaynak, lastik tamircileri, elektrikçiler, torna tesviye atölyeleri v.b. küçük işletmeler bulunmaktadır.

İlçenin güney kesiminde yer alan Emirdağları da hayvancılık yapmaya elverişli önemli yaylalar vardır. Bu yaylalar hayvancılığın yanında, yayla turizmi açısından da oldukça önemlidir. Günümüzde eskisi kadar olmasa da hala hayvanlarını yaylaya çıkaran köyler ve insanlar vardır. Bu dağlarda bulunan başlıca yaylalar, Sinekli Yaylası, Çiçekli yaylası, Pınarayağı, Kızdoğdu, Uşakpınarı, Kurudere, Koyunderesi, Kızılahır, Kışla, Beşpınar, Sığınçukuru, Ağçal, Pazarbeli, Üçkuyu, Belyurt, Gölcük, Havuttespe, Karlık yaylalarıdır ( Fotoğraf 2.1.).

İlçe merkezine 12 km uzaklıkta bulunan Pınarbaşı göleti ve mesire alanı, Bağlıca köyü Alabalık tesisleri ve mesire alanı, ilçenin hemen kuzeyinde bulunan Bademlik mesire yeri önemli gezi ve piknik alanlarını oluşturur.

Bağlıca köyünde İlçe Kaymakamlığının kurup işlettiği bir alabalık tesisinde az da olsa iş gücü istihdam edilmektedir. İlçe merkezinin 12 km doğusunda bulunan Pınarbaşı Göleti yanında yer alan sosyal amaçlı tesisin inşaatı devam etmektedir.



**Fotoğraf 2.1.** İlçenin Güneyinde Yer Alan Emirdağları

İlçede inşaat sektörü oldukça gelişmiştir. Nitekim ilçe dışından birçok kişi ve kurum (şirket) ilçeye gelmiştir. İnşaat sektörünün gelişmesinin temelinde yatan neden ise başta Belçika olmak üzere yurtdışında bulunan insanların getirdikleri paralardır. İlçede belediye verilerine göre 20 inşaat şirketi bulunmakta bununla birlikte 14 belgesi bulunan inşaat ustası da inşaat işi ile uğraşmaktadır. Özellikle yaz aylarında ilçenin tamamında bir şantiye görünümü vardır. İlçede yurt dışı göçün olduğu yerleşmelerde çok sayıda modern bina gözükmektedir. Yurt dışında bulunan işçiler tarafından, en önemli yatırım olarak yapılan bu binalar son derece modern ve gelişmiştir. İlçenin merkez ve köylerinde buna benzer binlerce ev bulunmaktadır. (Fotoğraf 2.2.)



Fotoğraf 2.2. Emirdağ Kırsalında Bir Gurbetçi Tarafından Yapılan Ev.

### 2.2.2. Tarım

Bilindiği üzere tarımda esas olan birim alandan daha kaliteli ve fazla ürün elde etmektir. Bunun olabilmesi için de tarımda modern araçların ve tekniklerin kullanılması gerekir. Bu kapsamda çiftçilerin günümüz tarım teknolojileri konusunda bilinçlendirilmesi, iklim ve toprak şartlarına uygun ekimine yönlendirilmesi gerekmektedir.

Emirdağ İlçe Tarım müdürlüğünün bu konu ile ilgili çiftçilere yönelik eğitim çalışmaları ve teşvikleri bulunmaktadır. Çiftçileri bilinçlendirme adına görevli personel tarafı düzenli olarak uygun gübreleme, doğru budama ve ilaçlama konularında çalışmalar yapılmaktadır. İlçe tarım müdürlüğü tarafından 2007 yılında bu konu ile ilgili olarak 25 çalışmada toplam 62 469 çiftçiye bilgilendirme yapılmıştır. Buna rağmen halkta geleneksel tarım teknikleri ve anlayışı yaygındır.

İlçenin ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. İlçede tarım ve hayvancılığın ekonomideki payı %82 kadardır ( İlçe Tarım Müdürlüğü 2007). Emirdağ ilçesinin arazi dağılımında belirtildiği gibi ekili alanlar en büyük bölümünü kapsamaktadır. Bu tarım alanlarında hububat başta olmak üzere şeker pancarı, yonca, ayçiçeği v.b. tarım ürünleri yetiştirilmektedir. Yetiştirilen Tarım ürünlerinin arpa, buğday, şeker pancarı ve yem bitkileri dışında kalan kısmı ekonomik olarak önemli bir değer taşımamakta; genelde halkın kendi ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir.

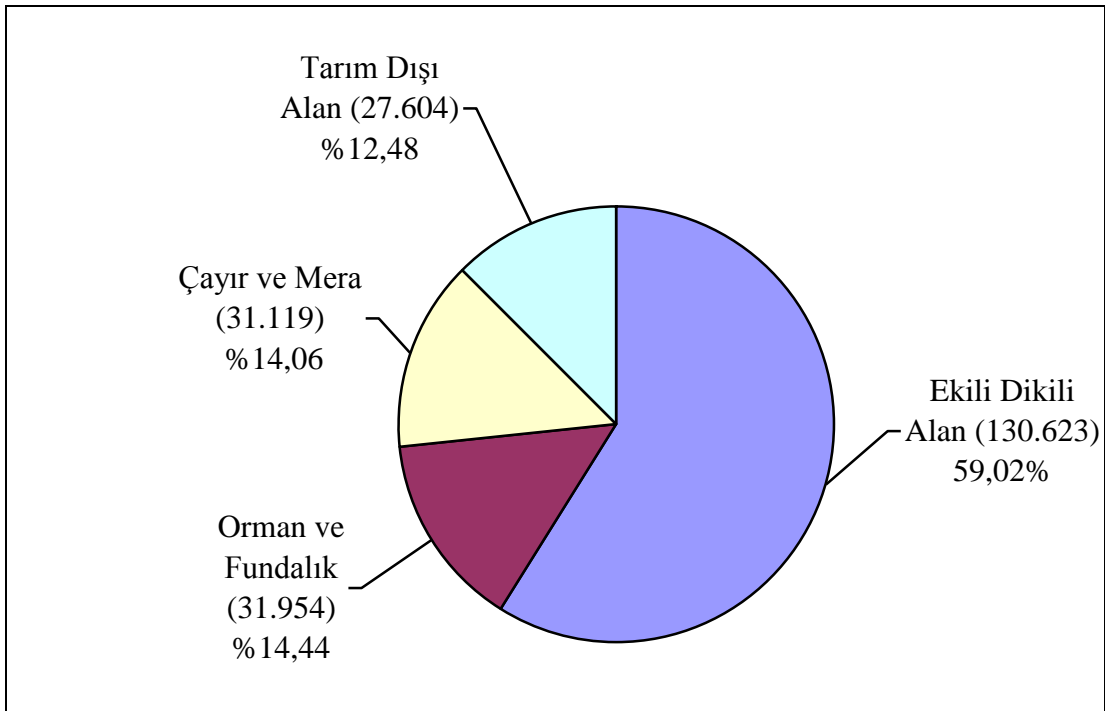
Emirdağ ilçesi ilçe merkezi ve köylerde bulunan çiftçilere Ziraat Bankası kredi desteği sağlamaktadır. Bunun yanında 8 tanede Tarım Kredi Kooperatifi ve 33 tane tarımsal amaçlı kooperatif faaliyet göstermektedir.

İlçede Pınarbaşı mevkiinde bulunan Çıldırım Göleti ve Pınarbaşı Çayı sulamaya katkı sağlamaktadır. Pınarbaşı Çayından başka ilçede başka önemli su kaynağı bulunmamaktadır. Sulama yapılan tarım arazilerinin önemli bir kısmı yeraltı suyu ile sulanmaktadır.

Emirdağ İlçe Tarım Müdürlüğünün 2007 yılı verilerine göre Çiftçi Kayıt Sistemine kayıtlı 7498 kişi bulunmakta, bu çiftçilerden doğrudan gelir desteğine başvuranların sayısı ise 7467 kişidir. Doğrudan gelir desteği istenilen arazi miktarı

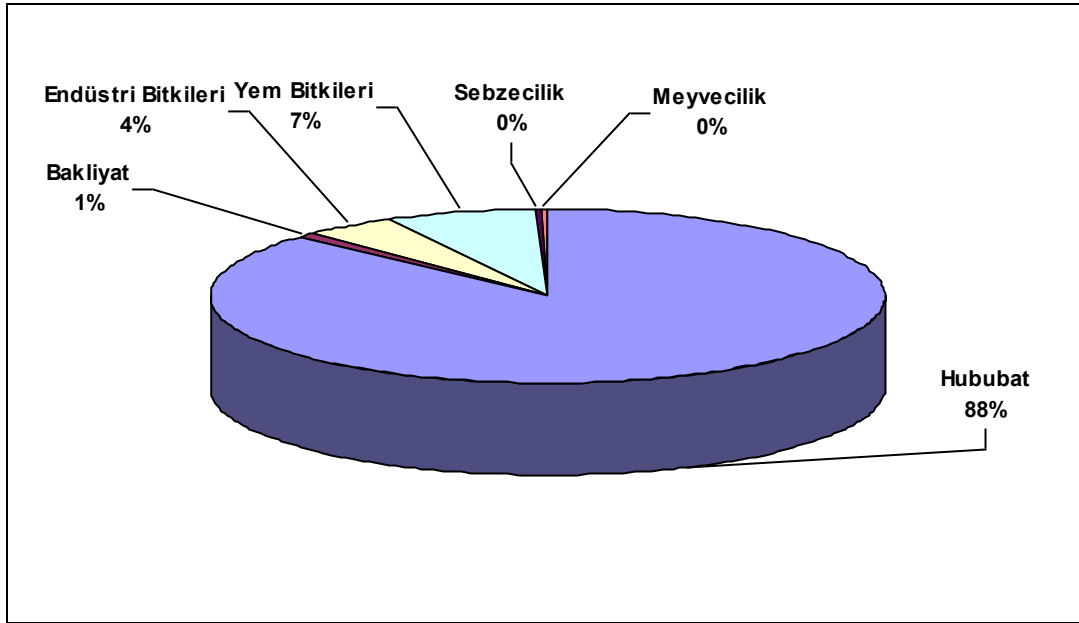
782 470 dekar olup, bu kapsamda çiftçilere 2007 yılında 7.824.700 YTL dağıtılmıştır. İlçe topraklarının önemli bir kısmı tarım arazilerinde oluşmaktadır, arazinin kullanılış biçimine göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (Tablo 2.14.).

Afyonkarahisar il genelinde tarım alanı toplam arazinin %45'ini, Çayır mera %17'sini, orman ve fundalık %15'ini ve tarım dışı arazi ise % 23'ünü oluşturmaktadır. İl geneline göre tarım arazilerinin ilçede fazla, orman ve fundalık arazilerin hemen hemen eşit, Çayır mera ve kullanılmayan arazilerde ise ilin gerisinde olduğu görülür (Grafik 2.5.).



**Grafik 2.6.** Emirdağ İlçesinde Arazilerin Kullanım Dağılımı (İlçe Tarım Müdürlüğü,2007.)

Emirdağ ilçesinde tarım yapılan arazi 130 623 hektardır. Tarım yapılan bu alanda başta buğday olmak üzere hububat ilk sırada yer almaktadır. Hububattan sonra 2. sırayı endüstri bitkileri almakta, diğerleri ise yem bitkileri, baklagiller ve sebzeçilik şeklinde sıralanmaktadır (Tablo 4.15.,Grafik 4.6.). 2007 yılında bütün tarımsal üretimin gayri safi milli hasılaya katkısının 73.778.450.00 YTL olduğu tahmin edilmektedir.



**Grafik 2.7. Tarım Ürünleri Ekiliş Alanları (ha)**

**Tablo 2.14. Tarım Ürünlerinin Üretim ve Verim Durumları.**

	Ekim Yapılan Alan(ha)	Üretim (Ton)	Verim (kg/ha)
Hububat Toplam	61.707	181.500	12.665
Baklagiller Toplam	700	720	1.029
Endüstri Bitkileri	3.000	150.450	50.150
Sebzeçilik Toplam	200	3.100	1.268
Meyvecilik	284	3.600	12.676
Yem Bitkisi Toplam	5.137	67.962	13.230
Boş Bırakılan Arazi	3.167	-	-
Nadas	48.625	-	-
Genel Toplam	130.623	354.332	81.248

**Kaynak:** İlçe Tarım Müdürlüğü,2007

İlçede sebze ve meyvecilik ekonomik olarak çok fazla değer ifade etmemektedir. Düşük kış sıcaklıkları ve ilkbaharda görülen don olayları meyve



türlerini sınırlamakta ve üretimi düşürmektedir. Baklagillerin üretimi sebze ve meyvecilikten fazla olsa da tarımdaki yeri çok kısıtlıdır.

Emirdağ ilçesinde en fazla gelir hububat başta olmak üzere yem bitkileri ve endüstri bitkilerinden sağlanmaktadır. Yem ve endüstri bitkilerinden elde edilecek gelir fazla olmasına rağmen sulama yapılabilen arazinin azlığı, iklimin zorlayıcı etkileri ve geleneksel tarım yöntemleri nedeni ile hububat ekimi başta gelmektedir. Tarım arazilerinin önemli bir kısmında da sulama yapılmadığından her yıl nadasa bırakılmaktadır. Bu durumda zaten en fazla hububat yetiştiren ilçe halkının ekonomik sıkıntılar içinde sıkıntılı bir hayat sürmesine neden olmaktadır.

Toplam alanı 221 300 hektar olan ilçenin 130 630 hektarlık alanında tarım yapılmakta, insanları %82'si geçimini tarımdan sağlamaktadır. İklimin karasal oluşu göz önüne alındığında insanların ekonomik olarak çok zorlandığı, rahat yaşamdan uzak araziye bağlı bir hayat sürdükleri görülür. Bu duruma nüfusun doğal artışı da eklendiğinde insanların yurtdışında yaşamaya yönelmesi kaçınılmaz bir süreç olmaktadır.

İlçe Tarım Müdürlüğünün son yıllarda ekim faaliyetlerinde çiftçilere yardımcı olmaktadır. Nitekim destek kapsamında 866 dekar silaj mısır, 41 000 dekar fiğ, 9 500 dekar arazi için 1 658 çiftçiye yardım edilmiştir. Bunun yanında bitki hastalıkları ve zararlılarla mücadele projeleri ile ve çiftçi eğitimi çalışmaları ile ilçedeki tarımın seviyesi arttırılmaya çalışılmaktadır.

İlçede toplam 209 920 hektar yer kaplayan köy alanları incelendiğinde, 13 107 hektarının sulanabilir olduğu, 196 813 hektarın sulanamadığı görülür. Bu kapsamda 12 564 hektarlık tarla arazisinin sulanabildiği, 66 106 hektarın sulanamadığı görülür (Tablo 2.15.). İlçede sulanamayan tarım arazilerinin çokluğu dikkat çeker. Bu durum ekonomik imkanları kısıtlı olan ilçenin ürünlerinde verim düşüklüğüne yol açtığından geliri düşük bitkilerin ekilmesini zorunlu kılmaktadır.

İlçede sulama yapılan 12 564 hektarlık arazinin büyük bir kısmı ilçenin doğusunda kalan Pınarbaşı çayının etrafındaki ova köylerinde bulunmaktadır. İlçede sulu tarım arazisinin fazla olduğu bu ova köylerini Adayazı Kasabasından başlayarak, Hamzahacılı, Pörnek, Salihler, Veysel, Çiftlik ve Karayatak köyleri oluşturur. Bu köylerin yanı sıra sulama kooperatifleri ve kişilerin kendi imkanları ile

yaptıkları sulama kuyuları ile bir kısım arazi de sulanmaktadır. Ancak 130 623 hektarlık bir tarım arazisi olan ilçede yalnızca 13 107 hektarlık bir arazinin sulanabilmesi oldukça kötü sonuçlar doğurmaktadır. Sulama yapılan arazinin toplam tarım arazisinin yalnızca % 10,03'nü oluşturması, bunun yanına olumsuz iklim şartları, aşırı miktarda yurtdışına olan göç ve ilkel tarım yöntemleri de eklenince insanların yaşam koşulları zorlaşmaktadır. Bu durum özellikle sulama imkanın olmadığı ilçenin güney ve batı kısmında kalan dağ köylerini çok daha olumsuz etkilemekte, insanların daha iyi iş imkanlarının olduğu yerlere yönelmesine neden olmaktadır.

**Tablo 2.15** Tarım Alanlarının Sulama Durumlarına Göre Dağılımı

Arazi türü	Sulanan Arazi(ha)	Sulanamayan Arazi(ha)
Uzun ömürlü bitkiler	244	40
Sebze bahçeleri	200	-
Tarla arazisi	12.564	66.106
Nadas arazisi	-	48.645
Daimi çayır ve otlaklar	99	31.954
Koruluk ve orman arazisi	-	31.954
Kullanılmayan arazi	-	2.844
Tarıma elverişsiz arazi	-	27.604
Toplam arazi	13.107	208.193

**Kaynak:** İlçe Tarım Müdürlüğü,2007.

İlçede sulanabilir arazinin artırılması gerekmektedir. Sulana bilir arazinin artışı ile getirisi kısmen az olan hububat ekiminin yerine kazancı fazla olan yem ve endüstri bitkilerinin ekimi yapılabilecektir. Getirisi fazla olan yem ve endüstri bitkilerinin ekimi ile birlikte insanların ekonomik durumları nispeten iyileşecektir.

İlçe Tarım Müdürlüğünün 2007 yılı verilerine göre ilçenin en önemli geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. İlçenin tamamında en fazla alan tarla arazisine aittir. İlçe merkezi ile birlikte 50 yerleşimde en önemli geçim kaynağı tarla ürünleri yetiştiriciliğidir. Buna karşılık 25 yerleşim yerinde hayvancılık başta gelmektedir. İlçede sebzeçilik ve meyvecilik ise önemli bir geçim kaynağı olmamakla birlikte 10

yerleşim biriminde küçük çaplı sebze ve meyvecilik yapılmaktadır. İlçede orman kenarı köy konumunda köy olmakla birlikte geçim kaynağı ormancılığa dayanan köy yoktur (İlçe Tarım Müdürlüğü, 2007).

Bütün yerleşim birimlerinde tarım arazisi mevcut olup tarımsal faaliyet yürütülmektedir. Buna karşın 23 yerleşim yerinin hayvancılık faaliyeti ile daha fazla uğraşmalarının nedenleri tarım arazilerinin yeterli miktarda olmaması, verimsiz oluşu, tarım arazilerinin küçük parsellerden oluşması ile dağ köyü ve orman kenarı köyü olmalarıdır ( İlçe Tarım Müdürlüğü).

Hayvancılık faaliyetleri ilk sırada yer alan 25 yerleşim yeri dağ ve orman kenarı köyü olup tarım arazileri oldukça sınırlıdır. Bu köylerde tarım arazilerinin azlığı yanında su sıkıntısı da bulunmaktadır. İlçenin güneyinde ve doğusunda dağlık arazi üzerine kurulan Karacalar, Demirçili, Türkmenköy, Güvetci, Çaygışla, Soğukkuyu, Balcam, Dereköy, Tez, Çatallı, Başkonak, Kurudere, Aşağıkurudere, Güneysaray, Yüreğil, Emirinköy, Kılıçlı-Kavlaklı, Gökçeyaka, Gedikevi, Tepeköy, Güney ve Beyköy’de tarım arazisi yetersizliği yanı sıra su sıkıntısı da vardır. Bu 22 yerleşme dışında hayvancılığın en fazla yaygın olduğu Kuruca, Yarımca ve Karaağaç köylerinde ise arazilerin sulanamaması önemli bir sorundur. İlçede sulama imkanlarının kısıtlı olması her yıl 48 645 hektar tarım arazisinin nadasa bırakılmasına neden olmaktadır. Nadasa bırakılan tarım arazisi toplam tarım arazisinin %37,24’lük kısmını oluşturmaktadır ki bu da her yıl bu arazilerin boş kalması demektir. Yani zaten en önemli geliri tarım olan ilçede sulama imkanının yeterince gelişmemiş olması zor olan ekonomik koşulları daha da sıkıntıya sokmaktadır.

İlçede sebzeçilik ve meyvecilik faaliyeti yok denecek kadar azdır. Sadece Davulga Kasabası, Gömü Kasabası, Bağlıca, Tez, Emirinköy, Yüreğil, Tabaklar gibi köylerde kısmen yapılmaktadır (İlçe Tarım Müdürlüğü,2007).

En önemli ekonomik faaliyeti tarla ürünleri olan 50 yerleşim yerinin tamamına yakını ovada bulunan yerleşim alanlarıdır. Bu yerleşim yerlerinden bazılarını tarım arazileri azdır; bu yerleşim yerlerinden bazıları Suvermez, Tabaklar, Ekizce, Hisar’dır. Buna karşılık Davulga Kasabası, Adayazı Kasabası, Hamzahacı, Gözeli, Kırkpınar vb. gibi bazı kırsal yerleşimlerin tarım arazileri daha büyüktür.

Fakat böyle yerleşmelerde nüfusun bazı yerlerde fazlalığı, kuru tarım, bir kısmında arazi azlığı, küçük ve verimsiz tarım toprakları önemli miktarda getirisi olmayan bir tarım faaliyeti yapılmasına neden olmakta ve yetiştirilen ürünün kalitesi de düşmektedir (İlçe Tarım Müdürlüğü).

Emirdağ ilçesinin toplam tarım alanı 130 623 hektar olup ilçenin nüfusu 46.199 kişidir. İlçede kişi başına düşen tarım alanı 2,83 hektardır. İlin ise toplam tarım alanı 639 131 hektar olup nüfusu 701 300 kişi ve kişi başına 0,91 hektar arazi düşmektedir. Bu durumda ilçedeki kişi başına düşen tarım alanı ilden fazladır. Ancak kişi başına düşen bu tarım arazisinin % 37,24'lük kısmını nadas alanları oluşturmaktadır ( İl Tarım Müdürlüğü).

Emirdağ ilçesinin geneline bakıldığı zaman kırsal yerleşmelerdeki yaşam koşullarının zor oluşu, gelir seviyesinin düşük oluşu, geleneksel tarım metotlarının kullanılması ve yukarıda yer alan nedenler düşünüldüğünde insanların başka yerlere göç etmesindeki ekonomik nedenler ortaya çıkmaktadır. Yurtdışına gitme olanaklarının fazla oluşu ve özenme faktörünün etkisi ile başta Belçika olmak üzere yurtdışı göç ilçede kendini göstermektedir.

İlçenin 221 360 hektar olan toplam arazisinin %14,06'sını oluşturan 31.954 hektarlık kısmı orman ve fundalıklardan oluşmaktadır. Orman ve fundalık arazinin 23.091 hektarı orman alanı geriye kalan 8 863 hektarlık alan ise fundalıklardan oluşmaktadır. İlçede orman köyü olmamakla birlikte 24 köy ve 2 kasaba orman kenarı köy durumundadır. İlçedeki orman varlığı daha çok bozuk orman ve fundalıklardır. Orman alanlarının ilçeye ekonomik anlamda önemli bir katkısı bulunmamaktadır. Ormanları korumak için kaçak ağaç kesimi yasak olmakla birlikte orman kenarında bulunan köylerde yakacak olarak ağaç kesimi olmaktadır( Emirdağ Orman Şefliği).

Orman kenarı köyler ve 2 belde, ilçenin güney kısmında kalan dağlık alanda yer alırlar. En fazla ormana sahip olan köy ise 3 605 hektarlık arazi ile Çaygışla köyüdür ( Emirdağ Orman Şefliği).

### 2.2.3. Hayvancılık

İlçede hayvancılık tarımdan sonra ikinci önemli geçim kaynağıdır. İlçedeki yerleşmelerde tarım ve hayvancılık hemen hemen aynı öneme sahiptir. İl merkezinde olduğu gibi Emirdağ ilçesinde de doğal mera alanlarının yetersiz oluşu özellikle büyükbaş hayvancılığın kapalı besicilik şeklinde yapılmasına neden olmaktadır. Yem maliyetlerinin yüksek olması hayvancılıkta girdi maliyetlerini yükseltmektedir. Canlı hayvan kesim fiyatlarının düşük olduğu yıllarda yüksek yem maliyetleri üreticilerin kar marjları çok düşmektedir. Hayvan besicileri bu durumda zarar etmektedirler ( İl Tarım Müdürlüğü Raporu 2007).

Afyonkarahisar ili Türkiye büyükbaş hayvan varlığının yaklaşık %2'sini, küçükbaş hayvan varlığının ise %2,2'sini oluşturmaktadır. İl Tarım Müdürlüğü'nün 2006 yılı verilerine göre ilde 222 076 büyükbaş, 800 466 küçükbaş hayvan varlığı bulunmaktadır. Buna karşılık Emirdağ ilçesinin hayvan varlığı olarak ilin çok gerisinde olduğu görülür. İlçe 16 200 büyükbaş hayvan varlığı ile il genelinin %0,73'ünü oluşturmaktadır. Aynı şekilde 81 000 küçükbaş hayvan varlığı ile ilin toplam küçükbaş hayvan varlığının % 1,01'ini oluşturmaktadır. Bu durum geçiminin önemli bir kısmını hayvancılıktan elde eden ilçede aslında hayvancılığın gelişmediğini gösterir.

İlçede hayvancılık bitkisel üretimle beraber yürütülmektedir. Bitkisel üretim yapan kişiler aynı zamanda hayvansal üretimde yapmaktadırlar. Küçük çapta ve bireysel olarak yapılan hayvancılık faaliyetinden dolayı kişiler üretim maliyetlerini düşürmekte ve pazarlama faaliyetinde yetersiz kalmaktadırlar. Yüksek oranda gerçekleşen girdi maliyeti ve uygun pazarın bulunmaması hayvancılık gelirlerini azaltmaktadır.

İlçenin önemli bir kısmında rakımın yüksek oluşu ve toprakların verimli olmaması hayvancılık faaliyetinin önemi arttırmıştır. İlçe Tarım Müdürlüğü tarafından hayvancılığı geliştirmek amacı ile suni tohumlama yapılmakta olup 2007 yılında 5. 64 hayvana suni tohumlama yapılmıştır. Bununla birlikte yine İlçe Tarım müdürlüğü tarafından 2007 yılında 1 898 adet buzağı desteği verilmiştir ( İlçe Tarım Müdürlüğü)

İlçede kanatlı hayvan varlığı 2007 yılı verilerine göre 20.480 olmakla birlikte modern manada tavuk çiftliği bulunmamaktadır. Kanatlı hayvan yetiştiriciliği daha çok köylerde kişilerin kendi ihtiyacını gidermek maksadı ile yapılmaktadır ( İlçe Tarım Müdürlüğü).

Emirdağ ilçesi su kaynakları bakımından oldukça kıt imkanlara sahiptir. İlçede bulunan Pınarbaşı çayı ve Bağlıca Köyü gözesi en önemli su kaynaklarındandır. Bu su kaynaklarını daha iyi değerlendirmek için Bağlıca Köyünde bulunan gözeye Kaymakamlık tarafından bir alabalık tesisi yapılmış, Pınarbaşı çayının doğduğu göletin kenarına da sosyal amaçlı bir tesisin yapımı devam etmektedir (Fotoğraf 2.3.).

İlçede 2007 verilerine göre 16 200 sığır bulunmaktadır. İlçede büyükbaş hayvancılıkta en önemli sorun mera varlığının kısıtlı olması ve yem fiyatlarının çok fazla olmasıdır. Sığır yetiştiriciliğinde et ve süt verimi fazla olan cinslerin sayısı artmakla birlikte hala ilçede en fazla yerli sığır cinsleri bulunmaktadır (Tablo 2.16., Grafik 2.7.).

Emirdağ ilçesinde 79 258 adet koyun, 1 742 adet keçi olmak üzere toplam 81 000 adet küçükbaş bulunmaktadır. Büyükbaş hayvancılıkta olduğu gibi küçükbaş hayvancılıkta da en önemli sorun mera kıtlığı sorunudur. Bununla birlikte küçükbaş hayvancılıkta da yerli ırklar ilçede önemli bir oran tutmaktadır (Tablo 2.16.,Grafik 2.7.).



**Fotoğraf 2.3.** Bağlıca Köyü Alabalık Tesisi

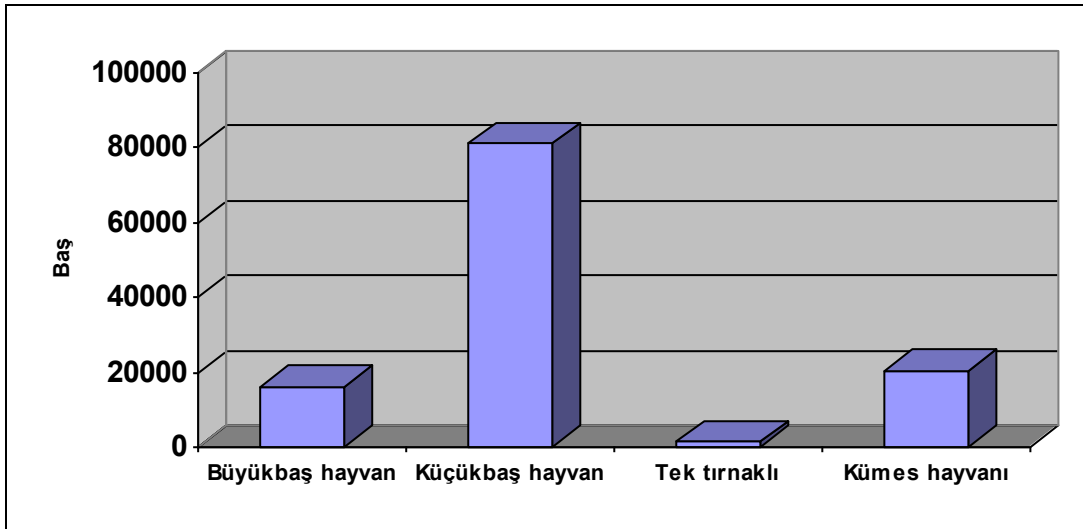
İlçede yapılan hayvancılık faaliyetlerine bakıldığında ilin çok gerisinde olduğu görülür. İlçede tarımın hayvancılıkla beraber yapılıyor olması ve tarım ürünlerinin hayvan varlığının artması ile daha fazla değer kazanacağı düşünüldüğünde, hayvancılığın geliştirilmesi mümkündür. Hayvan yetiştiriciliğinin artması ilçe için önemli bir gelir kaynağı olacaktır.

**Tablo 2.16.** Emirdağ İlçesi Hayvan Varlığı

CİNSİ	MİKTARI (Adet)
Tek Tırnaklı	1.313
Koyun	79.258
Keçi	1.742
Köpek	2.747
Kanatlı	20.480
Sığır	16.200
Toplam	121.740

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü,2007.

Emirdağ ilçesi alan olarak Afyonkarahisar ilinin en büyük ilçesi olmasına karşılık hayvan varlığı açısından iyi bir durumda değildir. Bunun yanında ilçe tarım arazilerinin büyük kısmında sulama imkanının olmaması tarım faaliyetlerinin de yeterince gelişmesine engel olmakta bu ise ilçenin tarım gelirlerinin düşük seviyelerde kalmasına yol açmaktadır.



**Grafik 2.8.** İlçe Hayvan Varlığı,2007.

İlçede 2007 yılı itibariyle 16.200 adet büyükbaş, 81 000 adet küçükbaş olmak üzere toplam 87 200 baş hayvan etmektedir. Bunlar içerisinde ise 9 100 büyükbaş ve 44.150 küçükbaş hayvan sağlanabilmektedir. İlçede üretilen sütlerin çoğunluğu büyükbaş hayvanlardan elde edilmektedir. Büyükbaşlardan elde edilen sütlerin büyük bir kısmı süt toplama birlikleri tarafından Ülker, Sütaş gibi büyük süt işletmelerine verilmektedir. Elde edilen sütün bir kısmı da yerel imkanlarla işlenip halk pazarlarında satılmaktadır. İlçede hiç süt işleme tesisi bulunmamaktadır. İlçe Tarım Müdürlüğü'nün süt verimini arttırmak amacı ile aşılama, tohumlama, hastalıklarla mücadele çalışmaları devam etmektedir (İlçe Tarım Müdürlüğü,2007).

İlçenin güneyini kuşatan Emirdağları arıcılık için gerekli flora potansiyeli açısından çok uygun şartlara sahip olmasına rağmen, arıcılık faaliyeti gelişmemiştir. İlçede yerel imkanlarla çok az miktarda bal üretimi gerçekleştirilmektedir.

Çayır mera varlığına bakıldığında, ilçe arazisinin % 14,44'ünün çayır ve meralardan oluştuğu görülür. İl genelinde ise çayır ve mera arazisi % 17'lik bir alan kaplar. Türkiye'de ise bu oran % 26'yı bulur. Bu durum da bize gerek ilin gerekse ilçenin çayır ve mera arazisinin Türkiye ortalamasından aşağı olduğu sonucunu gösterir. Hatta ilçenin çayır ve mera alanı ilin çayır ve mera alanının ortalamasından % 2.56 daha az durumdadır. Bu durumda ilçede hayvancılık faaliyetlerinin girdi maliyetlerini yükseltmekte ve olumsuz etkilemektedir. İlçede özellikle tarıma elverişsiz olan alanlarda hayvancılık çok önemli bir gelir kaynağı olabileceken yukarıda saydığımız nedenlerden dolayı fazla gelişmemiştir. İnsanların gelişmelere kapalı olarak geleneksel hayvancılık yetiştirme teknikleri ve hayvanların kültürel ıslahının yeteri miktarda yapılmamış olması, ilçede hayvancılık gelirlerini düşürmektedir. Bu durum özellikle tarım faaliyeti açısından verimsiz yerlerde bulunan insanların hayvancılıktan da gelir elde edememeleri neticesinde ekonomik olarak çok zor şartlar altında yaşamalarına neden olmaktadır. Bu ekonomik yetersizlikte insanların göçe katılmalarını arttırmaktadır.

Hayvancılık alanında ilin önemli gelişmeler gösterdiği gözlemlenmektedir. Özellikle hayvan ürünleri işleme ve pazarlanması noktasında büyük işletmeler kurulmuştur. İl merkezinde özellikle et işleme ve pazarlanması konusunda 16 adet et kombinası, 12 adet mezbaha, 39 adet sucuk imalathanesi bulunmaktadır. Buna



rağmen ilçede herhangi bir et tesisi olmadığı gibi, hayvancılık sektörü ile ilgili önemli bir tek işletme mevcut değildir. Sadece ilçede kasapların et ihtiyaçlarını karşılamak üzere belediyenin işlettiği çok küçük bir mezbaha bulunmaktadır. Gerek süt ve süt ürünleri, gerekse et ve et ürünleri ile ilgili ilçede hiçbir işletmenin bulunmaması hayvancılık sektörünü olumsuz etkilemektedir. İlçede hayvanlarını pazarlayamayan çiftçiler il merkezinde bulunan tesislere yönelmektedirler (İl Tarım Müdürlüğü, 2007).

Emirdağ ilçesinde İlçe Tarım Müdürlüğü'nün 2007 yılı bilgi formuna göre temel geçim kaynağı hayvancılık olan 25 kırsal yerleşim birimi vardır. Bu yerleşim birimlerinin Kuruca köyü, Karaağaç köyü ve Yarımca köyleri dışında kalan 23 kırsal yerleşiminin tamamı dağ köyü durumundadır. Bu yerleşmelerde tarım arazisi oldukça kısıtlı, sulama imkanı çok az ve tarım arazileri oldukça verimsizdir. Bütün bu olumsuzluklar insanları hayvancılıkla uğraşmaya yönlendirmektedir.

İlçe merkezi de dahil olmak üzere ilçenin tamamında hayvancılık faaliyeti yapılmaktadır. Ancak bazı köylerde kuru tarım, arazi azlığı, toprağın veriminin düşüklüğü insanların hayvancılık faaliyeti ile uğraşmasını zorunlu kılmıştır. Bazı köylerde ise hayvancılığın tarıma ek olarak ev halkının ihtiyaçlarını karşılayacak miktarda yapıldığı görülmektedir. Özellikle ilçenin doğusundaki ovalık alanda kurulan Hamzahacılı, Pörnek, Adayazı, Veysel, Çiftlik gibi yerleşmelerde ise hayvancılık ve tarım faaliyetleri birbirini destekler durumdadır. Yani tarım arazilerinden elde edilen ürünler hayvanlara verilerek değerlendirilmekte, böylece tarladan elde edilen ürünün değerini arttırmış olmaktadır. Yine bu ova köylerinde ilçe geneline göre çok olan çayır ve meralar hayvancılık faaliyetine önemli katkılar sağlamaktadır.

Günümüzde eskisi kadar olmasa da hala hayvanlarını yaylaya çıkaran köyler ve insanlar vardır. Son yıllarda sayıları azalmakla birlikte halen Adayazı, Suvermez, Dereköy, Balcam, Güvetçi ve Emirdağ ilçe merkezinden küçükbaş hayvancılıkla uğraşan aileler Nisan ayının sonunda Emirdağlarında bulunan yaylara çıkmakta, Ekim ayının başında yayladan inmektedirler. Emirdağlarında yaylacılık faaliyetinin nispeten devam ettiği yerler Sinekli Yaylası, Çiçekli yaylası, Pınarayağı, Kızdoğdu, Uşakpınarı, Kurudere, Koyunderesi, Kızılahır, Kışla, Beşpınar, Sığınçukuru, Ağçal,

Pazarbeli, Üçkuyu, Belyurt, Gölcük, Havuttepesi, Karlık yaylarıdır. Emirdağları yakınında bulunan köylerin hemen hemen tamamının yaylası bulunmakta, yalnız bu köylerin çoğu yaylaya artık çıkmamaktadır. Bunun temel nedeni nüfusun azalması ve yayla hayvancılığından yeteri miktarda gelir elde edilememiştir.

İlçede yapılan hayvancılık faaliyetleri modern manada büyük işletmeler şeklinde olmamaktadır. Hayvancılık tüm yerleşmelerde ailelerin kendi imkanları ile az sayıda hayvanla yapılmaktadır. Bu durum hayvancılığın gelişmesine imkan vermemektedir. Hayvancılıkla uğraşan aileler genelde geçimlerini sağlamak amacı ile bu faaliyeti sürdürmektedirler. Gerek geleneksel hayvancılık yöntemleri gerekse piyasa koşulları hayvancılıktan elde edilen gelirin az olmasına neden olmaktadır.

Yukarıda yer alan hayvancılıkla ilgili bilgiler doğrultusunda ilçe incelendiğinde; karasal iklim koşulları nedeni ile yılın 8 ayı kapalı ortamda yapılan, ekonomik girdileri yüksek, büyük işletmelerden yoksun, geleneksel hayvancılığın yapıldığı, genelde mera hayvancılığı şeklinde yürütülen, kültür ırklarından ziyade verimi düşük ırkların çoğunlukta olduğu ve asıl faaliyetten çok ek gelir kaynağı olarak yapılan bir hayvancılıktan söz edilebilir. Oysa özellikle dağlık yerleşmelerde arazi azlığı, kuru tarım, toprak veriminin düşüklüğü, iklimin olumsuzluğu gibi nedenlerle hayvancılığın insanlar için önemli olması gerekirken girdilerin yüksek oluşu, sermaye azlığı, bilgi eksikliği ve teşviklerden yeterince yararlanılamaması gibi faktörlerden dolayı hayvancılık faaliyeti önemli bir katkı sağlamamaktadır. Bu durum da insanların göç etmelerine neden olabilmektedir.

#### **2.2.4. Sanayi ve Ticaret**

Emirdağ ilçesinin ekonomisinin büyük bir kısmı tarım ve hayvancılığa dayanmakta, sanayi tesislerinin ilçe ekonomisindeki yerleri kısıtlı kalmaktadır. İlçede Ticaret ve Sanayi Odasına kayıtlı 1 640 üye bulunmakta bu üyelerin 783'ü sanayi faaliyetlerine aktif olarak devam etmektedir. İlçe Esnaf Odasına kayıtlı 2307 üye bulunmakta bunların 812'si esnaflık faaliyetini sürdürmektedir. İlçede kamuya ait 235 işyeri ile özel sektöre ait 1 612 işyeri bulunmaktadır ( TUİK 2007).

İlçede ağırlığı demir doğrama atölyeleri ve araç tamirhaneleri olmak üzere faaliyet gösteren küçük ölçekli bir sanayi sitesi bulunmaktadır. Küçük sanayi sitesinde ayrıca mobilya, mermer, kereste, PVC kapı ve pencere v.b. alanlarında faaliyet gösteren işletmeler bulunmaktadır. Ayrıca ilçenin kuzeyine yeni bir Organize Sanayi Bölgesi yapımı devam etmektedir.

İlçede bulunan en önemli sanayi tesisleri 1 adet Adaçal Kireç Fabrikası, 1 adet Kevser un ve Yem Fabrikası, 1 adet poşet ve peçete üreten Seval Grup Fabrikası, 1 adet Baskı dolap ve kapı üreten Amorium Fabrikası olmak üzere 4 adet fabrika bulunmaktadır. Seval Grup Ambalaj ve kağıt fabrikasında üretilen ürünlerin tamamı ve Amorium Baskı kapı ve pencere fabrikasında üretilen ürünlerin önemli bir kısmı yurt dışına ihraç edilmektedir.

İlçede inşaat sektörü yurt dışında bulunan işçilerin memleketlerine inşa ettirdikleri konutlar sayesinde oldukça gelişmiştir. İnşaat sektörünün gelişmesine paralel olarak ilçede 9 adet inşaat malzemeleriyle ilgili işletme kurulmuştur. Bununla birlikte ilçede inşaat sektörüne hazır beton üreten bir tesis bulunmaktadır. Yurt dışına göç eden Emirdağlıların yatırım amacıyla ilçeye yaptıkları en önemli sektör inşaat sektörüdür. Emirdağ'ın en ücra yerlerinde bile son derece modern yapıları görmek mümkündür ( Fotoğraf 2.4.).



Fotoğraf 2.4. Davulga Kasabasında Bir Gurbetçi tarafından yaptırılan ev.

Emirdağ ilçesinde önemli sanayi tesisi bulunmamasına karşılık ilçede 7 tane banka, 3 tanesi ulusal olmak üzere 8 tane orta büyüklükte alışveriş merkezi, 18 tane Tuhafiye, 12 tane ayakkabıcı ve çok sayıda bakkal bulunmaktadır. Bu durum ilçede üretime dayalı bir ekonomik yapıdan ziyade tüketime dayalı ticaretin geliştiğini göstermektedir.

### **2.2.5. Diğerleri (ulaşım, turizm, orman v.s.)**

Emirdağ ilçesine her yıl yaz aylarında başta Belçika olmak üzere yurt dışından on binlerce gurbetçi gelmekte, yurt dışından gelen insanlar özellikle son yıllarda havayolu taşımacılığını tercih etmektedirler. Yurt dışında yaşayan insanlar Ankara, İstanbul, Antalya ve Eskişehir Havaalanı kullanmaktadırlar ( Eskişehir Havaalanı 2007 yılında kullanılmaya başlanmıştır). İlçede bu ulaşımın sağlanması amacıyla birçok firma kurulmuştur. Bu firmalar havaalanlarına taşıma yapmanın yanı sıra, konsolosluk işlemleri için Ankara'ya düzenli seferler yapmaktadırlar. Ankara'ya ilçeden havaalanı ve konsolosluklara 4 firma tarafından yaz aylarında günde 3, diğer aylarda haftada 3 sefer düzenli olarak yapılmaktadır. Havaalanlarına taşıma yapan firmalar 2007 yılında 14 000'i Belçika'dan olmak üzere 20 000 bin civarı yolcu taşımışlardır İlçede yurt dışı bağlantılı gelişen ulaşım sektöründe 5 firma çalışmakta, bu firmaların yanı sıra köylere taşıma yapan onlarca minibüs sahibi de özel olarak havaalanlarına taşıma yapmaktadırlar.

Emirdağ ilçesinde Bizans zamanından kalan Amorium gibi önemli bir tarihi şehir bulunmasına karşılık turizm gelişmemiştir. İlçeye her yıl on binlerce gurbetçi gelmesine karşılık turizm amaçlı yapılan tesis yok denecek kadar azdır. Son yıllarda yurt dışından gelen insanların eğlenip, dinlenmesi amacıyla yapılan küçük birkaç işletme bulunmaktadır ( Fotoğraf 2.5.). Ancak bu tesisler ilçeye yurt dışından gelen insanlar için gelen yeterli gelmemektedir. Özellikle ikinci ve üçüncü kuşak gençler tatillerini geçirmek için son yıllarda Emirdağ'ı tercih etmemektedirler. Bunun en önemli nedeni ilçede gençlerin isteklerini karşılayacak turistik ve kültürel tesislerin bulunmayışıdır. Afyonkarahisar gibi kaplıca turizminin merkezi konumunda bulunan

bir ile bağılı olmasına karşılık, yurtdışındaki Emirdağlılar kaplıca turizmini yeterince tanımamakta ve gerektiği kadar faydalanamamaktadırlar.



**Fotoğraf 2.5** Emirdağ'da Yaz Aylarında Çalıştırılan Bir Tesis.

İlçe arazilerinin % 14,44'ü oluşturan 31 954 hektarlık kısmı orman ve fundalıklardan oluşmasına karşılık ekonomik anlamda işletilebilecek ormanı bulunmamaktadır. İlçe orman arazisinin büyük bir kısmı bozulmuş orman alanları olan çalı ve fundalıklardan oluşmaktadır. İlçeyi güneyinden çevreleyen Emirdağları orman varlığı açısından ilçenin en zengin olduğu kısımdır. Emirdağlarında bulunan yaylar ve ormanlık alan ıslah edilip turizme kazandırılabilir.

Emirdağ ilçesi el sanatları açısından oldukça zengin bir geçmişe sahiptir. İlçede el dokumaları konusunda var olan kültürel birikimi yaşatmak ve ekonomik olarak varlığını sürdürmek için Emirdağ Meslek Yüksek okulunda bölüm açılmış, ancak öğrenci yokluğundan bölüm kapatılmıştır. Bu gün el dokuması üzerine ilçede üretim yapan işletme bulunmamakta, ancak bireysel olarak dokuma yapan birkaç kişi hala vardır.

### 3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

#### 3.1. Nüfus Kavramı

Tarih boyunca ülkeler tarafından bir güç kaynağı olarak görülen nüfusu araştırmacılar çok çeşitli şekillerde açıklamaya çalışmışlardır.

Nüfus, sınırları belli bir alanda( bir kıtada, bir ülkede, bir bölgede veya bir idari ünite) belirli bir anda yaşayan insan topluluğuna denilmektedir ( Özgür, 1998: 7). En dar anlamı ile nüfus, kişi ya da birey (fert) demektir. Kısmen geniş anlamı ile nüfus, bir hanede yaşayan bireylerin toplam sayısıdır. En geniş anlamı ile nüfus, belirli bir kayıt toplama yöntemi ile bir ülkede belirlenen toplam insan sayısıdır. Nüfus bilimi, insan nüfus sayısının büyüklüğü yapısal özelliklerini ve gelişmesini inceler. Nüfus bilimine Demografya ve nüfus bilimi ile uğraşana demograf denir. Demografide nüfus, belli sayıdaki bir insan topluluğunu ifade eder. Ancak, bu toplulukta meydana gelen olaylar (nüfusun siyasal güç kaynağı oluşur, cinsiyet bileşimi vb.), birbirinden bağımsız olarak incelenemez. İncelemede, her zaman bir korelasyon (karşılıklı ilişki) aramak gerekir. Bu nedenle de, nüfusla ilgili araştırmalarda göz önünde tutulması zorunlu temel ilkelerden biri, korelatif ilişkileri bulunup çıkarmak, çözümlenmek ve sentez etmektir. Buna göre, bilimde çok uygulanan analitik(tahlile veya analize ilgili) ve sentetik(birleştirme ile ilgili) yaklaşımlar, bu ilmin temel metotlarında biridir. Bir diğeri ise akıl yürütme metodudur. Ana çizgileriyle nüfus kavramına bakıldığında nüfusun siyasal ve sosyal yönü karşımıza çıkar (Doğanay, 1994:163).

Demografi, çok anlamıyla nüfusun başlıca iki özelliği ile ilgilenir: Birincisi, nüfusun miktarı ve yapısı; ikincisi ise, nüfusun miktarı ve yapısında meydana gelen değişikliklerdir( Tandoğan,1998:4) Bu manada nüfusun miktarı ve yapısının yanında nüfusta meydana gelen değişimler ve gelişmeler nüfus biliminin konuları arasında yer alır.

Nüfus siyasal bir güç kaynağıdır düşüncesi, toplumların aşiretler ve boylar şeklinde yaşadığı tarihi devirlerden beri yaygındır. Bundan dolayı geçmişte her grup(hatta günümüzde bile) ve onun başkanları, güçleriyle erkek çocuk sayılarının eşdeğer olduğuna inanırdı. Siyasal güç devletlerarası ilişkiler yönünden

değerlendirildiğinde, eskiden beri nüfus, siyasal bir güç kaynağı olmuştur ve teknolojik açıdan ileri bir ülkenin fazla nüfusu, kuşkusuz bu günde en önemli siyasal güç kaynağıdır.

Sosyal yönü ile nüfus; Nüfus konusu, sosyal yönüyle analiz edildiğinde şu başlıklar altında incelenebilir: Nüfusun yaşa ve cinsiyetine göre dağılımı, nüfusun bölgesel ( Anakara ve ülkelere göre) dağılımı, nüfusun gelişimi ( doğum ve ölüm oranları, ortalama insan ömrü v.b.), aile büyüklüğü, nüfus planlaması, doğum kontrolü, gizli nüfus ve ketum( kayıtsız) nüfus, noksan nüfus- noksan sayım, aşırı nüfus- optimal nüfus, evlenme yaşı, boşanmalar, kırsal ve kentsel nüfus.

### 3.2. Göçün Tanımı

Bilindiği üzere göç bir nüfus hareketidir. Göç kavramı hakkında araştırmacılar farklı tanımlar yapmışlardır. Bunlara birkaç örnek vermek gerekirse;

Göç “ nüfusun; devamlı yaşama bölgelerini birey, aileler, guruplar halinde terk edip, geçici ya da devamlı olarak yerleşmek amacıyla bir başka yere gitme hareketine göç denir” ( Doğanay, 1994:165). Tümertekin’e göre göç “bir idari sınırı geçerek oturma yerini devamlı ya da uzun süreli olarak değiştirme hareketidir”. Özer’e göre ise “ coğrafi mekan değiştirme sürecinin sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi boyutlarıyla toplum yapısını değiştiren nüfus hareketidir”. Yalçın göçü “ ekonomik, siyasi, ekolojik veya bireysel nedenlerle bir yerden başka bir yere yapılan kısa, orta veya uzun vadeli geri dönüş veya sürekli yerleşim hedefi güden coğrafik toplumsal ve kültürel bir yer değiştirme hareketi” olarak tanımlamıştır. Akkayan ise göç “ kişinin hayatını gelecekteki kısmının tamamını veya bir kısmını geçirmek üzere bir iskan ünitesinden ( köy, kasaba, kent gibi ) diğerine yerleşmek kaydıyla yaptıkları coğrafik bir yer değiştirme olayıdır”. Mutluer ise göçü “farklı nedenlerle insanların oturduğu bir yeri, kesin bir şekilde ya da geçici sürelerle terk etmesi” olarak açıklamıştır.

Kısaca, bir yerleşme biriminden diğer yerleşme birimine kalıcı veya geçici olarak yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketini kapsar. Göç olayı insanlık tarihi

kadar eskiye dayanmaktadır. İnsanlar gönüllü olarak ya da zoraki olarak göç olayının içinde yer almaktadırlar. Göç olayının temelinde ise insanların yaşam olanaklarını daha iyi hale getirme isteği yatmaktadır.

Göç olayını sadece insanların yaşadıkları yerlerden başka yaşam alanlarına gitmeleri diye tanımlamak, göç olgusunu tam olarak ifade etmez. Çünkü göç olayı sonucunda bireylerin yaşamlarında ve toplumların sosyal, kültürel ve ekonomik yapısında büyük değişiklikler meydana gelmektedir. Göç olgusu incelenirken bireylerde meydana gelen sosyal, kültürel ve ekonomik değişiklikler ve uyum sorunu ile göç alan ve göç veren toplumlarda meydana gelen sosyal, kültürel ve ekonomik değişiklikler incelenmelidir.

Göç olayının yaşanması beraberinde sorunlar getirmekle birlikte aynı zamanda çeşitli fırsatlarda sunmaktadır. Ülkeler arasında ve aynı ülkenin bölgeleri arasında çoğu zaman çeşitli faktörler yönünden dengesizlikler vardır. Bu dengesizlikler, nüfus artışı nüfusun kalitatif özellikleri, sosyal, ekonomik imkan ve şartlardaki farklılıklardır. Göç olayı ile mevcut imkanlardan daha fazla nüfusun yararlanmasına olanak sağlanacağı gibi, bazı imkansızlıklar da giderilebilir ( Akkayan, 1979: 20).

Türkiye’de göç bir türlü durdurulamayan, insanların hayatını süratle değiştiren ve bölgelerin demografik, sosyo-ekonomik dengelerini alt üst eden bir etken olmaktadır.

Göç kavramını incelerken karşılaşılan en önemli zorluklardan birisi de göçün türlerini ayırt etmektir. Göçler olayın geçtiği yerlere, mesafeye ve sürekliliğine göre ele alınabileceği gibi. Göç olayına neden olan faktörlere göre de ayırt edilebilirler. Göçler arasında önemli bir ayırımda göç olayının isteğe bağlı ya da zoraki olup olmamasıdır. Ayrıca göç olayı, daimi ya da geçici olarak da ele alınabilir.

Göç olayı farklı biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. Göçün nedenleri, farklı göç türlerini doğurmaktadır. Göç etme şekli, nedenleri, süresi, mesafesi gibi değişkenlerden dolayı göç türlerinde farklı gruplandırmalara gidilmiştir.

Bizim bu çalışmada ele aldığımız konu ise yurtdışı işçi göçleri sınıfında olacak, bu göçlerin yaşandığı yerlerde meydana gelen sosyal, kültürel ve ekonomik değişimleri ele alacağız. Bir insanın veya bir grubun yaşadığı yeri terk edip başka bir



yere göç etmesi elbette çok zor ve önemli bir olay iken bu göç olayının hiç tanımayan bir ülkeye ve hiç bilinmeyen bir kültür alanına olması çok daha zor ve daha önemlidir. İnsanların hiç bilmedikleri bir yer için yaşam alanlarını terk etmelerine neden olay olaylar ve faktörler elbette değinilmesi gereken bir konudur.

### 3.3. Göç Nedenleri

İnsanların mevcut yaşantılarını sürdürdükleri yerler istek ve ihtiyaçlarına cevap veremediği zaman ve yaşam alanlarından hoşnut olmadıklarında yaşam olanaklarını iyileştirmek ve de değişik konulardaki çok çeşitli beklentilerini gerçekleştirmek için göç ederler.

İnsanların doğup büyüdüğü yerleri bırakarak yeni yaşam alanlarına göç etmelerinin temelinde çok sayıda neden vardır. Çoğunlukla bu göç nedenleri; ekonomik sorunlar, nüfus sorunları, çevre şartlarındaki değişimler, savaşlar ve siyasi problemler olarak sıralana bilir. Sayılan bu nedenlerin en önemlileri siyasi ve ekonomik sorunlardır.

Göç, ekonomik, toplumsal ve siyasi nedenlerle insanların bireysel ve kitlesel olarak yer değiştirme eylemi ya da yaşanılan yerin değiştirilmesi eylemidir. İster kısa süreli, ister uzun süreli olsun bu yer değiştirme hareketleri çoğu kez aynı toplumsal sistem içinde “iç göç” biçiminde gerçekleşir. Bazen de kendine özgü koşulları nedeniyle toplumsal sistemler arasında “dış göç” biçiminde ortaya çıkar (Tekeli-Erder 1978:17). Göçler otoriteler ya da doğal bir zorlamadan ötürü “zorunlu göç” ve ya kişilerin kendi iradesi ile serbestçe gerçekleştirdikleri “gönüllü göç” niteliğinde olabilirler (Gökdere 1978:11). Geçen yüzyılda göçler, Afrika’dan Güney ve Kuzey Amerika’ya, Avrupa ülkelerinden Kuzey Amerika’ya, Doğu ve Güney Avrupa ülkelerinden Batı Avrupa’ya fetihler, köle ticareti, ekonomik zorluklar ve benzeri nedenlerle yapılmakta idi (Keskin 1988:51). Günümüzde ise yerini “göç yoluyla kişilerin iş bulmak, daha iyi şartlar içinde çalışmak veya kendilerine, ailelerine daha iyi yaşama imkanları sağlamak amacı ile iki ülke arasında yer değiştirmesi” ( Börtücüne 1966; Akt:Sağlam 1985:6 ) olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç;

ekonomik, politik ve toplumsal dönüşümlerin bir sonucu olarak yaşanmaktadır ( İçduygu ve Ünalın, 1998: 42).

Sanayi için lüzumlu olan iş gücü talepleri mahallinden temin edilmeyince, özellikle yeni tesislerin ortaya çıkmasına paralel olarak artan istekler, ancak göçler yoluyla karşılanmaktadır( Tümertekin, 1969:78). Türkiye’de özellikle 1950 yılından sonra tarımsal üretimde insan gücünün yerine makine gücüne geçilmesi, kırsal kesimde hızla artan nüfus karşısında yeterli miktarda tarım alanının bulunmaması, tarımsal mülkiyetteki adaletsizlik ve topraksızlaşma nedeniyle kırsal nüfustan kentlere doğru hızlı bir nüfus hareketi başlamıştır.

Uluslar arası Çalışma Örgütü ( İLO) 1991 yılında Türkiye’nin dört ayrı bölgesinde bulunan köylerde uyguladığı anketlerle göç olayının nedenlerini üç başlık altında toplamıştır.

1- İçinde bulunulan koşullardan hoşnut olmamak ya da işsiz bulunmak.

2- Refah- gelir farklılığı yani göç edenlerin tüketim düzeylerinin farklı olduğunu görmeleri.

3- Gelecek kuşaklara ya da genç kuşaklara daha iyi gelecek, yaşam, eğitim vs. olanakları sağlama isteği. Anketin sonucunda işsizlik nedeninin en fazla işaretlendiği gözlenmektedir.

Tüm bu açıklamalar sonucunda, insanların daha iyi bir çevrede yaşama istekleri, tarımda makineleşme, aşırı nüfus artışı, çocuklarına daha iyi gelecek sunma isteği, kırsal kesimde tarımın yeteri kadar kazanç getirmemesi, kan davaları, göç eden insanların tüketim düzeyindeki farklılık v.b. nedenlerden dolayı insanlar göç hareketi içerisinde bulunmaktadırlar.

### **3.4. Göçün Türleri**

Nedenlerine bağlı olarak araştırmacılar göç türlerini farklı gruplara ayırmışlardır. Şahin ve Doğanay ( 1999: 165–166) nedenlerine göre göç türlerin üç gruba ayırmıştır. Bunlar;

Doğal afetlerin neden olduğu göçler: kuraklık, deprem, heyelan v.b., İşsizliğin yol açtığı göçler; iş gücü göçü, Sosyal olayların yol açtığı göçler: savaşlar, ihtilaller, terör, sığınma, kan davası v.b. Yine Şahin ve Doğanay ( 1999: 165-166) göçleri: Geçici göçler ve sürekli yerleşme amacına dayanan göçler şeklinde tanımlamıştır.

Yalçın (2004: 14–17) nedenleri ne göre göçleri dört gruba ayırmıştır; İlkel göç, burada illiklik insanlığın ilkel dönemini değil ekolojik nedenlerden dolayı ( doğal afetler) çaresizliğin sonucu meydana gelen göç şeklini ifade eder. Serbest göçler, bireysel nedenlere bağlı olarak meydana gelen yer değişikliği hareketlerini ifade eder. Zorlama ile yapılan göçler; ilkel göçlerde itici faktör doğal yapı iken bu türde daha çok sosyal yapıdır(Nazi Almanya' sındaki Yahudi göçü ). Serbest göçler, bireysel nedenlere bağlı olarak meydana gelen yer değişikliği hareketini ifade eder (ülkemizden yut dışına işçi göçü). Kitlesele göçler, serbest göçlerin sonucu olarak az sayıda öncü bireyin başka bir yere göçerek ülkeleriyle bir çeşit bağ kurmaları sonucunda o ülkeden göç edenlerin sayısı hızla artar ve kısa sürede göç kitlesele görünümüne bürünür.

Yine Kaya (2003:13–18) göçleri gönüllü ve zorunlu göçler olarak incelemiştir. Erder (1995:110) Göçü üç gruba ayırmıştır. Bunlar; bireysel göçler, kitlesele göçler ve zincirleme göçler şeklindedir. Burada zincirleme göç, bireylerin göçü sonrası memleketle bağları sonucu devamında ailelerin grupların göçü şeklinde olan hareketini ifade etmektedir.

Yukarıdaki tanımlamalarla birlikte göç iç göç ve dış göç olmak üzere iki temel gruba ayrılabilir. Nüfusbilim sözlüğümde iç göç ve dış göç şöyle tanımlanmaktadır; iç göç, bir ülke içinde bölge, kent, köy ve kasaba gibi bir yerden diğerine yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketidir. Kentleşme hareketleri de iç göçlerden sayılır. Dış göç, uzun süre kalmak ve çalışmak ya da yerleşmek amacıyla, bir ülke sınırlarını her ili yönden aşarak yapılan nüfus hareketleri olarak tanımlanır.

Kısaca bir ayırım yapmak gerekirse, ülke sınırları içerisinde meydana gelen nüfus hareketlerine iç göç ve iki ülke arasında gerçekleşen nüfus hareketine dış göç diye biliriz. Göç hareketini süresi bakımından da ikiye ayırmak mümkündür; geçici göçler ve daimi göçler.

Göç türleri konusunda yapılan sınıflandırmaların bu denli çok oluşu göçün birçok nedene ve özelliğe sahip olmasından kaynaklanmalıdır. Göç eden insanların isteklerinin çokluğu, mesafe kavramı ekonomik ve siyasal açıdan değişen koşullar ve toplumsal olayların çeşitliliği göç konusunda birçok sınıflama ortaya çıkarmaktadır.

### 3.5. Küreselleşme ve Göç İlişkisi

Küreselleşme, kültürel, siyasal ve ekonomik açıdan bazı değer ve yapıların yerel ve ulusal sınırları aşarak dünya ölçeğinde yayılması anlamını gelmektedir. Bununla birlikte küreselleşme değişik açılardan farklı şekillerde de algılanabilmektedir. Örneğin, küreselleşmeyi çağdaşlaşma ve gelişme olarak algılayanlar olduğu gibi, bunu emperyalizmin 21. yüzyıldaki adı şeklinde yorumlayanlar da bulunmaktadır ( Mutluer, 2003:23). Son yüzyılda meydana gelen ekonomik ve siyasal gelişmelere paralel olarak küreselleşme olgusu da tüm dünyada gelişme göstermiştir.

Günümüzde küreselleşmenin ekonomik, siyasal ve kültürel olmak üzere üç boyutu bulunmaktadır. Ekonomik boyutu dünya çapında ekonomik yapıların değişmesi, üretim biçiminin değişmesi, sermaye hareketlerinin akışkanlığı, teknolojik gelişmelerin hızlandığı bir süreçtir. Ancak tüm bu süreçler gelişmiş ülkeler lehine bir durum sergilemekte ve bu ülkelerin özellikle çok uluslu şirketleri aracılığıyla dünya ticaretindeki payları artmaktadır ( Mutluer,2003:23). Küreselleşmenin siyasal boyutu ise dünyanın politik yapılanmasında meydana gelen değişimlerdir. Soğuk savaş döneminin sonunda SSCB'nin çökmesinden sonra ABD'nin dünyanın farklı yerlerindeki etkinliğini arttırması küresel değişimin bir sonucu olarak gözlemlenmektedir. Küresel dünyada ulus devlet sınırları yerine daha çok ekonomik, siyasal ve kültürel açıdan bölgesel birlikler, yani bölgeselleşme ön plana çıkmaktadır( Hacısalihoğlu, 2000). Tüm bu ekonomik ve siyasal gelişmelerin yanında küreselleşmenin üçüncü boyutunu oluşturan kültürel değişimlerde dünyada hızla yayılmaktadır. Bu kapsamda tüm dünyada kültürel benzeşme olgusu karşımıza çıkmaktadır.

Küreselleşme sonucunda yeni pazarlar oluşmakta, sanayi malları dışında taşımacılık, bankacılık, sigortacılık gibi hizmetlerdeki gelişmeler bu pazarları büyütmektedir. Dünyada küresel yeni aktörler oluşmaktadır. Çok uluslu şirketler yeni küresel aktörlerin en belirgin türünü oluşturmaktadır. Bu şirketler dünya üretiminde egemen durumdadır. Sivil toplum kuruluşlarının sayısı giderek artmış ve uluslararası bağlantılarla güç kazanmıştır ( Mutluer,2003:24).

Serbest piyasa ekonomisinin tüm kurum ve kurallarının işlerliği artmıştır. Ülkelerin demokratikleşme süreci hızlanmış ve insan hakları ile ilgili yeni normlar getirilmiştir. Küreselleşmeyle birlikte özellikle iletişim ve haberleşme araçlarının gelişiminde büyük bir değişim yaşanmıştır. Ulaşım sistemindeki gelişmelerle taşımacılık ucuzlanmış ve hızlanmıştır. Bilgisayar destekli tasarımlar artmıştır. Haberleşme cihazları neredeyse her gün yenilenmektedir. Tüm bu gelişmeler sonucunda dünya küçülmekte, zaman kısaltmakta ve sınırlar giderek ortadan kalkmaktadır ( Tümertekin/Özgüç,1999: 34–38).

Dünyada meydana gelen bu değişim ve gelişmeler neticesinde ekonomik anlamda merkez olan ülkeler ile çevre ülkeler arasında ekonomik dengesizlik artmaktadır. Gelişmiş ülkelerin çevresi durumunda olan ülkelere yoksulluk artmakta, işsizlik büyük boyutlara ulaşmaktadır. Zaman içerisinde bölgesel dengesizlikler derinleşmekte, açlık tehlikesi artmaktadır. Gelişmenin yaşandığı merkez ülkelerde ise bunun tam tersi bir durum yaşanmakta, bu ülkelere ulusal refah artmaktadır. Böylece çevre ülkelere doğru uluslar arası bir göç hareketi doğal olarak kaçınılmaz hale gelmektedir. Küreselleşmenin uluslar arası göç ile en önemli ilişkisi bu durum oluşturmaktadır. Yani gelişmiş ülkelere oluşan refahtan yararlanmak isteyen çevre ülkelerdeki yoksul insanlar bu ülkelere göç etmişlerdir.

Küreselleşme süreci gelişmiş ülkelerin lehine olmaktadır. 1997 yılı verilerine göre, kişi başına düşen gelirin dünya ortalaması 5 131 ABD dolarıdır. Gelişmiş ülkeler ortalaması 25.700 dolar iken, az gelişmiş ülkelere bu rakam 350 dolara gerilemektedir. Öte yandan, dünya nüfusunun % 16'sının yaşadığı gelişmiş ülkeler dünya gelirinin 1996'da %81'ini elde etmektedir ( Hacısalıhoğlu, 2000: 75). Dünya Bankası verilerine göre günümüzde yoksul insanların sayısı 2 milyarı aşmış

durumdadır. Yine FAO verilerine göre dünyada 800 000 civarında kişi açlık sorunuyla karşı karşıyadır. Bu ekonomik tablo uluslar arası göçü adeta zorunlu hale getirmektedir. Teknolojik gelişmeler üretim araçlarının değişip gelişmesine neden olmaktadır. İnsan gücüne dayalı üretim tekniklerinin yerini zamanla makineye dayanan üretim tekniklerinin alması işsizliği de beraberinde getirmiştir.

Küreselleşmeyle birlikte ulus sınırlarının aşınmakta olması, uluslar arası göçü arttıran bir diğer etkidir. Ulus devletin önemli bir unsuru olan sınırlar, ekonomik yada siyasi birleşmelerle önemini kaybetmektedir. Bunun sonucunda sermaye hareketleri, yatırımlar ve iş gücü dolaşımında artış kaydedilmektedir. Bu coğrafi hareketlilik geçici, devreli ve tekrarlanan göç hareketini doğurmaktadır ( Abadan, 2002:288)

İşçi olarak yurtdışına göç eden insanlar zamanla küçük ve orta büyüklükte işyeri sahibi olmuşlardır. Bu şekilde farklı ülkelerde kurulan iş yerleri aracılığı ile göç olayı belirli bir sisteme oturmaktadır. İş yeri sahipleri ülkelerinde bulunan işletmelerle kurdukları ilişkilerle güçlenmekte ve iş gücü ihtiyaçlarını göçün kaynağı olan ülkeden sağlama yoluna gitmektedir. Batı Avrupa'nın farklı ülkelerinde bulunan Türk vatandaşlarının büyük bir çoğunluğu Almanya'da olmak üzere 60.000 civarında iş yeri bulunmaktadır. Bu işyerlerinde satılan pek çok ürün Türkiye'den getirilmektedir. Buralarda daha çok Türk vatandaşları istihdam edilmektedir (Mutluer, 2003:25).

Küreselleşme ile birlikte gelişen ve değişen ulusal ve uluslar arası ilişkiler günümüzde çok farklı sonuçlar doğurmaktadır. Göç eden insanlar arasında gözükten dayanışma kitlelerin ilişkilerini artırmıştır. Göç eden insanlar, iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla gerek kendi içlerinde gerekse ülkelerinde bulunan akrabalarıyla daha kuvvetli ilişkiler kurmuşlardır. Bu denli yakın ilişkilerin kurulması göç olayını kolaylaştırmakta ve devamını sağlamaktadır.

### 3.6. İç Göç ve Uluslararası Göçler Arası İlişkiler

İç ve uluslararası göçler arasındaki ilişkiler ve eklemlenme önemli bir olgu olmasına karşın bu güne kadar yeterince irdelenmemiştir. İç ve uluslararası ilişkilerinin yeterince ele alınmamasının nedenleri konunun karmaşıklığında yatmaktadır. Çünkü, bu iki unsurun birbirini etkileme yönü farklı olduğu gibi ilişkinin boyutları da çok farklı özellikler taşımaktadır ( Mutluer,2003:27). Sorulması gereken soru ise iç göçler mi dış göçleri etkilemekte, yoksa dış göç hareketi mi iç göçü arttırmaktadır? Her iki görüşü de doğrulamak mümkündür. Hem iç göçün uluslararası göçü arttırdığını hem de dış göçün iç göçe etkide bulunduğunu görmekteyiz. Bu çalışmada ikisi arasındaki ilişkiye biraz değineceğiz.

Yurtdışı göçlerin iç göç üzerine etkilerinden birisi, dışarıdan gelen ucuz işgücünün yerli işgücünün yerine ikame edilmesidir. Yerel işgücü bu hareketten etkilenmekte ve başka iş imkanlarının bulunduğu yerlere göç edebilmektedir. Yurt dışına göç etmiş işçiler ülkelerine önemli ölçüde finansal kaynak aktarmaktadırlar. Ülkeye gelin bu ekonomik kaynaklar yerel ekonominin canlanmasına yol açmaktadır. Yerel olarak ekonominin gelişmesi ile ekonomik canlanmanın olduğu yerlere iç göç hareketi gerçekleşmektedir.

Yurt dışında bulunan işçilerin ailelerine yaptıkları finansal transferler bu ailelerin özellikle iç göçte katılmalarına önemli ölçüde destek olmuştur. Bu destek sayesinde kırsal alanlarda bulunan aileler kentlere göç etmektedirler. Bu durum, uluslararası göçlerin iç göçler üzerindeki direkt bir etkisidir. Hatta bu destek kentlerde yurt dışı göç arayışını arttırmakta ve kademeli bir göç sisteminin oluşmasına zemin hazırlamaktadır ( Ma Mung, 1996:113)

Uluslararası göç ve iç göç ilişkileri konusunda tipik bir örnek, Irak'daki Mısırlı iş gücü gösterilebilir. İran-İrak savaşı boyunca pek çok Iraklı genç iş gücünün askere alınması sonucunda, bu iş gücünün yerini daha çok Mısırlılar doldurmuştur. Savaş sona erdiğinde, asker iş gücü kendi bölgelerine ve işlerine tekrar geri dönmüş ve bu durum Mısırlı iş gücünü dışarıya itmiştir. Aynı şekilde Körfez krizi de bu bölgede çalışan Mısırlı iş gücünü farklı yönlerde doğru uluslararası bir göç hareketine yol açmıştır (Ma Mung,1996:113–114)

Uluslararası göçler ile iç göçler arasındaki ilişkiler bağlamında teorik çerçevede yıllardır devam eden iç göç alışkanlıklarının zamanla bir dış göç akını yarattığı da saptanan bir durumdur. Yıllar boyunca, çok farklı iş kollarında çalışmak üzere ülkenin değişik yerlerine giden iş gücü, yurt dışında iş imkanı bulduğunda hemen bu fırsatı değerlendirmek istemektedir. Bu tür gruplar, Türkiye’de olduğu gibi potansiyel bir göçmen ordusu gibidir ( Mutluer,2003:28). Ülke içerisinde çeşitli yerlere geçim temin etmek için göç eden insanlar zaman içerisinde bu hale alışmakta ve yurt dışı göçe katılma konusunda tereddüt etmemektedirler.

Türkiye’de dış göç olgusu 1950’li yılların sonlarında yaşanan yoğun iç göç hareketinin ardından gerçekleşmiştir. Bu tarihsel olarak bir tesadüf değildir. Ülke içerisinde yaşanan yoğun iç göç baskısı ile insanların kentlere ardından da ülke dışına taşması şeklinde olmuştur. Öncelikle Almanya’ya yönelen dış göç daha sonra tüm Avrupa’ya yayılmıştır.

Türkiye’de yurt dışında çalışan iş gücünün yatırımları daha çok ya kırsal alandaki doğum yerlerine, ya da buralara çok yakın yerlerdeki kasaba tipindeki yerleşim birimlerine yapmıştır. Bu yatırımlar kırsal bölgedeki iç göçü, hatta dış göçü körüklemiştir. Çevresinde Avrupa ülkelerinde çalışan iş gücünün görece ihtiyamlı yaşamını ( iyi giysiler, lüks otomobiller, bazen villa tipi konutlardaki yaşam vs.) gören yerel halk bundan etkilenmiş ve aynı yaşama kendisinin de sahip olabilmesi için tüm göç fırsatlarını değerlendirmişlerdir ( Mutluer, 2003:28).

Türkiye’de yurtdışı göç ilişkileri çerçevesinde bazı dinsel etkileri de bulunmaktadır. İstanbul, dinsel azınlıkların göç kademelenmesinde nasıl başlıca bir role sahipse, bazı küçük topluluklarda da aynı işlev değişik şekillerde ortaya çıkmaktadır. Örneğin Aydın iline bağlı Bozdoğan ilçesinin Alamut köyünün, çevredeki köylere göre şaşırtıcı bir şekilde yurt dışına göç verdiği saptanmıştır. Bu köy nüfusunun büyük çoğunluğu yurt dışında işçi olarak çalışmaktadır. Bu köyün bir Türkmen Alevi köyü olduğu ve İzmir’in Urla ilçesine bağlı bir Türkmen köyü olan Bademler köyünde kurulan kooperatif aracılığı ile yurt dışına işçi gönderdiği köydeki yetkililer tarafından belirtilmiştir. Aynı durum Afyon Emirdağ Türkmenleri içinde geçerlidir. Bu durum dinsel etkilerin göç ilişkileri açısından önemli bir saptamasıdır ve aynı saptama iç göç ilişkileri bağlamında ileri sürülebilir durumdadır ( Mutluer,



2003:29). Emirdağ ilçesinde Belçika başta olmak üzere yurtdışına en fazla göç olayı Karacalar köyünde yaşanmaktadır. Karacalar köyü gerek inanç olarak gerekse etnik olarak Aydın iline bağlı Bozdoğan ilçesinin Alamut köyü ile benzerlikler göstermektedir.

## 4. TÜRKİYE'DE DIŞ GÖÇLER

Bir ülkeden diğer bir ülkeye yapılan göçlere dış göç denilir. Dış göç hareketinin de çok çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Diğer bütün göçlerde olduğu gibi dış göçün en önemli nedeni insanların kendi ülkelerinde geçimlerini rahat biçimde sağlayamamalarıdır. Diğer bir neden ise insanların yaşadıkları ülkede can güvenliklerinin olmayışıdır. Can güvenliğini sağlamak için yapılan göçlere, sığınmacı göçü ya da zorunlu göçlerde denilmektedir.

Türkiye'nin en önemli sosyal, kültürel ve ekonomik sorunlarından biri dış göç hareketidir. Dünya üzerinde birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de çeşitli zamanlarda göç olayı yaşanmış olup yaşanmaya devam etmektedir. Cumhuriyetin ilanından 1950'li yıllara kadar çoğunluğu balkan ülkelerinden olmak üzere Türkiye'ye göç hareketi olmuştur. 1950'den sonra meydana gelen yurtdışı göç hareketi Türkiye'den Batı Avrupa ülkelerine iş gücü göçü şeklinde gerçekleşmiştir. Türkiye'deki dış göç hareketini ülkemizden başka ülkelere yapılan göçler ve başka ülkelere ülkemize yapılan göçler şeklinde ikiye ayırabiliriz.

### 4.1. Yurt Dışından Türkiye'ye Yapılan Göçler

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde yaşanan savaşlar ve kaybedilen topraklar sonucunda, baskı ve zulümden kaçan çoğunluğunu soydaşlarımızın oluşturduğu göç hareketi Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonrada devam etmiştir. Büyük bir kısmı 1923–1989 yılları arasında gerçekleşen bu göç daha çok Balkan ülkelerinden olmuştur. Yurt dışından ülkemize olan bu göçlerin bir kısmı mübadele, bir kısmı da savaşlar ve iç karışıklıklar nedeniyle meydana gelmiştir.

Cumhuriyet Devri Türkiye'si, 1923–1989 yılları arasında, dış göç almaya devam etmiştir. Sözü edilen bu tarihler arasında, anayurda göçen Türk nüfus, yaklaşık 2,2 milyonu bulur (Doğanay, Özdemir ve Şahin 2003: 127) (Tablo 4.1).

Tablodan da anlaşıldığı gibi Türkiye'ye en fazla dışgöç 961 740 kişi ile Bulgaristan'dan olmuştur. Ancak Bulgaristan'ın 1995 yılında Avrupa Birliğine

üyelik başvurusu ile birlikte ülkedeki olumsuz koşullar düzelmeye başlamış ve göç ile gelen insanların çoğunluğu Bulgaristan'a geri dönmüşlerdir.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte bu birliği oluşturan ülkelerden çalışmak amacıyla ülkemize göçler olmuştur. Yaşanan bu göçün büyük bir kısmı kaçak işçi göçü şeklinde olmakta ve önemli bir çoğunluğunu Ermenistan'dan yapılan göçler oluşturmaktadır.

**Tablo 4.1.** Cumhuriyet devrinde Türkiye'ye olan göçler( 1923–1989)

Göçün Olduğu Ülke	1923–1989	Toplam % si
Eski Sovyetler Birliği	2.800	0,1
Afganistan	4.350	0,2
Kıbrıs	30.000	1,3
Romanya	210.000	9,3
Yunanistan	424.627	18,9
Eski Yugoslavya	562.000	25,0
Bulgaristan	961.740	42,8
Diğer Ülkeler	50.000	2,4
Toplam	2.245.517	100,0

**Kaynak:** Doğanay, Özdemir ve Şahin, Coğrafya'ya Giriş, 2003

#### 4.2. Türkiye'den Yurt Dışına Yapılan Göçler

Ülkemizden yurt dışına olan göçlerin bir bölümü başka ülkeler ile yaptığımız anlaşmalar sonucunda oluşan mübadele göçleridir. Kurtuluş savaşından sonra Türkiye'den, Yunanistan başta olmak üzere diğer ülkelere mübadele şeklinde göç hareketi olmuştur.

Ülkemizden dışarıya yapılan göçlerle karşılaştırıldığında, dışarıdan ülkemize yapılan göçlerin daha az olduğu görülür. Türkiye'den yurtdışına gerçekleşen göçün temel nedeni ekonomiktir. Diğer bir ifade ile ülkemizdeki istihdam olanaklarının yetersizliğinden dolayı, geçimlerini kazanmak üzere insanlar başka ülkelere göç etmişlerdir. Türkiye'de aşırı işgücü fazlasının bulunması yurtdışı göçün nedenlerinden birisidir. ( Tablo 4.2) Göç olayının başlangıcı iş bulup ekonomik

seviyesini yükseltmek iken zamanla bu nedene, iyi eğitim olanaklarından yararlanmak ve daha rahat yaşam koşullarına ulaşmak amacıyla yapılan göçler de eklenmiştir.

**Tablo 4.2.** Türkiye’de İşgücü, İstihdam ve İşsizlik ( 1962-1978) ( Bin kişi)

	1962	1967	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978
Sivil İşgücü	13 133	13 868	15 013	15 236	15 462	15 692	15 925	16 161	16 161
Sivil İstihdam	12 643	13 238	18 917	14 213	14 452	14 468	14 710	14 784	14 726
Tarım	9 740	9 556	9 307	9 390	9 426	9 463	9 280	9 100	9 085
Sanayi	995	1 222	1 491	1 574	1 650	1 691	1 783	1 857	1 906
Yurt İçi İşgücü Fazlası	1 440	1 680	1 996	1 973	1 930	1 924	2 115	2 117	2 175
Yurt İçi İşgücü Stoku	13	204	634	767	758	711	805	815	711
Toplam İşgücü Fazlası	<b>1 453</b>	<b>1 884</b>	<b>2 630</b>	<b>2 740</b>	<b>2 688</b>	<b>2 635</b>	<b>2 920</b>	<b>2 932</b>	<b>2 886</b>

**Kaynak:** Apak, Aytaç ve Oğuzhan, 2002, s. 156.

Batı Avrupa Ülkeleri, İkinci Dünya Savaşının ardından savaşın neden olduğu yıkımları 10 yıl gibi kısa bir sürede tamir etmiştir. Özellikle 1960’lı yıllarda önemli bir ekonomik büyüme yakalanmıştır. Savaştan kaynaklanan iş gücü kayıpları, nüfus artış hızının düşük seviyelerde kalması ve ekonomik programlarda hedeflenen tam istihdam nedeniyle dışarıdan işçi göçü almışlardır.

Batı Avrupa Ülkeleri işgücü ihtiyaçlarını 1960’lı yıllara kadar, İspanya, Portekiz, İtalya ve Kuzey Afrika ülkelerinden getirilen işçilerle karşılamaya çalışmışlardır. 1961 yılından itibaren artan sanayileşmeyle birlikte mevcut işgücü yeterli gelmeyen Avrupa Ülkeleri Türkiye başta olmak üzere, Yunanistan ve

Yugoslavya gibi İşgücü kaynağı fazlası bulunan ülkelerden işgücü ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmıştır.

Batı Avrupa'ya yönelen işgücü göçü önce Almanya ile 1961 yılında imzalanan anlaşma ile başlamıştır. Bu anlaşmanın ardından; 1964 yılında Belçika, Avusturya ve Hollanda ile 1965 yılında Fransa 1967 yılında, İsveç ve 1968 yılında Avustralya ile benzer anlaşmalar imzalanmıştır. Federal Almanya'ya 1961 yılında resmi olarak gönderilen 700 kişi ile başlayan işçi göçü bir yıl sonra 18 558 kişi olmuştur ( Neriman Abadan Unat v.d., Göç ve Gelişme, 1975, s.18.). İlerleyen yıllarda hızlı bir şekilde devam eden işçi göçü 1980 yılı sonrasında yavaşlamış ve zamanla durma noktasına gelmiştir (Tablo4.3 ).

**Tablo 4.3.** Türkiye'den Yurtdışına İşgücü Göçü

<b>Dönemler</b>	<b>Yurtdışına olan işgücü göçü</b>
1961–1964	109 205
1965–1969	241 056
1970–1974	459 321
1975–1979	76 453
1980–1986	317 847
1987–2000	20 350
<b>Toplam</b>	<b>1 742 069</b>

**Kaynak:** Doğanay,Özdemir ve Şahin, Coğrafya'ya Giriş,2003.

Bazı araştırmacılar yurtdışına olan Türk işçi göçünü beş döneme ayırmaktadırlar (Nermin Abadan, 2002: 37-38).

1. 1950’li yıllar: Bireysel girişimler ve özel araçlar
2. 1960’lı yıllar: İkili anlaşmalara dayanılarak devlet eli ile düzenlenen artan işgücü ihracı
3. 1970’li yıllar: Ekonomik kriz, yabancı işçi alımının durdurulması
4. Turist (İllegal) göçmenlere yasal bir statü kazandırılması
5. Ailelerin birleşmesi, çocuk paraları

Bu sınıflandırmaya göre, 1950’li yıllardaki bireysel girişimler incelendiğinde, gelişen Avrupa Devletleri yatırımların az gelişmiş ülkelere yönlendirmek istiyordu. Bu yatırımlarda görev yapacak olan az sayıdaki teknik personelin yetiştirilmesi amacıyla ilk insan gücü çağrısı Federal Alman girişimcilerden gelmiştir. 1 Nisan 1957 yılında yapılan bir anlaşma ile 12 kişilik bir zanaatkar grubu Kiel’de bulunan Schleswig-Holstein eyaletinde Çalışma Bakanlığı idaresinde bulunan kurumlara yerleştirilmişti.( Abadan-Unat, N.,2002:40-41). Bu dönemden ikili anlaşmaların olduğu 1961 yılına kadar geçen dönemde özel aracılar eli ile Türkiye’den Avrupa’ya bireysel göç devam etmiştir.

Başlangıçta mesleki eğitim ve bilgilerini geliştirmek amacıyla başlayan bir olay, başta Almanya olmak üzere hızla gelişen Batı Avrupa Devletlerinin endüstrilerindeki aşırı iş gücü ihtiyacı ve daha iyi bir iş imkanı arayan Türk işçilerinin baskısı sonucunda ikili anlaşmalarla 1961 yılından itibaren büyük çaplı bir işgücü göçü hareketine dönüşmüştür. Türkiye başlangıçta, işçi gönderme olayını mesleki bilgi geliştirme olanağı olarak görmüş, işlemleri etkilemekten çok konuyu aracı firmalara bıraktığından bu göç dalgasını denetleyememiştir.

Ayrıca Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile birlikte Türk işçilerinin yurtdışına gitmeleri desteklenmiş ve “fazla işgücünün ihracı” gelişme hızı için önemli unsurlar olarak değerlendirilmiştir (Abadan-Unat vd., Göç ve Gelişme: s.17). Yurtdışı göçünün katkı sağlayacağı hesap edilerek bu durumun doğuracağı sonuçlar ve etkileri değerlendirilmemiştir. 1961 yılında, önce Batı Almanya ile başlayan Batı Avrupa’ya dış göç dalgası ve işçi akımının giderek büyümesi sonucunda .önemli bir toplumsal dönüşüm yaşanmıştır (Ali S. Gitmez,. 1983:10).

1970'li yıllarda Dünyada yaşanan enerji krizi ile Batı Avrupa ülkeleri artık karşılıklı anlaşmalarla işçi alımını durdurmuştur. 1974 Stagflasyonu ile birlikte, Batı Avrupa ülkelerine işçi alımlarının durdurulması sonucu iş gücü göçü, Kuzey Afrika ve Ortadoğu ülkelerine yönelmiştir. 1974'ten sonra Libya ve Suudi Arabistan Türkiye'den işçi alımında ilk sırada yer almıştır (Gönüllü, 1996: 99). Bu tarihten sonra Batı Avrupa ülkelerine işçi olarak göç olayı önemli ölçüde durmuş sadece turist ( illegal) göçmen olarak ya da aile birleşmeleri yolu ile Türkiye'den dış göç hareketi gerçekleşmiştir.

Orta Doğu Ülkelerine yaşanan Türk işgücü göçü hiçbir zaman Avrupa Ülkelerine olan işgücü göçü kadar yoğun yaşanmamıştır. Orta Doğu Ülkeleri arasında en fazla Türk işgücü istihdam eden ülkeler, Suudi Arabistan ( 1992'de 97.6 bin) ve Libya'dır ( 1992'de 86 bin kadar). Onları Kuveyt, Katar, Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkeler izlemektedir ( Doğanay, 1994:195). Türk işgücünün Orta Doğu ülkelerine Avrupa'ya göre çok daha az miktarda yönelmesinin sebepleri arasında çok zor olan iklim ve çalışma koşulları, katı toplumsal kurallar, baskıcı ve aşırı dinci devlet yapısı, sosyal hakların yetersizliği ve yeteri miktarda bulunmayan can güvenliği sayılabilir. 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin resmen dağılması ve Türk ülkelerinin bir kısmının bağımsızlığını kazanması, bu ülkelerde, Türkiye iş adamları ve işgücü için yeni bir iş alanı doğurmuştur. Bu gün, hem Türk ülkelerinde hem de Rusya Federasyonu'nda, Türk işadamları ve işgücü faaliyet halindedir ( Doğanay, 1994:195).

Ülkemizden yurtdışına olan işgücü göçü incelendiğinde, başlangıçta yalnız erkek işçilerin bu harekete katıldığı görülür. Daha sonraki yıllarda kadın işçiler de Batı Avrupa Ülkelerine işgücü olarak gönderilmiştir. Zaman içerisinde yurtdışına göç eden işçilerin bir kısmının kesin dönüş yaptığı ama büyük bir kısmının da ailelerini yanlarına aldıkları gözlenir. Başlangıçta geçici olarak başlayan yurtdışı işgücü göçü zamanla sürekli kalmak maksadıyla yapılan göçlere dönüşmüştür. 2005 yılı itibarıyla yurtdışında bulunan işgücü sayımız 1 381 657 kişi ve toplam vatandaş sayımız 3 829 378 kişidir ( Tablo 4.4 ).

**Tablo 4.4.** Yurtdışında Bulunan İşçi ve Vatandaşlarımız

Yıl	İşçi sayısı*	Vatandaş sayısı*
1985	1 071 313	2 282 743
1986	1 088 653	2 329 608
1987	1 058 014	2 347 807
1988	1 060 450	2 377 438
1989	1 109 965	2 540 530
1990	1 149 466	2 539 677
1991	1 250 964	2 857 696
1992	1 332 017	3 076 434
1993	1 320 093	3 075 997
1994	1 331 019	3 304 204
1995	1 323 486	3 368 675
1996	1 268 502	3 443 898
1997	978 578	3 455 402
1998	991 832	3 457 489
1999	1 180 420	3 571 771
2000	1 008 929	3 570 447
2001	1 178 412	3 529 528
2002	1 200 725	3 600 961
2003	1 195 612	3 551 544
2004	1 313 691	3 659 967
2005	1 381 657	3 829 378

**Kaynak:** Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2005 Yılı Raporu,2007

\* İşçi ve toplam vatandaş sayısına çifte vatandaşlar eklenmemiştir.

Yurtdışında bulunan işçi ve vatandaş sayımızın son yıllarda azaldığı görülmektedir. Bu azalmanın en önemli nedeni Batı Avrupa Ülkelerinin yurtdışı işgücü alımını durdurması ve yurtdışında bulunan insanlarımızın buldukları ülkenin uyruğuna geçmeleridir. Yurtdışında bulunan vatandaşlarımızın buldukları



ülkelerin uyruklarına geçme nedeni, yaşadıkları ülkelerin imkanlarından daha fazla yararlanmak istemeleridir. Yurtdışında bulunan toplam vatandaş sayısının içerisine Türk nüfusun yoğun olarak yaşadığı ülkelerin uyruğuna geçen 1 323 162 vatandaşlarımızı da eklersek bu rakam 5 152 540 kişiyi bulur ( Tablo 4.5).

**Tablo 4.5.** Yabancı ülke uyruğuna geçen vatandaşlarımız

Ülke	Yıllar	Yurttaşlık değiştiren sayısı
Federal Almanya	1972–2005	666 475
Hollanda	1946–2004	231 786
Belçika	1985–2005	125 614
Avusturya	1983–2003	88 734
Fransa	1991–2004	49 873
İsveç	1990–2004	26 892
Danimarka	1980–2003	21 544
İngiltere	1989–2004	46 570
İsviçre	1990–2003	26 328
Avustralya	1986–2005	39 346
<b>Toplam</b>		<b>1 323 162</b>

**Kaynak:** Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2005 Yılı Raporu,2007

Yurtdışına göç eden vatandaşlarımız 2005 yılı itibariyle en fazla 1 764 041 ( Alman vatandaşlığına geçen 666 475 vatandaşımız ile 2 430 516) kişi ile Almanya’da bulunmaktadır. Almanya’yı sırası ile 359 034 kişi ile Fransa ve 358 846 kişi ile Hollanda\* izlemektedir ( Tablo 4.6).

Yurtdışı işgücü göçü olayı azalmakla birlikte günümüzde de hala varlığını korumaktadır. Özellikle küçük nüfuslu ilçe ve köylerde aile birleşmesi yoluyla azımsanmayacak oranda devam etmektedir. Bunun yanında yurtdışı ülkelerdeki tanıdıklar vasıtasıyla ülkemizden kaçak göç olayı da sürmektedir.

**Tablo 4.6.** Yurtdışında bulunan vatandaşlarımızın ülkelere göre dağılımı (2005)

Ülke adı	Vatandaş sayısı	İşçi sayısı
Federal Almanya	1 764 041	522 843
Fransa	359 034	92 992
Hollanda*	358 846	129 500
A.B.D.	250 000	114 000
Avusturya	116 882	55 021
İngiltere	150 000	63 00
İsviçre	75 446	35 016
Avustralya	63 000	29 500
Danimarka*	54 859	23 774
Yunanistan	48 880	3 563
Kanada	41 000	29 000
Belçika**	39 885	15 155
İsveç	34 965	5 000
Norveç	15 356	-
İtalya	14 124	6 414
Romanya	12 000	3 200
Finlandiya	7 000	-
Azerbaycan	15 000	10 500
Kazakistan	10 000	5 611
Türkmenistan	7 000	6 170
Kırgızistan	3 380	1 967
K.K.T.C.	146 442	46 010
S. Arabistan	115 000	115 000
İsrail	30 000	6 000
Lübnan	7 748	188
B.Arap Emirlikleri	5 484	2 650
Kuveyt	3 202	2 700
Rusya Federasyonu	22 808	22 808
Japonya	6 309	1 300
Afganistan	4 500	4 500
Ukrayna	2 250	1 900
Gürcistan	2 000	1 000
Diğer	42 875	25 293
<b>Genel Toplam</b>	<b>3 829 378</b>	<b>1 381 167</b>

**Kaynak :** Ç.ve S.G.Bak.2005 Yılı Rap; \*. Çifte uyruklu vatandaş sayısı dahildir.;\*\* T.C Bütükel Başkonsolosluğu 25 Aralık

2007 itibariyle Veri güncellemesi yaptığında Belçika'da buluna Türk Vatandaşı sayısı 94 394 kişidir, Bu rakama çifte vatandaşlar dahil değildir;

Yurtdışı göç hareketinin, Türkiye açısından birtakım sosyal ve ekonomik zararları da vardır. Türkiye aleyhine gelişen sosyal ve ekonomik zararları Doğanay üçe ayırmıştır ( Doğanay, 1999:129).

1-Nitelikli işgücünün ( Teknisyen, Mühendis vb. ) becerisi, başta Alman ekonomisi olmak üzere, işgücü arz edilen ülkelerin toplumları için değerlendirilmektedir.

2- Bu ülkelerde doğan çocuk nüfus, Türk kültürüne yabancılaşmaktadır

3- Yurt dışındaki nüfusumuz, o toplumlar tarafından yabancı diye tanımlanır.

Avrupa Ülkelerinden yurdumuza işçilerin bilgili ve becerili olarak dönüp, ulusal sanayinin gelişmesine katkıda bulunmaları beklenirken bu işçiler dönmemişlerdir. İstidamı oluşturacak olan tesislerde çalışacak kalifiye işgücü ülkemize geri gelmediği gibi mevcut kalifiye işgücü de bu göçe dahil olmuştur. Yurtdışına gönderilen işgücünün niteliğine bakıldığı zaman sanılanın aksine ülkemiz, Akdeniz'den işgücü gönderen ülkelere göre 1973 yılına kadar en yüksek miktarda nitelikli işçi gönderen ülkedir. Bu da göstermektedir ki, o yıllarda döviz transferi bu nitelikli işgücünün kaybına tercih edilmiştir.

Emirdağ ilçesinde yaşanan göç olaylarına kısaca baktığımızda, gerek dışarıdan ilçeye, gerekse ilçeden yurt dışına göç hareketinin yaşandığı görülür. Yurt dışından ilçeye yönelik ilk göç hareketi Osmanlı Devletinin son dönemlerine rastlamaktadır. Üç kıta üzerinde geniş bir arazi parçasına hükmeden Osmanlı İmparatorluğunun arazi kaybetmeye başlaması ile birlikte kaybedilen yerlerden Türk idaresi altındaki bölgelere, imparatorluğun son dönemlerinde de Anadolu'ya doğru devamlı bir göç hareketi süregelmiştir (Tandoğan, 1998:95). Osmanlı İmparatorluğunun, gerileme devrine girmesi (1699 Karlofça Barışı veya 1683 İkinci Viyana kuşatması) ve tarihte ilk kez toprak yitirmesi, bunu; 1718 Pasarofça, 1774 Küçük Kaynarca antlaşmaları ve daha sonraki savaş ve onları bitiren antlaşmalarla hep toprak yitirmeye devam etmesinin izlemesi, tekrar kuruluş devri gibi, göçlerin Anadolu'ya yönelmesi ile sonuçlanmıştır ( Doğanay vd., 2003:125). 1877–1878 Osmanlı-Rus Savaşı (93 Harbi) neticesinde Osmanlı devleti büyük bir yenilgiye uğrayarak önemli ölçüde Balkanlarda toprak kaybetmiştir. Balkanlarda bulunan Türk ve Müslüman unsurlar Anadolu'ya göç etmek zorunda kalmıştır.

Emirdağ ilçesine yönelik en önemli göç hareketi yine bu devirlere rastlamaktadır. Hüdavendigâr Vilayeti Salnamelerine göre; Hisar, Ömer Hacı, Kalıncalar, Karayatak, Camili, Batak, Akviranlar, Kuruca, Yusufâğa Çeşmesi, Yarımca, Gavzele, Akviran, Toklucak, Akpare Basra Ayvalı Gölcük, Çanacık, Kilise Yaylası, Günboyun namlarıyla on beş yerde 140 000 dönüm hazineye ait boş arazi bulunmaktadır. Adı geçen arazide iskan için ondört-onbeş mahallede yeni köy teşkil edilecek. Arazisi geniş bazı köylere de ilaveten iskan alınmak üzere 1891 yılının mayıs onuna kadar Rumeli'nin muhtelif mıntıklarından iskan için 229 hane (1010) nüfus muhacir gelmiş olup, anılan boş araziden Hisar, Ömerhacı, Kalıncalar ve Yusuf Ağa Çeşmesine; 72 hanede, 258 nüfus iskan ile dört mahalle yeniden köy teşkil edilmiştir ( Çalık,2007:35). Bu gün ilçede bulunan 70 köyün 15 tanesini 1891 yılından sonra bölgeye gelen Rumeli muhacirleri oluşturmaktadır. Türkmen aşiretlerinin bölgeye gelişinden sonraki en büyük göç olayını bu olay oluşturmaktadır.

İlçeye dışarıdan Rumeli'den yaşanan muhacir göçünden başka önemli bir göç görülmemektedir. Ancak özellikle 1950'li yıllardan itibaren artan nüfusa paralel olarak iç göç olayı yoğun olarak yaşanmaktadır. İklimin karasallığına tarım arazilerinin verimsizliği de eklendiğinde insanların gelir seviyeleri düşmektedir. İlçede yaşayan insanlar artan nüfuslarını mevcut imkanlarla karşılayamadığından kış aylarında iş bulmak için başta Eskişehir olmak üzere civar illere göç etmişlerdir. 1950'nin son yarısında mevsimlik göçlerin yanında çok büyük oranlarda daimi göçler görülür.

İlçeden büyük şehre göç hareketinin çoğunlukla ilçeye sonradan gelen muhacir köylerde yaşandığı görülmektedir. Bu gün bu köylerin nüfusları çok fazla azalmış durumdadır. Bu köylerde yurt içi göçlerin çok olmasına karşılık yurt dışı göçlerin nerede ise hiç yaşanmamış olması dikkat çekicidir. Emirdağ'da köy muhtarları ile yaptığımız anketlerde muhacir köylerinde göçün iç göç şeklinde gerçekleştiğini ve en fazla göçün Eskişehir'e olduğunu gördük.

İlçeden yurt dışına göç olayı Türkiye genelinde olduğu gibi 1960'lı yıllarda başlamış ve günümüze kadar çeşitli yollarla ve yıllara göre değişik miktarlarda devam etmiştir. 1960 yılı ile işçi alımının resmen birçok Avrupa ülkesinde

durdurulduğu 1974 yılına kadar önemli miktarda Emirdağ'dan insan yurt dışı göç etmiştir. Göç olayını katılan insanlar çoğunlukla Almanya başta olmak üzere Belçika, Hollanda ve Fransa'ya gitmişlerdir. İlk olarak göçe katılan işgücünün tamamı erkeklerden oluşmaktadır. Dış işleri Bakanlığı'nın verilerine göre Emirdağ ilçesinden en fazla yurtdışı göç 36 620 kişi ile Belçika'ya gerçekleşmiştir. Belçika'yı 13 234 kişi ile Fransa, 6453 kişi ile Hollanda, 1865 kişi ile Almanya, 672 kişi ile İsviçre ve 34 kişi ile İtalya izlemektedir. Günümüzde sadece önemli miktarda göçün yaşandığı 6 Avrupa ülkesinde 58 878 Emirdağ nüfusuna kayıtlı insan yaşamaktadır. Kaçak olarak yurt dışında olanlar ve vatandaşlıktan çıkanlarda eklendiğinde bu sayı daha da artacaktır. İlçe nüfusunu 46 199 olduğu düşünüldüğünde, Emirdağ'da yaşanan yurt dışı göç olayının büyüklüğü daha iyi anlaşılabilir.

İlçede yurt dışı göç olayı ülke genelinde olduğu gibi 1960'lı yıllarda başlamıştır. Kısa sürede ilçenin tamamında yurt dışı göç olayı yayılmıştır. İlçede ilk yurt dışı göç olayı 1960 yılında Karacalar köyünden olmuştur. Araştırmamızın da konusunu Belçika'ya olan göçler oluşturduğundan geniş kapsamlı açıklamalar aşağıda verilmiştir.

## 5. BELÇİKA’NIN GENEL ÖZELLİKLERİ VE EMİRDAĞ İLÇESİNDEN OLAN GÖÇ

### 5.1. Belçika’nın Genel Özellikleri

Emirdağ ilçesinden Belçika’ya olan göç konusunu incelerken genel hatları ile Belçika hakkında bilgi sunmak faydalı olacaktır.

Resmi adı Belçika Krallığı olan bu ülke, Avrupa’nın en küçük ve en yoğun nüfuslu ülkelerinden biridir. Kıtanın kuzeybatısında 30.518 kilometrekarelik bir alanı kaplar. Kuzey ve doğuda Hollanda, doğuda Almanya ve Lüksemburg, güney ve güneybatıda Fransa ile çevrilidir. Kuzey Denizi’ne bakan kuzeybatı kıyıları 68 km uzunluğundadır. Anayasal monarşi ile yönetilen Belçika’nın başkenti Brüksel, nüfusu 10 318 000’dir. Ülke nüfusunun % 57 sini oluşturan Flamanlar Hollandaca (Flamanca) konuşurken, nüfusun % 42 sini oluşturan Valonlar ve Brükselliler ise Fransızca konuşurlar. Doğuda Almanya sınırına yakın bölgede oturan ve Almanca konuşanlar çok küçük bir azınlığı oluştururlar. ( Güner, i.; Ertürk, M., 2005:105.).

Bölge ve topluluklar üzerine kurulmuş federal bir devlet olan Belçika Krallığı kurulduğu 1830 yılından bu yana anayasal, parlamenter bir monarşi rejimi ile yönetilmektedir. Anayasa, Belçika’da üç topluluğun ve üç bölgenin varlığını kabul etmektedir. Topluluklar; Fransız, Flaman ve Alman Topluluklarıdır. Topluluğu belirleyen temel unsur kültür ve dildir. Bölgeler ise; Valon, Flaman ve (iki dilli) Brüksel bölgeleridir ( Öngör, 1967:21).

Belçika coğrafi ve demografik açıdan oldukça küçük bir ülke olmasına karşın, siyasi açıdan son derece karmaşık bir yapıya sahiptir. Ülkenin kuzey bölgesinde Flaman, güney bölgesinde Fransız ve doğudaki çok küçük bir alanda da Alman toplulukları yaşamakta; bu üç ayrı topluluk Brüksel’deki Parlamentoda ayrı ayrı temsil edilmekte ve her birinin hükümeti de yine başkentte bulunmaktadır. Ülkenin, kıta Avrupası’nın merkezinde yer alan konumu, çok çeşitli ticaret yollarının Belçika’dan geçiyor olması, ekonomik açıdan son derece gelişmiş ülkelerle yakın komşuluğu ve AB kurumlarının Brüksel’de bulunması, Belçika’nın kıta çapındaki ekonomik ve siyasi önemini de arttırmıştır ( Güner, Ertürk, 2005: 105-106).

**Şekil 5.1.** Belçika Lokasyon Haritası.



Belçika coğrafi olarak, güneyden kuzeye doğru Yukarı, Orta ve Aşağı Belçika olarak üç ana bölgeye ayrılır. Belçika’da okyanus iklimi etkilidir. Ülke topraklarının % 21’i ormanlarla, % 21’de çayır ve otlaklarla kaplıdır. Her mevsim yağın yağmurlar sayesinde bol ve düzenli rejime sahip akarsuları bulunan ülkede en önemli ırmaklar Maas ve Schelde nehirleri ile onların kollarıdır.

Belçika ekonomisi ticaret, sanayi ve hizmetlere dayalıdır. Ülkede çalışan nüfusun % 2’si tarımla uğraşır. Ülke Avrupa’nın önemli et ve süt ihracatçıları arasındadır. Sanayi sektörü ulusal gelirin % 25’ini üretir ( Güner, Ertürk, 2005: 107).

## 5.2. Türkiye’den Belçika’ya Yaşanan Göç

Belçika nüfusunun % 10’dan fazlası yabancı kökenlilerden oluşmaktadır. Belçika’da yaklaşık 125.000 Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı veya Türk asıllı Belçika vatandaşı yaşamaktadır. Yirminci yüzyıl başından beri hızla endüstrileşen Belçika,

önemli bir maden havzasıdır. Özellikle ikinci dünya savaşından sonra çok sayıda İtalyan kömür işçisi Belçika'ya çağırılmıştır. 1960 başlarında Belçika'yı yeniden etkisi altına alan işçi göçleri, bu kez Türk ve Faslı göçmenleri içermektedir ( Türkler, 2002:856).

Bugünkü Türkiye sınırları içerisinde Belçika'ya yönelen ilk göçler, 20. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı İmparatorluğunun çöküş dönemine rastlar. 1900–1923 yıllarında Osmanlı Türklerinin Belçika'daki varlığı hissedilse bile, Türk nüfusunun Belçika'da önemli bir şekilde artışı 1961 yılından sonra olmuş ve 1964 yılında Belçika ile Türkiye arasında imzalanan göç antlaşması çerçevesinde belli bir hareketlilik kazanmıştır. Ancak, işgücü ihtiyacını ülke dışından karşılayan Belçika'nın, kapılarını resmen 1974 yılında kapatarak işçi alımlarını durdurmasıyla ülkede Türk nüfusunun artması, doğal olarak, aile birleşimine ve doğumlara bağlı hale gelmiştir.

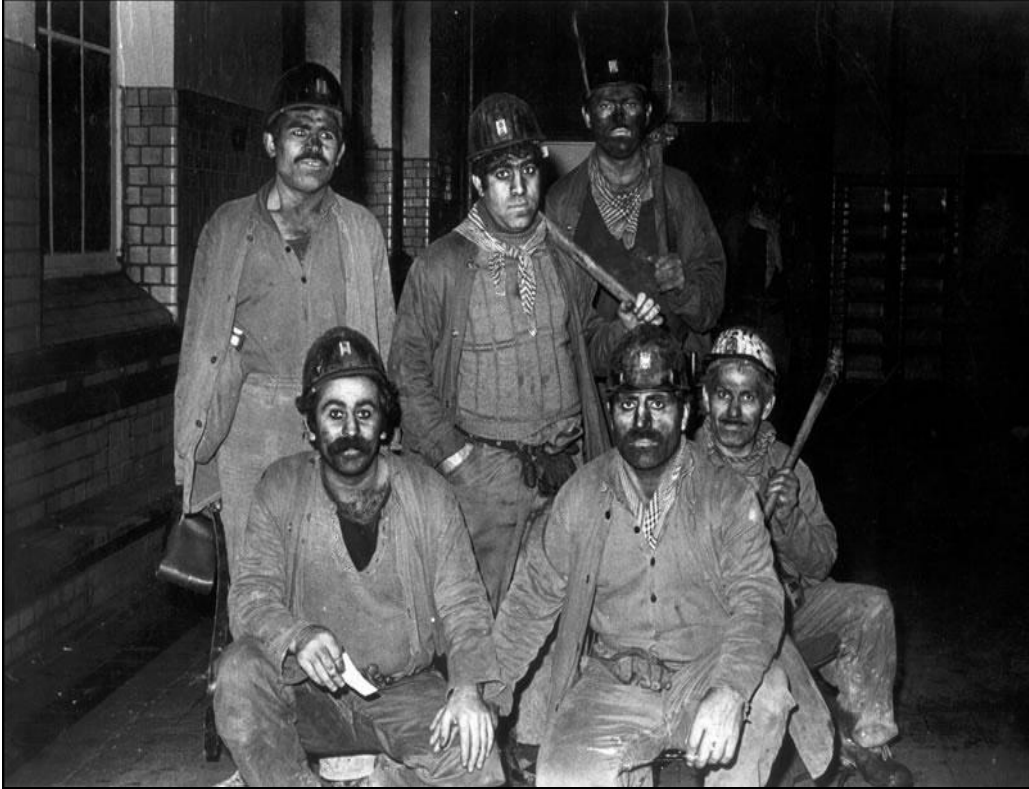
Belçika devletinin başkenti olan Brüksel şehri aynı zamanda Avrupa Birliğinin de başkenti kabul edilmektedir. Bu durum ekonomisi oldukça gelişmiş olan ülkenin daha fazla gelişmesine yol açmıştır. Ekonomik ve sosyal açıdan gelişen ülkeye insanlar işçi olarak gitmek istemektedirler.

Başlangıçta çalışmaya yalnız gelen erkek işçiler zaman içerisinde eş ve çocuklarını da, 1970'li yıllarda göçmen işçilerin düzenli aile yerleşimine geçmesine imkan sağlamıştır. İşçi göçü Batı ekonomilerinin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak gelişen bir olgudur. Bunu, nüfus artışı kısıtlı olan Avrupa ülkelerinin demografik destek ihtiyacına cevap olan aile göçleri izlemektedir. Ancak, bu tür ihtiyaçların giderildiği kanısı yaygınlaştığında, Avrupa Hükümetleri'nin göç yollarını tek yönlü olarak kapattığı gözlenmektedir. Nitekim, 1974 yılında toplu işçi alımları durdurulmuş ve aile birleşmelerine de kısıtlamalar getirilmiştir. Bu durum, Avrupa'ya dağılan Türk nüfusunun giderek artma çabasını ve Avrupa'da yetişen nesilde akraba evliliklerini gündeme getirmiştir. Eşlerini çoğunlukla Türkiye'den getiren Türkler de göçmen nüfusun artışına katkıda bulunmaktadır.

Belçika'ya 1960-1970'li yıllarda Türk işçiler trenlerle gidiyorlar ve bu seyahat üç dört gün sürmekte idi (Brüksel Başkonsolosluğu). Ülkelerinden ekonomik sıkıntıdan kurtulmak ve daha iyi bir ortamda çalışmak için Belçika'ya gelen Türk



işçileri en ağır maden işlerinde çalışmakta idiler ( Fotoğraf 5.1.). Tüm bu sağlıksız ve ağır iş şartlarına rağmen insanlar Belçika’da çalışıp ailelerini yanlarına almışlardır. Bu durum da bize o dönemde ülkemizin içinde bulunduğu olumsuz ekonomik ve sosyal şartları ortaya koymaktadır. Gerçekten o dönemde Türkiye’de istihdam imkanları oldukça kısıtlıydı.



**Fotoğraf 5.1.** Türk Maden İşçileri 1963

Türkiye’den Belçika’ya olan bu işçi göçü hareketine daha sonradan erkeklerle birlikte kadınlar da katılmıştır. Yaşadığı topraklarda geçimini sağlayamayan Türk insanı gerek erkek gerekse kadın olarak sanayileşmiş Belçika’ya daha iyi şartlarda yaşamak için göç etmiştir. Belçika’ya göç eden erkekler gibi kadınlar da maden işçiliği gibi ağır işlerde çalışmışlardır (Fotoğraf 5.2.).



**Fotoğraf 5.2.** Belçika’da Madende Çalışan Türk Kadını ( Anvers Başkonsolosluğu) 1963

Belçika’da madenlerde genellikle maden işçisi olarak çalışan Türkler zamanla yaşadıkları ülkeyi tanımaya ve uyum sağlamaya başladılar. Anadolu’nun çoğunlukla kırsal kesiminden gelen Türk işçisi Belçika dilini ve kültürünü zaman içerisinde öğrenmiştir. Ekonomik olarak durumlarını iyileştiren işçiler yaşayacakları yerleri belirledikten sonra ailelerini de yanlarına getirmişlerdir. Başlangıçta biraz para kazanıp dönmek niyeti ile gelinen Belçika artık sürekli kalınacak yer olmuştur. Bürüksel Başkonsolosluğunda bulunan fotoğraflarda Belçika’ya göç eden işçilerimizin yaşadıkları topluma ayak uydurmaya çalıştıkları gözlemlenmektedir ( Fotoğraf 5.3.).



**Fotoğraf 5.3.** Zamanla Belçika'ya Uyum Sağlayan Kadın İşçilerimiz (Brüksel Başkonsolosluğu) 1973

Belçika Devletinin işçi hakları ve sosyal haklar konusunda diğer Avrupa ülkelerine kıyasla daha iyi oluşu burada yaşayan göçmen işçilerin ülkeye uyum süreçlerini hızlandırmıştır. Belçika'ya göç etmiş işçilerimiz yaşadıkları topluma zor da olsa uyum sağlamışlar, işçi hakları için yapılan etkinliklere de katılmışlardır ( Fotoğraf 5.4.).

Nüfus artışı, göçmenlerin yaşayış biçimlerini etkilemekte, sosyo-kültürel alanda birçok gelişmeye yol açmakta ve ortaya kalıcı bir "Avrupa Türk azınlığı" ya da "Batı Avrupa Türkleri" olgusunu çıkarmaktadır.

Belçika'da 2005 yılı verilerine göre 10 472 842 kişi yaşamakta bunun 882.031 kişisini yabancı uyruklular oluşturmaktadır. Ülkede 42 813 Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı bulunmaktadır. Ancak ülkedeki Türk varlığı bu kadar değildir. Bu rakamın içinde Belçika vatandaşlığına geçen Türkler bulunmamaktadır. 1985-2005 yılları arasında Belçika vatandaşlığına geçen Türklerin sayısı 125 614 kişidir. Belçika vatandaşlığına geçen Türkler ile ülkedeki toplam Türk sayısı 168 427 kişiyi bulmaktadır. Bu rakamın içinde kaçak olarak Belçika'da bulunan Türkler bulunmamaktadır. Kaldı ki bu durum 10 milyon nüfuslu bir ülkenin % 1,6'sı demektir ki buda oldukça önemlidir( Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2005 Yılı Raporu,2007).

Unutulmamalıdır ki bir insanın yaşadığı yeri terk edip başka bir ülkeye göç etmesi hiç de kolay bir olay değildir. Ancak o zamanın ekonomik şartları insanları buna zorlamıştı. Günümüzde o günkü ekonomik şartlar artık olmamasına rağmen hala insanlar evlilik yolu ile Belçika devletine işçi olarak gitmektedirler. Bu da insan hakları ile sosyo-ekonomik hayatın çekiciliği ile ilgilidir.

Türkiye'den 1960'lı yıllarda Belçika devletine başlayan işçi göçü her geçen yıl hızlanarak devam etmiştir. Belçika devletinin 1974 yılında resmi işçi alımını durdurması Türkiye'den işçi gelişini önemli ölçüde azaltsa da aile birleşimi, kaçak ve istek yolu ile göç devam etmiştir. Belçika devletindeki Türk nüfusun 1974 yılından sonraki artışında doğal nüfus artışı ve aile birleşmeleri önemli etken olmuştur. Belçika Devletine 1900'lü yıllardan itibaren Türk göçü verilerine rastlanmakta 2000 yılı itibariyle 126 806 Türk kökenli insan yaşamaktadır ( Tablo 5.1.).



**Fotoğraf 5.4.** 1973 Yılında Temse Grevine Katılan Türk İşçileri (Bürüksel Başkonsolosluğu)

**Tablo 5.1.** Belçika’da Yaşayan Türkler ve Türk Kökenliler

Yıllar	Belçika'da yaşayan Türklerin sayısı	Çifte vatandaşlık sahibi Türklerin sayısı	Belçika'da yaşayan Türklerin ve Türk kökenlilerin sayısı	Çifte vatandaşlık sahibi Türklerin oranı (%)	Belçika'daki Türkler ve Türk kökenlilerin toplam nüfusa oranı (%)	Türk Anadan doğan çocuk sayısı	Her 100 Türk'e düşen doğum sayısı
1900	414		414	0,00	0,006		
1910	759		759	0,00	0,010		
1920	428		428	0,00	0,006		
1930	1350		1350	0,00	0,017		
1946	590		590	0,00	0,007		
1961	320	439	759	(57,84)	0,008		
1971	20312	430	20742	(2,07)			
1975	50000						
1978	59371						
1980						2652	
1981	65587	856	66443	1,29	0,675	2563	3,9
1982						2452	
1983	66400					2157	3,2
1984						2209	
1985	74200	(2505)	76705	3,27	0,778	2221	3
1986	76331	2639	78970	3,34	0,801	2180	2,86
1987	78308	2789	81097	3,44	0,822	2288	2,86
1988	80622	2906	83528	3,48	0,846	2378	2,95
1989	81775	3010	84785	3,55	0,854	2264	2,8
1990	84935	3721	88656	4,20	0,891	2442	2,9
1991	88365	4600	92965	4,95	0,931	2711	3,1
1992	88269	8486	96755	8,77	0,965	2719	3,1
1993	88302	11791	100093	11,78	0,994	2677	3
1994	85981	18064	104045	17,36	1,030	2631	3,1
1995	83752	24636	108388	22,73	1,070	2675	3,22
1996	81744	31245	112989	27,65	1,114	2707	2,86
1997	78532	38129	116661	32,68	1,147	2789	2,87
1998	73818	44306	118124	37,51	1,159	2800	3,79
1999	70701	50306	121007	41,57	1,185		
2000	70000	56806	126806	44,80	1,240	2750	3,93

**Kaynak:** Türkler, Ankara, 2002. C.20, ss.856-868.

Tablo incelendiğinde 1961 yılında Belçika’da 320 olan Türk sayısı sadece 10 yılda 19 992 kişi artarak 1971 yılında 20 371 kişiye yükselmiştir. Belçika’da iş olanaklarının iyi olması işçi göçünü tetiklemiştir. Türkiye’de özellikle kırsal kesimde çok zor hayat şartlarında yaşayan insanlar daha iyi yaşam koşullarına ulaşabilmek için Belçika’ya büyük kitleler halinde göç etmişlerdir. Belçika’da en önemli Türk işçi nüfusunun artışı 1971–1975 yılları arasında gerçekleşmiştir. 1971 yılında 20 371 olan Türk nüfus, sadece 4 yılda 29 688 kişi artarak 50 000 kişiye ulaşmıştır ( Tablo 5.1.).

Belçika’daki Türk nüfusun gelişini 1974 yılından sonra Belçika devletinin resmen işçi alımını durdurması oldukça yavaşlamıştır. Nitekim 1975-1978 yılları arasında Belçika’da bulunan Türk sayısı sadece 9.371 kişi artarak 59.371 kişiye ulaşmıştır. Bu tarihten sonra Belçika Devletindeki Türk nüfusunun artışı sadece doğal artış hızı ve aile birleşmesi yolu ile gerçekleştiğinden nüfusun artış hızı düşmüştür.

Çifte vatandaşlığa geçen Türklerin sayısı 1985 yılından itibaren artmaya başlamıştır. 1985 yılında 2 505 kişi olan çifte vatandaş statüsündeki Türk sayısı, 9 yılda 15 559 kişi artarak 1994 yılında 18.064 kişiye ulaşmıştır. Aynı dönemde 74 200 olan Türk sayısı sadece 11 781 kişi artarak 1994 yılında 85 981 kişiye ulaşmıştır ( Tablo 5.1.).

Belçika devletinde bulunan Türk vatandaşlarının sayısı 1994 yılından itibaren düşüşe geçmiş, 1995 yılında 83 752 kişiye, 1996 yılında 81 744 kişiye, 1997 yılında 78 532 kişiye ve 2000 yılında 70 000 kişiye kadar düşmüştür. Bu sayı 2005 yılında 39 885 kişiye kadar düşmüştür. Bu düşüşün temel nedeni yaşanan ülke olan Belçika’nın hak ve imkanlarından daha fazla yararlanma isteğidir. Bu nedenle 1994 yılında çifte vatandaşlığa geçen Türk sayısı 18 064 kişi iken bu rakam hızla atmış ve 2000 yılında 56 806 kişiye ulaşmıştır. 2005 yılına gelindiğinde Belçika vatandaşlığına geçen Türk sayısı 125 614 kişiye ulaşmıştır.

Belçika devletinin 10 472 842 kişi olan toplam nüfusunun 882 031 kişisini yabancılar oluşturmakta, ülkedeki yabancı nüfusun 39 885 kişisini Türk vatandaşları meydana getirmektedir. Belçika’daki Türk vatandaşlarının 19 835 kişisi erkek, 20 050 kişisi kadın nüfustan oluşmaktadır. Erkek nüfusun göç olayına önce

başlamasına rağmen kadın nüfusun bugün daha fazla olmasındaki nedenlerin en önemlisi erkeklerin iş imkanlarından dolayı kadınlardan daha fazla Belçika vatandaşlığına geçmeleridir ( Tablo 5.2.).

**Tablo 5.2.** Belçika Genel Nüfusu, Yabancı ve Türk Nüfus Miktarı

	Genel	Belçikalı	Yabancı	Türk
Erkek	5.125.387	4.644.537	450.828	19.835
Kadın	5.347.455	4.891.597	431.203	20.050
Toplam	10.472.842	9.590.811	882.031	39.885

**Kaynak:** Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2005 yılı raporu,2007.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 2005 yılı raporuna göre Belçika devletinde 39.885 Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yaşamaktadır. Bu rakama çifte vatandaşlığa geçen kişiler dahil değildir. Belçika’da 2006 yılı verilerine göre 125.614 kişi Belçika vatandaşlığına geçmiştir( Tablo 5.3.).

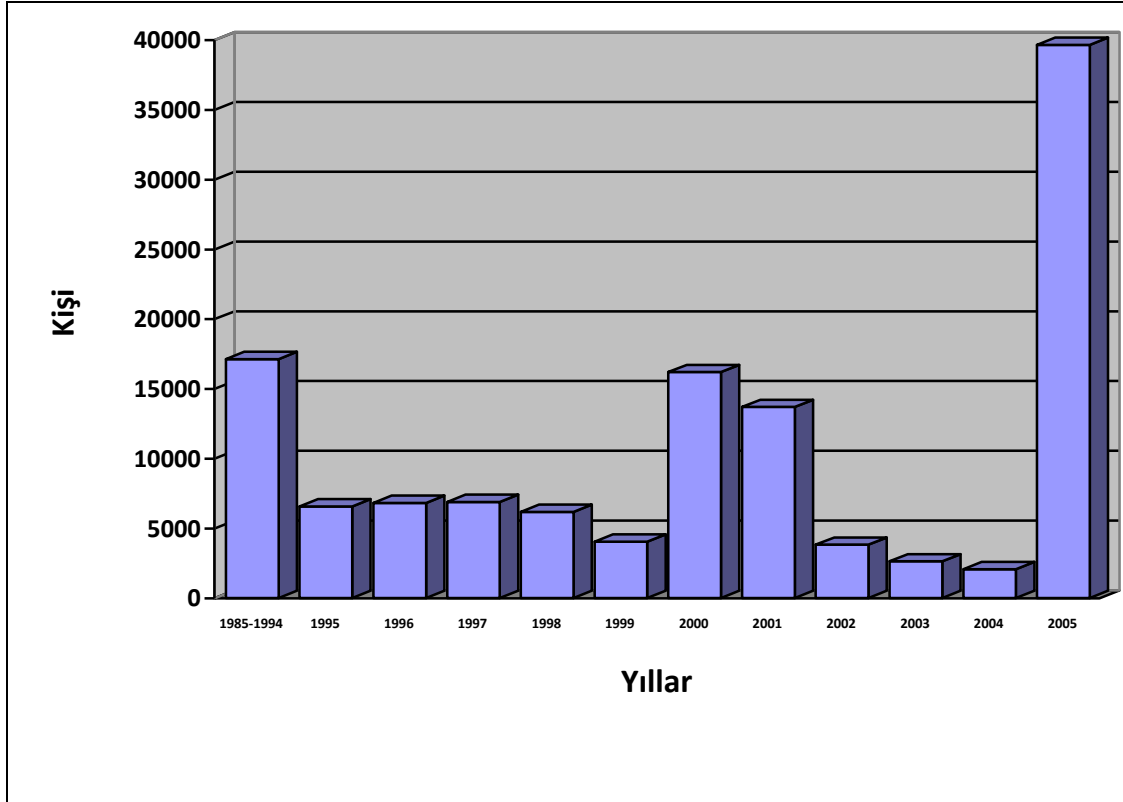
Ekonomik olarak belirli bir kazanç elde edip ülkesine dönmek üzere Belçika’ya gelenlerin Belçika vatandaşlığına bu kadar çok fazla geçmeleri ülkelerine dönme düşüncesinden vazgeçtiklerini gösterir.

**Tablo 5.3.** 1985–2005 Döneminde Belçika Vatandaşlığına Geçen Türklerin Sayısı

Yıllar	Sayı	Yıllar	Sayı
1985-1994	17.113	2000	16.189
1995	6.572	2001	13.689
1996	6.809	2002	3.823
1997	6.884	2003	2.626
1998	6.177	2004	2.060
1999	4.040	2005	39.632

**Kaynak:** Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2005 yılı raporu,2007.





**Grafik 5.1** Yıllara Göre Belçika Vatandaşlığına Geçen Türklerin Sayısı

Belçika’da bulunan Türk nüfusun Belçika vatandaşlığına geçiş konusunda en ısrarcı olduğu yıl 39.632 kişi ile 2005 yılıdır. Ülkelerine dönmek konusunda kararsız olan insanların 2005 yılı itibariyle artık dönmekten vazgeçtiklerini söyleyebiliriz. İnsanların kesin dönüşten vazgeçme nedenlerine gelince Türkiye’ye dönüp iş kurmaya çalışan insanlar ülkede yaşanan ekonomik krizlerden etkilenerek birikimlerinin önemli bir kısmını ya da tamamını kaybedebilmekte Türkiye koşullarına ayak uyduramadığı için geri Belçika’ya dönmek zorunda kalmaktadırlar. Bir diğer sebep ise Belçika’nın rahat yaşam olanaklarına alışan insanların Türkiye şartlarında zorlanmalarındır. En önemli sebeplerden bir tanesi de Belçika’da doğan ikinci ve üçüncü neslin Belçika yaşam biçimini benimsemeleri bu insanların Türkiye’ye kesin dönüşlerini engellemektedir.

Belçika’ya göç eden Türkler ülkenin belirli bölgelerinde toplanmışlardır. Belçika toplumu içerisinde yabancı oldukları için birbirlerine yardımcı olmak ve birbirlerinden destek almak için ilk göçen insanların kaldıkları yerlerde toplanmışlardır. Belçika’daki Türklerin yarıya yakını % 47,89’u ( 19 104 kişi )



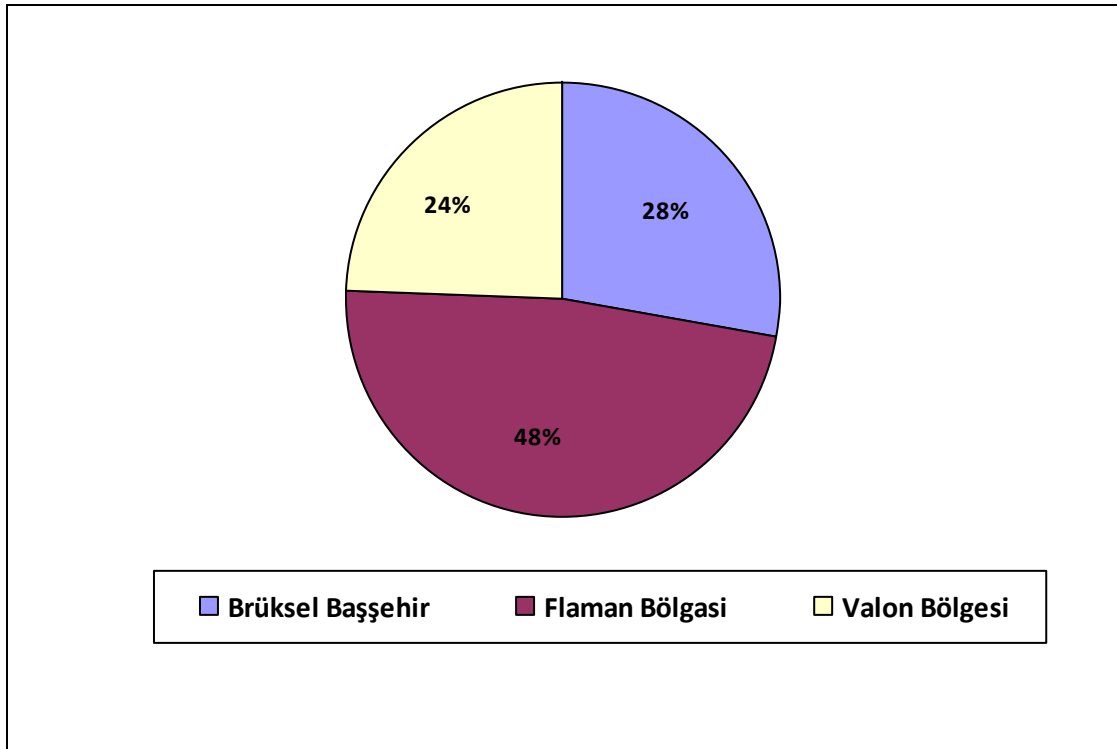
Hollandaca konuşan Flaman Bölgesinde yaşamakta, % 27,65'i ise ( 11 030 kişi ) Brüksel'de ve geriye kalan %24,46'sı olan ( 9 751 kişisi ) ise Fransızca konuşan Valon Bölgesinde yaşamaktadır ( Tablo 5.4.; Grafik 5.2.).

Belçika'da Türklerin en çok bulunduğu önemli şehirler Brüksel ( Schaerbek ve Saint-Josse-ten- Noode belediyeleri), Limburg, Anver, Gand ( Gent), Genk, Liege ve Charleroi'dir. Belçika'da yaşayan Türklerin yarısı sadece dokuz şehirde ikamet etmektedirler ( Manço A.-U.,Brüksel,1992.).

**Tablo 5.4.** Türklerin Belçika'da Dağılımı

Bölgelere Göre Dağılım	Erkek	Kadın	Toplam
Brüksel Başşehir	5.460	5.570	11.030
Flaman Bölgesi	9.396	9.708	19.104
Valon Bölgesi	4.869	4.882	9.751
Toplam	19.725	20.160	39.885

**Kaynak:** INS ( Ulusal İstatistik Enstitüsü),2005.



**Grafik 5.2** Türklerin Belçika içerisindeki dağılımı.

Türklerin Belçika’da yoğun olarak buldukları bölgelerde zaman içerisinde Türk kültürünü temsil eden kurum ve kuruluşların varlıkları kendini göstermiştir. Türk kültürünü yansıtan Camiler, dernekler, Lokaller, ticaret merkezleri hızla çoğalmıştır. Belçika genelinde çoğunlukla din ve kültür temsilciliklerinin yönetiminde olan bu merkezlerin Türk gençleri üzerinde birleştirici bir etkisinin olduğu görülür.

Brüksel’de bulunan Flaman Üniversitesinin 1995 yılında Belçika’da bulunan Türk toplumu hakkında yaptığı bir araştırmaya göre, Türk erkekleri genelde haftada en az bir kere mahallede bulunan camiye gitmekte ve çocuklarını Kuran kurslarına gitmeleri yönünde teşvik etmektedirler. Bu durum göç eden insanların dinlerini ve kültürlerini çocuklarına öğretme isteğidir. Belçika’da yaşayan insanlar çocuklarının Türk kültürünü öğrenmeleri için Türk derneklerine aynı zamanda kendi anadilini öğrenmesi için Türk okullarına göndermektedirler. Özellikle son yıllarda özel Türk televizyon kanallarının artması Belçika’da yetişen gençlerin anadillerinin gelişmesine yardımcı olmuştur.

Türkiye’den insanların 1960’lı yıllardan başlayarak Belçika’ya göç etmeleri hiç bilmedikleri bir toplumun içine kendi değer yargıları ile girmelerine neden olmuştur. Türklerin Belçika toplumunda önemli bir sayıya ulaşmaları uyum sorunlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Elbette yaşanan ülkenin kurallarına uyarak ve uyum sağlayarak insanlar daha verimli ve başarılı olurlar. Ancak sosyal uyum Avrupa’da göçmen gruplarının asimilasyonu şeklinde algılanmıştır. Sosyal uyumun kültürel asimilasyon şeklinde algılanması beraberinde sorunları da getirmiştir.

Türk toplumu genel olarak bu asimilasyon karşısında öz değerlerini korumuştur. Türk toplumunun genelde öz değerlerini korumasının nedeni asimilasyonun unsurları olan karma evliliklerin az oluşu, yaşadığı bölgede genelde Türklerle ilişki kurmaları ve içlerine kapalı oluşları şeklinde sayılabilir. Bunun yanında ikinci ve üçüncü kuşağın eğitim seviyesi artmış ve Belçika toplumu ile olan ilişkileri geliştiğinden Türk kültüründen uzaklaştıkları görülmektedir.

Türk nüfusunun 1998 yılı itibariyle beşte birini oluşturan 19-31yaş gençlerinin, önemli bir bölümü Belçika doğumlu, % 80’i evli ve çocuk sahibidir.

Ancak aile başına ortalama çocuk sayısı bir önceki göçmen kuşağa göre daha azdır ( Türkler, Ankara,2002.c20.s.856-868.).

Günümüzde yaşlı nüfusun aksine genç nüfus Türkiye'ye kesin dönüş yapmayı düşünmemektedir. Belçika'da yaşayan gençler bu ülkenin değerlerini ve yaşam biçimini öğrenmiş ve çoğunlukla kabullenmişlerdir. Kendilerini tanımlarken de sadece Türk olarak tanımlamaktan ziyade Belçikalı Türk olarak tanımlamaktadırlar.

Belçika eğitim sistemindeki Türk öğrenci sayısı 1970'ten günümüze neredeyse ikiye katlanmıştır. Fransızca konuşulan Volan ve Brüksel Bölgelerinde (3-24 yaş) 27 bin Türk genci yaşamaktadır. Bir o kadar genç de Flaman Bölgesinde bulunmaktadır. Bu Türk gençlerinin 19 bin'i ülkenin Fransızca konuşulan güneyinde, 17 bin'i ise ülkenin Hollandaca konuşulan kuzeyinde bir okula devam etmektedir ( Türkler, Ankara,2002.c20.ss.856-868.).

1975 yılından bu yana Belçika'ya göç etmiş kişilerin % 41'i bir akraba evliliği neticesinde gelmiştir. Tüm evliliklerin % 20'si amca, dayı, teyze ve hala çocukları arasında gerçekleşmiştir. Göçmen Türk toplumunda yoğun olarak yaşanan akraba evliliklerine en çok Afyon'dan gelenlerde rastlanmaktadır. Bununla birlikte, akraba evliliklerinin git gide gündem dışında kaldığı gözlemlenmektedir(Manço, Paris.1998.). Afyonkarahisar ilinden en fazla göç Emirdağ ilçesinden gerçekleşmektedir.

Belçika devletinde bulunan Türklerin kesin sayısı tam olarak bilinmemektedir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 2005 yılı raporunda INS (Ulusal İstatistik Enstitüsü) den aldığı veriye göre, 01.01.2005 tarihi itibariyle Belçika'da 39.885 Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ve 125.614 Türk asıllı Belçika vatandaşı ile birlikte toplam Türk kökenli insan sayısı 165 499 kişiyi bulunmaktadır (Tablo 5.5.).

Bu verilerin yanında Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 2005 yılı raporunda yer alan 01.01.2006 yılı Brüksel ve Anvers Başkonsolosluklarına kayıtlı vatandaşlarımızın (Belçika vatandaşlığını kazananlar dahil olmak üzere) sayısı 170 863 kişi olarak verilmiştir. Belçika'da bulunan vatandaşlarımızın 88 411'inin Brüksel Başkonsolosluğuna, 82 452'sinin ise Anvers Başkonsolosluğuna kayıtlı olduğu gözükmektedir.

Yine aynı raporda yer alan Belçika Yabancılar Ofisinin 05.09.2005 tarihli verilerine göre ise Belçika devletinde 42 813 Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının yaşadığı belirtilmektedir. Bu durum ise bize 2005 yılında Türk nüfusun 9 ay gibi kısa bir sürede 2 928 kişi arttığını göstermektedir. Ancak bu artışın içerisine Belçika'ya okumak için gelen öğrenciler de dahil edilmiştir. Bu çalışmada daha sağlıklı ve güvenilirliği fazla olan INS ( Ulusal İstatistik Enstitüsü) verileri esas alınmıştır.

**Tablo 5.5.** Belçika'da Yaşayan Türklerin Vatandaşlık Oranları

	Sayısı	% Oranı
Belçika Vatandaşı	125.614	% 75,9
Türk Vatandaşı	39.885	% 24,1
Türk Kökenli Toplam	165.499	% 100

**Kaynak:** INS 2004.

Bugün Avrupa ülkelerinde yaklaşık olarak 4 milyon Türk vatandaşı yaşamakta, Belçika devletinde ise Brüksel Başkonsoloslukuna kayıtlı Türk vatandaşı sayısı 94 394 kişi ve Anvers Başkonsoloslukuna kayıtlı 31 222 kişi olmak üzere toplam 125 499 kişidir. Bu rakama kaydı bulunmadan kaçak olarak yaşayan insanlar, Belçika vatandaşı olup doğan çocuklarını konsolosluklara bildirmemiş insanlar ve Türkiye'den okumak için gelenler dahil değildir.

Her kurum ve kuruluş kendi ihtiyaçlarına göre nüfus verisi topladığından Belçika'da yaşayan Türklerin tam sayısı bulunamamaktadır. Ancak Belçika'da yaşayan Türklerin sayısı 150 000 kişinin oldukça üzerindedir. Her ne kadar farklı kurumlar değişik nüfus sayıları verseler de bunların tamamının doğruluk değeri vardır. Çünkü Belçika'da bulunan her kurum kendi ihtiyacı doğrultusunda nüfus verisi topladığından Belçika'da bulunan Türk sayısı konusunda ortaya farklı sayılar çıkmaktadır. Ama bu sayıların tamamı bize Belçika'da önemli miktarda Türk nüfusunun olduğunu göstermektedir

Bunun yanında ele alacağımız her konuya ilişkin, o konu ile ilişkili resmi verinin bulunması bizi doğru sonuca ulaştırmaktadır. Şöyle ki Belçika Ulusal İstatistik Enstitüsü'nün Türk vatandaşlarının yaş gruplarına ilişkin olarak verdiği rakam dikkate alındığında 18-64 yaş arası çalışma çağındaki nüfus ( aktif nüfus) 29 712 olup, bu rakam 39 885 olan toplam rakamın % 74'dür. Diğer yandan Brüksel

ve Anvers Başkonsolosluklarının 1 Ocak 2006 verilerinde Belçika’da bulunan Toplam Türk ( Belçika vatandaşlığına geçenler dahil) sayısı 170 863 olarak belirtilmekteydi. Belçika Ulusal İstatistik Enstitüsü’nün verileri göz önünde bulundurularak çalışma çağındaki vatandaşlarımıza ilişkin olarak elde edilen % 74 oranı, Başkonsolosluklarımızda kayıtlı vatandaşlarımızın sayısına uyarlandığında Belçika’daki vatandaşlarımızın 126 438’inin çalışma çağında (18-64) olduğu sonucunu elde etmiş oluruz. Bu oranlama bize mevcut durumun aynısını vermese bile gerçeğe çok yakın bir bilgi sunmaktadır. Olaylar hakkında doğru yorumlar yapabilecek verileri önemli ölçüde elde etmemizi sağlayacaktır.

Belçika’da yaşayan vatandaşlarımız etkin olarak çalışma hayatının içinde yer almaya çalışmaktadırlar. Belçika Federal Çalışma ve İstihdam Bakanlığının 1999 yılı verilerine göre Belçika’da ücretli olarak çalışan Türklerin sayısı 13 412 kişidir. Ücretli olarak çalışan Türklerin sayısı her geçen yıl azalmakta, 1996 yılında 16.442 olan bu rakam 1999 yılında 13 412 kişiye gerilemiştir ( Tablo 5.6.).

**Tablo 5.6.** 1996–1999 Yılları Arası Ücretli Çalışan Türklerin Sayısı.

	1996	1997	1998	1999
Erkek	10.912	10.677	10.442	8.987
Kadın	5.530	5.261	4.992	4.425
Toplam	16.442	15.938	15.434	13.412

**Kaynak:** Belçika Federal Çalışma ve İstihdam Bakanlığının,1999.

Yukarıda yer alan verilere göre 1996 yılında 16.442 olan ücretli çalışan sayısı, 1997 yılında 15 938 kişiye, 1998 yılında 15 434 kişiye, 1999 yılında ise 13 412 kişiye gerilemiştir. Bu durumun sebepleri arasında Belçika’da çalışan Türklerin son yıllarda kendilerini kurmaları, birinci kuşak göç edenlerin gelişmelere ayak uyduramayıp işsiz kalmaları ve işsizlik parası almak isteyenlerin işten ayrılıp kaçak olarak çalışanları sayılabilir.

Türklerin genelde herhangi özel bir yetenek ve vasıf gerektirmeyen işlerde çalıştığı görülmektedir. Ücretli çalışan Türk vatandaşları en çok 3 232 kişi ile hizmet sektöründe iş bulmuşlardır. Hizmet sektörünü 2 920 kişi ile Tarım, orman ve

balıkçılık sektörü, 2 513 kişi ile imalat sanayi ve 2 145 kişi ile inşaat sektörü izlemektedir ( Tablo 5.7.).

Belçika’da ücretli çalışan 13.412 kişinin yanı sıra serbest çalışan 1.743 Türk vatandaşı daha vardır. Özellikle son yıllarda serbest çalışan Türklerin sayısında artış olmuştur. Ancak bu artış istikrarlı bir şekilde olmamakta bazı yıllar serbest çalışanların sayısında düşüşler meydana gelmektedir. Bunun yanı sıra Belçika vatandaşlığına geçen serbest çalışan Türklerin sayısı bilinmemektedir. Bununla birlikte 1997 yılında 1.870 olan serbest çalışan sayısının 2004 yılında 1.743’e gerilemesinin en önemli sebebi olarak Belçika vatandaşlığına geçen Türkler gösterilebilir ( Tablo 5.8.).

**Tablo 5.7. Ücretli Çalışan Vatandaşlarımızın İşkollarına Göre Dağılımı**

İşkolları	Ücretli çalışan sayısı		
	Erkek	Kadın	Toplam
Bilinmeyen	44	14	58
Tarım, ormancılık, balıkçılık	975	1.945	2.920
Hammadde çıkarımı	7	-	7
İmalat sanayi	2.325	188	2.513
Gaz, elektrik üretim, dağıtım	1	1	2
İnşaat	2.045	100	2.145
Toptan, perakende ticaret, otomobil ve ev eşyaları tamiri	628	239	867
Otel, lokanta	361	170	531
Ulaşım, haberleşme	314	64	378
Bankacılık, kredi	16	17	33
Hizmet	1.966	1.266	3.232
Kamu yönetimi	6	10	16
Eğitim	39	52	91
Sağlık, sosyal yardım	87	165	252
Toplu, sosyal, özel hizmetler	169	192	361
Ev hizmetleri, yurtdışı merkezli işletmeler	4	2	6
Toplam	8.987	4.425	13.412

**Kaynak:** Belçika Federal Çalışma ve İstihdam Bakanlığı,1999.

**Tablo 5.8.** Serbest Çalışan Türk Vatandaşları

Yıllar	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Serbest çalışan sayısı	1.870	1.894	1.848	1.767	1.555	1.451	1.752	1.743

**Kaynak:** Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2005 yılı raporu,2007.

Belçika devletinde 2005 yılı verilerine göre 22 yaşında bir işçiye net asgari ücret olarak 1 258,18 Avro verilmektedir. Ücretli çalışan 13 412 kişinin 1 258,18 Avro asgari ücret aldığı var sayarsak, bir ayda yaklaşık 16.874.710,16 Avro kazandıklarını söyleye biliriz. Bunun yanı sıra serbest çalışan, Belçika vatandaşlığına geçenler ve işsizlik parası alanları da eklediğimizde oldukça büyük bir rakamla karşılaşırız. Bu paranın bir kısmı da yatırım, turizm, akraba yardımı gibi yollarla Türkiye'ye girmektedir.

Belçika'dan Türkiye'ye yukarıda yer alan dolaylı yolların dışında 2005 yılında 38.221.391,35Avro tutarında aylık para transferi gerçekleşmiştir. Bu paranın doğrudan ve dolaylı yollardan Türk ekonomisine katkıda bulunduğu söylenebilir. Türkiye'de ikamet edip Belçika Hükümetinden yaşlılık aylığı almakta olan 8 104 kişi bulunmaktadır ( Tablo 5.9.).

**Tablo 5.9.** Türkiye'de İkamet Edip Belçika Hükümetinden Aylık Alanlar

	Kişi sayısı	Aylık Miktar ( Ocak 2003) Avro
Yaşlılık aylığı alan ücretliler	8.076	2.986.558,90
Yaşlılık aylığı alan bağımsız çalışanlar	28	4.269,24
Bütün rejimler toplamı	8.084	2.990.828,14
Toplam içindeki yaşlılık aylığı	5.688	2.245.671,47
Toplam içindeki dulluk aylığı	2.438	745.156,67

**Kaynak:** ONP( Belçika Ulusal Emeklilik Kasası),2003.

Belçika’da okula devam eden Türk öğrenci ( Belçika vatandaşlığına geçenler hariç) sayısı 12 114’tür. Okula devam edenlerin arasında en fazla sayıyı 5 393 kişi ile ilkokul öğrencileri oluşturmaktadır. Valon Bölgesinde kız öğrenci sayısı erkek öğrencilerden 102 kişi fazla iken Flaman bölgesinde erkek öğrenci kız öğrenciden 62 kişi daha fazladır ( Tablo 5.10)

**Tablo 5.10.** Okula Devam Eden Türk Çocuklarının Sayısı ve Dağılımı.

	Valon Topluluğu		Flaman Topluluğu		Toplam
	Erkek	Kız	Erkek	Kız	
Okulöncesi	452	412	668	696	2.228
Özel eğitim	2	4	2	5	13
İlkokul	801	908	1.883	1.801	5.393
Özel eğitim	97	70	198	135	500
Ortaöğretim	901	959	741	811	3.412
Özel eğitim	61	28	112	91	292
Yüksek okul	22	52	32	34	140
Üniversite	35	40	30	31	136
Toplam	2.371	2.473	3.666	3.604	12.114

**Kaynak:** Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü 2005 yılı raporu,2007.

Tüm bu bilgilerin ışığında 40 yılı aşkın bir zamandan beri Belçika’da yaşayan Türk göçmenler artık Belçika toplumunun bir parçası olmuşlardır. İlk zamanlarda sadece para biriktirip Türkiye’de yaşadığı yere gayrimenkul yatırımı yaparken, günümüzde Belçika’ya yatırımını yapmaktadır. Ev ve işyerleri satın almakta ve bütün hayatını Belçika’ya göre planlamaktadır. Elbette doğup, büyünülen yerler hiçbir zaman unutulmamakta emekli olan insanlar yaz mevsimini Türkiye’de kış mevsimini Belçika’da geçirmekte ancak kesin dönüş yapanların sayısı çok azdır. Göç eden insanların ifadesiyle kesin dönüş ancak ölünce doğulan topraklara olmaktadır.



### 5.3. Ana Hatlarıyla Emirdağ'dan Belçika'ya Yaşanan Göç

Emirdağ ilçesinde göç hareketlerini başlatan faktörler hemen hemen Türkiye'de göç hareketini başlatan faktörlerle aynıdır. Göç olayının temeli kırsal kesimlerde yaşanan sosyal ve ekonomik çalkantılara dayanır. 1950-1960'lı dönemlerinde Türkiye'de özel sektörün gelişmesi, birçok sosyal ve ekonomik etkinin yanında, tarımda yeniliklere ve mekanik gelişmelere de imzasını attı. Hızla artan doğal nüfus ile birlikte kısıtlı olan tarım alanlarında makinelerin kullanılması tarımdaki insan gücüne olan ihtiyacı azalttı. Bununla birlikte ilçe arazilerinin büyük bir kısmının sulanamaması ve karasal iklim koşullarından dolayı tarım alanından elde edilen gelir çok az olup insanların ihtiyaçlarını karşılamamakta idi.

Emirdağ'ın özellikle tarıma daha az elverişli olan verimsiz dağlık alanlarında yaşayan insanlar nüfusun artması ile birlikte ekonomik olarak sıkıntı yaşamaya başladılar. Ekonomik olarak zorlanan insanlar önce Ege bölgesinde özellikle tarımda işgücü ihtiyacı bulunan İzmir, Manisa gibi illere mevsimlik olarak göç etmişlerdir. Sanayileşme ile birlikte işgücü ihtiyacının fazla olduğu başta Eskişehir'e ve tüm Türkiye'de olduğu gibi İstanbul şehrine erkek işgücü göçü ilçede yaşanmıştır.

İstanbul'a iş için giden insanlar zaman içerisinde İstanbul'u tanımışlar ve Emirdağ'da bulunan geçim sıkıntısı çeken yakınlarını İstanbul'a getirmişlerdir. Emirdağ ilçesinden Belçika'ya olan iş gücü göçünü İstanbul'a yaşanan göç olayı başlatmıştır. İstanbul'a gelen insanlar yaşadıkları çevreyi öğrenmenin yanında yeni iş imkanlarının varlığını fark etmişlerdir.

İlçenin Belçika'ya olan ilk işçi göçü İstanbul'a çalışmak için gelen ve buraya köyünden onlarca insanı getiren Ahmet ÖZTÜRK' dür. İlçenin güneyinde yer alan tarım arazisi çok kısıtlı ve verimsiz Karacalar köyünden geçimini temin etmek için Ahmet ÖZTÜRK 1950'li yıllarda İstanbul'a çalışmak için gitmiştir. Ahmet ÖZTÜRK' ün yakın tanıdıkları olan Şemsettin KUBAT ve Halil BOZOK' la yapılan mülakata göre bu şahıs İstanbul Kartal'da Güven Mensucat fabrikalarında işçi olarak çalışmaya başlamış zamanla makine bakım ve tamiratını öğrenmiştir. İstanbul'da çalışırken köyü Karacalardan insanları İstanbul'a çağırması ve tanıdıklarını fabrikalara işçi olarak yerleştirmiştir.

Ahmet ÖZTÜRK Güven Mensucat Fabrikasında makine bakım ve onarımında çalışmakta iken makinelerin geldiği ülke olan İngiltere’de iş bulup daha iyi şartlarda çalışabileceğini öğrenmiştir. Kendi bilgi ve seviyesine güvenerek 1960 yılında İstanbul’dan ayrılarak İngiltere’ye gitmiştir. İngiltere’de fazla kalmayarak 1961 yılında buradan iş imkanlarının daha iyi olduğu Belçika’ya geçip yerleşmiştir. Böylece Emirdağ İlçesinden Belçika Devletine olan işgücü göçü bu şekilde başlamıştır. Burada kaldığı süre içerisinde köyünde bulunan akrabalarına mektupla Belçika’daki iş imkanlarını anlatarak ekonomik zorluklar içerisinde olan insanların Belçika’ya göç etmelerini teşvik etmiştir.

Ahmet ÖZTÜRK Belçika’ya göç ettikten sonra yanına akrabalarını getirmek için istekte bulunmuş ve her fırsatta Belçika’nın olanaklarını köylülerine aktarmıştır. İnsanların ekonomik olarak çok zorluklar içerisinde olduğu bir dönemde Belçika’ya göçü bir fırsat olarak göstermiştir. Karacalar köyünde bulunan akrabaları bu çağrılarını dikkate almış ve üç dört kişilik gruplar halinde Belçika’ya Ahmet ÖZTÜRK’ ün yanına Kaçak (Turist) işçi olarak göç etmişlerdir.

İlçenin özellikle güneyinde yer alan dağlık bölgedeki yerleşmelerde hızlı nüfus artışı ile birlikte tarım gelirlerinin az olması insanların Belçika devletini bir kurtuluş yeri olarak görmesine neden olmuştur.

Hiç tanımadıkları bir ülkede ve hiç tanımadıkları insanların arasında sadece para kazanıp geri ülkelerine dönmek hayali ile Belçika Devletinde çalışmaya başlamışlardır. Belçika’ya gelen her grup, buradaki çalışma şartları ile sahip olunan hakları çeşitli yollarla Emirdağ’daki akrabalarına aktarmışlardır. Bu özendirici ve teşvik edici hal kısa zamanda ekonomik olarak çok zor şartlarda yaşayan insanları etkilemekte ve insanları Belçika’ya gitmeye yöneltmekteydi. Başta Karacalar köyü olmak üzere civar köylerden birçok insan bir tanıdık bularak Belçika devletine işçi olarak göç etmenin bir yolunu bulmuşlardır.

Emirdağ ilçesinden Belçika’ya ilk göç eden insanların tamamı erkek nüfustan oluşmakta, birbirlerini tanıyan insanların tamamına yakını ise aynı yerde, aynı binada kalmakta idiler. Hatta Fas ve Lübnanlı göçmen işçiler ile beraber olarak bekar evlerinde kalmışlardır. Bu evlerde 30-40 kişilik gruplar halinde çok kötü şartlarda ikamet etmişlerdir. Zamanla çalışma hayatını öğrenen ve yeterli parayı biriktiren

insanlar kendilerine ailelerinin kalacakları evler alarak eş ve çocuklarını yanlarına götürmüşlerdir.

Belçika'ya işçi göçü o kadar hızlı gelişmiştir ki 1964 yılı ile 1966 yılları arasında Karacalar köyünde ailelerin büyük bir kısmı artık Belçika'dadır. Bu kadar hızlı ve büyük miktarda gerçekleşen göç olayı köyün insanlarını etkilemiş, köyün ozanlarından Yoksul Derviş'in 1966 yılında "Yüz Bin Oldu Yarelerim" adlı şiirinde köyde insan kalmadığı vurgulanmıştır. İnsanların bu kadar hızlı yurtdışı göç olayına katılmaları yaşam olanaklarının zorluğunu göz önüne sermektedir.

Emirdağ'da 1960'lı yılların başında Karacalar köyünde başlayan Belçika'ya işçi göçü çok kısa sürede ilçenin diğer köylerine de sıçramıştır. Karacalar' dan Belçika'ya işçi olarak giden insanların ekonomik durumlarındaki olumlu değişim civar köylerde bulunan insanların dikkatini çekmiş ve gerek akrabaları gerekse tanıdıkları olan insanlarla iletişime geçip Belçika'ya göç etmişlerdir. Karacalar köyündeki insanlardan sonra Adayazı, Hamzahacılı, Türkmenköy, Güvetçi, Dereköy gibi yakın köylerdeki insanlar Belçika'ya kaçak ( Turist) işçi olarak göç etmişlerdir.

İş imkanlarının çok az olduğu ilçede ekonomik zorluklar içinde yaşayan insanlar Belçika'ya giden insanlardaki değişimi görünce elindeki tüm maddi imkanları kullanarak satıp Belçika'ya işçi olarak gitmişlerdir.

İlçeden diğer Avrupa ülkelerine de işçi göçü olmakla birlikte en fazla göç Belçika'ya yaşanmıştır. Bu durumun temel nedeni Belçika'ya işçi olarak kaçak yollarla gitmenin ve çalışmanın daha kolay oluşudur. Almanya'nın işçi ücretleri daha iyi olmasına rağmen insanlar Belçika'ya gitmişlerdir. Almanya ve diğer ülkelere bu kadar fazla gidememe nedenleri ise Almanya başta olmak üzere diğer gelişmiş Avrupa ülkelerinin kontrollü ve resmi kanallardan işçi almaları ve ülkede kaçak işçi olarak çalışılmasına izin verilmemesidir. Emirdağ'dan yola çıkan insanlar trenlerle Almanya ve Fransa'ya gelmekte buradan da gizlice Belçika'ya geçmektedirler. Belçika'ya gelen bir turist herhangi bir fabrika ya da iş yerinde işe başladığında artık bu ülkede resmi olarak işçi olmuş sayılıyordu. Bu durum resmi yollarla Avrupa'ya işçi olarak gidemeyen insanları Belçika'ya yönlendirmiştir. Bunun yanında Emirdağ'dan Belçika'ya işçi olarak giden insanlar, memleketlerinde kalan akraba ve

tanıdıklarına bağlı olduklarından köyde kalan insanların da Belçika'ya gitmesine yardım etmişlerdir.

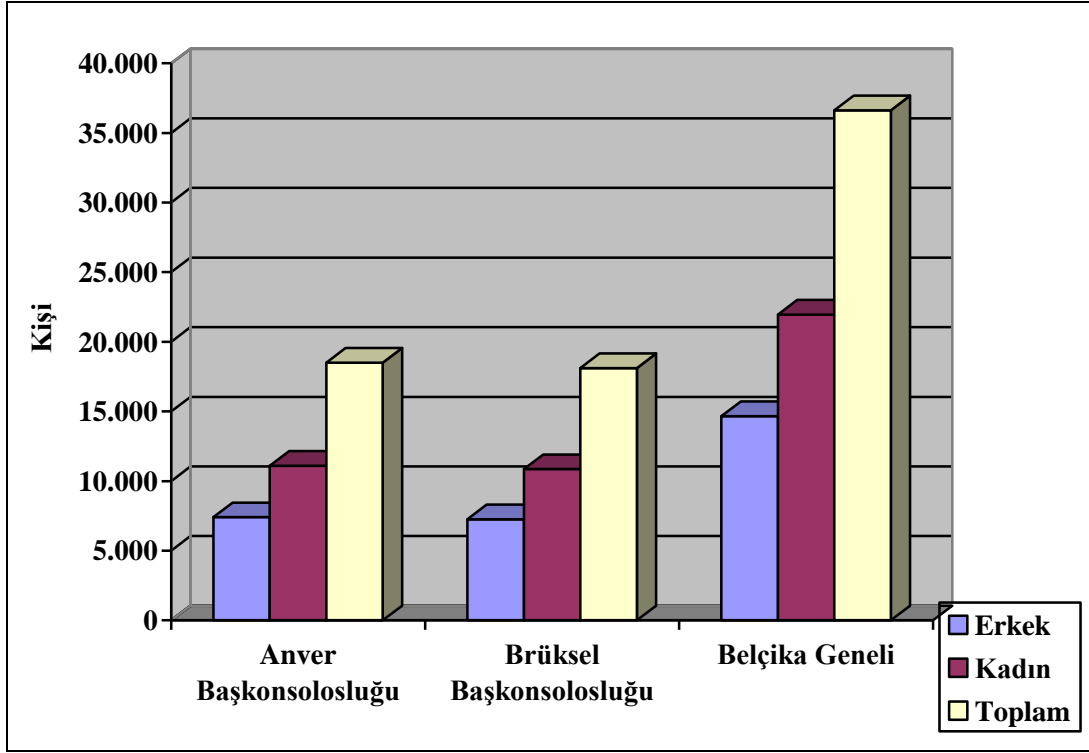
Emirdağ'dan Belçika'ya 1960'lı yıllarda başlayan işçi göçü kaçak yollarla ya da istek yolu ile 1974 yılına kadar devam etmiş, 1974 yılında Belçika devleti yurtdışından resmen işçi almayı durdurmuştur. Bu tarihten sonra Emirdağ'dan Belçika'ya işçi göçü sadece aile birleşmesi yolu ile gerçekleşmiştir. Belçika'da 1974 yılından sonra yurtdışından gelip işçi olmanın tek yolunun aile birleşmesi olmasına karşılık bugün Belçika'da kaçak olarak oturup gayri resmi bir şekilde çalışan Emirdağlıların sayısı hiç de az değildir. Bunun en büyük ispatı 2007 yılında Belçika hükümeti tarafından hazırlanan kaçak işçilerin affına ilişkin tasarıdır. Bu durum aslen Emirdağlı olan Brüksel hükümeti devlet bakanı Emir KIR tarafından da İlçede katıldığı bir toplantıda dile getirilmiştir.

Dışişleri Bakanlığı verilerine göre Belçika devletinde Afyonkarahisar ili Emirdağ ilçesi nüfusuna kayıtlı 36 620 kişi bulunmaktadır. Belçika'da bulunan Emirdağlıların 21 956 kişisi Brüksel Başkonsolosluğunda kayıtlı, 14 664 kişisi ise Anvers Başkonsolosluğunda kayıtlıdır. Anvers Başkonsolosluğuna kayıtlı 14 664 kişinin 7 409 kişisi erkek nüfus, 7 255 kişisini kadın nüfus oluşturmaktadır ( Tablo 5.11. Grafik5.3.).

**Tablo 5.11** Belçika'da yaşayan Emirdağlıların Ülkedeki Dağılımı

	Erkek	Kadın	Toplam Kişi
Anvers Başkonsolosluğuna Kayıtlı Olanlar	7.409	7.255	14.664
Brüksel Başkonsolosluğuna Kayıtlı Olanlar	11.098	10.858	21.956
Belçika'da Toplam Emirdağlı	18.507	18.113	36.620

**Kaynak:** Dışişleri Bakanlığı,2008.



**Grafik 5.3.** Belçika’da Yaşayan Emirdağlıların Dağılımı

Yukarıda yer alan Tablo ve grafikten de anlaşılacağı üzere 2007 yılı TÜİK verilerine göre toplam nüfusu 46 199 kişi olan bir ilçe için oldukça önemli bir rakamdır. Kaldı ki Belçika’da yaşayan 36 620 kişi Emirdağ nüfusuna kayıtlı insanların sayısıdır. Buna Belçika vatandaşlığına geçen Emirdağlılar dahil değildir. Belçika vatandaşlığına geçen Emirdağlı sayısı kesin olarak bilinmemekle birlikte Belçika vatandaşlığına geçen ve geçmeyen Türk vatandaşlarının sayıları ile oranlandığı zaman en az bu rakam kadar daha Emirdağ kökenli insan Belçika’da yaşamaktadır. Kaçak olarak Belçika’da bulunan Emirdağlılar ve Belçika vatandaşlığına geçenlerle birlikte bugün Belçika Devletinde 70 000 civarında Emirdağ kökenli insanımızın yaşadığını söyleyebiliriz.

Emirdağ ilçesinden yurtdışına en büyük göç hiç şüphesiz Belçika’ya olmakla beraber diğer Avrupa ülkelerine de önemli miktarlarda işçi göçü meydana gelmiştir. Dışişleri Bakanlığının verilerine göre Avrupa ülkelerinde Emirdağ nüfusuna kayıtlı insanların sayısı; Almanya Federal Cumhuriyeti’nde 1 039’u erkek, 826’i kadın olmak üzere 1 865 kişi, Hollanda’da 3 332’si erkek, 3 121’i kadın olmak üzere 6 453 kişi, Fransa’da 6 967’si erkek, 6 257’si kadın olmak üzere 13 234 kişi, İsviçre’de

358'i erkek, 314'ü kadın olmak üzere 672 kişi ve İtalya'da 9'u erkek 6'sı kadın olmak üzere toplam 15 kişi bulunmaktadır. Yukarıda yer alan beş Avrupa ülkesinde 22.241 kişi ve Belçika'da 36.620 kişi olmak üzere toplam 58.861 Emirdağ nüfusuna kayıtlı insan bulunmaktadır (Tablo 5.12.,Grafik 5.4.).

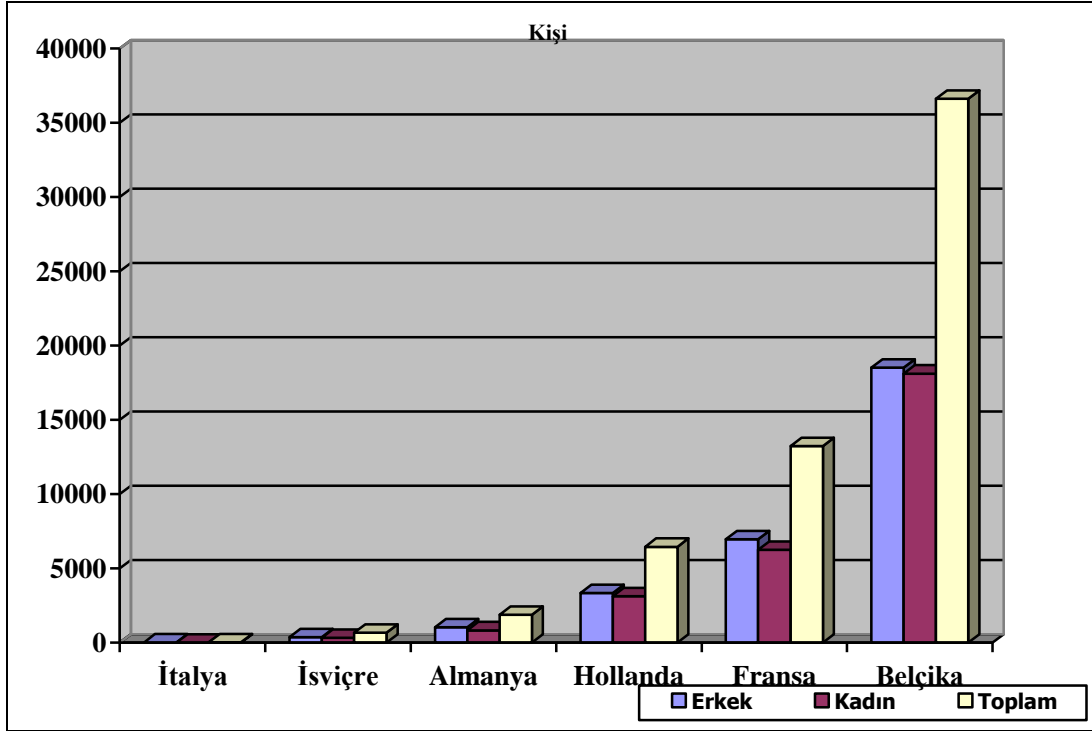
**Tablo 5.12.** Emirdağ Nüfusuna Kayıtlı İnsanların Ülkelere Göre Dağılımı

	Erkek	Kadın	Toplam
Belçika	18.507	18.113	36.620
Fransa	6.967	6.257	13.224
Hollanda	3.332	3.121	6.453
Almanya	1.039	826	1.865
İsviçre	358	314	672
İtalya	10	7	17
Toplam	30.213	28.638	58.851

**Kaynak:** Dışişleri Bakanlığı,2008.

Bu veriler ışığında en fazla Emirdağlı 36 620 kişi ile Belçika devletinde yaşamakta onu 13 224 kişi ile Fransa, 6.453 kişi ile Hollanda, 1 865 kişi ile Almanya, 672 kişi ile İsviçre ve 17 kişi ile İtalya izlemektedir. Yurtdışında bulunan Emirdağ nüfusuna kayıtlı insanların sayısı bugün ilçede kalan insanlardan 12 652 kişi daha fazladır. Bu durum ilçede yaşanan yurtdışı göçün büyüklüğünü gözler önüne sermektedir. İlçede yaşayan insanların sayısı her geçen gün azalmakta, insanların yaşam standartları yükselmesine karşılık yurtdışı göç yine de önemli miktarda devam etmektedir. Bu durum ilçeyi geri dönülmez bir ekonomik ve sosyal bozukluğun içine doğru sürüklemektedir.

Belçika'ya göç eden insanlar için Belçika, bir fırsat, çok önemli bir kazanç kapısı olmuştur. Zaman içerisinde bu göç o kadar hızlı gelişmiştir ki, bu gün ilçenin birçok köyünde insan yok denecek kadar az sayıya inmiştir.



**Grafik 5.4.** Ülkelere Göre Emirdağlı Nüfusun Dağılımı. (2008)

Ülkelerin tamamında erkek nüfus kadınlardan fazladır. Erkek nüfusun kadın nüfustan en fazla olduğu ülke 710 kişi ile Fransa'dır. Fransa'yı 394 kişilik erkek nüfus fazlalığı ile Belçika izlemektedir. Belçika ve Fransa'da diğer ülkelere oranla erkek nüfusun kadın nüfustan daha fazla oluşunun sebepleri arasında bu ülkelere işçi göçünün daha fazla gerçekleşmesi diyebiliriz.

Grafikten de anlaşılacağı gibi Emirdağ ilçesinden yurtdışı göç olayı en fazla % 62,25'lik bir oranla Belçika'ya gerçekleşmekte onu, % 22,48'lik nüfus oranla Fransa, 10,97'lik oranla Hollanda, 3,17'lik oranla Almanya, % 1,14'lük oranla İsviçre ve % 0,03'lük oranla İtalya takip etmektedir. Belçika'ya bu kadar çok göçün olması dikkat çekicidir.

#### 5.4. Belçika'ya Olan Göçün Sonuçları

İlçede 1960 yılından itibaren yaşanan göç olayı gerek göç eden insanlarda gerekse göçün yaşandığı mekanlarda önemli ekonomik, sosyal ve kültürel

değişmelere neden olmuştur. Göçün en önemli etkisi ilçenin nüfusu üzerine olmuştur. 1960 yılından itibaren yaşanan başta Belçika olmak üzere yurt dışı göç ilçe nüfusunun gelişmesine engel olmuştur. 1960 yılında 73 481 olan ilçe nüfusu 1970 yılında 72 051'e, 1980 yılında 9327 kişi azalarak 62 724'e, 1990 yılına gelindiğinde ise ilçe nüfusu 7271 kişi azalarak 55 453'e, 2000 yılında ise 47 396'ya düşmüştür. 2007 yılına gelindiğinde de ilçenin nüfusu 46 199 kişiye kadar düşmüştür. Emirdağ ilçesinde 1960 yılından itibaren bazı yıllar nüfus çok az artmakla birlikte, on yıllık dönemlerde ilçe nüfusu daima düşme eğilimindedir.( Çzelge 5.13.).

**Tablo 5.13.** 1960–2007 Yılları Arası Emirdağ İlçesi Nüfusu

Yıllar	Kadın	Erkek	Toplam
1960	36 676	36 805	73 481
1970	34 614	37 437	72 051
1980	32 613	30 114	62 724
1990	27 633	27 910	55 543
2000	24 564	22 832	47 396
2007	23 865	22 334	46 199

**Kaynak:** DİE/TUİK 1927–2007 (Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri 12/10/1980)

İlçe Nüfus Müdürlüğünün verilerine göre, nakil gidenler hariç, 2007 yılı itibariyle Emirdağ nüfusuna kayıtlı 72 773'ü erkek ve 73 170'i kadın olmak üzere toplam 145 943 kişi bulunmaktadır. İlçe nüfusunun 46 199 kişi olduğu göz önüne alındığında ilçeye kayıtlı 99 744 kişinin göç ettiğini anlaşılmaktadır. Göç eden 99 744 kişinin en az 58 851 kişisi Avrupa'ya göç etmiş bulunmakta ve geriye kalan 40 893 kişinin ise önemli bir bölümü Eskişehir iline olmak üzere iç göçe katılmış durumdadır. Emirdağ nüfusundan kaydını almayan insanlar ve kaçak olarak yurt dışında bulunana insanlar da hesaba katıldığında göç eden insanların sayısı bir hayli artar. İlçe nüfusunun azalması başta tarım ve hayvancılık olmak üzere diğer ekonomik faaliyetlerde gerilemelere sebep olmaktadır.



Emirdağ'dan Belçika'ya göç eden insanlar yatırım için tekrar ilçeye gelmek istemişler ve bunun içinde girişimlerde bulunmuşlardır. Ancak yatırım için gelen insanların başarısızlıkla sonuçlanan birkaç girişimi ve kurulan işletmelerdeki haksız uygulamalar neticesinde bu önemli atılım gerçekleşme imkanı bulamamıştır. Belçika'ya göç eden insanlar, memleketlerinde arazi almak ve konut edinmek şeklinde kişisel küçük yatırımlar yapmışlardır. Ancak zaman içerisinde özellikle tarım arazilerinin gelir getirmemesi, ikinci ve sonraki kuşakların konuya ilgisizliği nedeniyle arazi almak şeklinde gerçekleşen yatırımlar nerede ise bitmiştir. Bunun yanında ev yaptıran insanların sayısı azalmakla birlikte hala devam etmektedir. 2007 yılında ilçe merkezinde 141 konut, köy ve kasabalarda 176 konut olmak üzere toplam 317 konut yaptırılmıştır. Bu konutların 138 adeti Belçika'da buluna işçiler tarafından yaptırılmış ya da satın alınmıştır. İlçe merkezinde 2007 yılı itibariyle 13 836 konut bulunmakta, bu konutların 7989 adeti dolu 5847 adeti boş durumdadır. İlçe merkezi nüfusunun 21 898 kişi olduğu bir ilçede 13 836 konutun olması ve bu konutların 5 847 adetinin boş oluşu yaşanan göç olayının büyüklüğünü ve yapılan yatırımın inşaat sektörüne olduğunu göstermektedir ( Tablo 5.14.,).

**Tablo 5.14.** Emirdağ İlçesi Mevcut Konutlar ve Yeni Yapılan Konut Sayıları ( 2007)

Emirdağ İlçe Merkezi			2007 Yılı Yeni Yapılan Konutlar			
Dolu Konut Sayısı	Boş Konut Sayısı	Toplam Konut Sayısı	Köy ve Kasabalar	İlçe Merkezi	Toplam Konut	Belçika'da Yaşayanların Yaptırdığı Konut
7 989	5 847	13 836	141	176	317	138

**Kaynak:** Emirdağ Belediyesi, TÜİK,2007.

Belçika'ya olan göç en fazla inşaat sektörünün gelişmesine neden olmakla birlikte, ilçede kiralık ev sıkıntısı vardır. Bunun nedeni başta Belçika'da çalışan

işçiler olmak üzere yurt dışında yaşayanların, Emirdağ'da bulunan konutlarını kiraya vermek yerine yaz ayları dışında kapalı tutmalarındır.

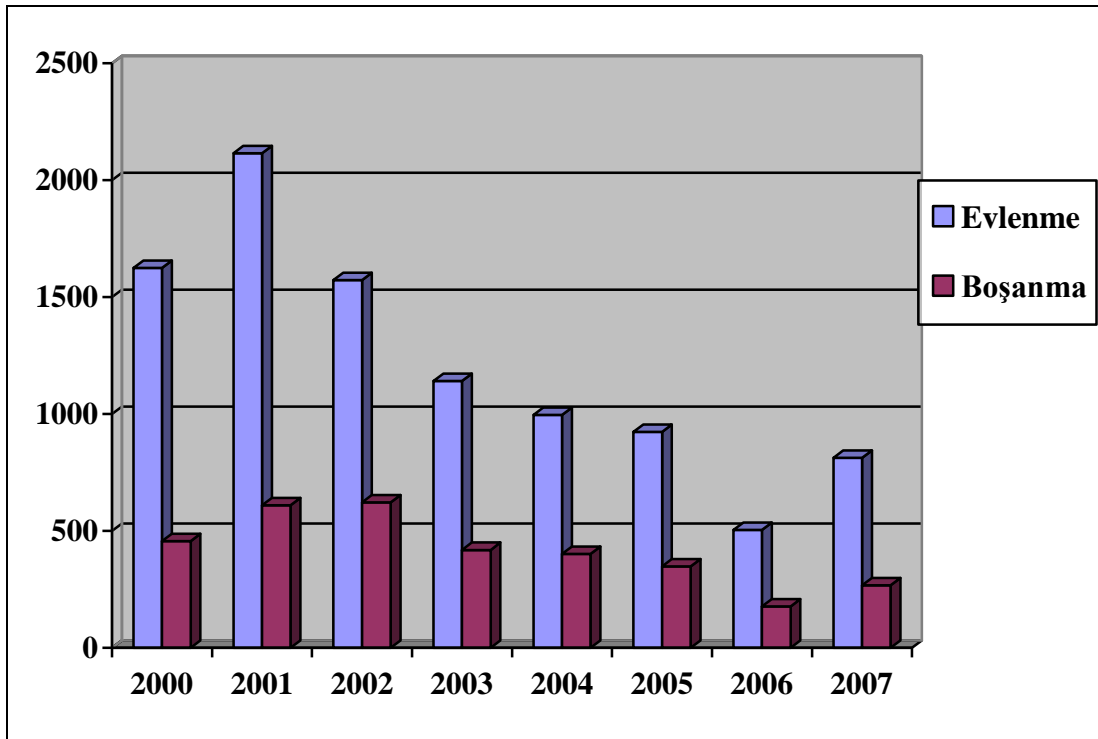
Belçika'ya bu kadar fazla yurtdışı göçün olması elbette ilçeye ve insanlara ekonomik olarak önemli katkısının yanında çok çeşitli kültürel ve sosyal sorunları beraberinde getirmektedir. Özellikle Belçika'da doğup büyüyen gurbetçilerin çocukları Belçika kültürü ile büyümekte Türk kültüründen ve Türk aile yapısının değerlerinden uzaklaşmaktadır. Belçika kültürü ile yetişen çocuklarını yeniden kazanmak isteyen aileler genelde çocuklarını Türkiye'den gençlerle evlendirmektedirler. Türk aile yaşantısından uzak yetişen bu gençler evlendikleri insanlarla anlaşmakta sıkıntı çekmektedirler. Bu şekilde gerçekleşen evliliklerin büyük bir kısmı boşanma ile sonuçlanmakta ve parçalanmış ailelerin sayısı hızla artmaktadır. İlçede yurtdışı göç olayından dolayı boşanma sayıları son yıllarda oldukça artmıştır. Emirdağ İlçesinde 2000 yılından 2007 yılına kadar 9 689 nikah olmuş ve aynı yıllar arası 3 304 boşanma olayı yaşanmıştır. İlçede boşanma olaylarının çok yüksek olmasının nedenleri arasında, Belçika'ya işçi olarak gitmek için tek yolun aile birleşimi olması, insanların eşlerinden ayrılıp anlaşmalı evlilikler yapmasına yol açmaktadır. Bunun yanı sıra birbirini hiç tanımadan Belçika'ya gitmek için çok kısa sürede gerçekleşen evlilikler ileride büyük sorunlar ortaya çıkarmakta ve boşanmalara yol açmaktadır. Bu ve benzeri sebepler Emirdağ ilçesinde boşanma oranlarının artmasına neden olmaktadır (Tablo 5.15., Grafik 5.5 ).

İlçede ekonomik sıkıntı yaşayan ailelerin bir kısmı kız çocuklarını başlık parası karşılığı Belçika'ya gelin göndermektedirler. Eşini hiç tanımadan evlenip Belçika'ya gelin giden genç kızlar büyük sorunlar yaşamaktadırlar. Gelin olarak Emirdağ'dan Belçika'ya giden genç kızlar özgür yaşam tarzlarına alışmış olan eşleri ile çatışmakta ve çoğunlukla da boşanmak zorunda kalıp Türkiye'ye geri dönmektedirler. Türkiye'ye geri gelen kızların yeniden bir hayat kurmaları oldukça zorlaşmaktadır. Emirdağ'ın hemen her yerinde bu tip aile faciaları yaşanmış olmasına rağmen, hala birbirini hiç tanımayan gençler evlendirilmeye devam edilmektedir. Her ne kadar böyle evlilikler azalsa da, Belçika'da bulunan anne baba çocuğunun evlendiği zaman eve bağlanacağını ve düzeleceğini ümit ettiğinden, Emirdağ'daki anne baba ise çocuğunun ekonomik olarak hem kendini hem de ailesini kurtaracağını düşündüğünden bu tip evlilikler hala yapılmaktadır.

**Tablo 5.15.** 2000-2007 Yılları Arasında Emirdağ'da Evlilik Boşanma Sayıları

Yıllar	Evlenme	Boşanma
2000	1625	457
2001	2115	611
2002	1573	623
2003	1141	425
2004	996	402
2005	923	351
2006	994	304
2007	812	268

**Kaynak:** İlçe Nüfus Müdürlüğü,2008.

**Grafik: 5.5.** Emirdağ İlçesi 2000–2007 Yılları Arası Evlilik Boşanma Sayıları,2007.

İlçe merkezinde 1999–2007 yılları arasında 4 124 evlilik olayı gerçekleşmiştir. Bu evliliklerin 1 112 tanesinde evlenen insanların birisi veya her ikisi yurt dışında yaşamaktadır. 1999–2007 döneminde, 13 Belçika uyruklu erkek ve 74 Belçika uyruklu kadın Emirdağ'da yaşayan insanlarla evlenmiştir. Emirdağ ilçe

merkezinde yapılan 4 124 nikah işleminin, 717'si Belçika başta olmak üzere 1 112 tanesi yurt dışında yaşayan insanlarla yapılmıştır. ( Tablo 5.16.).

**Tablo 5.16.** 1999–2000 Yılları Arasında Emirdağ İlçe Merkezi Evlilik Verileri.

Yıllar	İlçe Merkezi Toplam Nikah	Belçika Doğumlu Erkek		Belçika Doğumlu Kadın		Yurt dışı Diğer Ülke Doğular
		Belçika Doğumlu Türk	Belçika Uyruklu	Belçika Doğumlu Türk	Belçika Uyruklu	
1999	493	32	3	28	9	30
2000	533	37	1	33	11	35
2001	588	47	2	42	10	25
2002	570	44	4	28	6	24
2003	544	37	1	36	6	21
2004	403	43	-	38	11	25
2005	329	25	1	24	9	16
2006	354	39	-	27	8	11
2007	310	44	-	26	4	17
Toplam	4.124	348	13	282	74	395

**Kaynak:** Emirdağ Evlendirme Memurluğu,2008.

1999–2000 yılları arasında Emirdağ'ın köylerinde ise 2 578 tane evlilik olayı gerçekleşmiştir. Sekiz yıllık bu dönemde evlenen erkeklerin 303' ve evlenen kadınların 289 tanesi Belçika doğumludur. Belçika dışında yurt dışı doğumluların sayısı 465 kişidir. Belçika doğumluların gerek ilçe merkezinde gerekse köylerde diğer ülkelere oranla fazla olması Belçika'ya olan göçün boyutunu ortaya koymaktadır ( Tablo 5.17.).

**Tablo 5.17.** 1999–2000 Yılları Arasında Emirdağ Köyleri Evlilik Verileri.

Yıllar	Köylerde Yapılan Toplam Nikah	Evlenen Belçika Doğumlu Erkek	Evlenen Belçika Doğumlu Kadın	Evlenen Belçika Dışında Yabancı Ülke Doğumlular
1999	338	24	31	43
2000	327	36	34	45
2001	288	36	44	53
2002	247	29	26	49
2003	267	32	27	47
2004	292	46	28	54
2005	309	35	44	52
2006	351	35	35	36
2007	359	30	20	30
Toplam	2.578	303	289	465

**Kaynak:** Emirdağ Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği,2008.

Emirdağ nüfusuna kayıtlı olup başka yerlerde evlilik işlemlerini yaptıran insanlar da bulunmaktadır. 2001–2006 yılları arasında Emirdağ nüfusuna kayıtlı 395 kişi yabancı uyruklu insanlarla evlenmiştir. Yabancı uyruklu insanlarla evlenen Emirdağlıların sayısı 2001 yılında 114 kişi iken, 2002’de bu rakam 102 kişiye, 2003’te 66 kişiye, 2004’te 54 kişiye, 2005 yılında 37 kişiye ve 2006 yılında 22 kişiye kadar düşmüştür. 2001–2006 yılları arasında yabancılarla yapılan evliliklerde 154 kişiyle Belçika ilk sırada yer almaktadır. Belçikalılarla evlenen Emirdağlıların 15’i kadın ve 139’u erkektir. Yabancılarla yapılan evliliklerin tamamına yakını yurt dışına işçi olarak gitmek maksadıyla yapılmaktadır. Çifte vatandaşlığa geçen Emirdağlılar bu evliliklere dahil edilmemiş olup tamamı yabancılarla yapılan evliliklerdir ( Tablo 5.18.).

**Tablo 5.18.** 2001–2006 Yılları Arası Emirdağ Geneli Yabancılarla Olan Evlilik Verileri

Yıllar	Belçikalıyla Evlenen			Yabancıyla Evlenen		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
2001	5	47	52	14	100	114
2002	6	39	45	13	89	102
2003	1	26	27	6	60	66
2004	1	15	16	17	37	54
2005	1	10	11	6	31	37
2006	1	2	3	3	19	22
Toplam	15	139	154	59	336	395

**Kaynak:** Emirdağ Nüfus Müdürlüğü, 2007

Sonuç olarak bir ilçeden bu kadar fazla göç olayının gerçekleşmesinin birden çok nedeni olmalıdır. Emirdağ'dan Belçika'ya olan göçü etkileyen nedenleri inceleyecek olursak en önemli nedenin hiç kuşkusuz ekonomik sıkıntılar olduğunu görürüz. Bunun yanında karasal iklim koşullarının ve kıraç arazilerin tarımda verimin düşmesine etki ettiğini böylece insanların zor yaşam koşullarından kurtulmak için göçe katıldıklarını söyleye biliriz. Bu göçlerin de olumlu ve olumsuz pek çok sonuçları ortaya çıkmaktadır.

Göç tüm bu olumsuzluklarının yanında gerek Emirdağ gerekse Türkiye açısından çok önemli katkılar sağlayabilir. Belçika'da madenlerde çalışan Emirdağlıların çocukları yetiştikleri ülke olan Belçika'nın kültürünü ve dilini öğrenerek büyük oranda yaşadıkları topluma entegre olmuşlardır. Bunun en güzel örneği, Emirdağ kökenli bir işçinin oğlu olarak Belçika'da doğan Emir KIR, Brüksel hükümetinde bakanlık yapmaktadır. Bu gün Emir KIR'ın yanı sıra onlarca Emirdağlı Belçika'da siyasetle uğraşmakta ve görevler almaktadırlar. Avrupa Birliği yolunda ilerleyen ülkemiz için Belçika'da bulunan Emirdağlılar doğru yönlendirildiğinde çok önemli katkılar sağlayacaktır.

## 6. BULGULAR VE YORUM

Yukarıdaki genel açıklamalara paralel olarak burada yörede yapılmış olan dış göçlere ilişkin tespitlere yer verilerek, yorumlar yapılacaktır. Nitekim bu amaçla Emirdağ ilçesinden Belçika'ya yaşanan göç olayı ile ilgili Emirdağ ilçesinin kırsal kesiminde yer alan 70 köy muhtarına, Belçika'da yaşayan 100 kişi ve evlenerek Belçika'ya giden 100 kişiye anket uygulaması yapılmıştır. Yapılan anketler ışığında Emirdağ ilçesinde faal olarak yaşanan göç olayının özellikleri açıklanmaya çalışılmıştır. Emirdağ'dan Belçika'ya olan göçün neden ve hangi yollarla gerçekleştiği açıklanmıştır. Göç eden ve kalan insanların sosyal ve ekonomik durumları, değişimleri, göç özellikleri ve göç eden insanların geleceğe yönelik beklentileri incelenmiştir. Halen devam etmekte olan göçün sonucunun ne olacağı ve insanların göç olayına yaklaşımları açıklanmaya çalışılmıştır. Göç olayının göç eden insanlar üzerinde bıraktığı etkiler ile Emirdağ'a yaptığı etkiler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

### 6.1. Emirdağ İlçesinde Yaşanan Yurtdışı Göç Olgusu

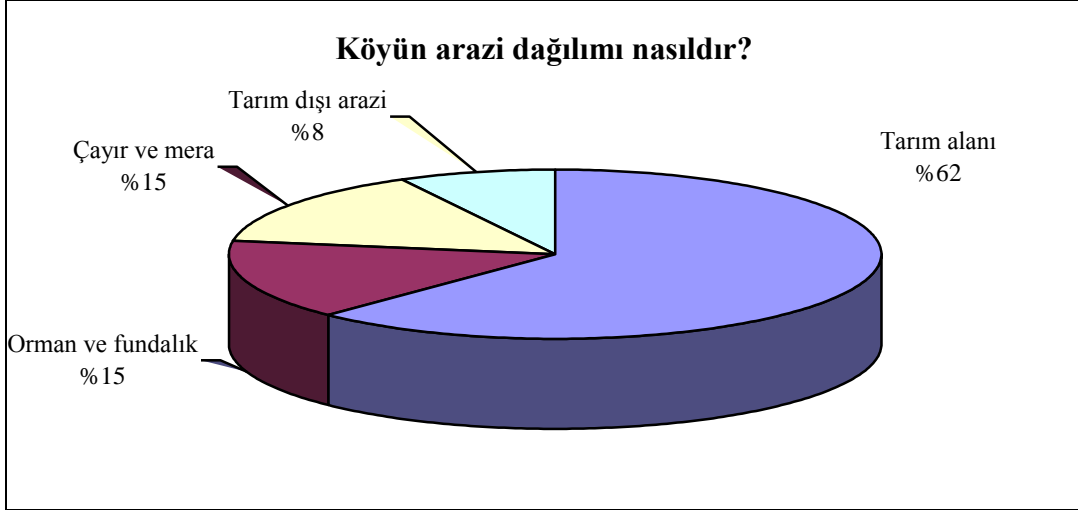
Emirdağ İlçesi muhtarları ile yaptığımız anket ve mülakat formundan anlaşıldığı üzere Emirdağ'dan Belçika'ya gerçekleşen ilk göç 1961 yılında Karacalar köyünden olmuştur. Bu da bize Belçika'ya ilk göçün tarım arazilerinin az ve nüfus artışının fazla olduğu ekonomik sıkıntı çeken Emirdağ'ın dağlık bölgelerinden gerçekleştiğini gösterir. Belçika'ya göçün oldukça fazla yaşandığı Emirdağ'ın kırsalında insanların temel geçim kaynaklarını konusundaki anketler sonucunda; köyde yaşayan insanların % 43'ünün ana geçim kaynağının tarım, % 16'sının hayvancılık ve % 41'in de ise tarım ve hayvancılığın eşit olduğu tespit edilmiştir. Bu durum bize ilçede insanların tamamına yakınının tarım ve hayvancılık sayesinde geçimlerini sağladığını gösterir. Son yıllarda tarımda makineleşme ile birlikte tarımda ihtiyaç duyulan işgücü miktarı azalmıştır. Aynı zamanda geçimi doğrudan ve dolaylı olarak toprağa bağlı olan ilçe halkı için sulama imkanının çok az olduğu kıraç tarım arazileri ekonomik olarak yeterli gelmemektedir ( Grafik 6.1.).



**Grafik 6.1.** Kırsal Kesim Temel Geçim Kaynağı Dağılımı.

Emirdağ ilçesi kırsal yerleşmelerin arazi dağılımı incelendiğinde, % 62'sinin tarım alanı, % 15'inin Orman ve fundalık alan, %15'inin çayır ve mera alanı, % 8'inin tarım dışı arazi olduğu görülmektedir. Kırsal kesim arazilerinin büyük bir kısmı tarım arazisi gözükmesine karşılık, elde edilen tarım ürünü azdır. Bu durumun nedeni ise 130.623 hektar olan tarım arazilerinin % 37'sini oluşturan 48.625 hektarının nadasa bırakılması ve iklimin karasal etkisidir ( Grafik 6.2.).

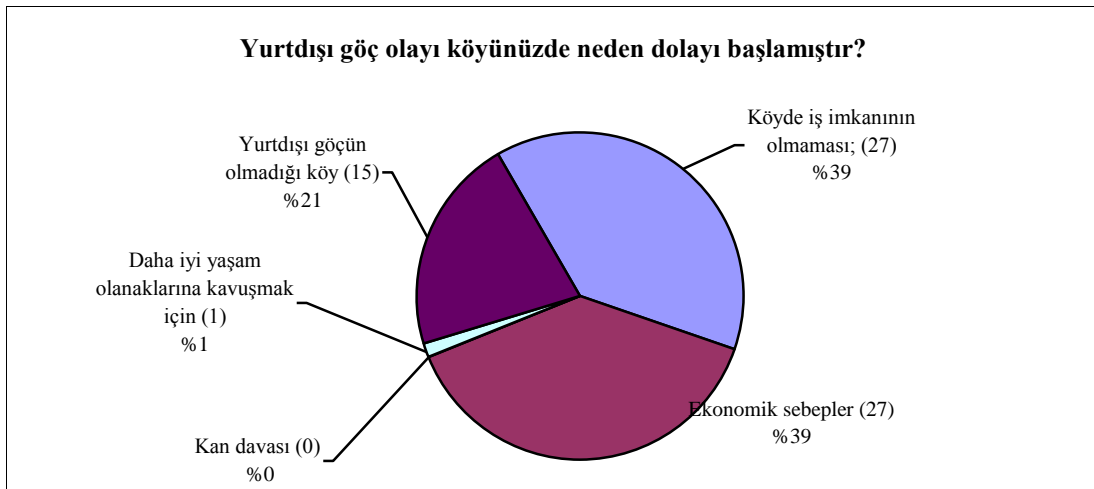




**Grafik: 6.2.** İlçe Kırsal Kesim Arazi Dağılımı.

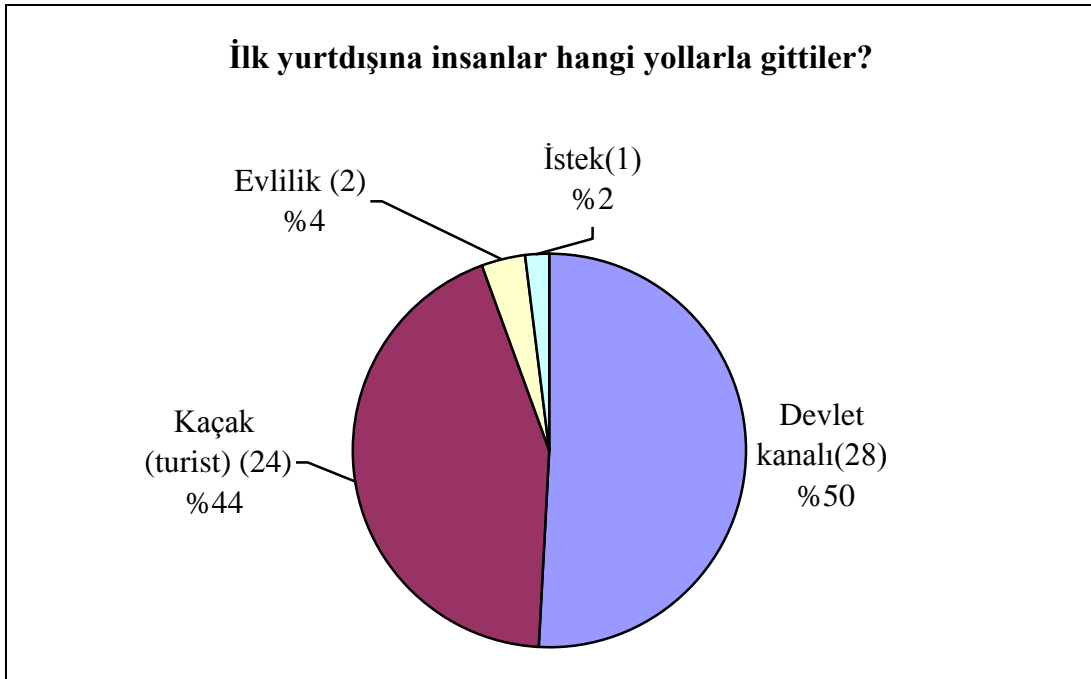
## 6.2. Başlangıcı ve Nedenleri

Emirdağ ilçesinden başta Belçika olmak üzere yurtdışına göç olayının başlamasına köyde iş imkanlarının olmayışı ve ekonomik sebepler en fazla etkili olmuştur. Yurtdışı işçi göçünün sebepleri genel hatları ile tüm ülkeler için geçerlidir. Ekonomik nedenlerden dolayı yurtdışına gidenlerin oranı %27'yi, köyde iş imkanı olmadığı için yurtdışına gidenlerin oranı ise %27'u bulmaktadır. Sonuçta yaşadığı yerde iş bulamayıp ekonomik sıkıntı çeken insanlar yurtdışını bir kurtuluş olarak görmüşlerdir. İlçenin 15 köyünden yurtdışına işçi göçü olmamıştır. Yurtdışı göçün yaşanmadığı bu köylerin tamamına yakına muhacir köyleridir. İlçedeki muhacir köyleri genelde Eskişehir iline göç etmektedirler ( Grafik 6.3.).



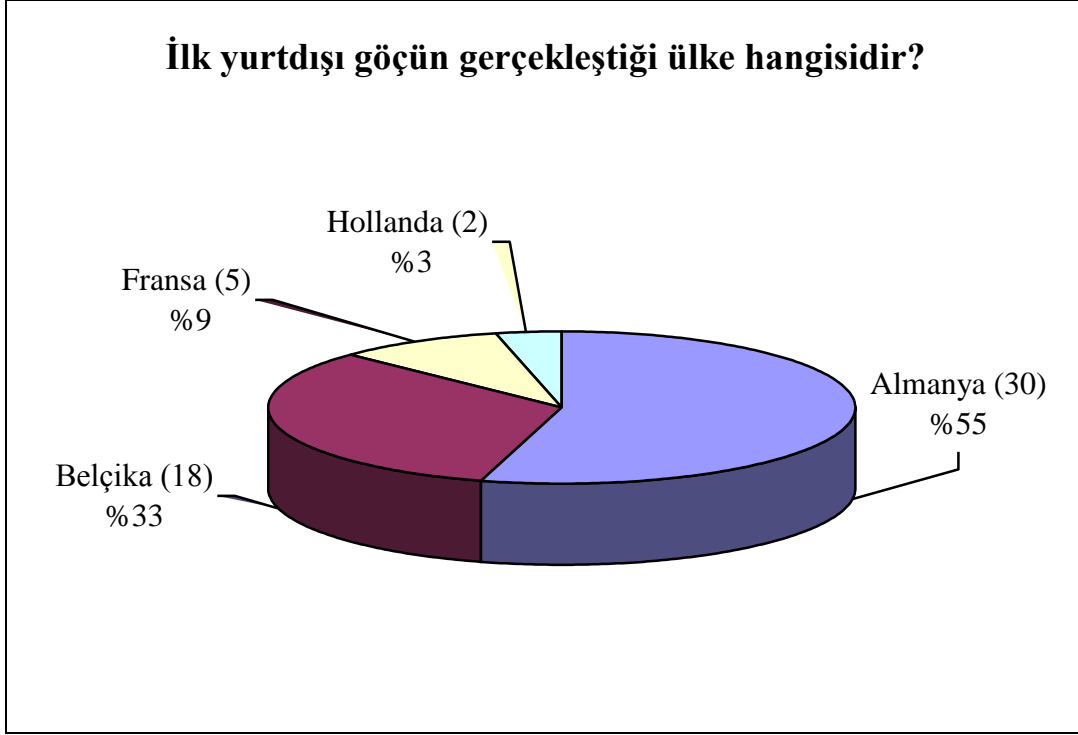
**Grafik 6.3.** Emirdağ İlçesinde Yurtdışı Göçün Başlama Nedeni.

İlçede ekonomik olarak zor durumda yaşayan insanlar çeşitli yollarla yurtdışına göç etmişlerdir. İlçede yurtdışı göçün yaşandığı 55 kırsal yerleşmenin 28'inde ilk yurtdışı göç devlet kanalı ile olmuş, 24 yerleşmede kaçak (turist) olarak, 2'sinde evlilik yoluyla ve 1 yerleşmede ise istek yolu ile gerçekleşmiştir. Kırsal yerleşmelerde ilk olarak devlet kanalı ile olan göçlerin oranı %50 ile en fazladır. Bunun nedeni 1974 yılına kadar Avrupa ülkelerinin resmi yollarla Türkiye'den işçi almalarıdır. İkinci sırada % 44 ile kaçak işçi göçleri gelir. Kaçak işçi göçleri akraba ve tanıdık insanların birbirine yardım etmeleri sonucunda gelişmiştir. İlçede göç olayının ilk olarak başladığı yerlere uzak olan yerleşmeler ise yurtdışı göçe çok sonra katılmışlar ve bu yerlerden insanlar yurtdışına evlilik ve istek yolu ile ilk defa göç olayına katılmışlardır (Grafik 6.4.).



**Grafik: 6.4.** Emirdağ ilçesinde ilk yurtdışına gidenlerin gidiş şekilleri.

Emirdağ ilçesinden yurtdışı göçün olduğu 55 köy incelendiğinde, insanların ilk olarak %55 oranında Almanya'ya, % 33 oranında Belçika'ya, % 9 oranında Fransa'ya ve % 3 oranında Hollanda'ya gittikleri görülür. İlçede yurtdışı göçün olduğu 55 köyün 30'unda ilk göç Almanya'ya, 18'inde Belçika'ya, 5'inde Fransa'ya ve 2'sinde Hollanda'ya gerçekleşmiştir.



**Grafik: 6.5.** İlk yurtdışı göçün gerçekleştiği ülkeler.

İlçede ilk olarak yurtdışına göç eden insanların tamamını erkekler oluşturmaktadır. Belçika'ya ilk işçi göçünün Emirdağ ilçesinin kırsalında yer alan Karacalar köyünden olduğunu belirtmiştik. Kırsalda başlayan bu göç ilçenin merkezinden ziyade kırsal kesiminde hızlanarak gelişmiştir. Emirdağ'ın 51 köyünden Belçika'ya göç olayı olmuştur. Belçika'ya kırsal kesimden ilk giden insanlar % 76'lık bir oranla kaçak (turist) olarak gitmişlerdir. Devlet kanalı ile resmi olarak gidenlerin oranı ise % 20'dir. Bazı köyler Belçika'ya olan göçe geç katıldıkları için insanlar daha çok evlilik yolu ile göç etmişlerdir. Köylerden evlilik yolu ile ilk olarak Belçika'ya gidenlerin oranı ise % 4'tür. Buradan da anlaşılacağı üzere Belçika'ya giden insanlar Emirdağ'da kalan akrabalarının önemli bir bölümünü daha sonra çeşitli yollardan Belçika'ya götürmüşlerdir ( Grafik 6.6.).



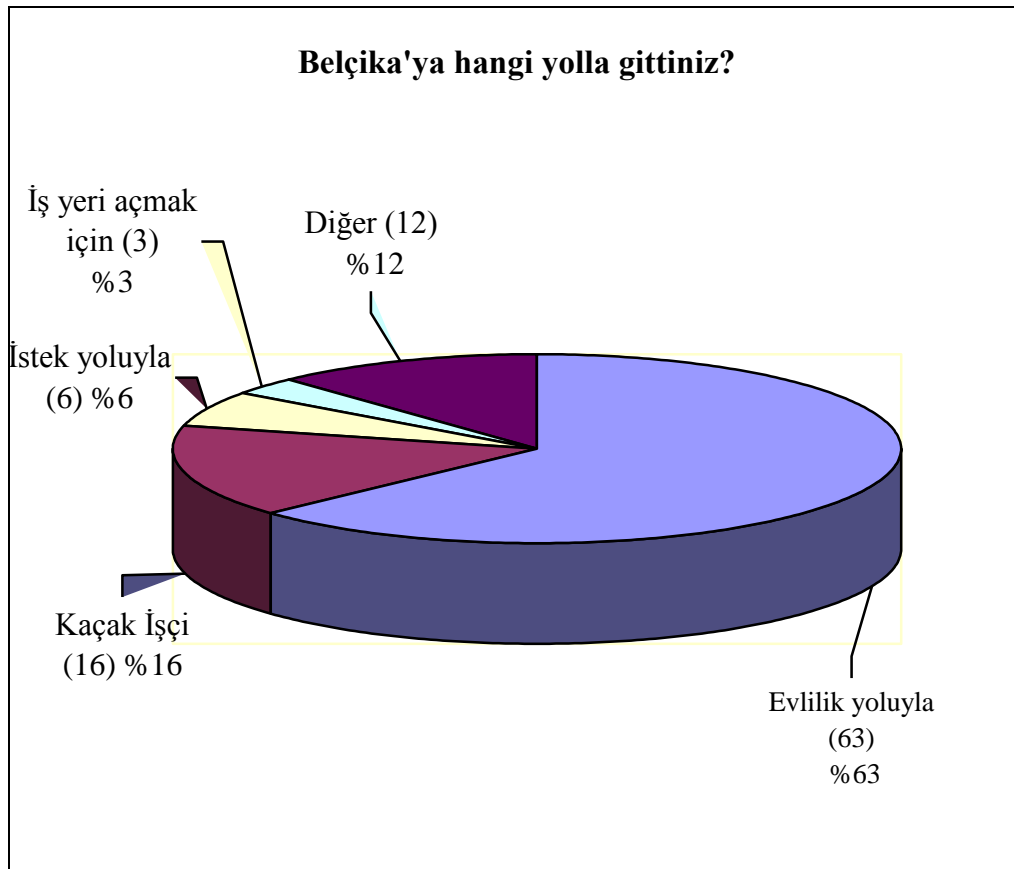
**Grafik: 6.6.** Belçika'ya İlk Göçlerin Gerçekleşme Yolları.

### 6.3. Göçün Gelişim Süreci ve Günümüzdeki Durumu

Emirdağ ilçesinde 1960'lı yıllar da başlayan Belçika'ya göç artarak günümüze kadar devam etmiştir. Belçika'ya 1974 yılında resmi işçi alımının sona ermesi evlilik yoluyla göçü arttırmıştır. Emirdağ ilçesinden Belçika'ya olan göçler en fazla % 63 oranı ile evlilik yolu ile gerçekleşmekte, aile birleşmelerini % 16 ile kaçak işçi( Turist), % 6 ile istek yolu, % 3'le İş yeri açmak maksadı ile yapılan göçler ve % 12 ile diğer ( Belçika doğumlular) yollarla yapılan göçler şeklinde olmaktadır ( Grafik 6.7.).

Evlilik yolu ile yapılan göçlerin fazla oluşunun ana nedeni 1974 yılında Belçika hükümetinin resmi yollardan işçi alımını durdurmasıdır. 1974 yılından günümüze kadar yaşanan göçlerin büyük kısmı bu nedenden dolayı aile birleşmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Belçika'ya kaçak yollarla gidişler daha çok 1974 yılından önce olmuştur. Aynı şekilde 1974'ten önce Belçika'ya gidenlerin arasında

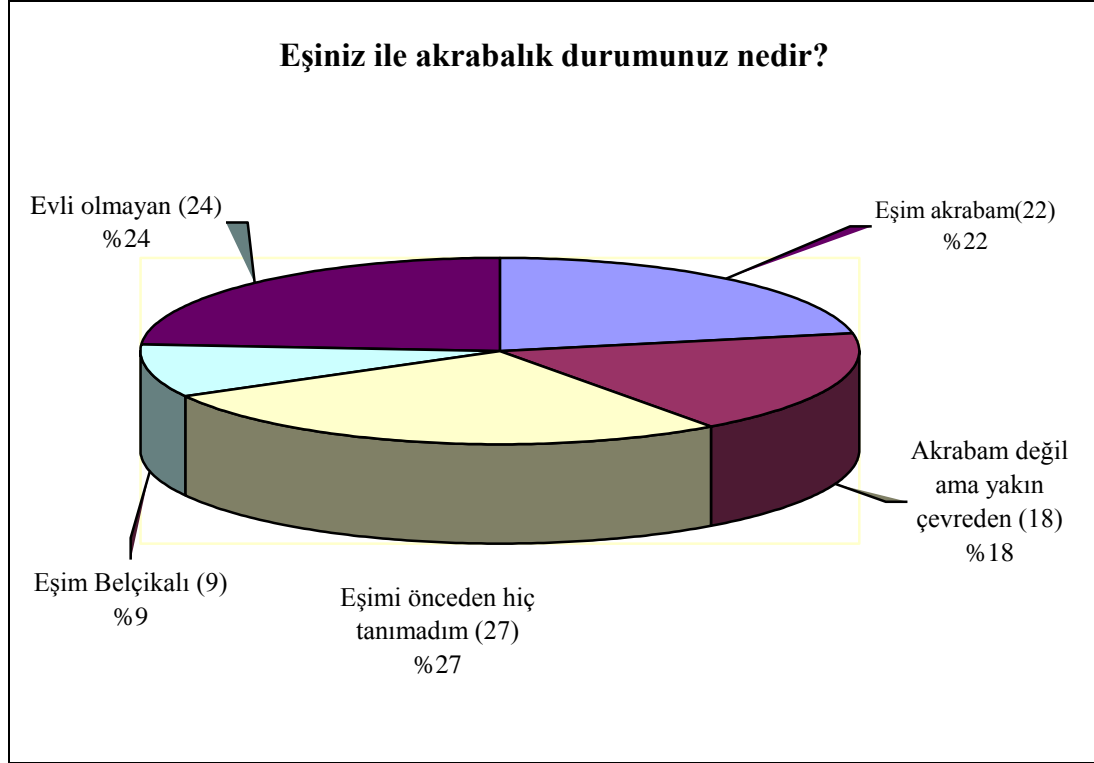
istek yolu ile gidenlerde yer almaktadır. Ailesi Belçika'ya işçi olarak gelmiş ve burada doğmuş olanların oranı ise % 12'yi bulmaktadır. Evlilik yolu ile Belçika'ya gidenlerin sayısının toplamın % 63'ünü oluşturması Belçika'ya olan işçi göçünün hala önemli ölçüde yaşandığını göstermektedir. Belçika'da iş yeri açmak için gidenlerin oranı ise % 3'lerde kalmaktadır( Grafik 6.7.).



**Grafik 6.7.** Emirdağlıların Belçika'ya Geliş Şekilleri.

Evlilik yolu ile Belçika'ya göç edenlerin % 22'sinin eşi ile akrabalık bağı bulunuyor. Eşini hiç tanımayanların oranı ise %27'yi bulmaktadır. Akraba olmayıp aynı çevrede birbirini tanıyan insanların sayısı ise % 18'dir. Belçika'ya evlilik yolu ile gidenlerin % 9'unun ise eşi Belçika kökenlidir. Anket yaptığımız kişilerin % 24'ü ise evli değildir. Belçika'ya aile birleşmesi yolu ile gidenlerde akraba evliliğinin

oranı çok yüksektir. Bu durumun temel nedeni Belçika'ya giden kişilerin akrabalarına yardım etmek istemeleridir (Grafik 6.8.).



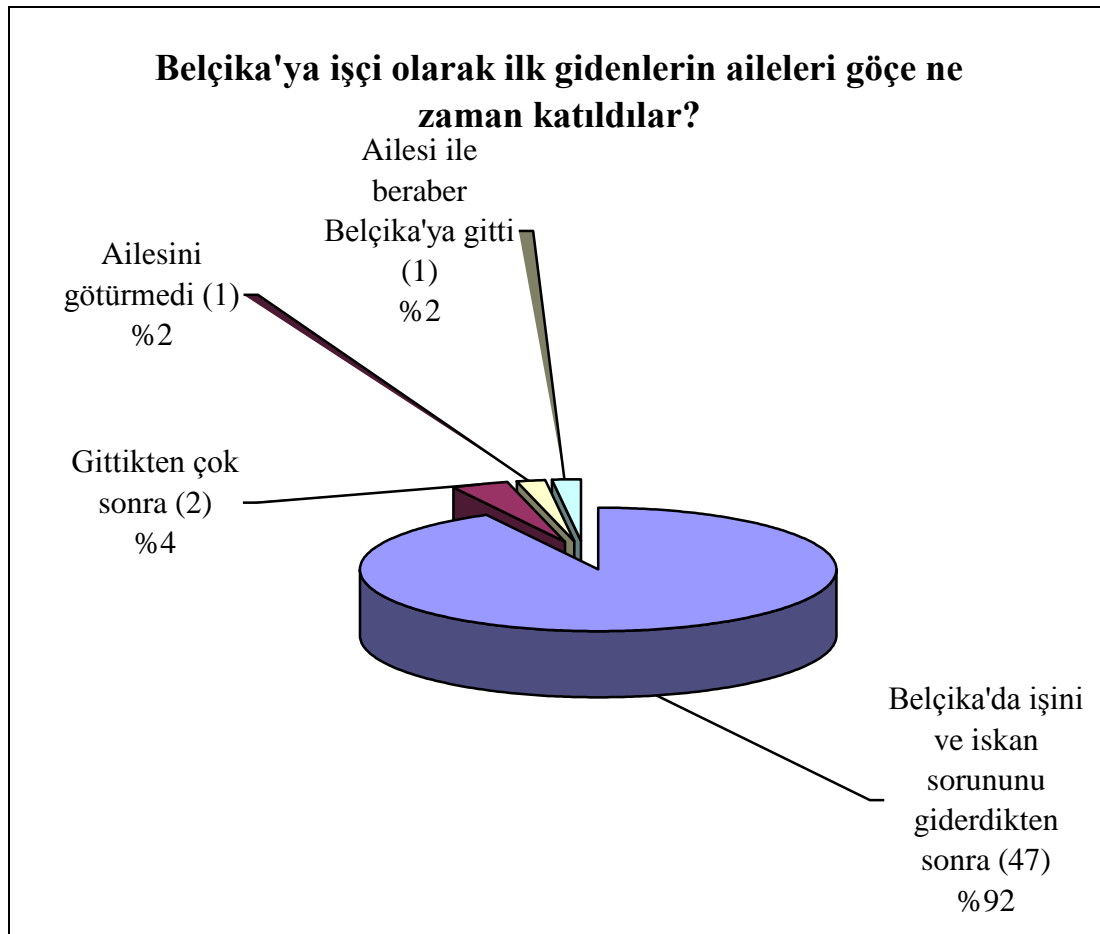
**Grafik 6.8.** Belçika'ya Evlilik Yolu İle Gidenlerin Eşleri İle Akrabalık Durumları.

Hiç tanımadığı bir insanla çok kısa sürede evlenip Belçika'ya gidenlerin sayısı % 27'yi bulmaktadır. Belçika'ya evlilik yolu ile giden insanların %27'sinin eşini hiç tanımadan evlenmiş olması toplumsal açıdan oldukça olumsuz sonuçlar doğuracak bir olaydır. Birbirlerini hiç tanımadan evlenen insanlar çoğunlukla kültür çatışması yaşamakta ve evlilikler genelde boşanma ile sonuçlanmaktadır.

Emirdağ ilçesinden Belçika'ya göç veren yerleşim sayısı ilçe merkezi başta olmak üzere, 4 kasaba ve 43 köy ile birlikte 48 tanedir. Köylerin 27 tanesinden ise Belçika'ya göç olmamıştır. Belçika'ya göç vermeyen köylerin büyük bir kısmı ilçeye sonradan getirilip yerleştirilen muhacir köyleridir.

Belçika'ya işçi olarak göç eden insanlar para kazanıp köylerine geri dönmek niyeti ile yola çıkmışlarsa da, zaman içerisinde elde edilen ekonomik refah pek çoğunun kalıcı olmasına yol açmıştır. Bu nedenle göçe yalnız katılan ilçenin

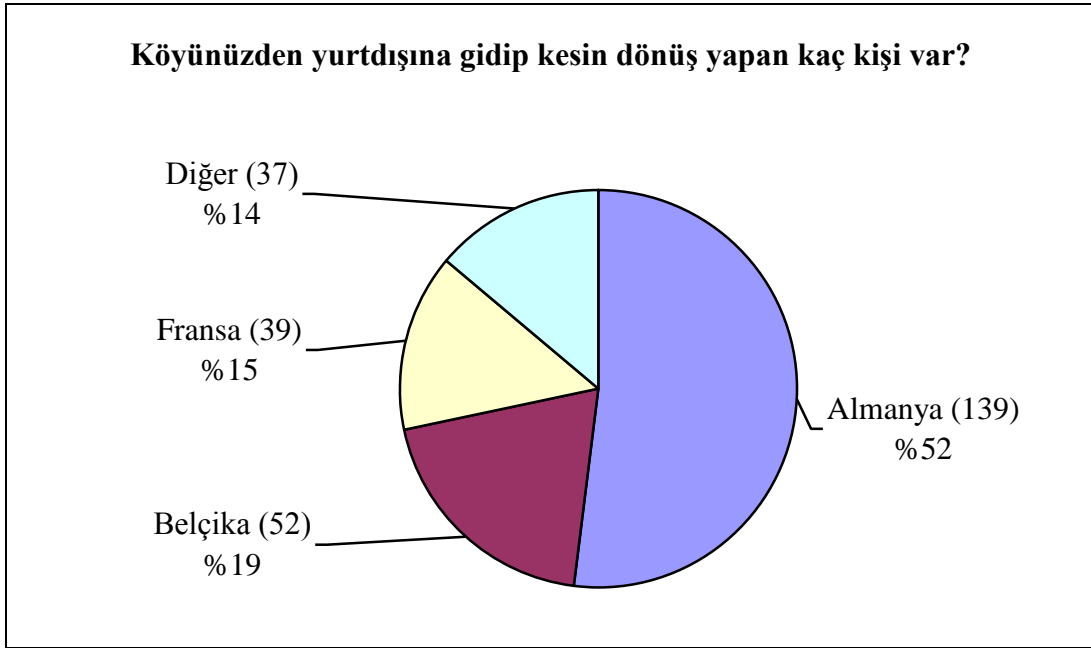
erkekleri, işe girip ekonomik olarak kazanç elde etmeye başladıktan sonra ortama alışıp ev sorununu gidererek eşlerini ve çocuklarını yanlarına getirmişlerdir. Belçika'ya göç edenlerin % 92'si eş ve çocuklarını daha sonra yanlarına getirmişler, % 4'ü çok sonra ailelerini yanlarına getirmiş, % 2 aileleriyle beraber göçe katılmış, sadece % 2'lik kısım ise ailelerini hiç götürmemişlerdir. Bu kadar kısa sürede ailelerini yanlarına almaları göç eden insanların Emirdağ'da sıkıntılı bir hayat yaşadıklarını göstermektedir ( Grafik 6.9.).



**Grafik: 6.9.** Belçika'ya Göç Edenlerin Ailelerini Götürme Zamanları.

Emirdağ ilçesinden yurtdışına işçi olarak giden insanların büyük bir kısmı kesin dönüş yapmamış ve gittikleri ülkelerde kalmıştır. Yurtdışına çalışmaya giden işçilerden kesin dönüş yapanların % 52'si Almanya'dan, % 19'u Belçika'dan, % 15'i Fransa'dan ve % 14'ü diğer ülkelerden oluşmaktadır. Kesin dönüşün en fazla olduğu ülkenin Almanya olmasının nedenleri arasında Almanya'ya ilk giden insanların kesin

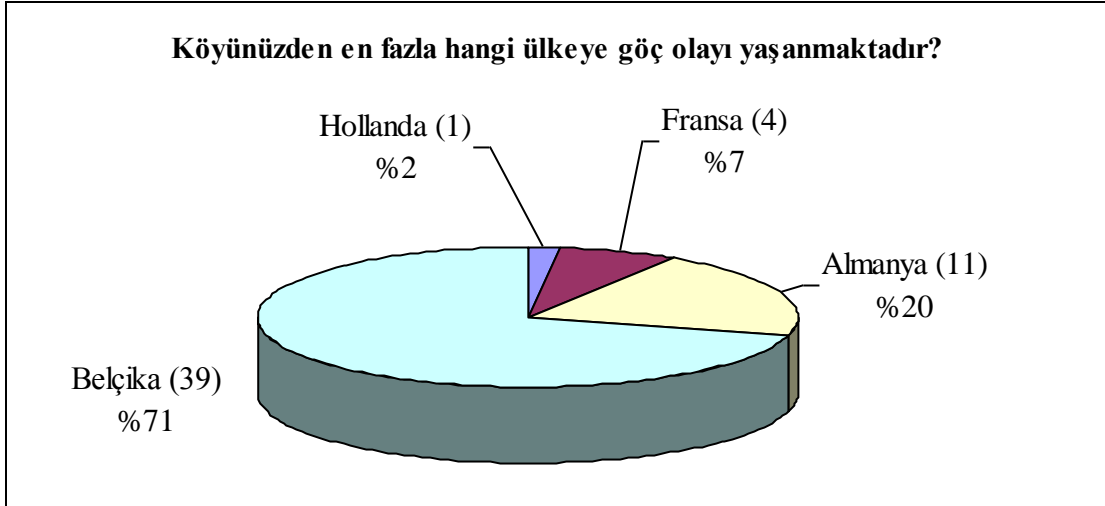
dönüş fikri ile gitmeleri, çalışma koşullarının ağır oluşu, sosyal güvenlik olanaklarının yetersizliği, ırkçılık, siyasi ve kültürel hakların diğer ülkelere oranla Almanya’da kısıtlanması sayılabilir. Ancak göç ile gidenlerin yanında geri dönen insanların sayısı oldukça azdır ( Grafik 6.10.).



**Grafik:6.10.** Yurtdışından Kesin Dönüş Yapanların Oranı.

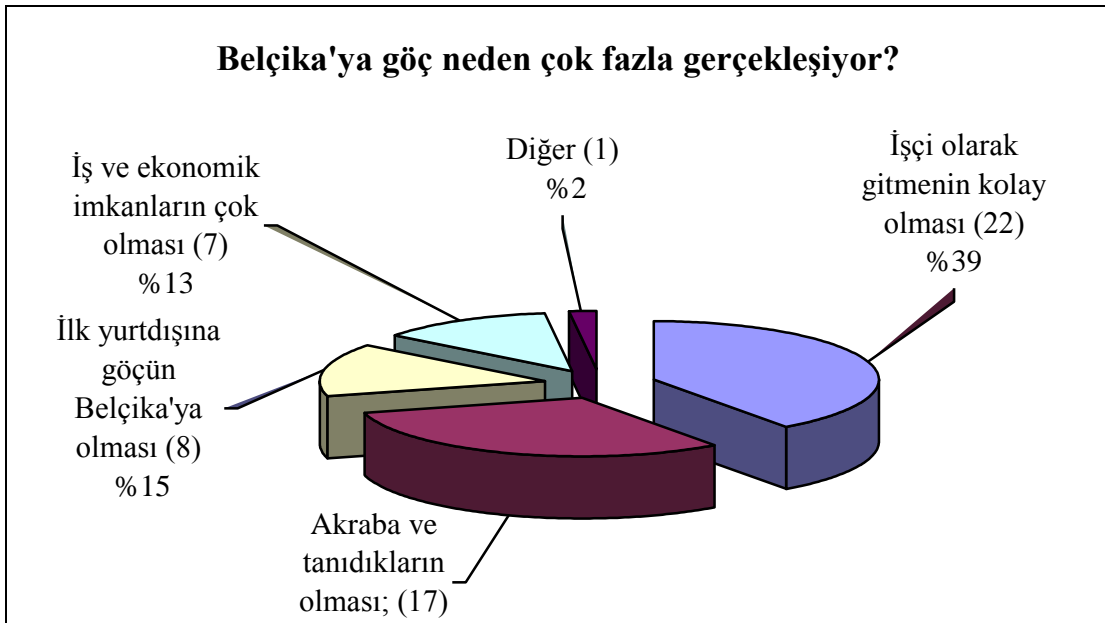
Emirdağ ilçesinden yurtdışına en fazla göç % 71’lik oran ile Belçika’ya gerçekleşmektedir. İlçede yurtdışında vatandaşı bulunan 55 köyden 39’unda Belçika’ya göç daha fazla olmaktadır. Bu durum Belçika’nın ilçe açısından ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. İlçede yaşayan insanların tamamına yakınının Belçika’da akrabası bulunmaktadır. Hatta 2007 TÜİK verilerine göre 46.199 olan ilçe toplam nüfusu kadar bir nüfus Belçika’da bulunmaktadır. Dışişleri Bakanlığının verilerine göre Belçika Devletinde Afyonkarahisar ili Emirdağ ilçesine kayıtlı 36.620 kişi bulunmaktadır. Bu rakamın içerisine Belçika vatandaşlığına geçen ve kaçak olarak Belçika’da yaşayan Emirdağlılar dahil değildir. Eğer bu kişileri de eklersek Emirdağ nüfusundan daha fazla bir nüfus Belçika’da yaşamaktadır. Bu durum ilçenin Belçika ile çok kuvvetli sosyal ve ekonomik bağlar oluşturduğunu ortaya koymaktadır ( Grafik 6.11.).





**Grafik:6.11.** Emirdağ İlçesinden Ülkelere Göre Göç Dağılımı.

İlçede Belçika'ya göçün fazla olmasını etkileyen sebeplerin başında, bu ülkeye işçi olarak gitmenin diğer ülkelere göre daha kolay olması gelmektedir. Özellikle son yıllarda Diğer Avrupa ülkelerinin işçi girişini kısıtlamaları insanların Belçika'ya yönelmesine neden olmuştur. İşçi olarak gitmenin kolay oluşu Belçika'yı insanların tercih etmesinde % 39 etkili olurken, akraba ve tanıdıkların Belçika'da olması %31 etkili olmuştur. İlk yurtdışına göçün Belçika'ya oluşu % 15 etkili iken, İş ve ekonomik imkanların çok olması %13 etkili olmuştur ( Tablo 6.12.).

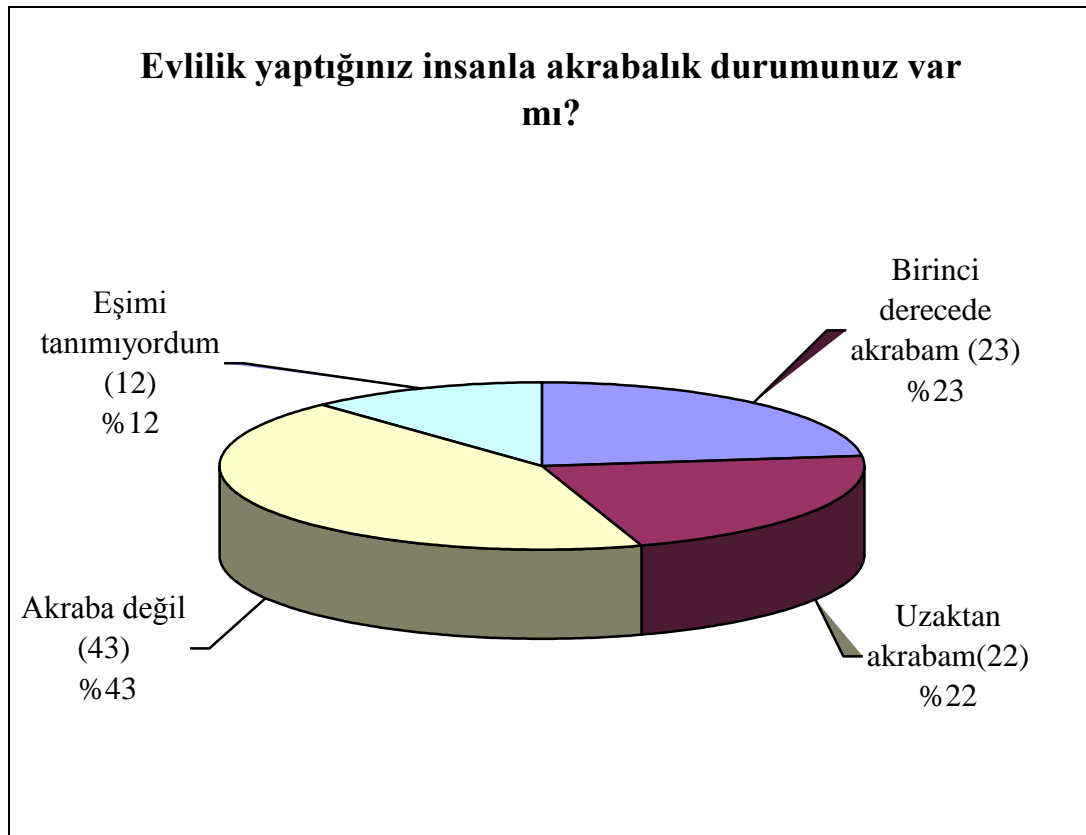


**Grafik: 6.12.** Belçika'ya Göçün Fazla Oluşunu Etkileyen Nedenlerin Dağılımı.

#### 6.4. Evlilik Yolu İle Belçika'ya Gerçekleşen Göç Olayı

Evlilik yolu ile Belçika'ya giden sayısının fazla oluşu ve göç ile ilgili sorun yaşayan insanların genelde evlilik yolu ile Belçika'ya gidenlerden oluşması nedeni ile 50 kadın 50 erkek toplam 100 kişiye anket uygulaması yapılmıştır. Kırsal kesimden göç fazla olduğu için anketlerin 70 tanesi kırsal kesimden göç edenlere, 30 tanesi de ilçe merkezinden göç edenlere uygulanarak yorumlanmıştır.

Evlilik yolu ile Belçika'ya giden insanların % 43'ü evlendiği insan ile akraba değil, % 23'ü birinci dereceden akraba, % 22'si uzaktan akraba ve % 12'si eşini evlenmeden önce hiç tanımamış. Birinci dereceden akraba evliliklerinin % 23 gibi çok yüksek oluşu Belçika'ya giden insanların Emirdağ'da kalan akrabalarına yardım etmek için çocuklarını evlendirmeleridir. Ancak iki farklı kültürde yetişen gençler çoğunlukla anlaşamayıp ayrılmakta ve çocukları ayrılan kardeşler birbirleri ile sorunlar yaşamaktalar (Grafik 6.13.).



**Grafik: 6.13.** Evlilik Yolu İle Belçika'ya Gidenlerin Akrabalık Durumları.

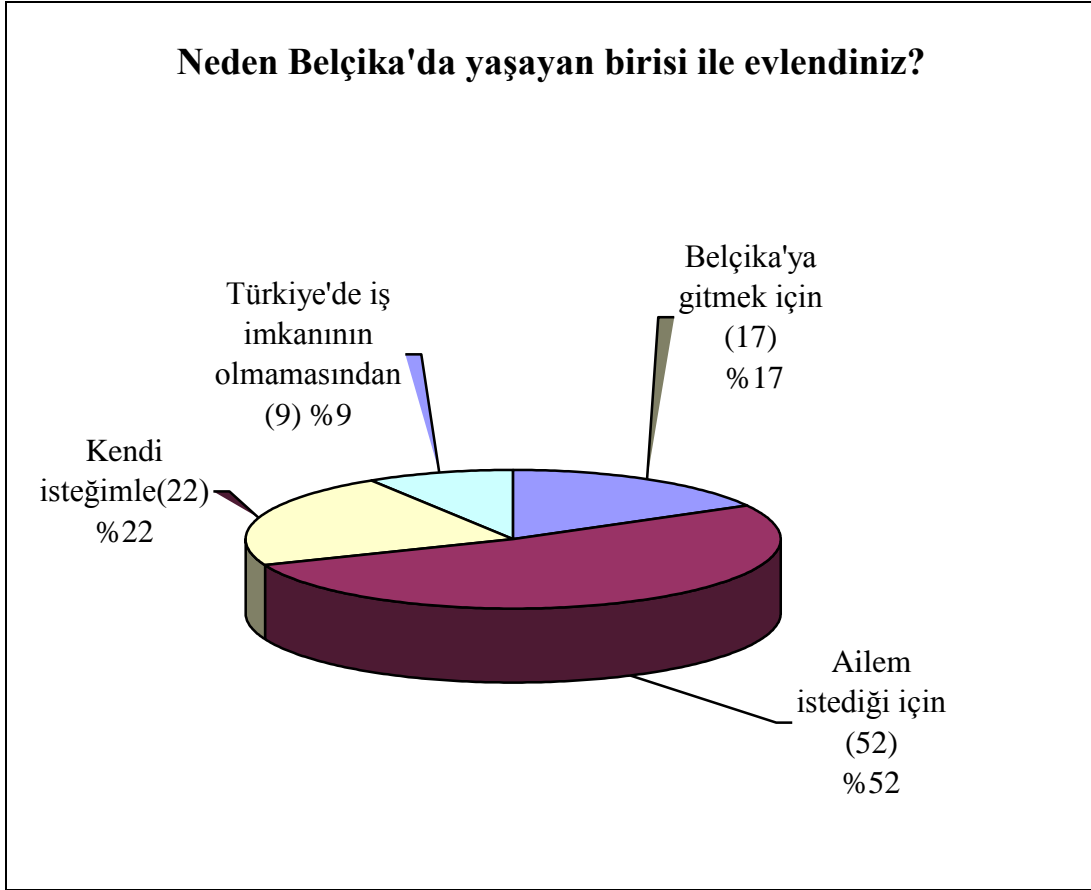
Emirdağ'da evlilikleri akrabaları aracılığı ile gerçekleşenlerin oranı % 42, tanışıp anlaşarak evlenenlerin oranı % 30, görücü usulü evlenenlerin oranı % 20 ve anlaşmalı evlilik yapanların oranı %8'dir. İnsanlar birbirlerini tanıyıp evlenmedikleri için evliliklerinde çok büyük sorunlar çıkmaktadır. Görücü usulü ile evlenenlerin sayısının çokluğu dikkat çekicidir ( Grafik 6.14.).



**Grafik: 6.14.** Belçika İle Olan Evliliklerin Gerçekleşme Yolları.

Emirdağ ilçesinde Belçika kaynaklı evliliklerin % 52'si ailelerin istemesi sonucunda gerçekleşmekte, % 22'si gençlerin tanışarak, %17'si Belçika'ya gitmek için ve % 9'u da Türkiye'de iş imkanı olmamasından dolayı gerçekleşmektedir ( Grafik 6.15.).

Emirdağ'da özellikle kız çocukları aileleri istediği için Belçika'dan birisi ile evlenmektedir. Eşini kendi isteğiyle seçenlerin oranı % 22'lerde kalmaktadır. Bu durum doğal olarak Emirdağ'da parçalanmış ailelerin sayısının artmasına neden olmaktadır.



**Grafik: 6.15.** Belçika'da İkamet Eden Birisi İle Evlenme Nedeni.

Evlenerek Belçika'ya gidenlerin %38'inin evliği sorunsuz devam ederken, % 24'ünün evliliği sürmesine karşılık sorunlar yaşanmaktadır. Bu evliliklerin % 38'i boşanma ile sonuçlanmış ve boşanan insanların % 15'i ikinci evliliklerini yapmışlardır.

Birbirini tanımadan ailelerinin isteği ile gerçekleşen evliliklerin çoğunluğu boşanma ile sonuçlanmaktadır. Evlilik yolu ile Belçika'ya giden insanların % 38'i boşanmış durumdadır. Boşanma oranının bu kadar yüksek oluşu Belçika'da yaşanan sosyal sorunların büyüklüğünü gösterir ( Grafik 6.16.).



**Grafik 6.16.** Belçika'ya Gittikten Sonra Evliliklerin Durumu.

Belçika'ya evlenerek giden insanların %37'si eşleri ile kısmen uyum sorunu yaşamış, % 36'sı çok fazla uyum sorunu yaşamış, bunun yanında insanların% 27'si eşleri ile uyum sorunu yaşamamıştır. Uyum sorunu yaşayan insanlar genelde sonu boşanmayla sonuçlanan şiddetli geçimsizlikler yaşamaktadırlar ( Grafik 6.17.).



**Grafik: 6.17.** Evlilik Yolu İle Belçika'ya Gidenlerin Eşleri İle Uyum Durumu.

Evlilik yolu ile Belçika'ya giden insanların % 39'u doğru bir tercih yaptığını düşünürken. %30'u yanlış tercih yaptığını düşünmektedir. Evliliğinde sorunlar yaşasa da kısmen doğru tercih yaptığını düşünenlerin oranı %19 ve başka tercih hakkı olmadığını belirtenlerin oranı % 15'tir. Başka tercih hakkı olmadığını belirten insanların çoğunluğu ailesinin isteği ile evlenen insanlardır. İlçede insanların yaşamlarını rahat bir şekilde sürdürecekleri ortamın olamaması göçü tetiklemektedir ( Grafik 6.18.).



**Grafik: 6.18.** Evlilik Kararının Doğruluk Oranı.

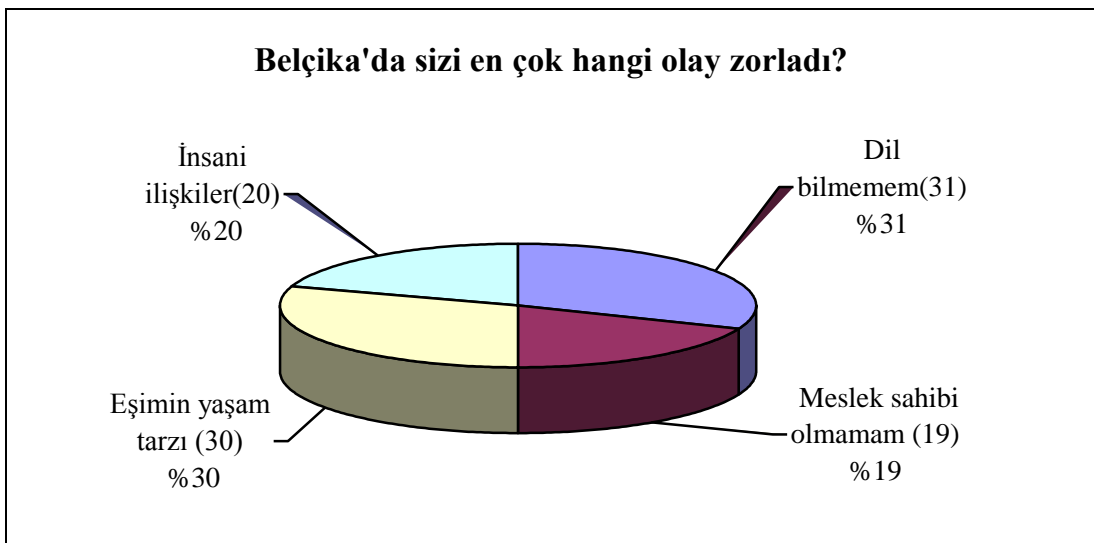
İlçeden Belçika'ya evlilik yoluyla giden insanlardan kesin dönüş yapmayı düşünmeyenlerin oranı % 82 iken, dönmeyi düşünenlerin oranı %18'dir. Kesin dönüş yapmayı düşünmeyenlerin % 29'u hiçbir zaman dönmek istemediğini dile getirmektedir. Kesin dönüş yapmayı düşünenlerin % 10'u bazen düşünürken, % 8'i sürekli düşünmektedir ( Grafik 6.19.).

İlçeden evlilik yolu ile Belçika'ya gitmek için uğraşan insanların Belçika'ya gidince karşılaştıkları olumsuzluklara rağmen geri dönememektedirler. İnsanların bu kadar sıkıntılara rağmen dönememelerinin en önemli sebebi ilçeye geldiklerinde yapacak işlerinin olmamasıdır. Bunun yanında göç eden kişilerin aileleri ve toplum tarafından kişiler üzerinde uyguladıkları sosyal baskı neticesi, gitti de yürütemedi geldi demesinler diye geri dönemeyen insanlar da bulunmaktadır.



**Grafik: 6.19.** Türkiye'ye Dönüş Yapmayı Düşünenlerin Oranı.

Belçika'ya giden insanların %31'i dil bilmedikleri için çok zorluk çektiklerini belirtmektedirler. Dil sorunundan sonra İnsanların zorlayan diğer nedenler ise, %30'la eşlerinin yaşam tarzları, %20'le insani ilişkiler ve %19'la bildiği bir mesleğin olmayışdır. Son yıllarda eğitimli insanların göçe katıldıkları görülse de genellikle eğitim seviyesi düşük ve yapacak işi olmayanların Belçika'ya gittikleri görülür. Hiç dil bilmeyen ve yapacak işi olmayan insanlar kendini götüren insanlara bağlı olarak yaşamaktadırlar ( Grafik 6.20.).



**Grafik: 6.20.** Belçika'ya Gidenlerin Yaşadıkları Sorunların Dağılımı.

### 6.5. Belçika' ya olan Göçün Emirdağ İlçesine Etkileri

Hiç şüphe yok ki Emirdağ'dan Belçika'ya olan göçün ilçeye ekonomik olarak katkısı oldukça büyüktür. Tarım ve hayvancılık dışında önemli bir gelir kaynağı olmayan ilçede bugün 3 devlet bankası, 5 tane de özel banka olmak üzere 8 banka şubesi bulunmaktadır. Sadece ilçe merkezinde 2007 yılında resmi kayıtlara göre 141 bina yapılmıştır. Belçika'ya olan göçten en fazla yararlanan İnşaat sektörüdür.

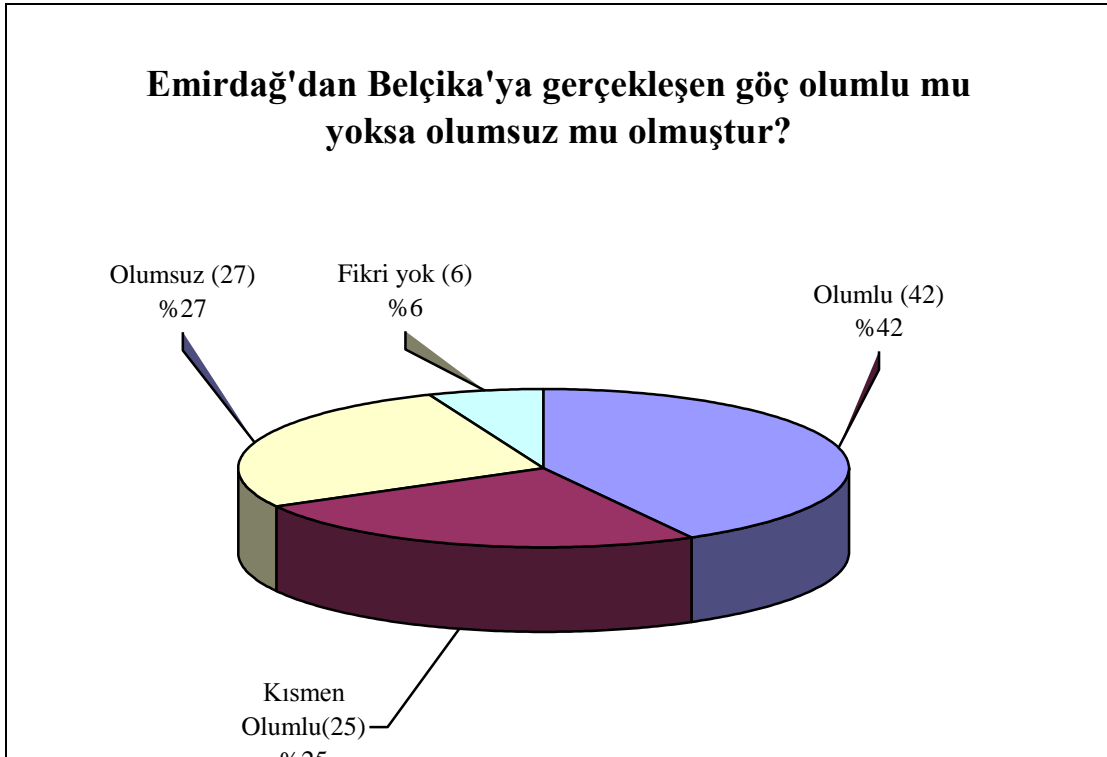
Belçika'ya olan işçi göçünün geneline bakıldığı zaman Emirdağ ilçesi için olumlu olduğu söylenebilir. Belçika'ya olan göçün Emirdağ üzerine etkisi araştırıldığında, göçe katılan insanların % 42'sinin göçün Emirdağ için olumlu bir olay olduğunu belirtmişlerdir. Göçün Emirdağ için kötü olduğunu söyleyenlerin sayısı %27, kısmen iyi oldu söyleyenlerin sayısı % 25 ve fikrini belirtmeyenlerin sayısı % 6'dır. Kısmen iyi oldu diyenler ile birlikte Belçika'ya olan göçü olumlu bulanların oranı % 67'yi bulmaktadır. Bu durumun temel sebebi ilçede insanların geçimini sağlayacakları iş imkanlarının kısıtlı olmasıdır ( Grafik 6.21.).

Köyünden ve kasabasından ayrıлып bambaşka bir ortama giren insanlar zaman içerisinde Belçika'nın yaşam koşullarına alışmışlar ve Belçika'da öğrendikleri yeni şeyleri Emirdağ'a getirmişlerdir. Nitekim Türkiye'de 1970'li yıllarda renkli televizyon yayını yok iken birçok insanın evinde Avrupa kaynaklı renkli televizyon bulunmaktaydı.

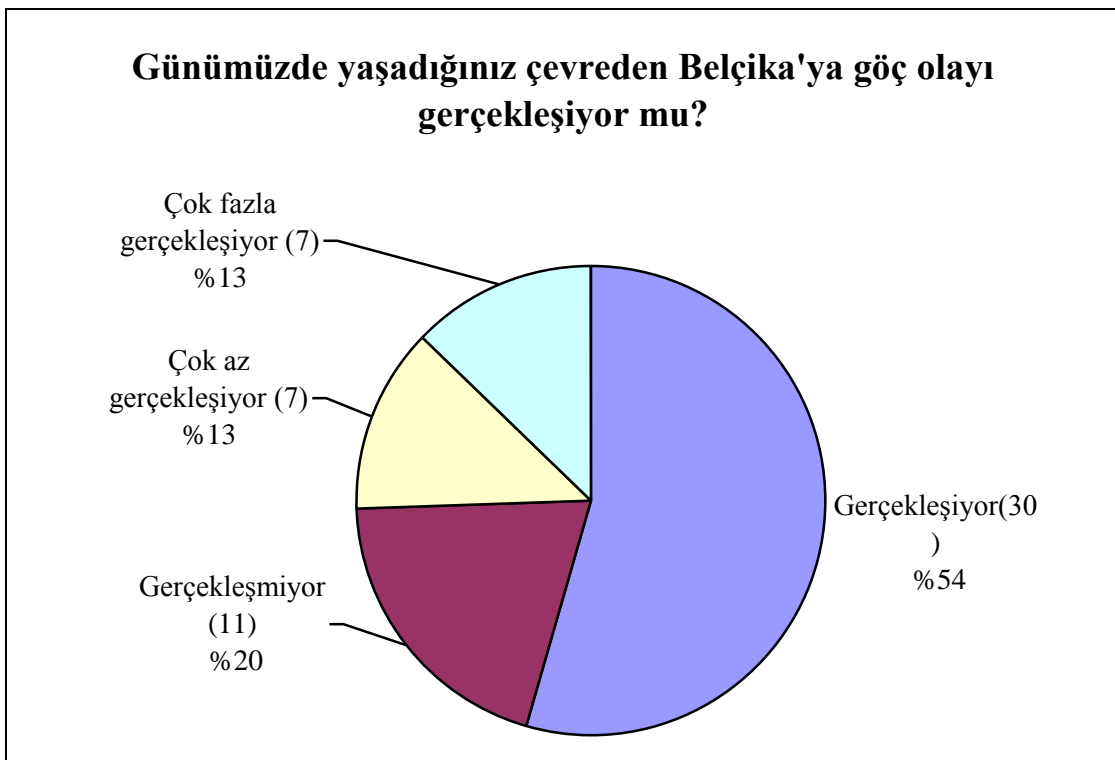
İlçe halkı Belçika'ya olan göçü % 67 oranında olumlu karşılamakta ve göçün oluşunu fırsat olarak görmektedir. Çünkü ilçede bu kadar nüfusun geçimini sağlayacak yeterince ekonomik kaynak yoktur.

İlçede iş imkanlarının kısıtlı olması, sanayinin gelişmemiş oluşu, tarım alanlarının yetersizliği ve kuraklık gibi olumsuzluklar günümüzde hala Belçika'nın önemli bir cazibe merkezi oluşunu sürdürmektedir. Günümüzde ilçeden Belçika'ya olan göç yerleşim alanlarının % 13'ünde az, % 54'ünde normal, %13'ünde çok fazla olmak üzere toplam % 80 oranında gerçekleşmektedir. İlçede sadece % 20'lik bir yerleşim yerinde ise göç olayı gerçekleşmemektedir ( Grafik.6.22.).





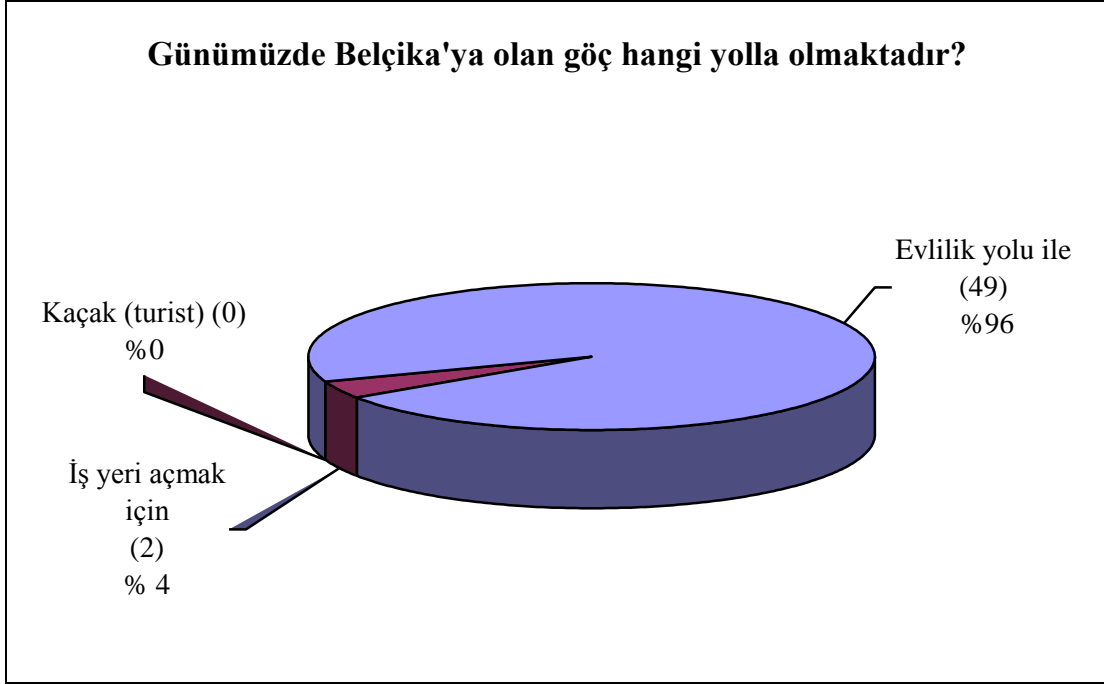
**Grafik: 6.21.** Belçika'ya Olan Göçün Emirdağ İçin Olumluluk Oranı.



**Grafik: 6.22.** Günümüzde Emirdağ Yerleşim Yerlerinde Göçün Gerçekleşme Oranı.

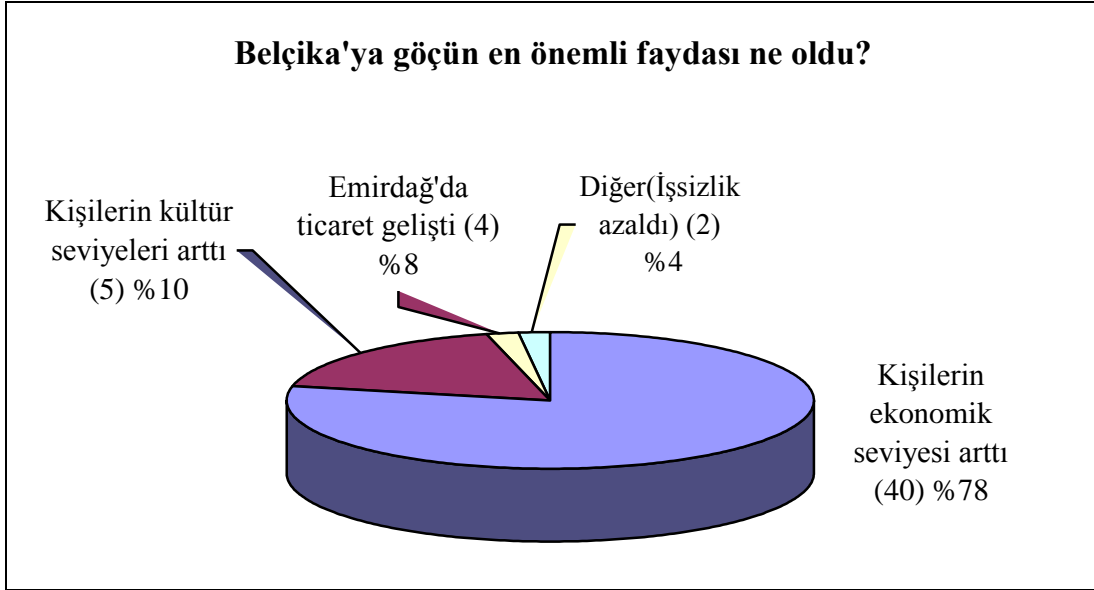
Belçika'ya olan göçler ilk başladığı yıllarda kaçak yollarla olmakta iken, günümüzde % 96 gibi tamamına yakın bir oranda evlilik yolu ile gerçekleşmektedir.

Kaçak (turist) olarak gitmek artık mümkün değildir. Çünkü 1974 yılında kaçak ve resmi işçi alımının Belçika tarafından durdurması ve vize uygulamaları ile bu durum sona ermiş ve sadece aile birleşmesi yolu ile göç devam etmiştir. Evlilik yolu ile Belçika'ya göçün sürmesi beraberinde çok büyük ailevi sorunları da getirmektedir ( Grafik 6.23).



**Grafik:6.23.** Günümüzde Belçika'ya Olan Göçün Dağılımı.

Belçika'ya olan göçün Emirdağ'a en büyük faydasının ne olduğunu göçün gerçekleştiği 55 köyün muhtarına sordüğümüzda, % 78'lik bir oran ile kişilerin ekonomik seviyesinin artmış olduğunu, % 10 ile insanların kültür seviyelerinin arttığını, %8 Emirdağ'da ticaretin geliştiğini ve % 4 işsizliğin azaldığını belirtmişlerdir. Belçika'ya olan göç, Emirdağ'daki ticari hayattan gelişimine katkıda bulunup işsizliği azaltmaktan ziyade göç eden insanların kişisel olarak zenginleşmelerine neden olmuştur. İkinci katkısı ise insanların kültür seviyelerinin nispeten gelişmesidir. Buna karşılık Belçika'ya gerçekleşen büyük göçün ilçeye ekonomik olarak yeterince katkı sağlamadığı ve ilçede işsizliğin hala büyük oranlarda devam ettiği söylenebilir ( Grafik 6.24.).



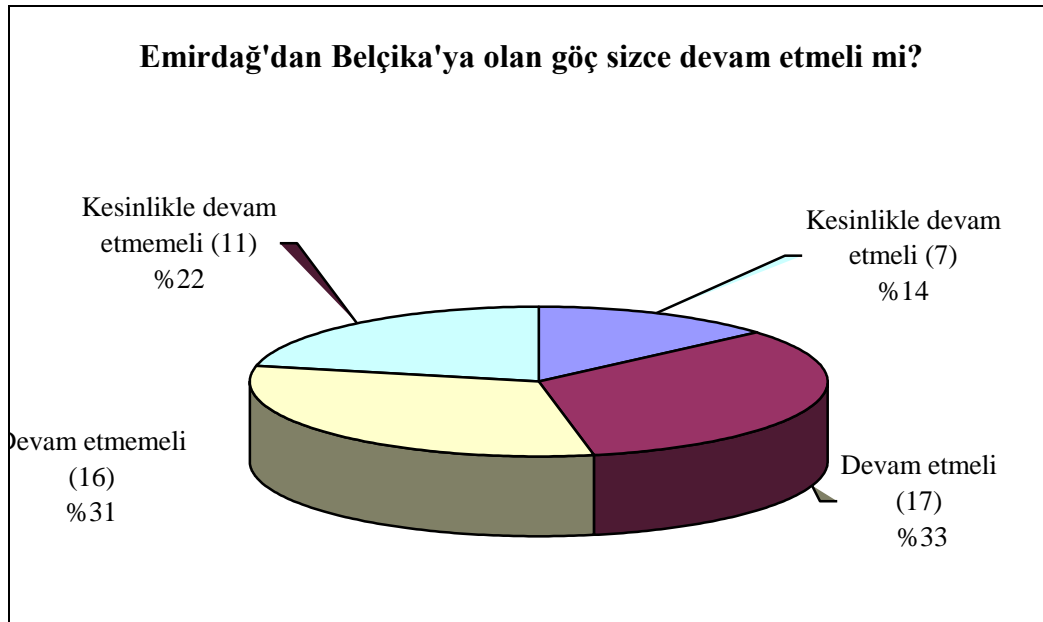
**Grafik: 6.24.** Belçika'ya Olan Göçün Emirdağ İlçesine Katkısı.

Emirdağ'da yaşayan insanlar açısından Belçika'ya gerçekleşen göç % 74 oranında olumlu ve iyi olarak kabul edilmektedir. Belçika'ya göçü kötü kabul edenlerin oranı ise % 20' civarındadır. Belçika'ya olan göçün Emirdağ için önemli olmadığını düşünenlerin oranı sadece %4 ve fikri olmayanların oranı ise % 2'dir. Bu durumda Emirdağ'da kalan insan için göç çok önemlidir ve Emirdağ için çok da faydalı olmuştur (Grafik 6.25.).



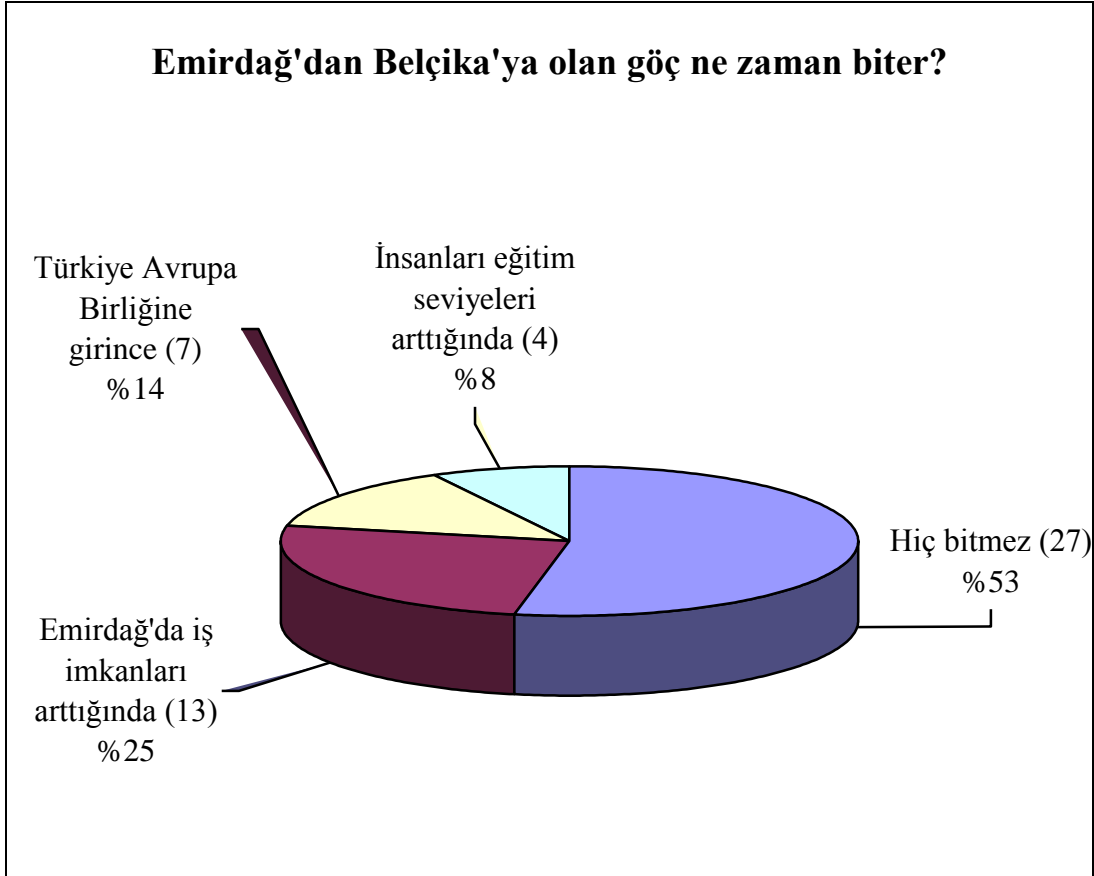
**Grafik: 6.25.** Emirdağ'da Kalan İnsanlar Açısından Belçika'ya Olan Göçün Sonuçları.

Emirdağ'da yaşayan insanlar Belçika'ya olan göçü % 74 oranında iyi olarak karşılarken, aynı insanlar % 53 oranında göçün devam etmemesini istemektedir. Belçika'ya göçün devam etmesini isteyen Emirdağlıların oranı % 47 de kalmaktadır. Göçün devamını isteyenlerin içerisinde kesinlikle devam etmeli diyenler % 14, devam etmeli diyenler % 33; göçün bitmesini isteyenlerin içerisinde ise kesinlikle devam etmemeli diyenler % 22, devam etmemeli diyenler % 31 şeklindedir. İlçede yaşayan insanlar göçün yaşanmış olmasını Emirdağ için olumlu bulmakla birlikte artık devam etmesini istememektedirler. Bunun nedeni ise ilçenin özellikle kırsalında nüfusun göç sonucu çok fazla azalmasıdır ( Grafik 6.26.).



**Grafik: 6.26.** Emirdağ'da Yaşayanların Göçün Devamı Konusundaki Tutumu.

Emirdağ'da yaşayan insanların % 53'ü göçün hiçbir zaman bitmeyeceğini; bunun yanında insanların % 25'i göçün iş imkanlarının arttığı zaman biteceğini, % 14'ü Türkiye'nin Avrupa Birliğine girdiği zaman biteceğini, % 8'i insanların eğitim seviyeleri arttığı zaman biteceğini düşünmektedir. İnsanların % 53 gibi yüksek bir oranda göçün bitmeyeceğini düşünmeleri ilçe için oldukça olumsuz bir durumdur. Bu durum ilçenin yaşam olanakları bakımından insanlara cazip gelmediğini gösterir (Grafik 6.27.).

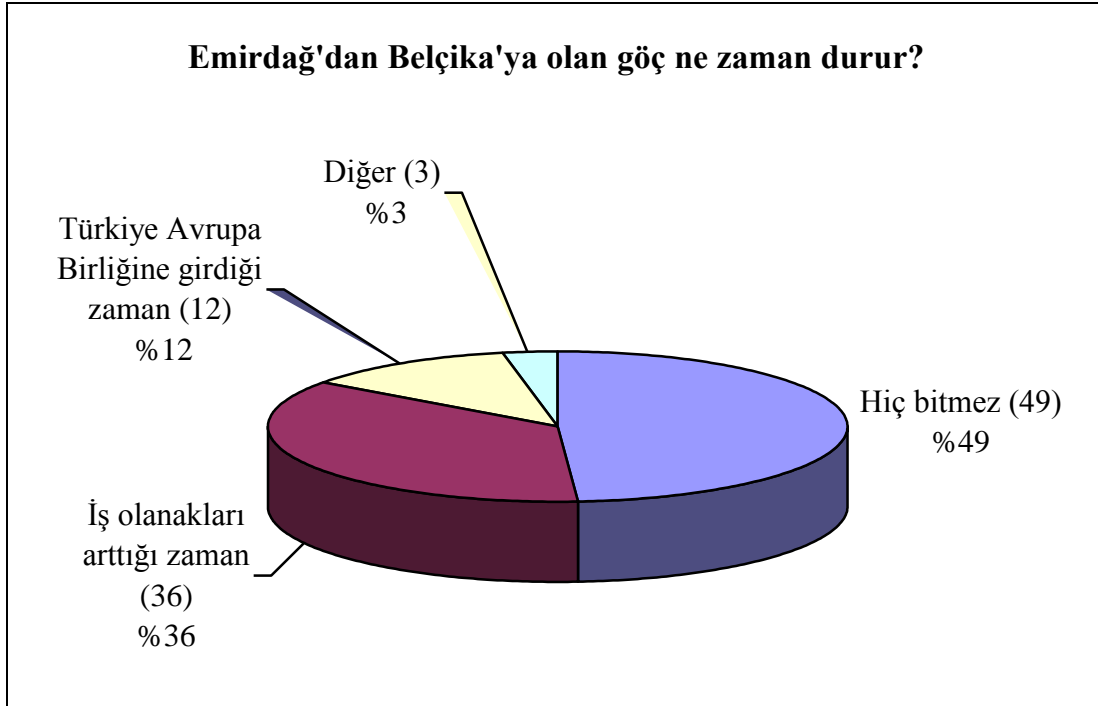


**Grafik: 6.27.** Belçika'ya Olan Göçün Sonlanma Durumu.

Belçika'ya göç etmiş insanlar da Emirdağ'da kalan insanlar gibi büyük oranda göçün devam edeceğini düşünmektedirler. Göç etmiş insanların % 49'u Belçika'ya göçün hiçbir zaman durmayacağını, % 36'sı Emirdağ'da iş imkanları arttığı zaman göçün duracağını ve % 12'si Türkiye Avrupa Birliğine girdiği zaman göçün duracağını belirtmişlerdir. Emirdağ'da kalan insanlar, göç eden insanlara göre % 4 daha fazla göçün bitmeyeceğini düşünmektedirler. Bunun nedeni Belçika'ya gitmeyen insanların göç olayının zorluklarını bilmemesidir (Grafik 6.28.).

Bunun yanı sıra Belçika'ya göç eden insanların %36'sı yaşadıkları zorlukların etkisi ile Türkiye'de iş imkanının artmasının göçü durduracağına inanmaktadır. Oysa Türkiye'de kalanların % 25'i iş imkanlarının göçü durduracağını düşünmektedir. Türkiye'de kalan insanlar sadece yaz aylarında Türkiye'ye gelen işçilerin yaşam olanaklarına göre Belçika'yı tanımakta olduklarından göçün zorluklarını tam olarak anlayamamaktadırlar. Bu nedenle dolayı Emirdağ'da kalanlar göçe daha istekli olarak katılmak istemektedirler.

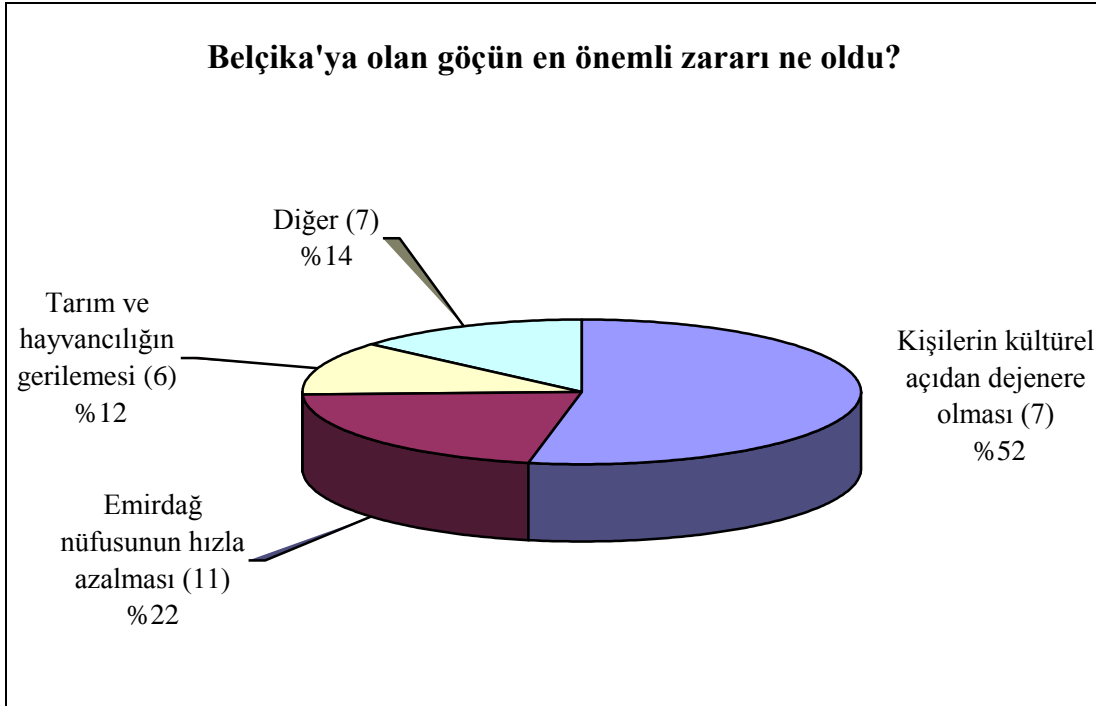
Belçika'ya gidenlerden, Türkiye'nin Avrupa Birliğine girmesinin göçün durmasında etkili olacağını düşünenlerin oranı % 12 iken, Türkiye'de kalanlarda bu oran %14'tür. Belçika gibi Avrupa Birliğinin başkentinin bulunduğu bir ülkede yaşayan insanlar Avrupa Birliğini daha iyi tanıdıklarında, Türkiye'nin birliğe üye olmasının göçü durdurmada etkili olacağını düşünmektedirler.



**Grafik: 6.28.** Belçika'da Yaşayanlara Göre Göçün Sonlanma Durumu.

### 6.6. Belçika' ya Göç Eden İnsanlarda Meydana Gelen Değişiklikler ve Yaşadıkları Sorunlar

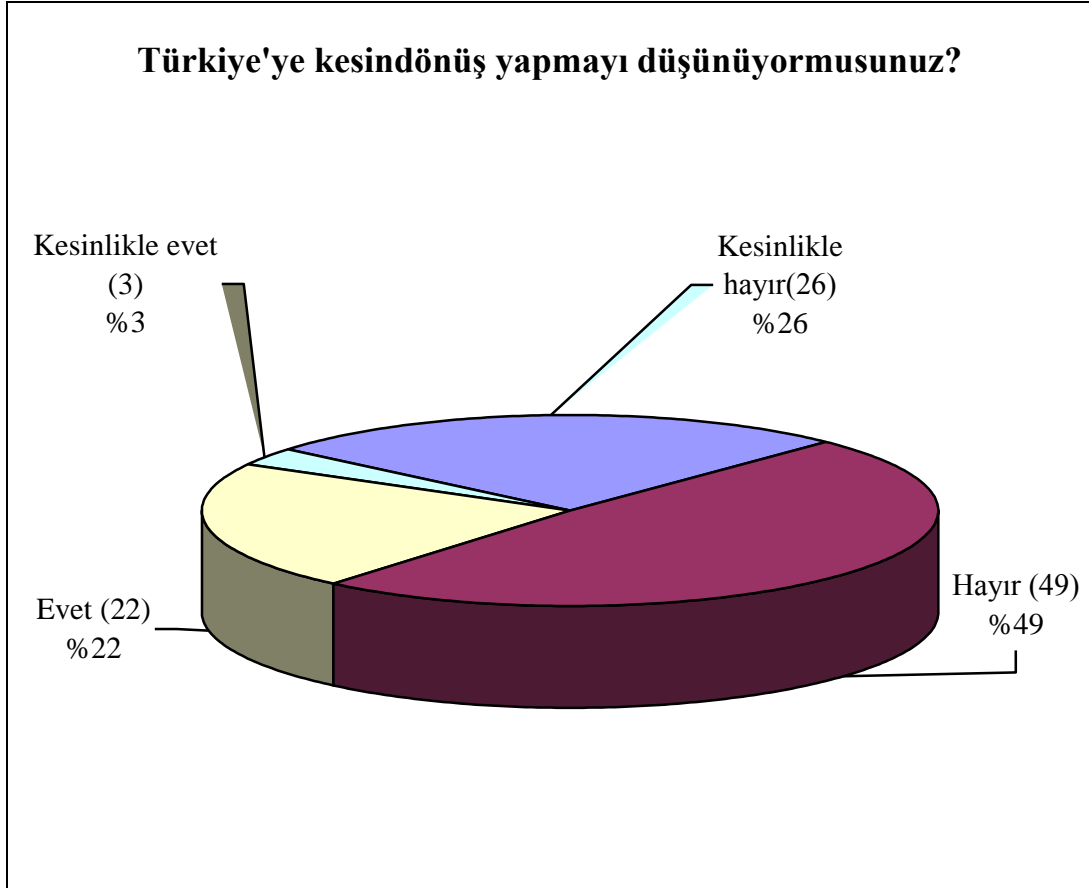
İlçede yaşanan göç olayının zararları % 52'le kültürel dejenerasyon, %22'le Emirdağ'ın nüfusunun azalması, %12'le tarım ve hayvancılığın gerilemesi ve % 14'le diğer nedenler sayılabilir. İnsanların kültürel olarak dejenere olmaları göçün en önemli zararlarıdır. Belçika toplumunun kültür ortamında yetişen genç nesil öz kültürünü ve dilini kaybetmektedir. Bu durum göç eden aileler ile çocukları arasında büyük kuşak çatışmalarına yol açmaktadır ( Grafik 6.29.).



**Grafik: 6.29.** Göçün İlçeye Olan Zararının Dağılımı.

Belçika'ya göç eden insanların % 75'i dönüş yapmayı düşünmemekte, kesin dönüş yapmayı düşünmeyen insanların % 26'ı kesinlikle geri dönmeyi düşünmemektedir. Göç eden insanların % 25'i dönmeyi düşünmekle birlikte, % 3'ü kesinlikle dönüş yapmayı düşünmektedir. İnsanların % 75 gibi büyük bir kısmının Belçika'dan dönmeyi düşünmemesinin nedenleri arasında de İlçede iş imkanının olmayışı ve Belçika'da iyi kazanç elde etmeleridir. Bunun yanında Belçika'da doğan ve büyüyen gençler Belçika yaşam tarzını benimsediğinden Türkiye'de yaşamak istememektedirler ( Grafik 6.30.).

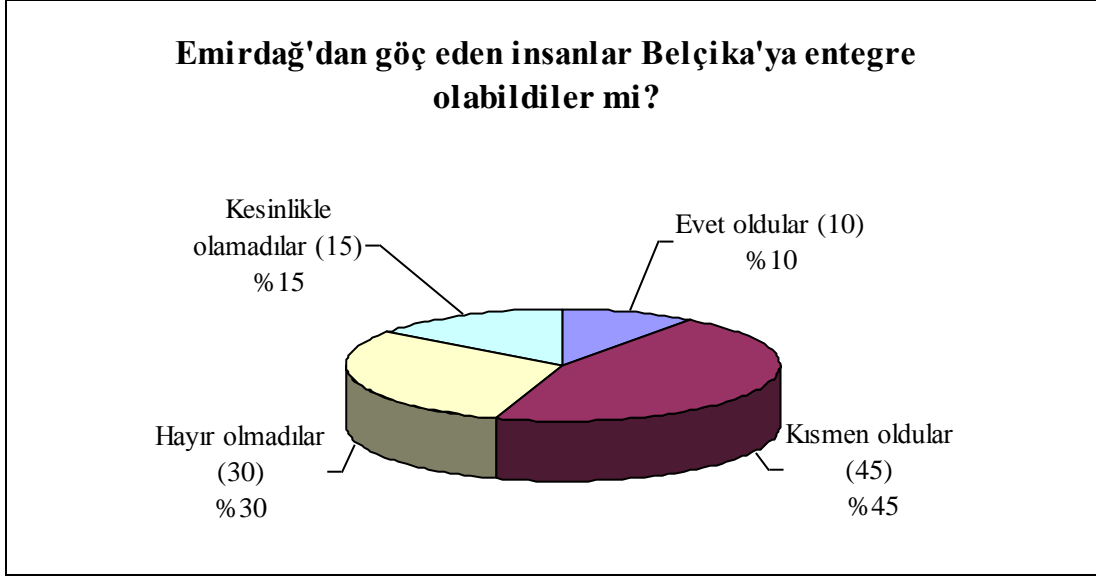
Kesin dönüş yapmayı düşünen insanların büyük bir kısmı Belçika'dan birisi ile evlenerek göçe sonradan katılan Türkiye doğumlulardır. Bu insanlar Türkiye'de doğup büyüdüklerinden dolayı, Belçika kültürü etkisi altında yetişen eşleri ile sorunlar yaşamakta ve Belçika toplumuna uyum sağlayamadıklarından dolayı kesin dönüşü düşünmektedirler. Ancak böyle düşünenlerin çok azı kesin dönüş yapmaktadır. Tüm bu uyum sorunlarına ve çatışmalara rağmen insanlar Belçika'da yaşamaya devam etmektedirler. Bu durumun ana nedeni ise Emirdağ'da çalışacakları ve kazanç elde edecekleri iş imkanlarının olmamasıdır.



**Grafik: 6.30.** Türkiye'ye Kesin Dönüş Yapmayı Düşünenlerin Oranı.

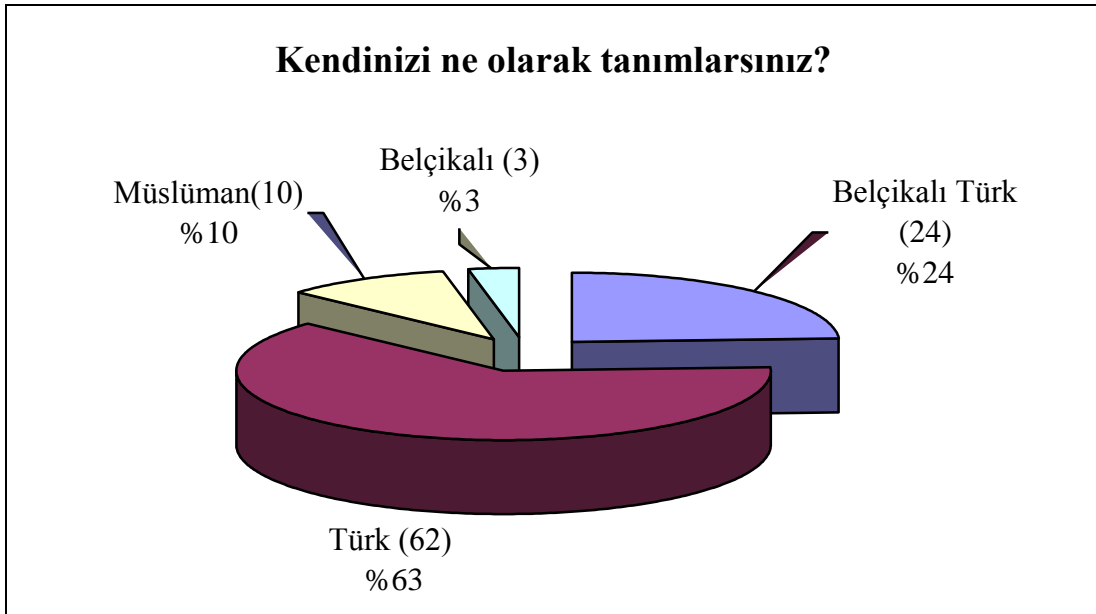
Belçika'ya göç eden insanların % 45'i kısmen, % 10'u çok iyi olmak üzere % 55'i Belçika toplumuna entegre olmuş, % 15'i çok sorunlu olan % 45'i ise Belçika toplumuna entegre olamamıştır. Yine göç eden insanların %55 gibi bir kısmının yaşadıkları topluma uyum sağladıklarını görüyoruz. Uyum sağlayan bu grubun en büyük kısmını Belçika'da doğan ve burada büyüyen gençler oluşturmaktadır. Ancak özellikle evlilik yolu ile Türkiye'den göçe sonradan katılan insanlar Belçika toplumunu ve kültürünü tanımadıkları için benimsememekteler ve uyum sorunu yaşamaktadırlar ( Grafik 6.31.).





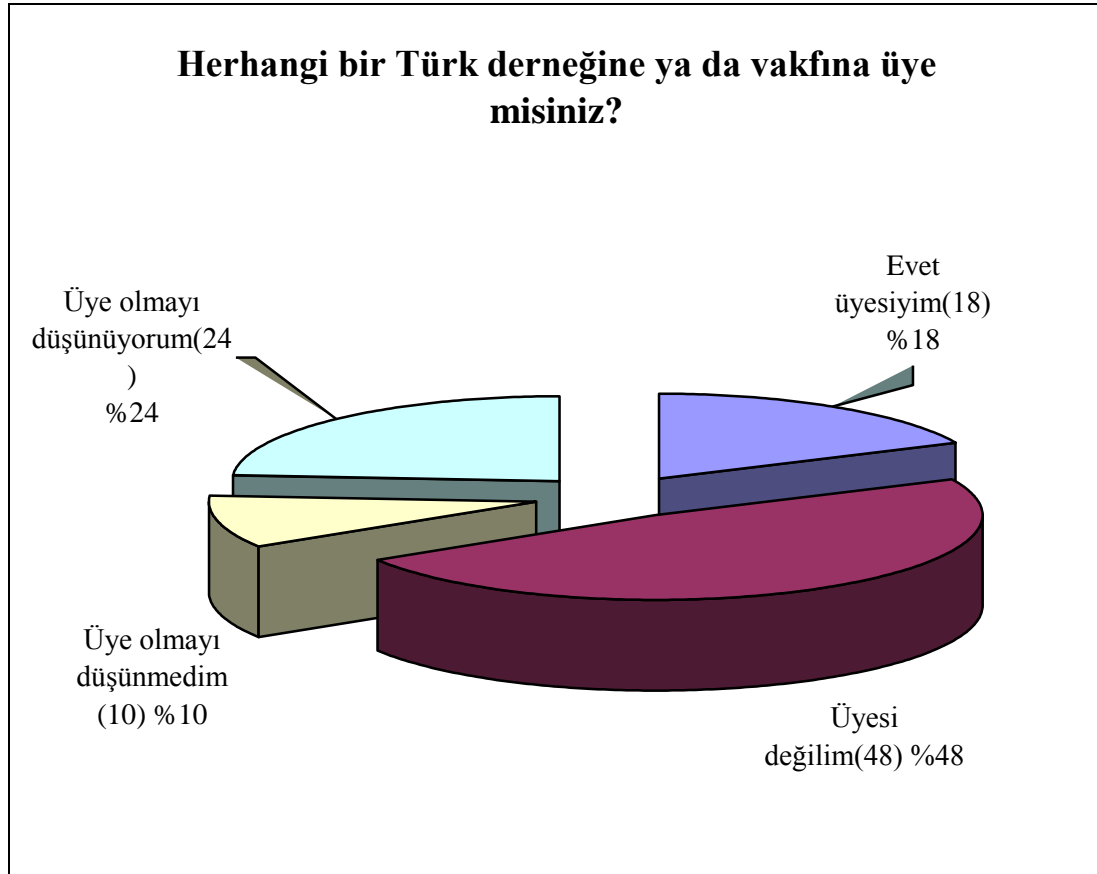
**Grafik: 6.31.** Göç eden İnsanların Belçika'ya Uyum Sağlama Oranları.

Belçika'ya göç eden insanların %63'ü kendini Türk olarak tanımlarken, %24'ü Belçikalı Türk, %10'u Müslüman, %3'ü Belçikalı olarak tanımlamaktadır. Kendini Türk olarak tanımlayan insanların oranının %63 gibi yüksek oluşu Göç eden insanların kültürlerine olan bağlılıklarını göstermektedir. Sadece %3'lük bir kısım kendisini Belçikalı olarak tanımlamıştır. Kendini Belçikalı olarak tanımlayan insanlar Belçika'da doğup büyüyen ve Belçika kültürünü benimseyen gençlerdir. Kendisini Belçikalı Türk olarak tanımlayan %24'lük kesim ise Türk kimliği ile Belçika toplumuna uyum sağlamak isteyen insanlarımızın sayısının arttığını gösterir.



**Grafik 6.32.** Belçika'ya göç etmiş insanların kendini tanımlama oranları.

Belçika'ya göç eden Emirdağlıların % 48'i herhangi bir dernek ve vakıfa üye değilken, % 24'ü üye olmayı düşünmekte, % 18'i bir vakıf ya da derneğin üyesi, % 10'u ise üye olmayı düşünmemektedir. Emirdağ'dan göç eden insanların çoğunluğunun bir vakıf ve derneğe üye olmadıklarını görüyoruz (Grafik 6.33.).



**Grafik: 6.33.** Belçika'da Bulunan Emirdağlıların Örgütlülük Durumu.

Emirdağ'dan Belçika'ya göç eden insanların % 48'i en son tatillerini Emirdağ'da geçirirken, % 43'ü Türkiye'de ama Emirdağ dışında turistik bir bölgede ve % 8'i de Türkiye dışında başka bir ülkede geçirmiştir. Önceki yıllarda sadece Emirdağ'da tatilini geçiren insanlar, günümüzde çok değişik yerlerde tatillerini geçirmektedirler. Bu durumun en temel nedeni göç ile insanların hayatlarında meydana gelen sosyal ve kültürel değişimdir. Belçika'da yaşayan insanların yaz aylarında tatillerini geçirmek için ilçeye gelmeleri bölgeye çok önemli ekonomik katkı sağlamaktadır (Grafik 6.34.).

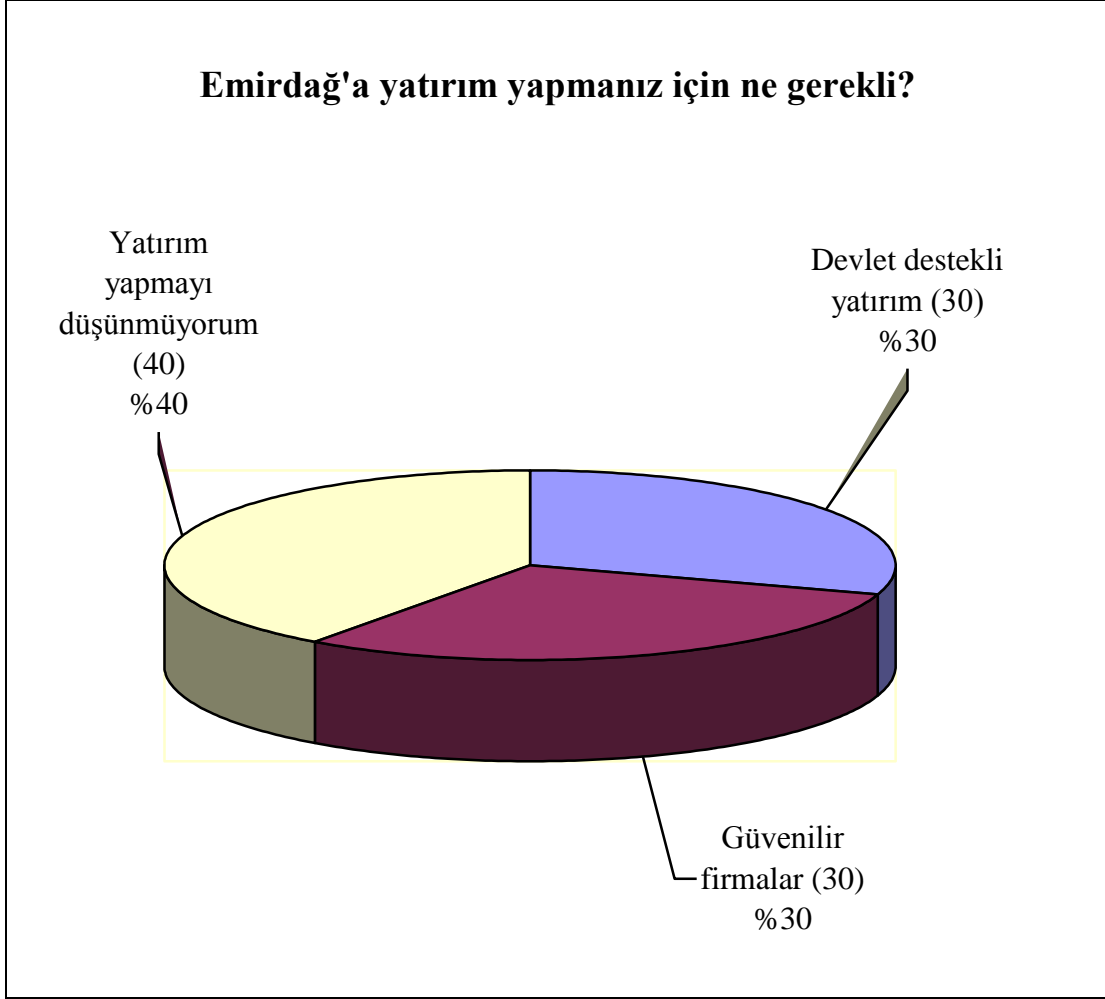


**Grafik:6.34.** Belçika'ya Göç Eden İnsanların Tatil Yeri Tercihleri.

### 6.7. Göç Eden İnsanların Türkiye'ye Bakışı Açıları ve Beklentileri

Göç eden insanların elde ettikleri kazançları Emirdağ'a yatırım olarak dönmemektedir. Göçün başladığı yıllarda insanlar kazançlarının önemli bir kısmını göndermekte iken, günümüzde yatırımlarını Belçika'ya yapmaktadırlar. Bunun nedeni ekonomik olarak Emirdağ'ın insanlara cazip gelmemesidir.

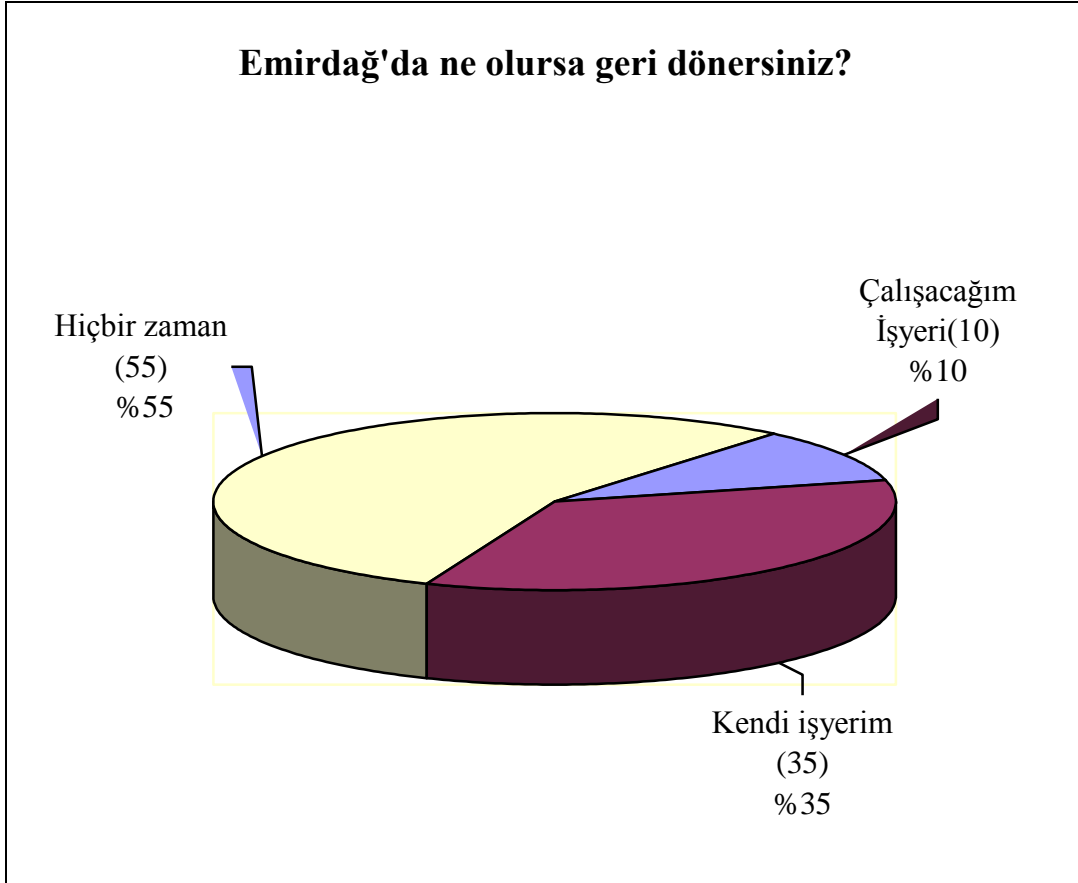
Belçika'ya göç eden insanların % 40'ı Emirdağ'a yatırım yapmayı düşünmemekte, % 30'luk kısmı devlet destekli yatırım olursa katılacağını ve % 30'da güvenilir firmaların yapacakları yatırıma katılacaklarını belirtmiştir. Bu durum göç eden insanların Emirdağ'ı yatırım yapılacak bir yer olarak görmediklerini ortaya koymaktadır ( Grafik 6.35.).



**Grafik: 6.35.** Göç eden İnsanların Emirdağ'a Yatırım Konusunda Bakış Açıları.

Göç eden insanların % 55'i Emirdağ'da ne değişim olursa olsun dönmeyeceğini, %35'i kendi işyeri olursa geri döneceğini ve %10'da çalışacağı iş yerinin olması durumunda döneceğini belirtmektedir. Emirdağ ilçesinin ekonomik olarak gelişmemesi insanların ilçeye geri dönmelerine engel olmaktadır ( Grafik 6.36.).

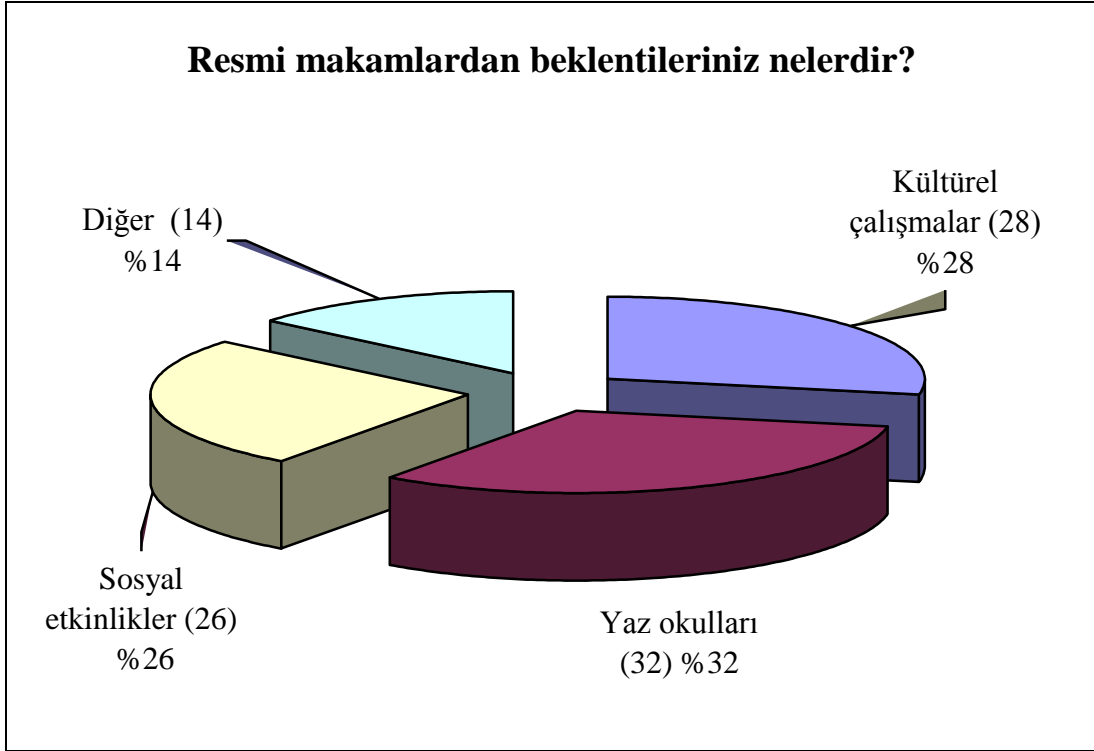
Belçika'ya göç eden insanların çocukları ekonomik, sosyal ve kültürel yönden Belçika toplumuna uyum sağladıkları için ilçede meydana gelecek hiçbir değişim bu insanların geri dönmelerini sağlamayacaktır. Ancak Belçika'ya göçen insanların %45'lik bir kısmı ekonomik olarak ilçede yeterli kazancın sağlanması durumunda geri döneceğini belirtmektedir. Ancak geri dönmek çoğu insan için sadece bir hayal durumundadır. Çünkü insanların geri geldiklerinde yapacakları iş olanakları ilçede mevcut değildir.



**Grafik: 6.36.** Emirdağ' Geri Dönüşü Etkileyen Faktörlerin Dağılımı.

İlçeden Belçika'ya göç eden insanların % 32'si resmi makamlardan yaz tatilinde çocukları için yaz okulu açmasını, %28'i kültürel etkinlikler düzenlemesini, % 26'sı sosyal faaliyetler yapmasını ve %14'lük kesimi ise bunların dışında diğer çalışmaların yapılmasını beklemektedir ( Grafik 6.37.).

Çocuklarının Türk dilini ve kültürünü unutmaması için yaz okullarının açılması göç eden insanlar için en büyük isteğidir. Bu durum yeni yetişen neslin Türk dilinden ve kültüründen uzaklaştığını da göstermektedir. Ancak insanlar her ne kadar Belçika toplumuna uyum sağlasalar da çocuklarının Türk kültürünü öğrenerek yetişmelerini istemektedirler. Yaz mevsiminde tatillerini geçirmek üzere Emirdağ'a gelen insanlar ilçeye ekonomik çok büyük fayda sağlamaktadır. İlçenin bu büyük ekonomik olanağı kaybetmemesi için sosyal, kültürel ve turistik etkinlikler düzenlemesi ve bu kapsamda gerekli yatırımları yapması gerekmektedir.



**Grafik: 6.37.** Belçika'ya Göç Eden İnsanların Resmi Makamlardan Beklentileri.

## 7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Emirdağ ilçesi tüm Türkiye’de olduğu gibi 1950 yılından sonra önemli miktarda nüfus artışı yaşamıştır. İlçede yaşanan aşırı nüfus artışına karşın hem tarımda makinelerin kullanılması hem de tarım alanlarının yetersizleşmesi işsizliği artırmıştır. Tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlayamayan özellikle Emirdağ kırsalındaki insanlar başta Eskişehir olmak üzere büyük şehirlere göç etmeye başlamışlardır.

İkinci Dünya Savaşından sonra Batı Avrupa’da artan iş gücü ihtiyacı ve ülkemizde yaşanan ekonomik ve siyasal gelişmeler insanları yurt dışı göçe yönlendirmiştir. Tüm ülkede olduğu gibi Emirdağ ilçesinden de ilk yurt dışı göç 1960’lı yıllara rastlamaktadır. İlçede 1960’lı yıllardan itibaren başlayan yurt dışı göç, farklı yollarla ve sayılarla günümüze kadar devam etmiştir. 1961 yılında İlçenin Karacalar köyünden Ahmet ÖZTÜRK adlı vatandaş Belçika’ya göç olayını başlatmış ve çok kısa bir sürede göç olayı Emirdağ’ın tamamına yayılmıştır.

Emirdağ ilçesinden günümüzde 58 000’den fazla kişi yurt dışında yaşamaktadır. Yurt dışında yaşayanların en az 36 620 kişisi Belçika’da bulunmaktadır. İlçede bulunan 15 muhacir köyü hariç tüm köyler az ya da çok kişi ile yurt dışı göçe katılmaktadırlar. Muhacir köylerinde de diğer köyler kadar göç olayı yaşanmakla birlikte, bu göç büyük oranda Eskişehir başta olmak üzere yurt içi göç şeklinde gerçekleşmektedir.

Emirdağ’dan yurt dışı göçler daha çok Avrupa ülkelerine olmaktadır. Ancak Avrupa ülkeleri 1974 yılından itibaren yeni girişleri engellemenin yanı sıra, ülkedeki Türk iş gücünü geri gönderecek uygulamalara başlamıştır. Bununla birlikte Avrupa’nın uyguladığı tüm bu uygulamalar başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Özellikle Belçika başta olmak üzere Avrupa’daki Emirdağlı sayısı her geçen yıl daha da artmıştır. Üstelik Emirdağlılar diğer Türk vatandaşları gibi, çalıştıkları ülkelerden ayrılmak yerine ya o ülkenin vatandaşlığına geçmişler ya da çifte vatandaşlık haklarından yararlanarak buldukları ülkelerde yasal olarak kalma ve bütün haklarından faydalanma yolunu gitmişlerdir. Pek çok Emirdağlı Belçika’da iş yeri açarak ekonomik yaşama katkıda bulunmaktadırlar. Bu durum Emirdağ’dan

Belçika'ya göç eden insanların artık burada kalıcı oldukları sonucunu ortaya çıkılmaktadır.

Başlangıçta Emirdağ'da en yoğun yurt dışı göç veren yerleşmeler tarım alanlarının çok daha kısıtlı olduğu, sulamanın hemen hemen hiç yapılmadığı ilçenin güneyinde kalan dağlık alandaki yerleşmeler iken, günümüzde ilçenin genelinde göç olayı yaşanmaktadır.

Uyguladığımız anketler, Emirdağ'dan Belçika'ya yaşanan göç olayının temelinde % 78 gibi yüksek oranda ekonomik sebeplerin yer aldığı görülmektedir. İlçenin yerleşim yerlerinin % 55'inde ilk yurt dışı göç Almanya'ya gerçekleşirken bu gün yurt dışında bulunan Emirdağlıların % 62'si Belçika'da bulunmaktadır. Emirdağ'dan Belçika'ya ilk göçler genellikle kaçak yollarla (turist) olarak gerçekleşmiştir. Yapılan anketler Belçika'ya göç edenlerin % 92'sinin iş ve iskan sorununu çözer çömez ailelerini yanlarına getirdiklerini göstermektedir.

Emirdağ'dan Belçika'ya olan göçün ekonomik sebepler dışında, nüfus artışının yüksekliği, tarımsal arazilerin verimsizliği, coğrafi yapı, akrabalık/hemşerilik ve soyo-psikolojik faktörler çerçevesinde gerçekleştiği anlaşılmaktadır.

Belçika'ya göç olayı günümüzde azalmakla birlikte, evlilikler yoluyla hala devam etmektedir. Evlilik yolu ile Belçika'ya göç edenlerin % 23'ü birinci dereceden olmak üzere % 45'i eşi ile akraba durumundadır. Bu bize Belçika'ya gitmek için yapılan evliliklerin çoğunluğunun akraba evliliği olduğu sonucunu vermektedir. Evliliklerin büyük bir çoğunluğu akrabaların aracılığı ve görücü usulüyle gerçekleşmektedir. Birbirini hiç tanımadan yapılan evliliklerde çiftler arası çok büyük uyum sorunları yaşanmaktadır.

Yurt dışına gidip kesin dönüş yapanların çoğunluğunu Almanya'ya ilk gidenler oluşturmaktadır. Almanya'yı Belçika, Fransa ve diğer Avrupa ülkeleri izlemektedir. Avrupa'dan kesin dönüş yapanların toplamı Almanya'dan kesin dönüş yapanların yarısı kadar bile değildir. Almanya'dan kesin dönüş yapanların sayısının fazla oluş nedenleri arasında ağır çalışma koşulları, dönüş primleri, emeklilik, yorgunluk ve bıkkınlık sayılabilir.



Belçika'ya göçün diğer ülkelere oranla çok oluşunun nedenleri arasında en fazla, işçi olarak gitmenin kolay oluşu gelmektedir. Bunun yanında akraba ve tanıdıkların bulunması, bazı yerleşim yerlerinden ilk göçün Belçika'ya olması ve iş ve ekonomik imkanların çok oluşunu sayabiliriz.

Yaptığımız anketler sonucunda İlçede yaşayan insanlar açısından Belçika'ya göç % 74 oranında olumlu karşılanırken, göçe katılan insanlar açısından % 42 oranında olumlu olarak karşılanmaktadır. Belçika'ya göç etmiş insanların yaşadığı olumsuzluklar göç konusunda Emirdağ'da kalanlara oranla daha olumsuz yaklaştıklarını göstermektedir.

Belçika'ya göçün en önemli faydası göç eden kişilerin ekonomik olarak zenginleşmesidir. Yani Belçika'ya olan göçün sonucunda kişilerde meydana gelen ekonomik gelişmenin ilçeye çok fazla yansımadığını görüyoruz.

Emirdağ çevresinde yaptığımız anketlerde, Belçika'ya yaşanan göçün genel olarak ilçe için iyi olduğunu ancak göçün artık devam etmemesi gerektiği kanaati ağırlıklı olarak öne çıkmaktadır. Bunun yanında ilçede iş olanaklarının hala gelişmemiş oluşu ve sosyal özentili insanları göçe zorlamakta ve Belçika'ya olan göçün hiçbir zaman bitmeyeceği düşüncesini yaşatmaktadır. Belçika'ya göç etmiş insanlarda ise göçün duracağı yönünde beklentileri nispeten fazla olsa da, % 49'luk bir kısmı göçün hiç bitmeyeceğini düşünmektedir.

İlçede yaşanan göçün en büyük zararı göç eden insanların kültürel olarak dejenere olmalarıdır. Belçika'ya göç etmiş insanların çocukları, başta dilleri olmak üzere kültürlerini zaman içerisinde kaybetmektedirler. Bu durum milli kültürünü ve değerlerini bilmeden yetişen insanların çoğalmasına neden olmaktadır. Kendi kültürünü bilmemenin yanında, Belçika kültürüne de tam olarak uyum sağlayamayan Türk gençleri, çok büyük ruhsal sorunlar yaşamaktadır.

Belçika'da bulunan Emirdağlıların ilçede konut alımı, tarla alımı ve küçük işyeri açma şeklinde bazı yatırımlar yaptıkları gözlenmektedir. Belçika'da çalışan işçiler bireysel yatırımların yanında çeşitli sosyal kurumlara (itfaiye aracı, ambulans alma, cami, huzurevi ve hastane yapımı) yardımlar yapmaktadırlar. Özellikle

Belçika’da faaliyet gösteren EYAD ( Emirdağ ve Yöresi Yardımlaşma Derneği) Emirdağ ilçesinde sosyal içerikli her çalışmada yer almaktadır.

Evlilik yolu ile Belçika’ya göç eden kişilerin çoğunluğu birbirlerini tanıma imkanı bulamadıklarından ve yaşam farklılıklarından dolayı evliliklerinde çok fazla uyum sorunları yaşamaktadırlar. Belçika’ya işçi olarak gitmek için yapılan evliliklerin çoğunluğunun ya boşanmayla bittiği ya da çok büyük sıkıntılarla devam ettiği tespit edilmiştir.

Belçika’ya göç eden insanları en fazla dil bilmemeleri zorlarken, göçe katılanların büyük çoğunluğunun tekrar Emirdağ’a dönmeyi düşünmediği anlaşılmaktadır. Bunun nedenleri arasında ise geri döndüğünde geçimini sağlayacak olanakların bulunmaması önemli yer tutar.

Yurt dışına göç etmiş Emirdağlılara uyguladığımız anketlere göre bunlardan % 63’ü kendini Türk olarak tanımlarken, % 3’ü Belçikalı olarak tanımlamaktadır. Kendini Belçikalı Türk olarak tanımlayanların oranı ise % 24’ü bulmaktadır. Bu durum göç eden insanların zamanla Belçika’ya uyum sağladıklarını göstermektedir.

İlçede tatilini geçirenlerin oranı her geçen gün azalmaktadır. Özellikle genç kuşağın isteklerini karşılamaya yönelik tesislerin bulunmayışı bu insanların başka yerlerde tatil yapmalarına neden olmaktadır. İlçenin bağlı bulunduğu Afyonkarahisar ili kaplıca turizmi açısından oldukça gelişmiş olmasına rağmen, bu olanağın yeterince kullanılmadığı gözlenmektedir. Yurt dışında yaşayan insanlara bölgenin kaplıca turizm potansiyeli iyi tanıtılıp yönlendirildiğinde gerek il merkezi gerekse Emirdağ kazançlı çıkacaktır. Turizm sektöründe oluşacak iş olanakları Emirdağ’dan yaşanan göçü yavaşlatacaktır.

Emirdağ’da gerçekleştirdiğimiz anketlere göre, Belçika’daki iş gücümüzün yarıya yakını Emirdağ’a hiç yatırım yapmayı düşünmemektedir. Geriye kalan yarısından biraz fazla olan kısım ise devlet destekli ve güvenilir firmalar aracılığı ile yatırımı düşünmektedirler. Yatırım yapmama nedenleri olarak da yaşadıkları olumsuz deneyimleri belirtmektedirler.

Yurt dışı göç, ilçe nüfusunu 1960 yılından itibaren olumsuz yönde etkilemektedir. İlçe nüfusu bugün 1935’teki nüfusunun dahi altında kalmaktadır. Özellikle Emirdağ kırsalında bulunan köylerin çoğu boşalmış durumdadır. Köylerde

nüfusun çok fazla azalması tarım ve hayvancılığı olumsuz yönde etkilemekte, tarımsal ürünlerin miktarı azalmaktadır. İlçede alternatif tarım ürünleri ve sulama imkanının artırılmasıyla insanların tarımdan elde ettiği gelirin artması göçü yavaşlatacaktır.

Yörenin ekonomik açıdan kalkınması konusunda önem taşıyan yurt dışı iş gücü yatırımları ile ilgili olarak Emirdağ'da az miktarda da olsa belli bir potansiyelin ve yatırım yapma isteğinin var olduğu anlaşılmaktadır. Anket uyguladığımız iş gücünün bir bölümü güvenilir firmalar aracılığı ile ve ya devlet destekli yatırımlar yapmak istemektedirler. Ancak burada en önemli sorun, Türkiye'de yatırım yapacak güvenli ortamın bulunmamasıdır. Bunun yanında daha önceki işçi şirketleri deneyimi de yöre insanını yatırım yapmakta kararsız bırakmaktadır.

Bugün Belçika'da yaşayan Emirdağlıların Brüksel başta olmak üzere birçok kentte küçük ve orta büyüklükte yüzlerce işletmeleri bulunmaktadır. Ticari işletmelerin yanında çok sayıda insan Belçika'ya temelli yerleşmiş ve kendilerine ait gayrimenkullere sahip olmuşlardır. Belçika'da bulunan Emirdağlılar ülke ekonomisine katkı sağlamanın yanında, siyaset ve sanat alanında kendilerini göstermektedirler. Bunun en büyük örnekleri Belçika Devlet Bakan Emir KIR ve sanatçı Kubat ( Ramazan KUBAT)'tır.

Göç etmiş insanların resmi makamlardan en önemli beklentileri çocuklarının Türk dilini ve kültürünü öğrenecekleri yaz okulları açmalarıdır. Hiç şüphesiz böyle bir girişim göç etmiş olan binlerce insanın kendi öz kültürlerini öğrenmelerini sağlamaya katkıda bulunacaktır. Kendi dilini ve kültürünü öğrenen Türk gençleri Avrupa'da Türkiye için çok önemli bir misyon üstlenecektir kanaatindeyiz.

Türkiye'nin göç veren bir ülke oluşu Avrupa Birliğine giriş yolunda en önemli engellerden birisi olarak gözüксе bile, yurt dışında iyi bir şekilde örgütlenmiş Türk iş gücü Türkiye için her zaman kazanç olacaktır.

## KAYNAKÇA

- ABADAN-UNAT, N., 2002, Bitmeyen Göç, Konuk İşçilikten Yurttaşlığa, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları No:30, İstanbul.
- ABADAN-UNAT, N., vd.; 1975 Göç ve Gelişme, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi İskan ve Şehircilik Enstitüsü, Ajans-Türk Matbaacılık, Ankara, S.17-18.
- AFYONKARAHİSAR İL TARIM MÜDÜRLÜĞÜ 2007 Yılı Raporu.
- AKKAYAN, T., 1979, Göç ve Değişme, İstanbul Üniv. Edebiyat Fakültesi Yayınları No:2573, İstanbul.
- BRÜKSEL-ANVERS BAŞKONSOLOSLUĞU, 2007,Türk Göçü Fotoğraf Sergisi, <http://www.turk-konsolos.com/go.php> ( 24.11.2007).
- ÇALIK, E., 2007, Emirdağ, UM Yayıncılık, İstanbul.
- ÇALIŞMA VE SOSYAL GÜVENLİK BAKANLIĞI Dış İlişkiler Yurt Dışı İşçi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2005 Yılı Çalışma Raporu, Ankara, 2007.
- DEMİRTAŞ, F., Bozulus Hakkında, DTCF Dergisi,C.7, Sayı.1, Ankara, s.29.
- DİE, 2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Afyon İli, DİE Matbaası, Ankara, 2002.
- DİE /TUİK, 1927-2007 Genel Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, 1980.
- DOĞANAY, H., ve ÖZDEMİR,Ü., ŞAHİN, İ.F., 2003, Coğrafya'ya Giriş 2., Aktif Yayınevi, Erzurum.
- DOĞANAY, H.,1994, Türkiye Beşeri Coğrafyası, Gazi Büro Kitapevi, Ankara.
- DOĞANAY, H., 1999, Coğrafya'ya Giriş, Çizgi Kitapevi Yayınları, Konya.
- EMİRDAĞ İLÇE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ, 2007 Yılı Raporu.
- EMİRDAĞ İLÇE NÜFUS MÜDÜRLÜĞÜ, 2007 Yılı Verileri.
- EMİRDAĞ İLÇE SAĞLIK GRUP BAŞKANLIĞI, 2007 Verileri.
- EMİRDAĞ İLÇE TARIM MÜDÜRLÜĞÜ, 2007 yılı Raporları.
- EMİRDAĞ KAYMAKAMLIĞI KÖYLERE HİZMET GÖTÜRME BİRLİĞİ, Köy Nikah Kütükleri, 2007.

- EMİRDAĞ ORMAN İŞLETME ŞEFLİĞİ, 2007 Yılı Verileri.
- ERDER, S.,1995, Yeni Kentliler ve Kentin Yeni Yoksulları, Toplum ve Bilim Dergisi, 2 (66) ,Ankara.
- GİTMEZ, A.S., 1983, Yurtdışına İşçi Göçü ve Geri Dönüşler (Beklentiler, Gerçekleşenler), Alan Yayıncılık, İstanbul.
- GÖKDERE, A.Y., 1978, Yabancı Ülkelerde İşgücü Akımı ve Türk Ekonomisi Üzerine Etkileri, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Doğu Matbaası, Ankara.
- GÖNÜLLÜ, M., 1996, Dış Göç, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Denizli, S.99.
- GÜNER,İ., ve ERTÜRK, M., 2005, Kıtalar ve Ülkeler Coğrafyası, Nobel Yayınları, İstanbul.
- HACISALİHOĞLU, Y., 2000, Küreselleşme, Mekansal Etkileri ve İstanbul, Akademik Düzey Yayınları, İstanbul.
- HÜDAVENDİGAR Vilayeti Salnamesi, 1287, S.115,
- İÇDUYGU, A. ve ÜNELAN,T.,1998. Türkiye’de İç Göç: Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri, A. İÇDUYGU (derl.) İçinde, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul S.38–52.
- KAFALI, M., 1998, Anadolu’nun Fethi ve Türkleşmesi, Ankara.
- KARAZEYBEK, M., 2001, Afyonkarahisar Kütüğü C.1. AKÜ, Afyon, S. 202–222.
- KARAZEYBEK, M., 2004, Anadolu’nun Kilidi Afyon, T.C. Afyon Valiliği Yayınları No: 21, Afyon, s.81.
- KAYA, A., ve KENTEL, F., Euro- Türkler Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında Köprü mü Engel mi?, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- KAYA, H., 2003, Göç Yolları Ve Göçenlerin Sorunları, Senfoni Yayınları, İstanbul.
- KAYAN, İ., 1999, Holocene Stratigraphy And Geomor Phological Evolution Of The Aegeon Coastal Plains Of Anatolia The Lote Quaternary Science Reviews. Vol 18, No 4-5, 541-548. Elsevier Science Ltd. Pergamon, England.
- LİGHTFOOT, C.S., 2001, Bizans Döneminde Afyonkarahisar, Afyonkarahisar Kütüğü C.1.AKÜ, Afyon.
- MA MUNG, E., 1996 Mobi Lites Et Investissements Des Emigres (Maroc,Tunisie; Turquie, Senegal), L’Harmattan, Paris.

- MANÇO, A., 2000, Sociographie De La Populotion Turque Et D'Origine Turque De Belgique, Ed. Europeennes CRE, Brüksel.
- MUTLUER, M., 2003, Uluslar arası Göç Ve Türkiye, Çantay Kitapevi, İstanbul,
- ONULDURAN, E., ve RENSELAAR, U. H, 1975, Göç ve Gelişme, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi İskan Ve Şehircilik Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- ÖNGÖR, S., 1967, Devletler Ve Ülkeler Ansiklopedisi, (Aden-Zengibar) Ankara.
- ÖZGÜR, M., 1998, Türkiye Nüfus Coğrafyası, GMC Basın Yayın (Ltd. Şti.) Ankara.
- RENSELAAR, H., ve PENNİN, R., 1975, Göç ve Gelişme, Ajans-Türk Matbaacılık Sanayi, Ankara.
- SAĞLAM, M., 1985, Yurt Dışından Dönen Öğrenciler İçin Uyum Programı Modeli, Ankara Üniversitesi (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- ŞAHİN, C. ve DOĞANAY, H., 1999, Türkiye Coğrafyası (Fiziki, Beşeri, Ekonomik Ve Jeopolitik) Gündüz Eğitim Ve Yayıncılık Öğretmen Kitapları Dizisi No: 4 Ankara.
- ŞEN, F., ve KORAY, S., 1999, Türkiye'den Avrupa Topluluğu'na Göç Hareketleri, Önel Yayınevi, İstanbul.
- TANDOĞAN, A., 1998, Demokratik Temel Kavramlar Ve Türkiye Nüfusu, Lega Yayınları, Trabzon.
- TEKELİ, İ. ve ERDER, L., 1978, Yerleşme Yapısına Uyum Süreci Olarak İç Göçleri, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, No: D-26, Ankara.
- TEZCAN, M., 2000, Dış Göç ve Eğitim, Anı Yayıncılık, Ankara.
- TOKSÖZ, G., 2006, Uluslararası Emek Göçü, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- TÜİK 2007 Yılı Verileri, Ankara.
- TURAN, O. 1984, Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi, İstanbul.
- TÜMERTEKİN, E., 1969, Sanayi Coğrafyası, İstanbul Üniversitesi Yayınları No:751 İstanbul.
- TÜMERTEKİN, E. ve ÖZGÜÇ, N., 1998, Beşeri Coğrafya, İnsan, Kültür, Mekân, Çantay Kitapevi, İstanbul.

TÜMERTEKİN,E, ve ÖZGÜÇ,N., 1999 Küreselleşme Ve Kalkınma, Ekonomik Coğrafya, Çantay, Kitapevi, İstanbul.

TÜRKLER, A., 2002, Belçika'daki Türk Yerleşmenin Sosyal, Ekonomik Ve Tarihi Boyutları, C.20.55, Ankara.

UMAN, Ö. /YERGÖK, A.F., 1979; Emirdağ (Afyon) Dolayının Jeomorfolojisi, Rapor No:6604, MTA, Ankara, Yayınlanmamış.

YALÇIN, C., 2004, Göç Sosyolojisi, Anı Yayıncılık, Ankara.

YILMAZ,Ö., 2004 Anadolu'nun Kilidi Afyon,T.C. Afyon Valiliği Yayını No:21, Afyon.

## EKLER

	Sayfa
EK 1 Köy Muhtarları Anket Formu.....	154
EK 2 Göç Anket Formu.....	156
EK 3 Evlenerek Göç Edenler Anket Formu.....	158



## EK 1 Göç Anketi 1

## KÖY MUHTARLARI ANKET FORMU

Köyün adı:

Muhtarın adı soyadı:

1. Köyün ilçe merkezine uzaklığı ne kadar? ..... km
2. Köyün konumu nedir?  
a- Dağ Köyü      b- Ova köyü
3. Köyün temel geçim kaynağı nedir?  
a- Tarım      b- Hayvancılık      c- Tarım ve hayvancılık      d-Diğer.....
4. Köyün arazi dağılımı nasıl?  
a- Sulu tarım arazisi.....      b- Kuru tarım arazisi.....      c-Çayır-mera.....  
d- Orman ve fundalık.....      e- İşlenmeyen arazi.....
5. Köyün hayvan varlığı ne kadar?  
a- Büyükbaş.....      b- Küçükbaş.....      c- Tek tırnaklı.....      d- Kanatlı.....
6. Köyünüzden ilk yurtdışına göç hangi tarihte nereye olmuştur?  
a- Almanya.....      b- Belçika.....      c- Fransa.....      d- diğer.....
7. İlk yurtdışına göç eden kişi hangi yolla gitmiştir ve cinsiyeti nedir?  
a- Devlet kanalı ile işçi.....      b- Yurtdışı tanıdığın isteği.....      c- Kaçak işçi(Turist).....      d- Evlilik yolu ile.....      e- Diğer.....
8. Köyünüzden ilk Belçika'ya göç hangi tarihte ne şekilde olmuştur?  
a- Devlet kanalı ile işçi.....      b- Yurtdışı tanıdığın isteği.....      c- Kaçak işçi(Turist).....      d- Evlilik yolu ile.....      e- Diğer.....
9. Belçika'ya işçi olarak ilk gidenlerin aileleri göçe ne zaman katıldılar?  
a- İşçi ailesi ile beraber yurtdışına gitti      b- Belçika'da işini ve kalacak yerini ayarladıktan hemen sonra      c- Gittikten çok sonra      d- Ailelerini hiç götürmediler
10. Köyünüzden yurtdışına çalışmak için giden toplam kaç kişi var? ( Aileleri ile birlikte)  
a- Almanya.....      b- Belçika.....      C- Fransa.....      d-Diğer.....
11. Yurtdışına işçi olarak gidip kesin dönüş yapan kaç kişi var?  
a- Almanya.....      b- Belçika.....      C- Fransa.....      d- Diğer.....
12. Köyünüzde 2007 yılında kaç evlilik olayı oldu? Evliliklerin ne kadarı yurtdışında yaşayanlar ile oldu? Toplam evlilik sayısı: .....  
a- Almanya.....      b- Belçika.....      C- Fransa.....      d- Diğer.....

13. Yurtdışı göç olayı köyünüzde neden dolayı başlamıştır?  
a- Köyde iş imkanının olmaması b- Ekonomik sebeplerden dolayı  
c- Kan davası d- Daha iyi yaşam olanaklarına kavuşmak için e- Diğer.....
14. Köyünüzden en fazla hangi ülkeye göç olayı yaşanmaktadır?  
a- Almanya..... b- Belçika..... C- Fransa..... d- Diğer.....
15. Köyünüzden neden en fazla o ( Yukarıda belirtilen ülke) devlete göç olayı olmaktadır?  
a- İlk yurtdışına göçün o ülkeye olması b- işçi olarak gitmenin kolay olması  
c- Akrabalarının ve tanıdıkların olması d- iş ve ekonomik imkanların çok olması  
e- Diğer.....
16. Günümüzde yaşadığımız çevreden Belçika'ya göç olayı gerçekleşiyor mu?  
a- Gerçekleşmiyor b- Çok az gerçekleşiyor d- Gerçekleşiyor  
e- Çok fazla gerçekleşiyor
17. Belçika'ya olan göç en fazla hangi yolla olmaktadır?  
a- Evlilik yoluyla b- Kaçak turist olarak c- İşyeri açmak için d- Diğer.....
18. Belçika'ya olan göçün bölgeye en önemli faydası ne oldu?  
a- Emirdağ'da kişilerin ekonomik seviyesi arttı b- Emirdağ'da kişilerin  
kültürel seviyeleri arttı c- Emirdağ'da Ticaret gelişti d- Diğer.....
19. Belçika'ya olan göçün bölgeye en önemli zararı ne oldu?  
a- Emirdağ'ın nüfusu hızla azaldı b- Kişiler kültür olarak dejenere oldu  
c- Tarım ve hayvancılık geriledi d- Diğer.....
20. Emirdağ ilçesinden Belçika'ya olan göç genel olarak Emirdağ için nasıl bir sonuç ortaya çıkarmıştır?  
a- Emirdağ için çok iyi bir olay b- Emirdağ için çok kötü bir olay  
c- Emirdağ'da göç önemli değil d- Fikrim yok
21. Emirdağ'dan Belçika'ya olan göç sizce devam etmeli mi?  
a- Evet kesinlikle devam etmeli b- Evet devam etmeli  
c- Hayır devam etmemeli d-Hayır kesinlikle devam etmemeli
22. Emirdağ'dan Belçika'ya olan göç olayı sizce ne zaman biter?  
a- Hiçbir zaman bitmez b- Türkiye Avrupa birliğine girdiği zaman  
c- Emirdağ'da iş imkanı arttığı zaman d- İnsanların eğitim durumları yükseldiği zaman biter

TEŞEKKÜR EDERİM



10-Kendinizi ne olarak tanımlarsınız?

a-Belçikalı Türk      b-Türk      c-Müslüman      d-Belçikalı

11-Herhangi bir Türk derneğinin ya da vakfının üyesi misiniz?

a-Evet üyesiyim Adı:..... b-Üyesi değilim  
c-Üye olmayı düşünüyorum      d-Üye olmayı hiç düşünmedim

12-En son tatilinizi nerede geçirdiniz?

a-Emirdağ'da      b-Türkiye'de turistik bir yerde      c-Türkiye dışında

13-Yatırım için Emirdağ'a gelmeniz için ne gerekli?

a-Devlet destekli yatırım      b-Güvenilir firmalar  
c-Emirdağ'a yatırım yapmayı düşünmüyorum

14-Emirdağ'da bulunan yetkililerden beklentileriniz nelerdir?

a-Kültürel çalışmalar      b-Yaz mevsiminde gurbetçi çocukları için yaz okulları  
c-Sosyal etkinlik      d-Diğer.....

15-Emirdağ'dan Belçika'ya olan göç Emirdağ için olumlu mu yoksa olumsuz mu olmuştur?

a-Olumlu olmuştur      b-Kısmen olumlu olmuştur      c-Olumsuz olmuştur      d-Fikrim yok

Teşekkür Ederim

## EK 3 Göç Anketi 3

## GÖÇ ANKET FORMU

( Evlilik yolu ile Belçika'ya gidenlerle yapılacaktır)

1. Anket yapılan kişinin cinsiyeti.

- a) Kadın                      b) Erkek

2. Emirdağ İlçesinde kaldığınız yer neresi?

- a) İlçe Merkezi      b) Kırsal .....

3. Evlilik yaptığınız insan ile akrabalık durumunuz var mı?

- a) Eşim birinci derecede akrabam ( Amca, dayı, hala, teyze çocuğu)      b) Eşim uzak akrabam
- 
- c) Eşim ile akraba değiliz                      d) Eşimi tanımıyordum

4. Evliliğiniz hangi yolla gerçekleşti?

- a) Görücü usul                      b) Tanışıp anlaşarak                      c) Akrabalarımız aracılığıyla
- 
- d) İşçi olmak için anlaşmalı evlilik yaptım

5. Neden Belçika'da yaşayan birisi ile evlendiniz?

- a) Belçika'ya gitmek için      b) Ailem istediği için      c) Eşimden hoşlanıp sevdiğim için
- 
- d) Türkiye'de iş imkanının olmamasından

6. Belçika'ya gittikten sonra evliliğiniz devam ediyor mu?

- a) Evet devam ediyor                      b) Devam ediyor ancak sorunları var
- 
- c) Hayır devam etmiyor                      d) Boşanıp ikinci kez evlendim

7. Evlilik yaptığınız insanla uyum sorunu yaşadınız mı?

- A) Evet çok fazla uyum sorunu yaşadık                      b) Kısmen uyum sorunu yaşadık
- 
- c) Uyum sorunu yaşamadık

8. Belçika’da yaşayan bir insanla evlenmekle doğru bir tercih yaptığınızı düşünüyor musunuz?

- a) Evet doğru bir tercih yaptım                      b) Sorun olsa da kısmen doğru bir tercih  
c) Hayır yanlış bir tercih yapmışım              d) Başka bir tercih hakkım yoktu

9. Türkiye’ye kesin dönüş yapmayı düşünüyor musunuz?

- a) Evet düşünüyorum                      b) Bazen düşünüyorum                      c) Düşünmüyorum  
d) Hiç düşünmüyorum

10. Belçika’da sizi en çok hangi olay zorladı?

- a) Dil bilmemem                      b) Bildiğim bir işin olmaması                      c) Eşimin yaşam tarzı  
d) İnsani ilişkiler                      e) Diğer.....

ANKET BİTTİ TEŞEKKÜRLER